

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחות הר"ן כח)

על ידי
לימוד
שיעורים אלו
אנו נותנים
את החומש
ואת המעשר
להקדוש
ברוך הוא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

בארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

בני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגטון

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים

פונעם ראש ישיבה שליט"א
דופט:

קול ברסלב

079.70.400.66

חיזוק פאר די אידישע שטוב

079.70.400.69

גדפס ע"י

חולין. פרק תשיעי - העור והחוטב דף קבב עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישראל" (שטיינזלץ) קצה רש"י

פלוגתא דרבי ישמעאל ורבי עקיבא פירקין (חולין קבדא,) במתניתין. דקתני: היו עליו שני חצאי זיתים - מטמאין במשא. שהרי נשא כזית נבלה. ואין מטמא במגע. דאין נוגע וחדור נוגע. ורבי עקיבא אומר: לא במגע ולא במשא. אלא, לרבי ישמעאל לא מבטל עור, ולרבי עקיבא מבטל. דאין גרסין: **אי אליבא דרבי עקיבא פשיטא** - דהא מתניתין הוה **עור** **לרבי אליבא דרבי ישמעאל**

ואשמעינן רב הונא דבי אמר רבי ישמעאל לא מבטל עור, הני מילי - בפלטתו חיה, שנעשה לא מדעת. אבל פלטתו סבין - מדעת ביטלו. **ואמר רב הונא אהבו שנסבנו** - אתר הפשט, דגלי דעתיה דלא בטליה מעיקרא, אבל לא כנסו - לא. מדמוקים לה בשנסבו. מכלל בדפשלטותו סבין בשניו ושלשה מקומות איתו וקתני 'חייבין עורין', אלא אי רבי עקיבא קאמר במתכין - בטליה, אבל עור - לא מבטל. דאי בטליהו עור, הו לא חרדי למיהוי גבלי. **אי אמרת בשלמא פלטתו סבין לרבי ישמעאל נמי לא מבטל** - עור. **רב הונא** - דאדוקה לרבי יהודה בשהיה ית מתחלה לחצאין, ואפילו הכי לא בטליהו עור מעיקרא - הוה אמר רבי ישמעאל, דאדוקה לרבי יהודה **אי אמרת פלטתו סבין** - רבי ישמעאל מודי במבטל עור. **רב הונא** - דאדוקה לדרבי יהודה בשהיה יתוה וית מתחלה לחצאין, ואפילו הכי לרבי יהודה לא ביטל. **דאמר כמאן** - בשלמא אי לא דרב הונא דאמר 'הוואו שבסור' - הוה מוקמינא לרבי יהודה בשפלטתו מתחלה ביהוה, ומשום הכי לא בטלי - כל פליגי רבי ישמעאל ורבי עקיבא. בשתי חצאי זיתים פליגי, אבל בכזית שלם - מודה. דכתיבי ריש פלוגתיהו **עור** שיש עליו כזית בשר', ורבנן סבירי כי מודה רבי ישמעאל ורבי עקיבא בכזית שלם - הני מילי בפלטתו חיה, אבל פלטתו סבין - אפילו כזית ביטל. אבל השהתא דאדוקה רב הונא בשני חצאי זיתים - דאמר כמאן? ורבי גרסין: **לא לעולם פלטתו סבין לרבי ישמעאל נמי לא ביטל ורב הונא דאמר אליבא דרבי עקיבא** - כלומר, את דאמר רב הונא לעיל 'העור מבטלו' - אליבא דרבי עקיבא אמרה, והוה רבי יהודה - אליבא דרבי ישמעאל. **קא משמע לן** - רב הונא דאפילו פלטתו חיה, מפני ש'עור מבטלו' משמע טעמא עיור תליא, ואף על גב דלא בטליהו עוריה. **שנה תליא שעורותיהו** - מטמאין בכשור. ועוד חזיר של ישוב - מפני שהוא רך, ואוכלת אותו. **השרת** - 'לחרוב'א שיש לו לגמול. **גמל הרבה** - מפרש בגמרא עד כמה נקראת 'רבה'. **עגל חר** - נמי מפרש בגמרא עד כמה. ועוד **הפריסות** - בעין שחובתן הרגלים, וכל אותו העור - רך הוא. **בית הבושת** - בית הדרם של שני גמדי. ועוד של תחת האליה - עור חוב מתחת מקום שאין שער, מפני שהוא רך **המנקה** - הרצין'. **למלאה** - ליתיר'א.

חוטב - לימצי'א. שחלתו ברייתו בכעדרה. צא ובודק בתק שלה. שדור חולץ עמה. שחלתו כעדרה ממש הוא בשוליה. **עור הדור** חלוק מעורה. **ובולן שעיבדן** - כל אלו שאמרו שזן מטמאין כבשר, אם עיבדן - נעשה עור, ובטלו מתורת בשר. ושהורין. **אי שהילך בהן** - ששטון לדרוס עליהן ברגלים. שהוא עשוי כעור. של לחן עורות - ואין מטמאין בכשור. **שאי דרב תורה עור האדם טהור** - דלאו בשר הוא. ולא הוי בכלל מות. **שפיחין** - למטה ולקטורא. לישב עליהן. ששטון עור על גבי מטה במקום חבלים. **מאן דהתני לה** - דלעילא. **אירישא** - דאפילו כי לא עיבדו נמי לא מטמא אלא מדרבנן - כל שכן אסיפא. דהא דקתני 'חזין מעור האדם', דהא עור דעיבדו - טמא מדרבנן ואמוש דרולא. **ומאן דהתני לה** - גזירה דרולא אסיפא. וכלא עיבדו. כיסורא ליה מוטא מן התורה. **אשון** - קשה. **שלא טענה** - כמיונה. **טב לקבלי** - שמארת לך בך טעמי. וישר קתני לה - **ואבא ארשא**. **חזי חותי לא אכרת** - חזי חודש אחד היה בידך שאין מיונה. הרי אמרת. ולמה תחזור ותשנה פעם שניה להראות חכמתך? **ריש לקיש** - מתקפין דאירעא דירשאל הוה. כדאמרבין בפרק קמא דימא (ט.ב.) מאן דמשתעי ריש לקיש בחדיה, יחיבי ליה עיסקא בלא סחדי. והבא אמר ליה תיב לקבלי. ורבי יורא. ומבבל סלק להבא. כדאמרבין ב'השובר את הפועלים' (בבא מציעא פה.א.) רבי יורא אוחיבי ארבעין תעניתה, ושעתבה מיניה לתלמודא בדבלאי. ומחסדי רבבלי. **הוא** (אוחיבי כל תלחין יומין בדיק נפשיה, ושגר תנורא וסליק בגוה, חזי מאי אכספיה להוואו מדרבנן. **והוא שיוג** - אבל פרש מליצני, אבל פרש מליצני.

א אמרת בשלמא פלטתו סבין לרבי ישמעאל לא בטלו רב הונא דאמר רבי ישמעאל - ואם תאמרה וזה רבי ישמעאל בלא כנסו קאמר, ורבי יהודה בעי כנסו, כדאמר רב הונא ויש לומר: דפלוגתיהו דרבי ישמעאל ורבי עקיבא בפלטתו חיה. לכך לא בעי רבי ישמעאל כנסו. אבל פלטתו סבין - אי לא בטל לרבי ישמעאל, צריך נמי כניסה. ועוד: רבי ישמעאל לא בכנסו אשון, ואין זה דוחק, כמו דמפרש מלתייה דרבי יהודה הכי. **רב** הונא דאמר כמאן - לעיל (קבא.א.) כי קאמר רב הונא דאמר מקצת פלטתו חיה ומוקצת פלטתו סבין, דבעי למימר דפלטתו סבין הוה פלוגתא דרבי יהודה ורבנן, דלרבי יהודה לא בטל - לא מצי למפרך: דאמר כמאן, אי אמרת לרבי ישמעאל דבטל בדפרךי חבא - דאבאי לאוקומי רבי יהודה דאית ביה חזיה יתו. אבל לרב הונא פריך שפיר, כדפריש בקנטרס. **דאמר כמאן** - וזה תאמרה: ודילמא את דאמר רב הונא שני חצאי זיתים שישנן על העור העור מבטלו - מייירי בלא כנסו, אבל כנסו - מודה דלא בטלו ויש לומר: דהא פשיטא, ולא איצטרך ליה לרב הונא לאשמעינן דעור מבטלו. (ועוד: 'הדעור מבטלו' משמע: מתחלה העור מבטלו, וזו לא מוזני לחו כנסו.) **עור** אדם טהור - כדמפרש טעמא בריש דם הנהד' (נדה נח.א.) **עור** חיה דומי אדם, עור דאדם, עור דחיה. **עורות** אביו ואמו ששיחין בו - ואף על גב דמת אסור בהנאה, ובכל אדם אסור לעשות מעורו ששיחין בו - מכל מקום לא הוי גזיר רבנן משום דך השתא שיהיה טמא, אלא משום ואמו ואביו דחמיר טובא. ואין צריך לומר דנקט אביו ואמו משום דשיחיה גביה. **אבל** רישא טומאה דאורייתא היא - והשתא חשיב עור אין גזע מחליף - משום דמוקמו נעשה צלקת על בשר, כדאמרבין פרק ידם הנהד' (שם.) ואם

אליבא דמאן? אי אליבא דרבי ישמעאל - **האמר לא מבטל עור! ואי אליבא דרבי עקיבא** - **פשיטא, האמר מבטל עור!** - **לעולם אליבא דרבי ישמעאל, וכי אמר רבי ישמעאל לא מבטל עור** - **הני מילי שפלטתו חיה, אבל פלטתו סבין** - **בטיל. תא שמע, רבי יהודה אומר: האלל המכונס, אם יש פות במקום אחד** - **חייבין עליו. ואמר רב הונא: והוא שנסבנו. אי אמרת בשלמא פלטתו סבין לרבי ישמעאל נמי לא בטיל** - **רב הונא דאמר פרבי ישמעאל. אלא אי אמרת פלטתו סבין לרבי ישמעאל בטיל** - **רב הונא דאמר כמאן? אלא, לעולם פלטתו סבין לרבי ישמעאל לא ביטל, ורב הונא דאמר פרבי עקיבא** - **פשיטא!** **מיהו דתימא: כי קאמר רבי עקיבא** - **הני מילי פלטתו סבין, אבל פלטתו חיה** - **לא בטיל, קא משמע לן שמיא דרבי עקיבא מפני שהעור מבטלו, לא שגא פלט חיה, ולא שגא פלט סבין, בדרקתני סיפא: מפני מה רבי עקיבא מטהר פעור** - **מפני שהעור מבטלו. משנה אלו שעורותיהן בכשור: עור האדם, ועור חזיר של ישוב. רבי יהודה אומר: אף עור חזיר הבה. ועור חמרת של גמל הרבה, ועור הראש של עגל חר, ועור הפרסות, ועור בית הבושת, ועור השליל, ועור של תחת האליה, ועור הנאנקה והבח והלמאה והחויט. רבי יהודה אומר: הלמאה פחולדה. וכילן שעקדן, או שהילך בהן כדי עצורה** - **טהורין, חוץ מעור האדם. רבי יוחנן בן גורי אומר: שמונה פריצים יש להן עורות. גמרא אמר עולא: דבר תורה עור אדם טהור, ומה פטעם אמרו טמא** - **גזירה שגא יעשה אדם עורות אביו ואמו שפיחין, ואיבא דמתני לה אסיפא, וכילן שעקדן או שהילך בהן כדי עצורה** - **טהורין, חוץ מעור עולא: דבר תורה עור אדם שעקדו** - **טהור, ומה פטעם אמרו טמא** - **גזירה שגא יעשה אדם עורות אביו ואמו שפיחין, מאן דמתני לה אירישא** - **כל ששן אסיפא, ומאן דמתני אסיפא, אבל אירישא** - **טמא, ומקוהא דאורייתא. "ועור חזיר" [וכו.]. כמאי קמפליגי? מר סבר: היא אשון והאי ריבוי, ומר סבר: היא נמי ריבוי. "עור חמרת של גמל הרבה", וכמה גמל הרבה? אמר עולא. אמר רבי יהושע בן לוי: כל זמן שלא טענה. פעי רבי ירמיה: הגיע זמנה למעון ולא טענה, מהו? פעי אבוי: לא הגיע זמנה למעון וטענה, מהו? תיקו. תיבי ריש לקיש קמפיענא ליה: פמה גמל הרבה? אמר ליה רבי ישמעאל בר אבא, הכי אמר רבי יהושע בן לוי: כל זמן שלא טענה. אמר ליה: תיב לקבלי. תיבי רבי יורא קמפיענא ליה: פמה גמל הרבה? אמר ליה רב חיננא, הכי אמר עולא, אמר רבי יהושע בן לוי: כל זמן שלא טענה, הוה קתני לה. אמר ליה: חדא הויא דא אמת. תא חזי מה בין תקפין ארעא דירשאל לחסדי דבבל. "ועור הראש" וכו'. וכמה עגל הדר? עולא אמר: בן שנתו. רבי יוחנן אמר: כל זמן שיוג. איבענא ליה: תיבי קאמר עולא, בן שנתו, והוא שיוג, ואמר**

עור הדור חלוק מעורה. **ובולן שעיבדן** - ששטון לדרוס עליהן ברגלים. שהוא עשוי כעור. של לחן עורות - ואין מטמאין בכשור. **שאי דרב תורה עור האדם טהור** - דלאו בשר הוא. ולא הוי בכלל מות. **שפיחין** - למטה ולקטורא. לישב עליהן. ששטון עור על גבי מטה במקום חבלים. **מאן דהתני לה** - דלעילא. **אירישא** - דאפילו כי לא עיבדו נמי לא מטמא אלא מדרבנן - כל שכן אסיפא. דהא דקתני 'חזין מעור האדם', דהא עור דעיבדו - טמא מדרבנן ואמוש דרולא. **ומאן דהתני לה** - גזירה דרולא אסיפא. וכלא עיבדו. כיסורא ליה מוטא מן התורה. **אשון** - קשה. **שלא טענה** - כמיונה. **טב לקבלי** - שמארת לך בך טעמי. וישר קתני לה - **ואבא ארשא**. **חזי חותי לא אכרת** - חזי חודש אחד היה בידך שאין מיונה. הרי אמרת. ולמה תחזור ותשנה פעם שניה להראות חכמתך? **ריש לקיש** - מתקפין דאירעא דירשאל הוה. כדאמרבין בפרק קמא דימא (ט.ב.) מאן דמשתעי ריש לקיש בחדיה, יחיבי ליה עיסקא בלא סחדי. והבא אמר ליה תיב לקבלי. ורבי יורא. ומבבל סלק להבא. כדאמרבין ב'השובר את הפועלים' (בבא מציעא פה.א.) רבי יורא אוחיבי ארבעין תעניתה, ושעתבה מיניה לתלמודא בדבלאי. ומחסדי רבבלי. **הוא** (אוחיבי כל תלחין יומין בדיק נפשיה, ושגר תנורא וסליק בגוה, חזי מאי אכספיה להוואו מדרבנן. **והוא שיוג** - אבל פרש מליצני, אבל פרש מליצני.

עור הדור חלוק מעורה. **ובולן שעיבדן** - ששטון לדרוס עליהן ברגלים. שהוא עשוי כעור. של לחן עורות - ואין מטמאין בכשור. **שאי דרב תורה עור האדם טהור** - דלאו בשר הוא. ולא הוי בכלל מות. **שפיחין** - למטה ולקטורא. לישב עליהן. ששטון עור על גבי מטה במקום חבלים. **מאן דהתני לה** - דלעילא. **אירישא** - דאפילו כי לא עיבדו נמי לא מטמא אלא מדרבנן - כל שכן אסיפא. דהא דקתני 'חזין מעור האדם', דהא עור דעיבדו - טמא מדרבנן ואמוש דרולא. **ומאן דהתני לה** - גזירה דרולא אסיפא. וכלא עיבדו. כיסורא ליה מוטא מן התורה. **אשון** - קשה. **שלא טענה** - כמיונה. **טב לקבלי** - שמארת לך בך טעמי. וישר קתני לה - **ואבא ארשא**. **חזי חותי לא אכרת** - חזי חודש אחד היה בידך שאין מיונה. הרי אמרת. ולמה תחזור ותשנה פעם שניה להראות חכמתך? **ריש לקיש** - מתקפין דאירעא דירשאל הוה. כדאמרבין בפרק קמא דימא (ט.ב.) מאן דמשתעי ריש לקיש בחדיה, יחיבי ליה עיסקא בלא סחדי. והבא אמר ליה תיב לקבלי. ורבי יורא. ומבבל סלק להבא. כדאמרבין ב'השובר את הפועלים' (בבא מציעא פה.א.) רבי יורא אוחיבי ארבעין תעניתה, ושעתבה מיניה לתלמודא בדבלאי. ומחסדי רבבלי. **הוא** (אוחיבי כל תלחין יומין בדיק נפשיה, ושגר תנורא וסליק בגוה, חזי מאי אכספיה להוואו מדרבנן. **והוא שיוג** - אבל פרש מליצני, אבל פרש מליצני.

ואם איתא דהוא שיונק בנה ליה - תימנה אבתי הוה מצי למבעי, או דילמא הכי קאמר: עולא בן שנתו, בין יונק בין שאין יונק, ואמר ליה רבי יוחנן: כל זמן שיונק, בין בן שנתו בין שאין בן שנתו ויש לומה: דלא מסתברא דבעי לאיפלוגי כולי האי, ולכחי בל בעי הכי, והרב רבינו יעקב מקורבלי תירץ: בדולה שמעתין סברה דיותר קשה אפילו תוך שנתו בשאין יונק, מיהא אחר שנתו. ולכך

כיון דרבי יוחנן "כל זמן שיונק" קאמר - אם כן, פשיטא דיעלם "והוא שיונק" קאמר. דאי תוך שנתו, בין יונק בין שאין יונק קאמר - אם כן, בל כיון שנתו אם שנתו אבן יונק, קאמר: דרשביה ליה "ר"ך", אם כן, מה הוסיף רבי יוחנן "כל זמן שיונק"? אי עולא מודה, וכל שכן הוא **עור** הראש של עגל הך מצי שישמא - על מעשה הדין שואל, איך חלה. ובמתניתין דהא דיע, בדפריך מנה לרבי יוחנן בסמוך.

למינהו הפסיק הענין - תימנה דאמר לעיל (קכב.) דהא "הטמאים" לאסור צירן ורובטן, ודחתם נמי למינהו הפסיק הענין, דפסוק אחד הוא, לפירוש הקונטרס: ויש לומה: דהבא בל תהוו דממשעין, אית להו גיטא, דהבא הוא לאוקומי אנתך דבתי ברת "למינהו". ואף על גב דבתיבא הנשמת בחדייה, דיש לה גיטא, ומרבית לה. אבל צירן ורובטן דלעיל - סברא הוא לאוקומי כבדלו.

למינהו הפסיק הענין - קצת תמימי כיון דהפסיק הענין, למעו לי "אלה?" **כרבי** יהודה דאזיל ברת גיטא - פירש בקונטרס: לית ליה דרשה ד"הטמאים". ולפירושו לא היה תנא דברייתא, לא רבי יהודה ולא רבי פלוגתיה, ובחנם קאמר "רבי תנא או פליגי, דהא תנא דברייתא בותיה: ויש לומו: בדולהו אית להו דרשה ד"הטמאים", ומוקי מסברא בריא דבתו דרבי יוחנן, ומיעטא בתוה דרבי אית, גיטא, וליה להו "למינהו" הפסיק הענין. אבל רב אית ליה "למינהו" הפסיק הענין - על כרחי פליגי עלייהו, וחשיב הנשמת.

אזון חמור שטלהו לקופה טהור - ותבטל הבשר שהיה באון, פירש הקונטרס: דפריך דהבא נמי במתניתין ליהו טגי בתנהו פני דהדוסין לא חלק. ותימנה אם כן, מאי משני "טלאה" אפילו לא חלק, דאבתי תקשה: ליתני במתניתין הנחה לפני הדורס בלא חלקו על כן נראה דרבי פירשהו חלק - איך, טלאה - לא דמלא קתי במתניתין "טלאה", דסלקא דעתך דמלאק גרע מחלול. ומשני "טלאה" אף על גב דלא חלק - כלומר, כך ליה זמן חזו, ואז חודש הוא שיתל מבנה. **לנגב** - פירש הקונטרס: נמי יורש לא לנגב עיסת חבירו בטהרה, צריך לטרוח עד "לפניו" מילא חטבילי כליו, ולפי זה לא קאי "אבתי" לחיירי אבגב - דאין גירולת להחשיך

אדם בדרך לשעול לו עיסה. ורבי פירוש שהיה, פירש: אם שיגל הנשמה עיסה בטהרה ברוח ארבעה מילין - ומתוך עד שגיע לאותו גבל, ומיירי באדם החולץ בדרך. ומיהו מה שפירש בערך להפלה לרוחץ ידיו להפלה - אין נראה. דהכי דמי אי ומטא זמן צלוי - לא לית על דאבי בכרבות (טו.) אמאן דאמר אבא בעיך צלואת, דכתיב "ארוץ בקוץ בלם", לא כל מדי דמבשר, לא אי מטא מן תפלד - מאי איריא ארבעה מילין אפילו טובא נמי? ונראה בפירוש הקונטרס: דלענין להתפלל בעשרה איירי. ותימנה: דאמאי לא חשיב עבודה, ובסמוך: ועוד: למאן דחשיב עבודה, אמאי לא חשיב שלשים ריב, דפרק "לא יחפור (בבא בתרא כג.)", דמדת המיל שבעה ומחצה ריב: ורבינו תנאא פירש: תורה - לטבול לתפלה. דאף על גב דקומאן (ל חולין קלז.) ברת יהודה בן בתירא דברבי יהודה - הני מילי, ללמוד ולקריאת שמע, אבל לתפלה - לא. אי נמי לא סבירא ליה דרבי יהודה בן בתירא. ולפירוש רבינו תנאא ניהא ולא חשיב עבודה, דלא חשיב אלא הנהגה חלוא שון ענין טהרה. מאן דחשיב עבודה - שהיא כמו מענין טהרה, שמשדר העור מן הטומאה, ולכחי חשיב לה אלא חשיב ארבעה ושלשים ריב.

וקאמר ליה רבי יוחנן בל זמן שיונק - ואפילו אחר שנתו, דבהנקה נמי תליא מילתא. ודחא הוא דבעינן, ודכי קאמר רבי יוחנן: בן שנתו שפיר קאמרת דהוי "ר"ך", אבל נהק לא הוהב לפחות: דאם פירש בתוך שנתו - לא יורא, חך, אלא להוסיף: אפילו לאחר שנתו. או **דילמא** עולא בן שנתו קאמר - אבל נהק לא מעלה ולא מוריד, קאמר ליה רבי יוחנן: אף נהק נמי

בעינן. כל זמן - משמע להוסיף בא. אל תגביטני - להחשיב לי מנהגה, שבשלוש יחידים שונה אותה - משנה, ולא בלשון סתם משנה. שאני אומר: אלא: רבי יוחנן אקריה, כדתניא. המחשב בדבר שאין דרכו לאכול - כגון לאכול למחר דב שאין דרכו לכך, כגון חלק. או להקטיר למחר דב שאין דרכו להקטיר, כגון בשר שלמים ודבר וארס ושירי מנחה או עור העולה - אינה לא לפסול ולא לפלג, עד שישחט לאכול למחר דבר דרכו לאכול, או להקטיר לאחר דבר דרכו להקטיר. ועור שחתת החליה הרי הוא כבשר, ודבר שדרכו להקטיר - קרינא ביה, אם עולה היא, ומועיל לפלג את הקרבן במחשבת חזן לזמנו או לפסול במחשבת חזן למקומו. וחייבין עליו ברת - האוכל ממנה, אפילו בזמנו. וכל פסגה הכמים לענין מומאה

שהוא כבשר - לא מצינו באי וישנו בהמה טהרה. **שחיטת עור ביהובשת** - של נקבה בחטאת או בשלמים. והאי דלא מנייה בירשא בן הנה - משום דליתיה בעולה, ותנא בעולה קאי. אלא, איתא דהא דרשביה ליה בשר, אבל בלא קמא לא קני בשר, אלא עור שחתת האליה לחודיה. **עור הפרסות ממש** - ולא עור שעל עצם השוק מן הקרסולים עד הארכובות. רבובה הנמשך עם הראש - כל עור שעל עצם השוק מרכובה התחתונה שחותכין בשעת הפשטת הבמה. **הטמאים** - היא יתירא קדריש

לרבות עורות - שרצים הרקין, שיהו כבשר, ומחאי ד"א יתירא נמי רבינן (וחילק קכב.) צירן ורובטן וקופה שלהן, ועור הך נמי איתא בחדייה, דהי מניניהו מפקת, איהו נמי אוכלא הוא. **הטמאים** - ברת דחשיניהו לבדלוהי חיי. **הפסיק הענין** - לא קאי האי "אלה" אלא אקרא בתרא דהאנקת ודחב ודחלואת וחזומט והנשמת אלה הטמאים וגו', ולא אקרא קמא, ד"למינהו" האמור בסוף פסוק ראשון, פסוק למור שאנן מין אחד. אותו האמוריים בפסוק ראשון חלוקים מאמוריים בפסוק השני, וליחשב נמי - במתניתין, הנשמת - דהא איהו נמי בקרא בתרא כתיב **רב תנא הוא** ונהי הנשמת - רב דמינן "למינהו" הפסיק, אלא "הטמאים" אבל הני דקרא בתרא קאי

תנא הוא, ותני תנשמת בעורותיהן כבשן. **אין דין סבר לה כרבי יהודה** - כלומר, לא יליף טעמא מ"הטמאים", אלא מסברא דגיטא: כל שאין ממש בעורן, שהוא רך ואין לו ממש עור, קרי "בשר". כרבי יהודה, דאמר: הטעמא בחלודה - אלא, אלא אקרא סמך. והאי דלא מודי ליה תנא דין חייא דהא בלהא - בהא פליגי, תנא קמא סבר: אקרא דידה - לא חגיטא הוא. רבי יהודה סבר: גיטא הוא. **שחיטת** - לשון טלא. אלא, מכיון שנשלת מתורת בשר ונתנה לתורת עור - בטלה. והאי נמי, כיון ששחטן לפני הדורסן או שברכן עד רגלו לחלק בן אף על פי שחל חלקי. **טלאה** - הוי מעשה לבטל. (**עבוד**) - חלש עיסתו שחלקו, והוא שחל לבטל הבית, וצריך לטבול כליו, וטריח עומא ארבעה מילין, עד שגיעו למקומו וטבילו ויותר מכאן אי עליו לטרוח מן הסתם, אלא אם כן נותן לו בעל הבית שבר הליכה. **ולתפלה** - מהחלק בדרך וגמר בלבו ורוצה ללון מבעוד יום - אם שי בית הכנסת לפניו עד ארבעת מילין, טריח וילך שם כדי שיתפלל, ולגשילת ידים - לאכילה,

ואין לו מים, ויש מים לפניו לטווח ארבעה מילין - ומיתוך עד שגיעו למים. **אביו**

חולין. פרק תשיעי - העור והרוטב דף קכג עמוד א - מתוך מהדורת "אבן ישיראל - (שטיינזלץ)" קצט רש"י

אינו אמר - להא שמעאט משמיה דריש לקיש, והשומע טעה בין איבו לאברה. וארבע אמר בה - וארבעה דברים היה אומר בה בשיעור ארבעה מלין. עבודה האי "כדי עבודה" דמתניתין. ליינו - גודו העוברים להלחם על בית מלחמם. קרקפלין - עור ראש אדם טמא, וזה לאכשפות במלחמה. משנה המפשים בבמה ובחיה בטהרה - שחוטת והוא

טמא, או בטמא נבלה והוא טהור. אם מפשית לעשות מן העור שחיה למטה ושלחן, דמפשית פשוט, בדרך שאנו עושין. כדי אחיה - הי חבור, הי להרציא טומאה מן הנבלה אם נוגע בו, ולהכניס טומאה לבשר אם טהורה היא. וטפי מהבא לא היידי דהכניס להרציא טומאה. ולמקן מפרש כמה "כדי אחיה" - והיטת - אם מפשית כפול, לצורך חמת. כעין אותן שטושין לצורך דבש, ומתחיל מפיה והפוכו כלפי ונהב. עוד שישמש את החוה - הי חבור, והנוגע עור כנוגע בבשר, בין לטמא בין לטהא. מפני שהחיה קשה להפשית מכל האברים. הרמב"ל - שהתחיל לחתוכו מרגליה כלפי ראשה, ומפשית כפול לחמת - כולו כולו. מפני שהחיה לסוף הפשית ור, לפיכך כולו חבור, והנוגע אף בעור המופשט כנוגע בבשר. עור שעל הצואר - מעצמו נפשוט, לפיכך אינו חבור לעשות המופשט הראשון חבור בדרך שהחיה עושה. דהא "כולו חבור" דקני - לאו דוקא כולו, אלא עד החוה. גמרא במאן ואילך - משפשית כדי אחיה כפול על פני כולו, לאחר שסידקן מן הצואר עד הזנב באמצעית בדרך המפשית, והפשית כדי אחיה סביבות כולו. מהור המופשט - עד מקום חבורו. אבל מחבורו ואילך הוא טמא, משום "שומר", כדאמר בנוגע כנגד הבשר מחבורו. טמא מן העור המופשט סמוך למקום חבור סביבות כולו היידי, וטמא. מפני שצריך לו, שחיו שם מושך ומפשית ממילוי, ולרב - לאו "יד" חשיב ליה, אלא אם כן מטלטלין בו את האוכל. כשיקרו חוה - כדי אחיה. עור שכנגד הבשר - שלא נפשט עדיין. כפפה ראשון - הסמך לכדי אחיה. כולו שלא הפשית אלא טפחים, דאותו טפח הסמך לכדי אחיה אינו אחוה בו מושך, לפי שנוה לו לאחוה בשפת העור ולמשוך. ולא זה ולא זה חבו, לא, אלא משפט סביבן, אבל לאחר שהפשית קצת שלשה טפחים וארבעה, והעור המופשט מכדי כלפי מושך - אוהו חבור הסמך כולו, מושך, וכו' העור שמיני. יש כפפה - ששעירו כפול. מליה שהתחיל בה לקורעה - שנטמאה,

ובא לקורעה, לבטלה מתורת טלית. ומאחר שאינה ראויה למלאכה הראשונה, אלא שם עולה - מטהרת, אף על פי שיש בשיירה שלש על שלש, ועדיין ראויה לקבל טומאה, טהורה מטומאתה ראשונה. דמאי דכלי חרס, דשבידתו מטהרתו, ושבידו מקבל טומאה, כדאמרין "באלו טרפות" (חולין ד"ב), ון וקרקריותיו ודופנותיהו, ואף על גב דאמר ב"במהה דמקשה" (חולין ע"ב), שלשה על שלשה שדיה טמא מדרס טמא וזהו, ודלקן - טהור מן המדרס, ועדיין טמא מעל חוה אלמא, טומאת שלשה על שלשה דחוי ליה לא בטלה מנייתו התיך הוא דהו עליה שתי טומאות, טומאת מדרס טהורה וטומאת גנוע קלה, אגראי ליה חלוקה לבטל ממנו טומאת מדרס, דתו לא חוי ליה, ופשה לה טומאת מגע, דחויא לשלש אצבעות. אבל

הבא - דתו שמה הוא. כולה טומאה דרשלה על שלשה אינה, וקריעה מהניא לבטולי שמה מינה, דתו לא פש על מיד. לא שנו אלא בשלית טלית עיה - שנטמאה ונטבילה, וגריר להחשמה בה טהור שטוש עשירי ששה, ולפיכך בא לקורעה - אבל רובא - לאו דילמא חויא עליו, ולא אמי למקרה רובא. דכיון דלא חס עליה אטבילה, שהמים קשין לה ולא חס, לכך לא חייס עליה נמי וקער רובא. אבל - טמאה ולא הטבילה ובא לטהרה בקריעה זו - לא סגי לה כירבא. עד שיקרעה כולה. וי"מא לא אתי - למעבד רובא אלא פלגא, ואמר: רובא הוא. דהא - בטבולת יום ליכא לאוקומה ולהשחמה בה ביום שטבילה - שהוראה אינו מביא לה כשקרעה לטהר, וסבור: על ידי טבילתה משתמשין בה, ויאמר: טבילה בת יומא עולה בלא הערב שמש. ועל כרחך מתניתין אלא ביום טבילה עסקין, אלא בשליל הוטבילה כל עקר, וקריעה עולה מתורת טלמאות, דהוראוה משתמש בה אומר שהטבילה אטמול. ועוד - דקאמרת גיירה רובא אתי חציה.

מהור המופשט - למאי דפירש בקונטרס דסבר רב דכלי יד שאין מטלטלין בו את האוכל אינו יד, תימה. דאמאי עד כדי אחיה חשיבי יד טפי? ונראה: משום דבכדי אחיה ואילך יכול לאחוה בבשר עצמו ולטלטלו, אי נמי: משום דכל זמן שלא הפשית כדי אחיה, הוא קשה להפשית, ופעמים שמתניח כן ורצין לו לטלטלו במקום למקום. אבל משפשית כדי אחיה - שוב אין קשה להפשית, ואין זו משום עד שישפיש כולו. וכן בחמה. עד שישפיש את החוה - לפי שהחיה קשה להפשית, ולכן לפעמים מתניח כן שעה אחת, ותוך כך יצטרך לטלטלו, אבל משפשית החוה - אין דרך לחניחו כן. ועוד יש לפרש טעמא דרב דאמר מבאן ואילך טהור המופשט: מפני שכדי אחיה צריך העור להיות יד לצורך הפשטה, אבל ביהמה כחיה - לא. לפי שאם מחזיק בשפת העור - אין יכול למשוך בבח ולהפשית, ובכדי אחיה סמוך לבשר - אין יכול לחניחו בידו העור דחבו למשוך. חלקן, וכו' (כדי) אחיה כי החוה ורצין לה לחניחו ולמשוך בשפת העור, טפי - לא, כדפירש הקונטרס גבי דא דמנין בסמוך "דהוא בטמא ראשון": שכשהפשית שלשה טפחים, שאין יכול לחניחו לא בשפת העור ולא באמצע העור, ויש מפרשים כולה מתניתין משום שומה. דעד כדי אחיה היידי חבור, כל כח פחות אם נגע שרץ בעור המופשט, מניינס טומאה כולו כולו "שומר". ואף על גב דאמר לעיל (ק"ח) דעוד כנגד הבשר דוקא חוי "שומר" - הכא חשיבי "כנגד הבשר", כיון דחשיבי הכל כמחבור. וכן לחמת, כל לשון תחשיב מחבור. מחבור - כי השאר אברים: אלא ודאי משום "שומר" חוי, דחשיב כל העור מחבור. וכן לשון "דיהי זה חבור" משמע דחוי משום "שומר". דבי"ח, נהי שייך לשון חבור: וזהו מוכח בתורת כהנים. דתניא התם: "בנבלתה" - ולא במפשית לטשית כדי אחיה. ולחמת עד שצויגא כל החוה. יכול שאני מציא פחות מכשעור? תלמוד לומר "טמא", אלמא דשנטמא מחבור כדי אחיה חוי משום "שומר", דהא מ"יטמא" דרשין לעיל (שם) "שומר" דנבלה, וי"ד" דיש לעיל מ"מכס".

כך פירש הרב רבינו יעקב מלגליש, ואין הגירסה כן בתורת כהנים. ולפי פירוש לא מטמא בתורת כהנים, וגם בשמעתין, אלא עד כדי אחיה לא כדי אחיה בכלל. דהיינו, פחות מכשעור שמוכיר לשם. בפירוש רבינו תנאל ריטקין "בשפת הסמך לבשר טמא" - ופריך לרב דאמר טהור המופשט. ומשנה, הכא במאי עסקין בספר ראשון: פירוש: טפח ראשון שמתחיל להפשית העור, עד כדי אחיה. וטפח חוי טפח כפול, כגון שפירש בסמוך, ופירוש קא מפרש: עד כמה כדי אחיה - היינו טפח סמוך לבשר. שלית שהתחיל בה לקורעה בה - פירש רבינו תם: כיון שקרעה רובה חויא טהורה למפרע, מתחלת קריעה, ולשון "שהתחיל לקורעה" משמע בפירוש. ומה קשה בפירוש מפורש בפרק "בהמה המקשה" (חולין ע"ב), דרב המחליף "בשעת".

עולת

אבל

הוא

שנו

אלא בשלית טלית עיה - שנטמאה ונטבילה, וגריר להחשמה בה טהור שטוש עשירי ששה, ולפיכך בא לקורעה - אבל רובא - לאו דילמא חויא עליו, ולא אמי למקרה רובא. דכיון דלא חס עליה אטבילה, שהמים קשין לה ולא חס, לכך לא חייס עליה נמי וקער רובא. אבל - טמאה ולא הטבילה ובא לטהרה בקריעה זו - לא סגי לה כירבא. עד שיקרעה כולה. וי"מא לא אתי - למעבד רובא אלא פלגא, ואמר: רובא הוא. דהא - בטבולת יום ליכא לאוקומה ולהשחמה בה ביום שטבילה - שהוראה אינו מביא לה כשקרעה לטהר, וסבור: על ידי טבילתה משתמשין בה, ויאמר: טבילה בת יומא עולה בלא הערב שמש. ועל כרחך מתניתין אלא ביום טבילה עסקין, אלא בשליל הוטבילה כל עקר, וקריעה עולה מתורת טלמאות, דהוראוה משתמש בה אומר שהטבילה אטמול. ועוד - דקאמרת גיירה רובא אתי חציה.

עולת

עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון לגזור - ואם תאמר: ומאי קרישא, שאני התם דגוזית הכותוב הוא שלא להבדילו ויש לומר: דמשמע דלא מצריך אלא רוב ממוצמם, ולכחי פריך דלגזור הוה ליה לאצרכי רוב הגראא לעינים. **אבל** שירי בה כדי מעפרת אל - בפרק "דם תהטא" (ובזהם צדב) אמרנן: אפילו שירי בה כדי מעפרת, איני טמא אלא מדרבנן. **לא** שנו אלא

טלית אבל עור חלים ורבי יוחנן אמר אפילו עור נמי לא חלים - נראה דרבי יוחנן לא סיגי בער ד מעפרת כמו בטלית, אלא כל אחד למוא דחבישי לגבי ידידת סיגי, ונריך בעור המושע לה חמשה, והשתא פריך שפיר בסמוך "כי אמעט ליה חמשה טפחים - טהור", דאי בעור נמי סיגי לרבי יוחנן כדי מעפרת, לא יתיישב בסמוך: דאי כדי מעפרת פחות מחמשה, כמו משמע באיכא דאמר - תקשה ליה לרבי יוחנן: אמאי טהור לי ממעט ליה חמשה וואם הוא יותר מחמשה - כשיש בן נמי חמשה, אמאי טמא: ואי אין בו כדי מעפרת ומדורו יש ליישב דלהאי לישנא סיגי לרבי יוחנן בעור בחשיבות מעפרת, שדוח פחות מחמשה, כדמשמע לקמן, ודא דקאמר י"ב ממעט ליה מחמשה - טהור", אף על פי שיש בו כדי מעפרת, כגון דקא בעי ליה למושב וב, כדאמר לקמן לריש לקיש. אבל לאיכא דאמר לרבי יוחנן דאי בעי חמשה. **ולעיל** **דלמא** לא יתחזק למעבר ביה אחוה - תימה לרבינו יוחנן דמאי פריך, דא לא חליס עלה, דמפשיט בבמהה ויהי רובגה שדיה כולה מופשט ויש לומר: דהכא חליס שלא להפשט הרבה, ושן הוא נוח לסתלט ולהפשט.

הא יותר מכדי אחוזה טהור ואמאי והא חלים - תימה לרבינו יצחק: דהכי מדרמא דין "די" - דהא דאמר ביה ללמלי: וקש סלקא ונראה לו לדמות, דכי היכי דאמרנן דעור הקרוע חשוב כמחורב, הכי נמי מינא דעור המופשט יחשב כמחורב, וליידי "די" כאלו לא הוושט. **עור** שעל הצואר שרבי יוחנן בן זכור גומר, דהא חבור ואמאי הא חלים וקאי - ואם תאמר: לרבי יוחנן נמי דאמר עור לא חלים, מודה היכא שכבר חפר, שטמא, וכל שכן היכא שאין חפר מעולם, ודקא פריך דעור שעל גב הצואר, אף על פי שהוא ניתק מאליה, לא גרע מעור שרבי יוחנן בן זכור, דעור דהוי כמחורב. ודכי היכי דעור הנקרע הוי כחלים, עור שעל גב הצואר נמי, אף על גב דניתק מאליה, הוי ליה לממר דהוי חבור, ומשני: כיון דעשוי נתק מאליה, גרע מעור הנקרע, ולא הוי חבור.

כי

עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון, ליגור דילמא לא אתי למעבר רוב שנים! אמר ליה רב יוסף: דקא אמרת גוזיה שפא יאמר וטבילה אתי וימא עולה - קרעה מוכיח עליה. ודקא אמרת, עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון ליגור - בהנים ורזים הן, תא שמע: המפשיט בבמהה וכתיה, בטמאה ובטהורה, בדקה ובגסה, לשטיח - כדי אחוזה, הא יתר מכדי אחוזה - טהור, אמאי? ליגור דילמא לא אתי למעבר אלא כדי אחוזה, וקא נגע בטומאה, וקא מטהרין ליה! - אי בטמאה דאורייתא - הכי נמי, הכא כמאי עסקין - בטמאה דרבנן. תנינא טמא כמחורב, טהור כמחמאה טומאה דאורייתא היא! - במתרה - מתרה פ' ממוי היא? - אין, כדמבנה דשמואל. דאמר אבוח דשמואל: מתרה ששחקה מטמאה במוקדשין, תא שמע: רבי יוסתאי בן יהודה משום רבי שמעון אומר: המפשיט בשרצים - חבור, עד שיפשיט את כולו, הא בגמל - אינו חבור! - לא תימא: הא בגמל אינו חבור, אלא אימא: בעור שעל הצואר אינו חבור, ורבי יוחנן בן גורי היא. אמר רב הונא משום רבי שמעון ברבי יוסי: לא שנו אלא שלא שירי בה כדי מעפרות, אבל שירי אלא טלית, אבל עור - חלים. ורבי יוחנן אמר: אפילו עור נמי לא חלים. איתביה רבי יוחנן לריש לקיש: עור טמא מדרס, חישב עליו להצעות וסנדלים, כיון שנתן בו איזמל - טהור, דרבי רבי יהודה, ויחכמים אומרים: עד שמעיתו מחמשה טפחים, כי ממעט ליה מיהא טהור, אמאי? לימא חלים! - כי קאמר דחלים - הויא דקא צרי ליה להדיא, הכא כמאי עסקין - בגמקצע ובא לא דרדי סביבותיו, מתיב רבי ירמיה: המפשיט בבמהה ובתיה, כמחורב ובטמאה, בדקה ובגסה, לשטיח - כדי אחוזה, הא יתר מכדי אחוזה - טהור, ואמאי? לימא חלים! תרומה רבי אבין: ראשון ראשון עושה נפול. מתיב רב יוסף: עור שעל הצואר, רבי יוחנן בן גורי אומר אינו חבור, אמאי?

הא חלים וקאי! אמר ליה אבין: אימא סיפא ויחכמים אומרים: חבור, אלא אמר אבין: בשומר העשוי לנתק מאליה קא מיפלי, מר סבר הוי שומר, וקר סבר לא הוי שומר. מתיב רבי ירמיה: תגור שגממא כיצד מטהרין אותו - חולקו לשלשה, וגזר את המפסילה.

עד

עולת העוף לרבי אלעזר ברבי שמעון - דאמר (ב"הושט") בפרק קמא (חולין כא,א): רוב שנים דוקא, ואסור למלוק כל השנים, דגמר מחטאת דכתיב ביה "לא יבדיל", הכי שרין בה? ליגור דילמא לא אתי למעבר רובא! **בטמאה דרבנן** - שהיה המפשיט טמא טומאה דרבנן, כגון הגר דרבי "שנהה עשר דבר" (שבת יג,ב). האב הראשון ורובו במים שאובים, ובהמה זו, קדשים היא, ואם נגע בה - טמאה מדרבנן, להכי לא מחמירין בה כולי האי. תנינא טמא כמחורב טהור כמחמאה **בטמאה טומאה דאורייתא היא** - דהא ממתניתין בין בטמאה בין בטהורה קתני, תנא "טהורה" - לענין הכנסת טומאה לקבלה מן המפשיט, ותנא "טמאה" - לענין הוצאת טומאה מן המפשיט, שטמאה היא את המפשיט הראשון הנוגע בכדי אחוזה, ולטהר את השני המפשיט מכדי אחוזה ואילך, ולא נגע בבשר. והכא ליגור, דהא כל בהמה טמאה גבלה היא, אפילו שחטה, וטמאה כמחורב. **בשרפא** - הא "טמאה" דמתניתין - לאו בהמה טמאה, אלא בהמה טהורה טרפה ושחטה, ודיא שטמאהו אלא נוגע בה, כדמפרש ואיל, **בטמאה במוקדשין** - כל, כלומר, את מוקדשין היא. **שרצים** - אין נוחין להפשט. כולו - חבור, ואפילו יותר מכדי אחוזה, הנוגע בטומא - מדרגת "שרצים" - טעמא: משום דקשים להפשט, אבל גמל - לא, ואף על פי שטמאה דאורייתא היא, שיעור הפשטה בכדי אחוזה, ולא גורנין משום פחות מכדי אחוזה. וקשיא לרב גורנין דגור דילמא לא אתי למעבר שיעורא. **לא תימא הא בגמל** - ביותר מכדי אחוזה אינו חבור, אלא חך דיקא דדייקנא למעטוי גמל אעור הצואר וכו' דדייקנא, ודכי קאמר: שרצים הוא דעד שיפשיט את כולו, אבל גמל שדפשיט על הצואר - אינו חבור, ובמפשיט לחמת ובמרגיל קאי, ולעולם לשיטח אף ביותר מכדי אחוזה - טמא, דגורנין בבמהה טמאה הואיל וטומאתה דאורייתא. רבי יוחנן בן גורי היא - דאמר במתניתין: אינו חבור. וקאמר ליכא למגור מדי, דלמא לא אתי למעבר על הצואר - דהיכירא טובא איכא, אבל בין פלוגא לרובא לא מוכחא מילתא. וכן בין כדי אחוזה לפחות מכדי אחוזה. **מעפרות** - סודר. "ויחשפ באפר" דכתיב בג' מיכה (מלכים א' כ) מתרגמינן: ואישתני במעפרות. שירי - בהחאו מיטע, ולא קרעו כדי שדפשיט חשוב חלוה חבור. **לא שנו** - דכי על שירי חור חולק, **אלא טלית** - דכיון שערק בטל שמה, דאפילו חור ותופרה - אינה חזרת לקדמותה, **אבל עור** - שטמא וסדק ושיירי מקצת. **חלים** - חוק הוא יד אותו מקצת, ובשחור ותופר, הרי הוא כבתחלה. להכי, לא בטל שמו מעליה. **שנתן** - כדאמרינן בסוכה (יז,ב): הגד - שלשלה שלשה חשק - ארבעה על ארבעה, העור - מושע על מושע. עד שמעיתו - ולא דמי לטלית. דותם - חקם קריעה ויה שמה טלית ועומדת להכחכות, ובקריעתה - בטל שמה. להכי, אף על גב דשיריים בני קבולי טומאה - טהור מטומאה ראשונה, אבל הכא - כל שעה שם עור עליו, להכי, עד שיבטלנו מכשיעור. **כי מיטעו מיהא טהור** - הוא על פי שלא סדק כולו, אלא באחד מראשיו. דקא צרי ליה להדיא - סדוק לארכו או לרחבו. "עור" לטון סדק, כמו "עריא דחש"י" הפסחים (מא), ונמו, "טילא חריפא דמצרי ויק" מסכת עבודה זרה (לא), דרך כסביתיו - דתו לא חלים שפיר. **חלים** - מחבור ועד לבשר. **ראשון ראשון** - המפשיט עושה חבור, וחי כפנשר למגור, דהא אינו לחור לבשר עד. **אם חלים וקאי** - דהוא לא הפשט, ואמר דאינו חבור, והנוגע בעור כנגד הצואר אינו טמא **אמר ליה אבין** - ואדמונתה מדרבי יוחנן בן גורי, שיעיה מדרבנן. **אלא אמר אבין** - אי סבירא לן דחלים - דכולי עלמא הוי חבור, והכא טעמא משום דלא חלים, והוא שעשוי לנתק מאליה. בשומר העשוי לנתק קא מיפלי. דרבנן סבירי: אפילו הכי לא בטל תורת "שומר" מיניה, כל זמן שלא ניתק. **תגור** - תחלתו עשוי כלי בקדורה, ומסתלט, וכשבא לקובעו - מעמידו בארץ, ומדיק טיט סביביו ומעבהו. וקרי ליה "ספילה" - שמתפלה ומחברו לו פלשטריא בלעז. **חולקו לשלשה** - לכלי עצמו מבפנים, דאי לשנים - הנהגל מלא, דאיכא רובא. ונורא את **הטפילה** - שריק עליה, שגם הוא מחברתו, ואף על פי שערין הוא עומד - טהור.

חולין. פרק תשיעי – העור והעוטב דף קבר עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קנה רש"י

עד שיהא בארין – כלומר, עד הקרע מפילה. הא חלים וקאי – שהטפילה מעמידה יפה. ואימא מדרבנן – אדמותבת ליה מרביזי נמי, יסייעה מדרבנן. אלא אמר רבא – בשעטמא, כולי לעזא לא פליגי וכל כמה דחלים – לא טרה. והבא הכי קאמר: כיצד הוא עושה – מתחלתו שלא ידא שם תנור עליו. רבי מאיר אומר – בהא שערין

הנור
תחלתו ארבעה – אין תנור פחות מארבעה, ואפילו נגמרה מלאכתו. ושיריו – אם היה גדול נטמא ושברו – צריך שיהא ידא שם שבר של ארבעה. כמה דברים אמורים – דתחלתו ארבעה ושיריו ארבעה? בגדול – התנורים העשויים לאפת ולעלות, כדרכן. אבל קטן, שעושין לתנועות – תחלתו כל שהוא. שתגמר מלאכתו – לאתר שנמזר חסיקו, אפילו הוא טפח – מקבל טומאה. קתני מיהא כמה דברים אמורים בגדול ושיריו איבעה – אבל בעיר מארבעה – לא טמא הוא. ורתם קתני 'חולק לשלשה', אבל לשלשה – לא טמא, ואף על גב דליכא בחציו ארבעה. דמדקא מיכל רבי מאיר ואומר "אינו צריך", אלא ממעטו מבנים מארבעה" ודא דרבנן נמי בהא פליגי, דאף על גב דלא היה חסבר ארבעה – אפילו הכי בענין דלא ליהוי רובא. התם – דקתני בדענין ארבעה, ואי לא – לא היה טמא. דצלקיה מצלק – לרחבו, רשבו את עומד יפה. הכא – דקתני ברובא טמא. ואף על גב דלא היה ארבעה. דעבידיה גיספרא – שחלקו לארבו בגיטובי כזה. הכי גרסין: "אמר מר שיריו ברובו." הא אמרי רבנן ארבעה – דקתני "כמה דברים אמורים בגדול" – אלמא אין תחלתו בין אשריו מדרו ליה לרבי מאיר בגדול. בתנורא בר שבעה – קאמרי ארבעה, הואיל ורובו בציר מארבעה שיריו לא נטמאין ליה ברובו. דלא תמירי שיריו מתחלתו, דהא תחלתו כשהוא שלם – לא היה תנור כיצד מארבעה. והאי דקתני רובו בתנור בר תשעה – דאף על גב דבתצוי אביא ארבעה – לא נטמא עד דהוי רובא. ובהא רבנן לקולא. אלא שנו – דאף על גב דשירי בה כרז מעפורת בטלה, אלא טלית. אבל עור – כי האי שיעורא. חשיב – ולא בטלי. למושב וב – פלאדשטורא." ובבבצר מהכי, לא חזי למילתיה. **משנה** עור שיש עליו כותב פטור – במקום אחד. תנוגע בציב חיוצא פטור – היינו, באותו בשר או בשערה שכנגד אותו בשר. דשערה הוי שומר, כדאמרין (חולין קט"ב). לחוליה מחלחל. ציב – רצועה ותחלת חיוצא מאותו בשר, ותלוי דרובק במקצה. ובאותו ציב ליכא כותב, אבל מעורה הוא לכותב. **משנה במשא** – שהרי נשא כותב נבלה. ולא כמעט דאי אפשר ליה ביחד, ושתי נגיעות אין מצטרפות. לא כמעט ולא במשא – כדפרשנו: שהעור מנטול. ומודה רבי עקיבא – דקאף עור בג דלא היה כותב מעורה במקום אחד, דלאו ער דבור, שהמשיש שתי חצאי ויתים ביחד – טמא. **ומלא** לא שנו – דכותב שלם דבר הכל לא בטיל אלא פלטתו חיה. **בתרמא** – רובע הקב, לישן מורי. לישנא אחרת: כף מאונס. ויזמן – פעם אחרת. **אשכחיה** – כדאשעיה ארצי אמר. **ותריב וקאמר** – "לא שנו דשתי חצאי ויתים לרבי ישמעאל לא בטלי אלא פלטתו חיה." **מר אסיפא** – א"שתי חצאי ויתים.

כ"י מנעט ליה מארבעה מיהא הוי טהור ואמאי דחי חלים וקאי – הכי נמי האי תנור דקאי על ידי טפילה לא חשיב, והוי כעור שלא נתחבר. **הבי** גרסין – במשנת כלים (בפרק קמא וירשי פרק ה') וחכמים אומרים: כמה דברים אמורים – בגדול, אבל בקטן – תחלתו כל שהוא, שיריו ברובו משתגמור מלאכתו. ולא קאי "משתגמור מלאכתו" אישיריו ברובו, אלא אשני תנורים, גדול וקטן השניים בה קאי, דאין טמא עד שתגמור מלאכתו, ובתר הכי מפרשה אידוה גמר מלאכתו.

הא בתנורא בר תשעה והא בתנורא בר שבעה – כמו שפירש בקונטרס: לקולא, כן נראה. דאין לפרש לחורמא: דבר תשעה בארבעה, ובר שבעה ברובו – דלא עדיף שיריו מתחלתו, דהוי בארבעה. והבא לא בעי לשנויה: הא דצלקיה מצלק – בארבעה. הא דעבידיה גיסטרא – ברובו. דמישן דצלקיה אחת אחת מסבבה בענין דאין תמירי או תרייהו דצלקיה מצלק, או תרייהו דעבידיה גיסטרא. הילכך הוצרך לתרץ בשני תנורים ובענין אחד. רבינו יצחק בן אברהם.

אבל פלטתו סבין בטל – ואם תאמר: למאן דמשני לה ארישא, דאפילו בות פלטתו סבין בטליה, הדין כיון מילתיה דרבי יוחנן דאמר: האלא המכוסד סבין אי כבשנסו, ובי עדיף כנסו מפלטתו ודין בותיו ויש לומר: דאין הכי נמי. אי נמי: לדידיה רבי יוחנן פליגי ארבי ישמעאל ורבי עקיבא, וטמא ליה בביתו. אפילו פלטתו סבין לא בטל. ובהא קאמר דרבי יוחנן – כרבי ישמעאל ורבי עקיבא. דאפילו בבית בפלטתו סבין בטל. ולמאן דחיי לה אסיפא אתי שפיר, דהא דקאמר רבא בטל – לא, היינו, בלא כנסו. אבל אם כנסו – לא בטלי. **שהם** תחובים בקיסם והחסינן – והוא דחין הכי – אפילו במשא לא ליטמו, ד"אית שבא לכלל מנעג בא לכלל משא" דרבי עקיבא, כדאמר בגמרא, וקסבר: יש נוגע וחוזר ונוגע. אלא משום דפליגי רבי עקיבא ארבי ישמעאל בעור שיש עליו שתי חצאי ויתים. קאמר דבקים כהאי גונא מודה ליה. אבל

משנה עור שיש עליו פטור בשור, תנוגע בציב חיוצא פטור, ובשערה שפגגור – טמא. הוי עליו פשני חצאי ויתים – **מטמא במשא** ולא כמעט, אלא **במשא**. ומוזהר רבי עקיבא פשני חצאי ויתים שחתכן בקיסם והחסינן שהוא טמא, ומפני מה רבי עקיבא מטהר בעור – מפני שהעור כמבטל. **נמרא** אמר עולא. אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא פלטתו חיה, אבל פלטתו סבין – בטיל. אמר ליה רב נחמן לעולא: אמר רבי יוחנן אפילו בתרמא? אמר ליה: אין. ואפילו בפנאי? אמר ליה: אין. אמר ליה: האלהים! אם אמר לי רבי יוחנן מפומיה, לא ציינתנא ליה! כי סליק רב אשעיה אשכחיה ליה לרבי אמי, אמרה לשמעניה קמיה: הכי אמר עולא והכי אהדר ליה רב נחמן. אמר ליה: ומשום דרב נחמן תחניה דבי נשיאיה הוא, מוזהר בשמעניה דרבי יוחנן? ומגן אשכחיה דיתבי וקאמר לה אסיפא: הוי עליו שני חצאי ויתים – **מטמאים במשא** ולא כמעט, דבר רבי ישמעאל. רבי עקיבא אומר: לא כמעט ולא במשא. אמר רבי יוחנן: לא שנו אלא פלטתו חיה, אבל פלטתו סבין – בטיל. אמר ליה: מר אסיפא מתני לה? אמר ליה: אין, ואלא עולא ארישא אמרה ניהליכו? אמר ליה: אין. אמר ליה: האלהים! אי אמר לי הוושע בן נון משמיה, לא ציינתנא ליה! כי אתא רבין וכל נחותי אמרה ארישא. ואלא קשיא רב **פפא** במדור

הכי מתוקמא שפיר. אי הוה חני לה קמיה דרב נחמן הכי, לא הוה מזולזל בה. **אמר** ליה רבי אמי – ואלא עולא ארישא. דמירי **ואלא קשיא** – אי בות שלם בטלי, לעולם בטלי, ואפילו כתרסא. והא ליכא למימר דבולי הא מבטל אינישן

אבל מלפניו יש גנוג וחור ונוגע - וסבר כתנא קמא דאחרים דריש פירקין (קט"א), דאין "שומר" לפחות מכזית. **אין** מאחיל חזרו ומאחיל - ואם תאמר: מאי שנא אהל ממנשא? ויש לומר: ומנשא מריבין בסמוך מ"טמא". דקתני: יכול אף במשא כן תלמוד לומר "והטומא..." וטמא, ואף על גב דבמגע נמי כתיב "טמא" יתירא, דאמרין בריש פירקין (קד"ה): מילתא דאחא אבא בל

והומר טרח וכתב לה קרא, ולא מוקמינן לגנוע
וחזר ונוגע ונראה דגבי משא דרשקין, מדהיה
ליה למכתב "והנוגע בנבלתה חסר עד הערב",
"והנושא..." וטמא" דסיפא למען ולי אלא
לאוספי טומאה בנזשא שאין בנוגע. **רבי**
עקיבא אומר הגנוע והנושא כו' - לרבי עקיבא
גופיה לא צריך קרא, דאיהו טמא ליה דעור
מבטל. אבל לדברי רבי שמעון לא היה דעור
לדידך דלית לך עור מבטל, תיפסק ליה מידא
דכין דקאן בא לכלל מגע כו'.

והכא היינו טעמא משום דבא לכלל מגע
לפניו - דבא ארז סבר דבר אדא דאית
ליה גנוג וחזרו ונוגע. **אמר** רב פפא במרודד
- ואם תאמר: ואי חשיב מרודד לצירופיהו
לשני חצאי זיתים, כגון שאינו מרודד יותר מדיא
במגע נמי ליטמא. ואי לא חשיב - במנשא
נמי לא ליטמא, דלאו "נישא" הוא וכו' תימא:
דאזא כרבי אליעזר דאמר: לא שנו אלא
מלאוויי כו', וקסבר: כיון כלא נמצוץ קרא לא
ידי מרודד, לא חשיב למדחי "שומר", ומכל
מקום "נישא" הוא - מכל מקום קתשה: דהא
ירשא דעור שיש עליו כזית בשכר? אוקימנא
במרודד, וקתשה "והנוגע בחוריהו חסר" טמא
- אלמא דאיכא "שומר" אפילו למרודדו ודוחק
לומר: דהאי "מרודד" דהכא גרע מאתו
שעולה. ונראה דקסבר, דאחא בקטן ואין גדול
עליו עמו - אין מבהיה, ודחי נמי איירי באותו
בקטן ואין גדול עליו עמו. לכך אין מטמא
במגע, אבל במנשא מטמא, ד"נישא" הוא.
אימא דאמר דנישא - תימא: אמאי מגיה
הברייתא? אימא אפיכא: דבר אבוי, אחד
דנוגע ואחד חמסיט, והוא דנישא, אבל לא
נישא - לא. ואתאזא רבי אליעזר למימר: אף
גנישא, אף על פי שאין גנישא. ויתיישב שפיר
לשן "אף" ונראה: דסבר תלמודו דמיטס בכל
ענין, אפילו אין גנישא. לכך דחק לפרש כן.
נוגע

במרודד, הכא נמי: במרודד. 'היו עליו'. אמר רב
פדא: לא שנו אלא מאחוריו, אבל מלפניו - יש נוגע
וחזרו ונוגע, ורבי יוחנן אמר: אין נוגע וחזרו ונוגע.
ואזוהי רבי יוחנן לטעמיה, דאמר רבי יוחנן: רבי
ישמעאל ורבי דוסא בן הריקים אמרו דבר אחר. רבי
ישמעאל - הא דאמרן, רבי דוסא בן הריקים, דתנן:
כל המטמאין באהל שצחלקו, והקניסן לתוך הבית -
רבי דוסא בן הריקים מטהר, והקמים מטמאים. לאו
אמר רבי דוסא בן הריקים תתם: אין מאחיל וחזרו
ומאחיל, הכא נמי: אין נוגע וחזרו ונוגע. - ומרדכי
דוסא בן הריקים פריי' ישמעאל, רבן - פריי' עקיבא.
- והא רבי עקיבא מחזירי אף מטהרי! - עד כאן
לא קא מטהר רבי עקיבא אלא בעור אבל בעלמא
מטמא. פוקתני סיפא, ומודה רבי עקיבא בשני חצאי
זיתים שתתכן בקיסם והסיסן שהוא טמא, ומפני מה
רבי עקיבא מטהר בעור - מפני שהעור מכסף. כתיב
רב עוקבא פדא קמא: "גנבלתם" - ולא בעור שיש
עליו שני חצאי זיתים. יכול אף במנשא? תלמוד לומר:
"והנושא..." ימאן. - דבר רבי ישמעאל, רבי עקיבא
אומר: "הנוגע..." והנושא, את שבא לכלל מגע -
בא לכלל משא, לא בא לכלל מגע - לא בא לכלל
משא. ואם איתא, הרי בא לכלל מגע מלפניו! אמר
רבא, הכי קאמר: את שבא לכלל מגע בכל צד -
בא לכלל משא, לא בא לכלל מגע בכל צד - לא
בא לכלל משא. בעא מיניה רב אובי סבא מרבא
בר רב הונא: קולית סתומה לרבי ישמעאל, מהו
שסתמא? אית ליה לרבי ישמעאל את שבא לכלל
מגע - בא לכלל משא, לא בא לכלל מגע - לא
בא לכלל משא, והכא היינו טעמא - משום דבא
לכלל מגע מלפניו. או דלמא: לית ליה? אמר ליה:

עורבא פרח! אמר ליה רבא בריה: ולא היינו רב אובי סבא מופקדיהא דמשבח לן מר
גביה, דגברא רבה הוא? אמר ליה: אני היום "סמכוני באשיות", ובעא מינאי מילתא
דבעי טעמא. אמר עולא: שני חצאי זיתים שתתכן בקיסם, אפילו מוליך ומביא כל היום
כולו - מהור. מאי טעמא - כתיב "ונישא" וקרינו "נושא", בעינו נושא - והוא דנישא
בבת אחת. תנן: היו עליו שני חצאי זיתים מטמאין במנשא ולא במגע, דבר רבי ישמעאל
אמאי? והא לאו נישא הוא? אמר רב פפא: במרודד. תא שמע: מודה רבי עקיבא בשני
חצאי זיתים שתתכן בקיסם והסיסן שהוא טמא, אמאי? והא לאו נישא הוא! הכי נמי
במרודד. כתנא: אחד הנוגע ואחד חמסיט, רבי אליעזר אומר: אף הנושא. אמו נושא
לאו מיטס הוא? אלא לאו הכי קאמר: אחד הנוגע ואחד חמסיט בלא נישא, ואתא
רבי אליעזר למימר: והוא דנישא, ומאי "אף"? אימא: והוא דנישא. משנה קולית המת
וקולית

במרודד - דק וקלוש וארוך ורחב, דכי מצרפת ליה חזי כזית, ומיהו לא טרח
איניש ומצרף ליה. ומיהו פלסותו זיה, דלאו איהו בטליה - לא בטיל. מרודד -
לשון "ורקע" (שמות טז): ורדדו. **לא שנו** - לרבי ישמעאל דאמר: דאף על גב
דלא בטיל לענין משא, במגע לא מטמו. **מאחוריו** - שלא נוגע בבשר אלא
בעור מאחוריו. ודיכין ליה, דכיון דבית ששם
יחד - אין לו "יד" ולא "שומר". ואף על גב
דאמרין לעיל (חולין קד"ה): אין "שומר"
לפחות מכפול, אלא כפול יש - שומר - הא
איכא גנוג קמא דאחרים דפליגי, דאמרין
לעיל: אין זה שומר, ורבי ישמעאל סבירא
איהי כהנא קמא דאחרים. **יש גנוג וחזרו**
ונוגע - כלומר, שתי גניעות משתפרות. כל
המטמאים **באהל** - כגון בית מן המת
ורובע עצמות ומלא תרודו רקב. שנחלקו -
השעור נחלק לשנים, והכניסו שתי החצאים
לתוך הבית. מטהר - דאין לא אהלות
מצטרף, שחבית מטהר אלא חזרו ומאחיל
כאן. מדקאמר רבי יוחנן "רבי ישמעאל ורבי
דוסא אמרו דבר אחד", אלמא עטמיה דרבי
ישמעאל משא אין גנוג וחזרו ונוגע.
ופריי'ני - מרדכי דוסא כרבי ישמעאל
מכלל דרבנן דפליגי עליה - כרבי עקיבא
קיימי, וזא רבי עקיבא טפי מיקל! דרבנן
סיפא - דעטמיה דרבי עקיבא דעור מבטלי
הוא, אבל בעלמא - אפילו במגע נמי
מטמא. דאי לא מטמא במגע - לא היה
מטמא במנשא. דהאמר רבי עקיבא לקמן: את
שבא לכלל מגע בא לכלל משא. **וחתבין**
בקיסם - נמי רחוקין זה מזה, קאמר דנוגע
וחזרו ונוגע הוא, כדלקמן אמילתיה דעולא.
ולא בעור שיש עליו שני חצאים - דלא
קרינא ביה "והנוגע בנבלתו" (ויקרא יא)
דאין בכל גניעה כשיעור נבלה. **יכול אף**
הנושא תלמוד לומר והנושא **נישא** - והרי
זא נישא את הנבלה והנוגע והנושא -
קריא גבי דרדי כתיבי בהחיא בבלה, דכתיב
בה "והנוגע..." וטמא" אחדיא קאי "והנושא..."
וטמא. **לא בא לכלל מגע** - כלומר, לדידך
כיון דאמרת לא מטמא במגע - אין לך לית
לסמיו במנשא. **ואם איתא** - לבר פדא
מאי קמחזר ליה רבי עקיבא לרבי
ישמעאל? אף מוהי דבא לכלל מגע מלפניו.
בכל צד - אף מאחוריו. דהא בהחזא חזר
דלעיל כתיבא נמי גניעת מאחוריים.
כדאמרין בריש פירקין (קד"ה): יכול אפילו
יש עליו כזית, הנוגע בעור שכנגד העור
מאחוריו אין היא מטמא? תלמוד לומר
"וטמא". קולית סתומה - ואין עליה בשר,
והי כחמה מזה. ותנן במתניתין: קולית בבלה
וקולית השרץ סתומים - וסחורין אין מן
המשא. דבא באו לכלל מגע. מי מליגי עליה
רבי ישמעאל או לא? מי אמרין: אית ליה
לרבי ישמעאל כו'. והכא - בעור של שני
חצאין. **היינו טעמא** - דמטמא במנשא -
משום דבא לכלל מגע מלפניו, אבל גבי
קולית - לא בא לכלל מגע כלל, דהא
עצמות נבלה אין להם טומאה, כדאמרין

"בנבלתה" - ולא בעצמות, ובמבוי אנו יכול ליגע - דהא סתומה פרח - קרא עורב פורח באויר, כלומר השאנו ליה דבר אחר. **סמכוני באשיות** -
כלומר, צריכני חיזוק, לפי שסר כוח מבח הירשה שדרשתי זיום ברבים, דשבת הרגל היתה. **חולין וחביא** - שנשאל כל זיום. **כתיב נשא** - "חזנשא את נבלתה" חסר
הוא, בלא וי"ו. וסתם קריאתו, כיון דלא כתב וי"ו, נקרא "נישא", ואנן קרינו "נושא". **והוא דנישא** - שיהא כזית מחובר הנטיל כולו באחד, בלא בית יד אחר. **דבר רבי**
ישמעאל - אלמא, כיון דאין עור מבטל - מטמא במנשא, ואף על גב דלא מחובר הוא ביחד. במרודד - שיש כאן חצי זית, ורחוק ממנו חצי זית, ורצועת בשר מרודד
מזה לזה מחברתו. **אחד הנוגע** - בשני חצאי זיתים. **ואחד חמסיט** - כגון טאל גנישא. אף על פי שאין מחוברין יחד. **והוא דנישא** - וקאי בין אמגע בין אמשא, דאין
מטמאין אפילו במנשא אלא בין מחוברין. **משנה קולית המת** - טמא, דהא עצם כשיעורה במת מטמא במגע ובמנשא. כדכתיב: "אף בעצם אדם".

חולין. פרק תשיעי – העור והרוטב דף קבה עמוד א – מתוך מהדורת "אבן ישראל – (שטיינזלץ)" קנט רש"י

וקולית המוקדשים – מבוססת פסחים (קב) תנן: הפגול ודותר – ממזאין את הדידים. דגורי בהו רבנן משום חשדי כהונה ועגלי כהונה, בדמפרש תחם. וגורו אף בעצמות שישמשו נותר. **בגלה** – אין עצמותיה מטמאים, דכתיב (ויקרא יא) "בגבלתה" – ולא בעצמות, וכן שרץ. הלכך, סתומים סדורים אף מלמטא במשא, וכל שכן גונג, דאי אפשר לו ליגע, ואף על גב ד"שרש" מניבס ומצרא

סומאה – הני מילי בדבר שאפשר ליגע בטומאה עצמה, ואפילו לא נגע בה. אלא "שומר" – טמא. אבל דיכא דאי אפשר ליגע בטומאה עצמה – אין "שרש" מטמא נקובים כל שהוא – אפילו כחות השערה, שאפשר להכניס בו כחות השערה של ראשו או זקנו, והרי הוא מטמא בן, כדלכא, נשיא ואי דאיכא כיות מנפנים סומא בוקעת ועולה – קושיא היא: אמאי אין מטמא באהל? הרי אין לה חלל טהו, וקיימא לן בברכות (ט"ב), כל חלל טהו כסוף – אינו חוצץ בזה המה. ואי קאמר: מוח שבפנים מעלה ארובה לבשר מבחוץ, אף על גב דליכא מוח, הואיל ובמחובר ליה סוף המוח בלא, שרירי פעמים שמוחו כולו כלל דוחו, ועל ידי המוח גזל חשש מלמעלה – אם כן, בלא בשר מוח חשש אבר כל עצם חלול, ותנן (אהלות פרק א משנה זא) האברים אין להם שיעור, אלא פורת מכותיו מן המה, ופדות מבערשה מן השרץ, קבבר אין מוח שבפנים מעלה ארובה לבשר מבחוץ – והכא, הואיל וליכא בשר – אין סוף להעלות ארובה בחי, ולא "אבר" מיקרי. אי הכי במוקדשין אמאי טמא – מידר לא שישמו נותר, דאין נותר בפתות מכותיו כי נקבו אמאי טמאין – הא אמרת דאין שומחין מטטרפן בטומאה מוחרה רישא – דקולית המוח. דליכא כיות – לפיכך, אין מטמא באהל. סיפא – מוקדשים ושרץ ונגלה. דאיכא כיות – לפיכך, גבי מוקדשין איכא שיעור נותר, וגבי נבלה ושרץ איכא שיעור לטמא. ומהי קא משמע לן? אין דרישא בלא כיות, אכתי לא אשמעינן דעצם כשעורה מטמא במגע ולא באהל, וכיות מן הנבלה מטמא. מילי מילי – כל דבר ששנה במשמותא שטמא עכא. וחד דחי, מה שזרחה זו לא הריאה לה, ורישא אשמעינן: מודלא סימא באהל, על כרחיך שמת מיה דמוח שבפנים אין מעלה ארובה מבחוץ. דאי מעלה, אף אית ביה בן לית ביה – מטמא. מילתא דייא – בנותר עצמו, ואינשרך אשמעינן דהכי הוא, כדבר מרי משום דבפסחים (קב) לא תנן אלא "מקדש דוחו", אבל שמושו לא תנן, ואשמעינן מתניתין דמושו דרשמושו כיות נותר, מטמאה אפילו כשהיא סתומה ולא נגע במוח – טמא משום עצם שישמש את הנותר. לא נקבה לא – בדעינן אפשר ליגע, כדתיב טעמא בחידי לקמך, אמאי אמר לעולם מוח מעלה ארובה – ומתניתין בשלשה – סדרה במגל או בסכין, דתו לא מעלה ארובה, והלכך, כיון דליכא מוח מוטמא באהל משום שיעור – לא מטמא באהל ובמוקדשין נבלה ושרץ – בדאיכא כיות, כדאוקימנא. ואבוי לא פליג אלא במעלה ארובה. לארבה – דעבישי שייך בה רצועה שלא שיפה. טמא – ואפילו אין בה לא שיעור ולא מוח, דמוח שהיה תמיד לבא מבפנים מעלה ארובה, וכיון דרבותה בעלי חיים מעלה ארובה, השתא נמי אבר הוא, ולא בעי שיעור. לררבה – סביב סביב, ואפילו במקום אחו. דקל אם תטול ממנו רצועה סביב – הוא מתיבש, שלא תחת דרך לשרף לעלות מן הקרקע למקום שנקלע, ולא תתקלפו לארבו, ותישרי צדו אחד – יש דרך לשרף לעלות. לעולם – רישא דאיכא כיות, דלא מוקדשין מתניתין בשרי טעמי. ואי נמי ידעא כיות אחיה מטמא באהל, דמוח שבפנים מעלה ארובה. ומאי גונג מחאלי – מחאלי נמי במשמע בדמפרש ואויל, דאיכא תנא דקרי למאהיל "גונג". אמאי מחרים – עצם גופיה – אבר הוא, ובלא מוח נמי מטמא, וסתימה מאי אחינא? המתקשקש – יבש ונעקר בתוך החלל, דהוא לא מעלה ארובה. גבי מוח – אף על גב דאינו מעלה ארובה – מטמא באהל, דהא בלא חשיבות אבר, הא איכא שיעור. וסתימה לא מחינא ביה – דטומאה בוקעת ועולה ומוקדשים – הרי שמשו נותר. בגלה כיון דמתקשקש הוא – ושוב אינו מעלה ארובה – לאו אבר הוא. הלכך, ניקבו – דאפשר ליגע, מטמאים משום שיעור. לא ניקבו – לא, דלאו אבר הוא. והשתא נרע מוקדשית שיש בה כבערשה מוח לת, והדואת מעלה ארובה הוא. אף אנן נמי תנינא – דקרי למאהיל "גונג".

וקולית המוקדשין, הנוגע בפה, בין סתומים בין נקובים – טמא. קולית נבלה וקולית השרץ, הנוגע בהם סתומים – סתומים, נקובים כל שהוא – מטמא. כנוגע, כנוגע שאף במשא – תלמוד לומר "הנוגע והנושא", את שבא לכלל נגע – בא לכלל משא, לא בא לכלל נגע – לא בא לכלל משא. גמרא גונג – אין, אבל מאהיל – לא. היכי דמי? אי דאיכא פנות בשר – באהל נמי ליטמא! – דליכא פנות בשר. ואי דאיכא פנות מוח מבפנים – סומא מוקדשית בוקעת ועולה, באהל נמי ליטמא! – דליכא פנות מוח בפנים. ואי לא מוח מבפנים מעלה ארובה מבחוץ, אבר מעליה הוא, באהל נמי ליטמא! אמר רב יהודה בריה דרבי חייא: זאת ואור, מוח בפנים אינו מעלה ארובה מבחוץ. – במאי אוקימנא – דליכא פנות, אי הכי, במוקדשים אמאי מטמא? ותו, קולית נבלה וקולית השרץ כי נקבו אמאי מטמא? – הא לא קשיא, רישא – דליכא פנות, סיפא – דאיכא פנות, ומאי קא משמע לן? מילי מילי קא משמע לן: רישא קא משמע לן – דמוח מבפנים אינו מעלה ארובה מבחוץ. מוקדשין מאי קא משמע לן? שישמש נותר מילתא היא. דאמר מרי בר אבבה, אמר רבי יוחנן: עצמות קדשים ששימשו נותר – מטמאין את הנדרים, הואיל ונגעשה בסם לדבר האסור. נבלה אף על גב דאיכא פנות, ניקבה – אין, לא ניקבה – לא. אפי' אמר: לעולם מוח מבפנים מעלה ארובה מבחוץ, והכא במאי עסקינן – בשלשה, וכן דמי. דאמר רבי אלעזר: קולית ששפה לארבה – סומא, לררבה – סתומה, וסמינך: דיקלא. ורבי יוחנן אמר: לעולם דאיכא פנות, ומוח מבפנים מעלה ארובה מבחוץ, ומאי "גונג" דקתני – מאהיל. ואי מוח מבפנים מעלה ארובה מבחוץ, קולית נבלה וקולית השרץ כי לא נקבו אמאי סתומים? אמר רבי גנזיין בר גידל, אמר רבי יוחנן: הכא במאי עסקינן – גנזיין דאיכא פנות מוח המתקשקש, גבי מוח – סומא מוקדשית בוקעת ועולה, נבלה כיון דמתקשקש הוא, ניקבה – אין, לא ניקבה – לא. אמר רבי אבין ואיתיקא רבי יוסי בר אבין, אף אנן נמי תנינא: הנוגע בבקצי וית ומאהיל על חצי וית, או חצי וית מאהיל עליו – טמא. אי אפרת בשללמא דח שמוא הוא – משום הכי מצטרף. אלא אי אפרת תרי שמי ניהו, מי מצטרף? ותתנן: ויהי חלל כל שהוא משם אחר – מצטרף וטמא, משני שמות – סתומה – אלא מאי, חד שמוא הוא? אימא סיפא: אבל חנוג

גונג אין מאהיל לא – ואם תאמר: מנא ליה למיד "מאהיל", לא? אי משום דלא קתני לה – הא לא קתני נמי משא, אף על גב דעצם כשעורה מטמא במשא ויש לומר: דמשא לא אשטרך למתני, אבל אחל דהו ליה למתני, כיון דאין עצם מטמא באהל. אף על גב דלא מתני ליה במוקדשין, מכל מקום הוה ליה למתני באפי נפשיה אמת. אף על גב דלא חול דחויא דגונג: דגונג גב מקום טמא, אבל מאהיל לא מטמא אלא כנגד המוח – מכל מקום במאי דחוי, לחניה, ואם תאמר: ולשני לא הני רבי יוסי, דלית ליה סומאה בוקעת ועולה? לקמן בשולחן ושמא לא מסתבר ליה לאוקמה כרבי יוסי. ואי מוח שבפנים מעלה ארובה מבחוץ – פירש הגרסא: אף על גב דליכא מוח כלל, וחד דחקו: מילתא מוקדשית דלית ביה מוח, ובתנא דחק – דמתקט "קולית" משמע דמיידי דאיכא מוח קצת. אי הכי מוקדשים רבי – פירשו: בשלמא אי איירי בדאיכא כיות – אי שפיר מוקדשית אפילו למאן דאמר "כרבי מוקדשית" (פסחים קכא), נותר בכביצה, דכל חל איירי בשיעור דידה. אלא כיון דבמת איירי בדליכא שיעור – מוקדשית אמאי בו, תימה: דאין שפיר מוקדשית רב מרי, ומתניתין היא ועוד: דבפרק כיצור עולין" (שם פ"א), מיידי שישלמא לרב מרי, ודחי ליה, ליתיה חק מתניתין דהכא! ונראה דרב מרי אשמעינן: עצמות שישמשו נותר – רבי, אלא אין בן עכשיו כלום. ומתניתין איכא לאוקמה בדאיכא אכתי כיות. ומכל מקום חדוש הוא דאיכא שישמש נותר בעולם. ובפסחים דבעי לאתויי מעצמות פסח, דקאמרינן: דתו לא לא אבדי ביה מוח – היינו, שהיה בה מוח כרב, דעבישי אלא קאמר, דפשיטא דטענין שרפה משום מוח. הכא במאי עסקינן בשלשה – דתו לא מעלה ארובה, והלכך, כיון דליכא כיות מוח – לא מטמא באהל, דליכא שיעור, ולא הוי נמי אבר, ואשמעינן דשיפה אינו מטמא באהל. גונג דקתני מאהיל – וקא משמע לן "גונג" היינו מאהיל – ומתנינא, ואם תאמר: ליתני "כיות מן המוח, הנוגע בו – טמא", ואנן דינאנן "גונג" היינו מאהיל ויש לומר: דלא הוה משמע ליה מחאב אלא משום דקים לן בעלמא דכרית מן המוח מטמא באהל. אבל השתא דקתני "קולית מן המוח", וקתני "גונג" – מוכיח "גונג" היינו מאהיל, דאי אפשר ליגע במוח ממש בתוך הקולית, אלא על ידי אהל. הכא במאי עסקינן בדיבת מוח המתקשקש – הא דלא קאמר "כששפה", כדאמר עיל – אפשר דסבירא ליה דשיפה מעלה ארובה מבחוץ.

אמר הנוגע

חולין. פרק תשיעי - העור והרוטב דף קכו עמוד א - מתוך מהדורות "אבן ישראל" (שטיינזילץ) קסז

תוספות

תלמוד לומר השרץ - ואם תאמר: למה לי קרא ד'שרץ' ממילא כיון דאיכא
לאקשוי לקולא ולחומרא - לחומרא מקשינן. דהא לעיל, אי לא "על הארץ"
למעטי עכבר שבים, דהא אולעין לחומרא ואומר רבנו יצחק: דאצטריך "בשרץ" לעכבר
שחצי בשר וחצי אדמה, משום ד'השרץ' משמע טפי כל שהוא בשרץ. **מזה** לי הכא
ומה לי הכא? - ומכל מקום אצטריך "השרץ"
כל מקום ששורץ - דלא נמנע מ'על הארץ'
תרייתו, יד ליס ועכבר שבים. **הנ"י** ביביר
דרש אינן חזיו - פירש בקונטרס:
ביבירנש' בלעז', שאין לוקים עליון משום
"השרץ השרץ", שחן גדלות במים. ורבינו חם
אמר: דרגסין "ביביר נרש", ועיייתו הן,
כדמשמע ביביר עמברין" (עירובין נ"א), הני
מבולות המורדות דביביר נרש אצטריך, ובפרק
קמא דסוטה (י"א) גבי "יורד שמשון תמנתה",
י'על יורדה תמנתה", אמר רב פפא: דחא תמנת
הוא, דבמאי גיסא סלק ומתאי נחתי, כמו וסו'
ורדנא וכיביר ויטקאן ונרש. וקא חבא אקמרה
דאייתי לעיל "האזנו כל יושבי חלד", וקאמרה:
דחיי אינן מן הישוב - כלומר, בכלל "יושבי
חלד", כי רשעים הם. וכיוצא בזה אמר רב
קמא אקדושין (ל"ב) כל שבינו לא במקור ולא
במשנה ולא בדרך ארץ - אינו מן הישוב. והיינו
דאמר רב פפא בסמוך: בשמנתא רש כל.
דרחמנא

ספק טומאה צפה! - תרתי "על הארץ" בתיבי. תנו רבנן: "הצב למינהו" - לְהִבִּיא הַעֲרֹד, וְכֵן הַנְּפִלִים, וְסִלְמְנִירָא. וְכִשְׁמִיהָ רַבִּי עֲקִיבָא מֵנִיעַ לְפָסוֹק זֶה אוֹמֵר: "מִה רַבּוּ מִשְׁשֵׁי ה'!"
יֵשׁ לָךְ בְּרִיּוֹת גְּדוֹלוֹת בֵּינָם וְיֵשׁ לָךְ בְּרִיּוֹת גְּדוֹלוֹת בִּינִישָׁה, שְׂפָיִם - אֵילִמְלִי עוֹלוֹת בִּינִישָׁה
מִיָּד מִתּוֹת, שְׂבִיבִישָׁה - אֵילִמְלִי יוֹרְדוֹת לִים מִיָּד מִתּוֹת. יֵשׁ לָךְ בְּרִיּוֹת גְּדוֹלוֹת בָּאוֹר, וְיֵשׁ
לָךְ בְּרִיּוֹת גְּדוֹלוֹת בָּאוֹר, שְׂבָאוֹר - אֵילִמְלִי עוֹלוֹת לְאוֹר מִיָּד מִתּוֹת, שְׂבָאוֹר - אֵילִמְלִי
יוֹרְדוֹת לְאוֹר מִיָּד מִתּוֹת. "מִה רַבּוּ מִשְׁשֵׁי ה'". תנו רבנן: כָּל שֵׁיִשׁ בִּינִישָׁה יֵשׁ בֵּינָם, חֲזִין
מִן הַחֻלְדָּה. אָמַר רַבִּי יוֹרֵא: מֵאִי קָרָא - "הָאֲזִינוּ כָּל יוֹשְׁבֵי חֶלֶד". אָמַר רַב הוֹנָא בְּרִיה
דְּרַב יְהוֹשֻׁעַ: בִּיבְרִי דִּנְרֵשׁ אֵינָן מִן הַיִּשּׁוּב. אָמַר רַב פֶּפְא: בְּשִׁמְתָא נִרְשָׁה, תַּרְבִּייה מִשְׁכִּייה
וְאִלְתִּייה. "אַרְצָן אַרְצָן אַרְצָן שְׁמַעֲי דְבַר ה'", אָמַר רַב פֶּפְא: לֹא אָבָה נִרְשׁ שְׁמוֹעַ דְּבַר ה'.
אָמַר רַב גִּידֵל, אָמַר רַב: נִרְשָׁאָה נִשְׁקָד - מְנִי בְּכִיד. נַהֵר פְּקוּדָאָה לְיִוֵּרָא - מְגִלְמָא שְׁפִירָא
דְּחִיזָא עֲלֵךְ. פּוֹמְבִּדִיתָא לְיִוֵּרָא - אֲשֶׁנִּי אוֹשְׁפִיזָא. אָמַר רַב הוֹנָא בְּר הוֹנָא: פֶּעַם אַחַת
הִכְבִּיתִי לְעוֹדֵי וְרִאֲתִי נַחֵשׁ שְׁחֹאֵר בְּרוּךְ עַל הַצֵּב, לְקִיָּים יִצָּא עוֹרֹד מִבִּינֵיהֶם. וְכִשְׁמִיהָ
לִפְנֵי רַבִּי שְׁמוֹנֵן הַסִּיד, אָמַר לִי: אָמַר תַּקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא: הֵם הִבִּיאֻּ בְּרִיה בְּרִיה שְׁלֹא בְּרִיתִי
בְּעוֹלָמִי, אֶף אֲנִי אָבִי עֲלֵיהֶם בְּרִיה שְׁלֹא בְּרִיתִי בְּעוֹלָמִי. וְהָאֵמַר מִי: כָּל שִׁתְּשִׁמְשִׁין וְעִיבְדִין
שְׁוֹה - יוֹלְדִין וּמְגַדְלִין זֶה מִזֶּה, וְכָל שְׂאֵין תְּשִׁמְשִׁין וְעִיבְדִין שְׁוֹה - אֵין יוֹלְדִין וּמְגַדְלִין זֶה
מִזֶּה! אָמַר רַב: גַּם בְּתוֹךְ גַּם - הָאִי פּוֹרְעֵנְתָא הוּא! - מֵאִי "גַּם בְּתוֹךְ גַּם" - לְפִדְעֵנְתָא.
מִשְׁנֵה הָאֵמַר וְהַבֶּשֶׁר הַמְדוֹלְדִּלִין בִּבְהֵמָה - מְטַמְּאִין טוֹמָאֵת אוֹכְלִין בְּמִקְוֵם, וְצִרְיִין הַכֶּשֶׁר,
שְׁמַחְתָּה

תלמוד לומר השרץ - הוה ליה למימר י'זה לכם הטמא בשרץ' הארץ, וכתבי
"בשרץ השרץ על הארץ" - אייתר ליה "השרץ" לדרוש: כל מקום שהוא יכול
לשרוץ לרדשו ולנוע, והרי אף בים הוא שט שמינו עכבר הארץ. הלכך, על כרחך
י"על הארץ" למין הארץ הוא דאמא, ולא למעוטי ירד לים. **או אינו** - אומר
י"השרץ" לדרשה זו אלעזר למעוטי עכבר
הנוצר מאדמה? **שאין פרה ורבה** -
כלומר, שלא היה מפוריה ורביה של עכבר,
לפי שנוצר מאלוהי. השרץ שאינו משרץ -
טוהר. דהאי "שרץ" לשון "פרו ורשד" הוא
(שמות א). ולא לשון ריחוש וניענוע.
ולעולם ירד לים - לא טעמא. דהכי קאמר:
י"על הארץ" ואפילו עכבר הים. ירד לים
לא טעמא. ואפילו לשן יבישה. והשרץ
ופרה ורבה - טעמא. שאינו שורץ - לא
טעמא. ויין הוא - דלא ניגעטיה מכלל
טומאה, ולא נדרוש הכי - דהא טעמא כל
ששמו עכבר, ונאמר ליה למדרש "השרץ"
לרובי ירד לים, ולא למעוטי האי.
ולקמיה פרי: אם מטורח עכבר הים
ממיעוט ד'על הארץ, ומאי חזית
דמעוטא לעכבר הים ורבי לירד לים?
בשרץ - קרא יתיירא הוא, דהא כתיב
בתרייתו "אלה הטמאים לכם בכל השרץ".
ואיכא - דהא לדרשני על הכי: כל
מקום שהוא רוחש, ולרבות עכבר הארץ
שירד לים. אלא הכי דרשינן "השרץ" -
כל שהוא פרה ורבה, לרבות עכבר הים.
ומעוט ד'על הארץ' דמשמע: כל
יטמא ולא שרץ הים, אתא לאוריה: דאחד
זו אחד זה על הארץ - טעמא, ירדו לים
אין מטמאין. **אמר רבי ומאחר** דרשיתיה
ליס מקום טומאה - דמריבת בים הים
לטומאה. מה לי - בעדו בים מה לי יצא
לחור? אין נוח לדרוש המקראות במדה זו,
לא לומר דבר המקובל. ורפינא: **האי** על
הארץ **מיכילי** ליה **להוציא** סעמא
צפה - שרץ מת צף על המים, ספק נגע
ספק לא נגע - אף ברשות היחיד ספקו
טמא. ומתאי קרא נפקא לך בפרק בתרא
דנויר (ס"א): כתיב "השרץ" - כל מקום
ששורץ, ואפילו על המים. וכתבי "על
הארץ", דהא כיצד? כאן - בטומאת דהאי,
כאן - בטומאת ספק. עיוד - מן העב ומן
הנחש הוא בא, ברקמין. וכן הנפילים -
שרץ מין צב. וסלמנרדא - שרץ הנוצר מן
האדמה, מעצי חור על ידי שפפים. וחסך
דמור - אין חסור שולט בן וקיים ליה לרבי
עקיבא דמינא דצב הוא. **לפסוק זה** -

משום דמיירי בסלמנרדא. **יש לך בריות גדלות באור** - סלמנרדא. יושבי חלד - יושבי הארץ. שהוא מקום גדולות. ביביר נרש - חיות המצויות באותו
מקום. ביבירנש' בלעז'. **אינן חזיו** - אינן גדלות אל במים. **שמטא נרש** - כלומר, כל יושביה רשעים, כיוסל דחיו בשמטא. תריבי משכיה אוליתיה - החלכל
דחור עם השבר והחולת. כלומר, כולן כקטן כגדול. **אין אבא נרש בו'** - לפי שכולן היו רשעים. **נרשאה נשקין מני בכדי** - ואין נשקין אלה מושיבי נרש - מזה
שנך אם תמצאם כולם, כי מוחזק נגב הוא. **נהר פקודא** - אם מושיב נהר פקוד. לויך - נתלוח עמך בדרך. **מגלימא שפירא** דחוי עזך - מחמת שראה לך טלית
נאה. ודעתו לנוגה, נתחבר עמך. **אשני אושפיז** - שלא ידע היכן תשכב. שגנבים ממוחזק הם. לזויר - מקום רשעים ומרביעי כלאים. **כרוך על הצב** - כל שעה
היה מצוי אצלו, והיה נוקם עמו, דאמרין בקדושין (ע"ט): בכרוכין אחריה. ובבכורות (כ"א): חזיר שכרוך אחר רכל. כלומר, נמשך ושוכן אצלו תמיד. **יצא עיוד**
מניש - חזיר נחש וכן דומה. דאמרין בבכרות (ל"ג): גבי עיוד דרבי תנאן מן דטמא. **אשני וזעך** ושמך ישתחנה. וזעך וזעך כלאים הוא. **האי אבי אביא עליהם**
בריה בו' - דהיינו עיוד. **תשמישין שוה** - משמששין שניהם פנים כנגד פנים, או פנים כנגד עורף, כגון בהמה. ויעיבדן - ימי עיבור. יולדים זה מזה -
מתבררים זה מזה. ומגליין - מניקים זה בנז של זה. ומי עיבור של נחש אינו שוה לא לשרץ ובהמה ודוה. דאמרין בפרק קמא דבבורות (ח"א): שועל וכל מיני שרצים
מן השרץ חדישים, ונחש - לשבע שנים. ואמרין תחת: הלאותו רשע נחש לא מצינו חבר, והאיך קאן אותו עיוד מצב ומנחש? גם בתוך גם לפורענותו - כל דבר לפרע
מן השרץ. **משנה** המדולדלין באבמה - תנחש מנחא באר בשר דרבי וצמטו, ואן נתלש מנחא מני לבדו, ועידין כל מעריבה בה במקצת. וימי פורש בן אבי
החי לבשר מן החי: שהאבר - מטמא אדם וכלים כנבלה, והבשר שאינו אבר - טהור מכלום, כדלפינן לקמן בפיסקין (קכ"ב). **במקומו** - אף על פי שחן מחוברין, אם
חשב לעלין להאכילן לגוי - הוי אוכל לקבל טומאה. וטעמא אחריס. וטומאת עצמן אין קוין עד שיתלשו כולן, כדלפינן בגמרא. אבל מקבלים טומאה מן השרץ,
ומטמאין בה את אחריס. **וצריבין הכשר** - לבא במים פעם אחת לאחר שדלדלו, ושוב מקבלים טומאה עולמית. וליכא למימר בהאי אבר שסופו לטמא טומאה חמורה
כדאנו מטמא טומאת אבר מן החי עד שיתולש ושמא לא יכא לרדי טומאה חמורה, ושמן ישתחנה, ושאין חשיתה עושה ניפול.

חולין. פרק תשיעי – העור והרוטב דף קבח עמוד א – מותר מזהירות "אבן ישראל – (שטיינלץ)" קעא רש"י

ואם לאו – חבירו טהור, ואף על פי שנוגעין זה בזה – אין שלשי עושה רביעי בתרומה, וגבי טבול יום תנינא לה במסכת יומא (יט,א), מוחלפת השיטה – כאן החליף רבי מאיר שיטה, אבל בעלמא סבירא ליה: אוזוז בקטן ואין גדול עולה עמו – דהו הוי כמזוה, ומדקאמר רבי יוחנן הכי, שמע מינה: דסבירא ליה בדאוזוז בקטן ואין גדול עולה עמו קא מפלגי.

ומהדר התלמוד ומאי קשיא – ליה לרבי יוחנן? דלמא אף על גב דממלק רבי מאיר בטבול יום, שהוא טומאה דרבנן, מחמיר הוא בטומאה המזוהה תניא רבי אוזוז – תירוצא הוא. כלומר, הא תני רבי דלא שני ליה. אחר פבול יום ואחד שאר טומאות – אין חילוק בגניעתם, והדקריה בשאר טומאות תנינא, ויהי בטבול יום נמי גניעה. לרבי רבי דלא שני ליה – החליף רבי מאיר שיטה, דהא כל היבא דהויא גניעה בטבול יום, הויא גניעה שאר טומאות. והא שמענין לרבי מאיר דוממיתין דאף על גב דאין גדול עולה עמו, חבור הוא. רבא אמר בישי ד' להכשר – דהו היכי דלפנין י"ד? לטומאה בריש פרקין קמפילגי, ודכולי עלמא בהמה נעשית י"ד. לאב הכשר קודם מחשבה קמפילגי – ודכולי עלמא: יש ד' לטומאה ולהכשר, אלא שטחיה קודם שחשבו להאכילו לגוי, ודקדם הכשר למחשבה. רבי שמעון סבר: כיון בדעת הכשר אביו לאו רב כבולי טומאה הוא. דתסמינא לאו לאכילא קאי, שאר לבן חס אסור הוא, והכשר נמי לא מקביל. הלב – אין דרכו לאוכלו בכפרים, מפני שהעם מועט, ויש להם בשר הרבה לצורך סיפוק. אבל בכריסם, העם מרובה, ואין להם בשר כולל הצורך, האכילא אותו על ידי דהקא. אי נמי: משום הכי אין דרכן לאוכלו בכפרים – משום דנענים הם, אבל בני כריסם שהם עשירים – אוכלין אותם. והוכשר במחשבה – ואף על גב דדוקו הכשר למחשבה. עולשים – עשב שקורין קרשפיליא, שלקטן לבתמה – והוכשרו, ואחר כך נמלך עליהם לאדם – צריכן הכשר שני, מפני שקדם הכשר למחשבה. ורבי אמר סבר לה: היכי דאמר רבי עקיבא מעיקרא מאכל בהמה אינו מקביל טומאה, בנתקנה חיים ב' – ודכולי עלמא: י"ד, להכשר, האם כ'?

י"ד לטומאה. ולפולגיתיה: בשעתו הדם על האבר, וקנינוו בין סימן לסימן. דם מכה – אינו מכשר. דם חללים קרי "משקה", ולא דם מכה. רב אשי אמר – דכולי עלמא אית י"ד, להכשר, והאי אבר אית ליה י"ד, והכשר נעשית י"ד. לאב, אי נמי: סבירא ליה, אוזוז בקטן ואין גדול עולה עמו רבי הוא כמזוה, ובשניהם היה האבר ולא נתקנה קא מפלגי. רבי מאיר סבר: דם מכשר, ודורי הכשר. ורבי שמעון – דנעמיה, דאמר בפרק שני (חולין לו,א): שיטתא מכשרת, ולא דם. והאי אית, כיון דלא תהניא ליה שיטתא להחיותו באבילה, אף על גב דהדמיא ליה לטורחיה מדי בבלא – לא מכשרה ליה לטומאה. דטעמא דשיטתא מכשרת: היינו, משום דכיון דמשויא ליה אוכלא לענן דהתר אבילה, משויא ליה

נמי אוכלא לענן טומאה, והכא ליכא למימר הכי. בעי רבא כו' – רבה אוקים לפולגיתיהו לעיל בהבמה נעשית י"ד. רבה אמר – לרבי מאיר, להכשר בחייה, מהו שתעשה י"ד להכניסו להוציא טומאה. היכי דהוכשר במים לאחר דלדולו, דאמרין במביתין דרבי מאיר, דאמר טומאה במקומן, ואם נגע טומאה בהמה – מהו שתעשה י"ד? להביא טומאה לאבר? כי דבעל חיים לא מקביל טומאה, י"ד? נמי לא הוה. או דילמא, נהי דאיתו גופא טהור, "י"ד לאבא מיהא הויא. כי היכי דאמרין גבי עצם בדשר ואוכל עליו, שהוא "י"ד לבשר להכניסו להוציא טומאה, אף על פי שאין עצם בלא בשר מקביל טומאה. קישות שנומק בבעצין – שאינו נקוב – בתלושה דימא. ומקבלת טומאה בשאר אובלגין, או אם היהת טמאה – הרי היא טמאה חוץ לעצמה, ואם הטימא ויצאה גופא חוץ גוטה דהערין, ויונק מיהא הארץ דרבי ארי – כמזוהר דימא, וטהרה לה הקישות שבעצין, לפי שחוריה ויונקין מן הגוף הנותן חוץ לעצמו, הטהמא במופתאות – מה שבתוך העצין מקבל טומאה. לפי שהוא בתלוש. וטהור – הנוף שיצא חוץ ויונקת מריה הארץ דרבי ארי – כמזוהר. לרבי שמעון – מהו שיעשה קח וטהור "י"ד לקישות, להביא לה טומאה? המשתחוה לחצי דלעת אסרה – בהנאה, משום עבודה זרה. ולרבי שמעון איסורי הנאה אין מטמאין טומאה אוכלין, דנפקא ליה לקמן (חולין קט,א) מ"ל האוכל אשר אביל, דבעינן שאנה יכול להאכילו לאחרים, והא דהלעת איסורי הנאה היא, ותו לא מטמא טומאה אוכלין. ונהי דטומאה יוצאה לא מגופה, דהא עבודה זרה מטמאה כשרין, שנאמר (דברים ז) "שקח תשקצנה". ולרבי עקיבא מטמא כנדה, שנאמר (שעריה ל) "תורם כמו דוד". מיהו ההיא טומאה – כדאמרין בפרק "י"ד עקיבא" (שבת ג,ב) – וקרא – אסמכתא דהוא.

רבי מאיר אומר: אם אוזוז בקטן וגדול עולה עמו – הרי הוא כמזוה, ואם לאו – אינו כמזוה. ואמר רבי יוחנן: מוחלפת השיטה. – ומאי קשיא? דילמא שני ליה לרבי מאיר בין טבול יום לשאר טומאות? – תניא, רבי אוזוז: אחר טבול יום ואחר שאר טומאות. – ודילמא: לרבי לא שני ליה, ולרבי מאיר שני ליה? אמר רבי יאשיה, הכי אמר רבי יוחנן: לרבי רבי מוחלפת השיטה. רבא אמר: גיש ד' לטומאה ואין ד' להכשר קמפילגי. מר סבר: יש ד' לטומאה ואין ד' להכשר, ומר סבר: יש ד' לטומאה ולהכשר. רב פפא אמר: בהכשר קודם מחשבה קמפילגי. דחלב, אמר רבי יהודה: קד היה רבי עקיבא שונה, חלב שחוטח בפפרים – צריך מחשבה, ואין צריך הכשר, שכן הכשר בשחוטח. אמרתי לפניו: למותרנו רבינו, עולשין שלקטן ודחיהן בהמה ונמלך עליהן לאדם – צריכות הכשר שני! והור רבי עקיבא לחיות שונה פרבי יהודה. מר סבר לה כמעיסקא, ומר סבר לה כהורה. רב אחא בריה דרב איקא אמר: בנתקנה דהם בין סימן לסימן קמפילגי. מר סבר: ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף, והאי דם שחיטה הוא. ומר סבר: אינה לשחיטה אלא לפוף, והאי דם מכה הוא. רב אשי אמר: בשחיטה מכשרת ולא דם קמפילגי. בעי רבה: בהמה בחייה, מהו שתעשה י' לאבר? תיקו. אמר אביי: הרי אמרו קישות שנומק בבעצין, והגדילה ויצאת חוץ לעצין – טהורה. אמר רבי שמעון: וכי מה טיבה לטהרה? אלא הטימא בטומאתו, וטהור במהרתו. בעי אביי: מהו שתעשה י' להכשרתה? תיקו. אמר רבי ירמיה: הרי אמרו המשתחוה לחצי דלעת – אסרה. בעי רבי ירמיה: מהו

רבי מאיר אומר אם אוזוז בקטן וגדול עולה עמו – הכי הריטין בספרים, ובפירוש רבינו תם ובמסכת טבול יום (פרק ג משנה א) אינו, כי דגרסינן: "רבי מאיר אומר: אם אוזוז בגדול, וקטן עולה עמו – הרי הוא כמזוה. רבי יהודה אומר: אם אוזוז בקטן, וגדול עולה עמו – הרי הוא כמזוה". ולחך גיטא תימה: מאי קרף? הכא דרבי מאיר ארברי – בלא מחסור לפרש דרבי יוחנן דאמר הגדול – דלא משמע הכי.

בהמה בחייה מותר שתעשה י' לאבר – תימה: מאי מבעיא ליה? אי משום דבהמה בחייה לאו כב כבולי טומאה היא – כל ידות שבעלם נמי לא מקביל טומאה, אלא במבוסות וטומאות וטומאות ויש לומר: דלא דמי לשאר ידות, דמאי דלא מקביל טומאה, משום שאין אוכל. אבל בעלי חיים, כי נמי הוי אוכל, כגון כב פקועה, איכא דלא דאמר פרק "בהמה נעשית" (חולין ע"א), דלא מקביל טומאה. קישות שנטעה בעצין והגדילה ויצאה חוץ לעצמה טהורה – ואף על גב דאמר בפרק "נעש" (גיטין כב,א ע"פ שם) אילן בארץ, ונפוי נטה בחייה לארץ, כתיב עיקר אולני – חתם, מרובה ינקותו במקום העיקר. אבל עיקר בעצין, אין ניקת ושישים מרובה. ואין דגופתו יזוקת מן העצין. אלא הטמא וטומאתו וטהורו טהורה – ואף על גב דבעצין נקוב אמרין "במגעציה" (שבת כה,ב) דלרבי שמעון הוי כמזוהר לענן הכשר ודעיה, ומטמאנו הוא חוץ לעצמו טומאה – חתם, על ידי הנקב הוי כמזוהר. אבל הכא, על ידי מה שיצא לחוץ לא היה מה שבפנים כמזוהר.

הרי שמושתחו לחצי דלעת אסרה בעי רבי ירמיה מהו שתעשה י' להכשרה – לפירוש שני שבקונטרס, דמבעיא ליה אי הויא חציה שלא השתחוה חוץ ליה להוציא טומאה או לא. כלום נעשה י' אוכל לאוכל אחר או לא – תימה: דהכחלה שמתעין כמזוהר אביל נעשה י' לאוכל, לקמן: כוליא של נבלה בחלבה נעשה חלכל י' לכוליא, ולעיל נמי לא מליגי אלא בהבמה אם נעשית י' לאבר, משום שהבהמה דבר ברזא ואנעא רחוקה לדחיה י' אלא, אם שוין בהמה והאבר – הויא י' לכולי עלמא ועוד: אמאי נקט "דלעת"? ליבעי בשתי תחיכות בשר המזוהרין בעיר, ונאמרה אחת מזהן בשרין ואין לומר נמי: ודלעת מחוברת איירי, דהא דהוה אטמא, שני מבעיא ליה אי הוי י' איך להוציא טומאה, כיון שהוא מחובר, כדמבעיא ליה בקישות שנטעה בעצין – דאבתי אמאי נקט "דלעת"? לימא "השתחוה לחצי אילן" – ונראה כלשון ראשון שפירש בקונטרס, דנעם אי נגע שרץ חצצי השתחוה חוץ לאם נעשית י' לחצי האזר, דהואל ואין ראוי לקבל טומאה לרבי שמעון דאמר: אוכל שאין יכול להאכיל לאחרים – אינו אוכל. ולא דמי לשאר ידות: דהתם – אין מקבלת טומאה, לפי שאין ראיות לאכילה, ועין בעלמא קן. אבל הכא – אוכל גמור הוא, אבל דתר אור גורם לו שאין ראוי להאכילו לאחרים, כדפרישית לעיל גבי "בהמה בחייה מזה" כו', רבי

נמי אוכלא לענן טומאה, והכא ליכא למימר הכי. בעי רבא כו' – רבה אוקים לפולגיתיהו לעיל בהבמה נעשית י"ד. רבה אמר – לרבי מאיר, להכשר בחייה, מהו שתעשה י"ד להכניסו להוציא טומאה. היכי דהוכשר במים לאחר דלדולו, דאמרין במביתין דרבי מאיר, דאמר טומאה במקומן, ואם נגע טומאה בהמה – מהו שתעשה י"ד? להביא טומאה לאבר? כי דבעל חיים לא מקביל טומאה, י"ד? נמי לא הוה. או דילמא, נהי דאיתו גופא טהור, "י"ד לאבא מיהא הויא. כי היכי דאמרין גבי עצם בדשר ואוכל עליו, שהוא "י"ד לבשר להכניסו להוציא טומאה, אף על פי שאין עצם בלא בשר מקביל טומאה. קישות שנומק בבעצין – שאינו נקוב – בתלושה דימא. ומקבלת טומאה בשאר אובלגין, או אם היהת טמאה – הרי היא טמאה חוץ לעצמה, ואם הטימא ויצאה גופא חוץ גוטה דהערין, ויונק מיהא הארץ דרבי ארי – כמזוהר דימא, וטהרה לה הקישות שבעצין, לפי שחוריה ויונקין מן הגוף הנותן חוץ לעצמו, הטהמא במופתאות – מה שבתוך העצין מקבל טומאה. לפי שהוא בתלוש. וטהור – הנוף שיצא חוץ ויונקת מריה הארץ דרבי ארי – כמזוהר. לרבי שמעון – מהו שיעשה קח וטהור "י"ד לקישות, להביא לה טומאה? המשתחוה לחצי דלעת אסרה – בהנאה, משום עבודה זרה. ולרבי שמעון איסורי הנאה אין מטמאין טומאה אוכלין, דנפקא ליה לקמן (חולין קט,א) מ"ל האוכל אשר אביל, דבעינן שאנה יכול להאכילו לאחרים, והא דהלעת איסורי הנאה היא, ותו לא מטמא טומאה אוכלין. ונהי דטומאה יוצאה לא מגופה, דהא עבודה זרה מטמאה כשרין, שנאמר (דברים ז) "שקח תשקצנה". ולרבי עקיבא מטמא כנדה, שנאמר (שעריה ל) "תורם כמו דוד". מיהו ההיא טומאה – כדאמרין בפרק "י"ד עקיבא" (שבת ג,ב) – וקרא – אסמכתא דהוא.

חולין. פרק תשיעי - העור והרוטב דף קכח עמוד ב - מתוך מהדורת "אבן ישראל - (שטיינזלץ)"

רש"י

רבי יודנה מטמר - דא דאמר לעיל (קכב.) אטניס שעמקו באידיקן מטמא טומאת אוכלין, אתאי דלא כרבי יודנה. אי נמי: צמקן לא הוי אפילו כבעשרה. **כוליא** וניב שפתים איכא בנייניה - פירוש: כוליא שלמה. וניב שפתים שלם. אבל חצי כוליא חוצי בין שפתים - אף על פי שאין עושה חליפין, אינו מטמא. דגרמינן במבהמה מחתה חזקה דבר חשוב, אף אבר שהוא חשוב. ואף על

גב דרבי יוסי הגלילי לא יליף מ"בהמה", לענין דבעי חשיבות קצת ליתן. אבל אין לומר שאפילו חצי כוליא חוצי בין שפתים, והואיל ואין עושין חליפין, מטמא. דהא דעצ אין עושה חליפין, ואם נשבר ונפל מבמהה בחייה, מטמא לא מטמא. דלא עדיף עצם מן החי מנעם דגבלה, דאמר "בגבלתה" ואלא בעצמות. ועצם כשעורה מן המת מטמא, דלא פחות - לא, אף על גב דאין עושה חליפין. ואם תאמר: דהבא אמר בדבר עושה חליפין חוץ מכוליא וניב שפתים, ובפרק "יום הנדח" (נהא.) אמר: מה עצם שאין גזרו מחליפין ומרי: והרי בשור כו', ומשנה דמקומו נעשה צלקת ויש לומר: דהבא מעניניה דקרא. והתם מעניניה. התם - דומיא דעצם, שמתרפא קצת אבל אין מתרפא כבתחלה, ובשר נמי נעשה צלקת. והבא - דומיא דמיתה, שאינה עושה חליפין כלל. ולכן נקט הבא לשון "חליפין" והתם נקט "גזרו מחליפין". **בין** רבי לרבי עקיבא איכא בנייניה בשור - אית ספרים דגרסי "רובוה", ורבי נירא. דמשום הלא אביי בעי רבי עקיבא בשור - דאיכא אבר בדמהה. דהיינו רובוה. שאין עליו בשר. ורבי לא איהל אלא באבר רוב איברים. ורבי מטמא אפילו ברובוה גופה. אבל אי לאו רובוה, לא הוי דיעין טעמא דרבי עקיבא נאי טעמא לא דריש נמי מ"בהמה" דבעי בשר. דטעמא דרבי יוסי הגלילי נהא - דלא דריש מדיד מ"בהמה". ורבינו יצחק בן אשר פירש: דברובוה כוליא עלמא לא פליגי. כיון שנשרתא כך בלא בשר, לא גרעה משאר איברים. ולא פליגי אלא דוקא באבר שהיה עליו בשר והויס. וטומאת

יוסי הגלילי איכא בנייניה? **אמר רב פפא**: **פוליא** וניב שפתים איכא בנייניה. **תניא נמי גבי שריצים** בהאי גוונא: **כול בשור חליפין מן השריצים** והא קמא? **תלמוד לומר**: **"מיתחמה"**, מה מיתחמה - שאינה עושה חליפין, אף כל - שאינה עושה חליפין, דביר רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: **"שריצין"**, מה שריצין - גידים ונעצמות, אף כל - גידים ונעצמות. רבי אומר: **"שריצין"**, מה שריצין - גידים ונעצמות, אף כל - **בשר גידים ונעצמות**. בין רבי לרבי עקיבא - איכא בנייניה ארפובה. בין רבי עקיבא לרבי יוסי הגלילי **מאי איכא בנייניה? אמר רב פפא**: **פוליא** וניב שפתים איכא בנייניה. וצריכא, דאי אשמועינן "בהמה" - היינו טעמא דלא מטמא מחיים, משום דלא מטמא כבעדרשה. אבל שריצין דמטמא כבעדרשה, איכא לטמא מחיים! ואי אשמועינן "שריצין" - משום דלא מטמא במשוא לא מטמא מחיים, אבל בהמה דמטמא במשוא, איכא לטמא מחיים, צריכא. תנו רבנן: החותך פזית בשר מאבר מן החי, חתכו ואחר כך חישב עליו - מהו. חישב עליו ואחר כך חתכו - טמא. רבי אסי לא על לבי מדרשא, אשבהיה לרבי יודא. אמר ליה: **מאי אמור** **בבי מדרשא? אמר ליה**: **מאי קשאי לך? אמר ליה**: דקתני ואחר כך חתכו - טמא.

מהו שתעשה יד לחברתה? תיקו. אמר רב פפא, **הרי אמרו**: **יחור של תאנה שנפשה ומעורה בקליפתה - רבי יודנה מטמר, וחכמים אומרים**: **אם יכול לחיות - מהו, ואם לאו - טמא. בעי רב פפא**: **מהו שתעשה יד לחבירו? תיקו. אמר רבי יודא**, **הרי אמרו**: **אכן שבגויות, גשהו חולצין - חולצין את פולה, וכשהו גוהין - גוהין את שלו ומניח את של חבירו. בעי רבי יודא**: **מהו שתעשה יד לחברתה? תיקו**. **"מתה בהמה"**. **מאי איכא בין אבר מן החי לאבר של הנבלה? איכא בנייניה**: **בשר הפורש מן החי לא מטמא, מאבר מן הנבלה - מטמא. מאבר מן החי לא מטמא, מאי קרא? אמר רבי יודנה**, **אמר רבי**: **"וכי ימות מן הבהמה"**. **ותאי מביעי ליה לכאידך דרבי יודנה**, **אמר רבי**, **דאמר רבי יודנה**, **אמר רבי**, **אמרי לה במתניתא תנא**: **"וכי ימות מן הבהמה"** - **מקצת בהמה מטמאה, ומקצת בהמה אינה מטמאה**. ואזו זו - זו מרפה ששחמה! - **אם כן, לכתוב רחמנא "מבהמה"**, **מאי "מן הבהמה"** - **שמעו מינה תרתי** - **אי הכי, אפילו בשר נמוי - לא סלקא דעתך, דתניא**: **כול יהא בשר הפורש מן החי טמא? תלמוד לומר**: **"וכי ימות מן הבהמה"**, **מה מיתה** - שאינה עושה חליפין, אף כל - שאינו עושה חליפין, דביר רבי יוסי. רבי עקיבא אומר: **"בהמה"**, מה בהמה - גידים ונעצמות, אף כל - גידים ונעצמות. רבי אומר: **"בהמה"**, מה בהמה - בשר גידים ונעצמות, אף כל - בשר גידים ונעצמות. - **מאי איכא בין רבי לרבי עקיבא? איכא בנייניה**: ארפובה. - **בין רבי עקיבא לרבי יוסי הגלילי** איכא בנייניה? **אמר רב פפא**: **פוליא** וניב שפתים איכא בנייניה. **תניא נמי גבי שריצים** בהאי גוונא: **כול בשור חליפין מן השריצים** והא קמא? **תלמוד לומר**: **"מיתחמה"**, מה מיתחמה - שאינה עושה חליפין, אף כל - שאינה עושה חליפין, דביר רבי יוסי הגלילי. רבי עקיבא אומר: **"שריצין"**, מה שריצין - גידים ונעצמות, אף כל - גידים ונעצמות. רבי אומר: **"שריצין"**, מה שריצין - גידים ונעצמות, אף כל - **בשר גידים ונעצמות**. בין רבי לרבי עקיבא - איכא בנייניה ארפובה. בין רבי עקיבא לרבי יוסי הגלילי **מאי איכא בנייניה? אמר רב פפא**: **פוליא** וניב שפתים איכא בנייניה. וצריכא, דאי אשמועינן "בהמה" - היינו טעמא דלא מטמא מחיים, משום דלא מטמא כבעדרשה. אבל שריצין דמטמא כבעדרשה, איכא לטמא מחיים! ואי אשמועינן "שריצין" - משום דלא מטמא במשוא לא מטמא מחיים, אבל בהמה דמטמא במשוא, איכא לטמא מחיים, צריכא. תנו רבנן: החותך פזית בשר מאבר מן החי, חתכו ואחר כך חישב עליו - מהו. חישב עליו ואחר כך חתכו - טמא. רבי אסי לא על לבי מדרשא, אשבהיה לרבי יודא. אמר ליה: **מאי אמור** **בבי מדרשא? אמר ליה**: **מאי קשאי לך? אמר ליה**: דקתני ואחר כך חתכו - טמא.

טומאת

מהו שתעשה יד לחברתה? לענין טומאה דאורייתא, לקבל טומאה מן השרץ כדי להביאה לחברתה, להיות חברתה "ראשונה", כאילו נגע עצמה בטומאה. "שניה לטומאה" פשיטא לן דלא היא חברתה. שהרי זו לא קבלה טומאה לעצמה, לישנא אחרינא: לענין טומאה עובדה וזה קמיעיבא ליה. דרו שנעשית עבודה וזה - דהרי הוא כשרץ, וזה השני מי היה לה "יד", והנוגע בה - כנוגע בעברה וזה? או דילמא לא היה לה "יד", וטוהר הנוגע בה. כגון אם לא הוכשרה, דאין עליה תורת "אוכל" לקבל טומאה מחברתה. אי נמי: הוכשרה, היא לא איהי "ראשון", והנוגע בה הוא "שני", נעשה האוכל "יד" לאוכל אחר, או לא? יחור - נק. כפי תורת פסח - דאמרי מחובר הוא. אם יכול לחיות - הוא מחובר, וטוהר. ואם לאו - הרי הוא בתלוש, וטמא. מה שעשה יד לחבירו - אם לא נפשמ מחו יחור אחר, ומעורה בקליפתו, ואינו יכול לחיות, והוא בתלוש, והראשון יכול לחיות. מהו שעשה זה שיכול לחיות, ואינו מקבל טומאה, "בית דין" לזה תלשוש ומביא לו טומאה? אי נמי: אם יחור זה אינו יכול לחיות, מהו שעשה לו האילן "יד" להביא טומאה על פירות שביחור? אכן - המנוגעת. שבוית - שגורא בבית זה ובבית זה. שכן דרך היותה לתת שם אבנים גדולות המחוברים את כל עובי הכותל, ונראה משני צדדים. כשהוא חולץ - לטוף שבע על הסגר, כדכתיב (ויקרא יד) "והחליץ את האבנים". חולץ את כולו - דהא "אבר" כתיב. כמות שהיא, או גדולה או קטנה, וכשהוא נתון - אם הוחלט הבית, ובא לנתנו. נתון את שלו - חולץ את האבר, ונתן את צד שלו. ומניח את חלק חבירו לנתנו. נתון את (שם) "נתן את הבית" - ולא שתי בהים. מהו שעשה - חלק הטוהר "בית דין" לזה. לכוניש טומאה לבית חבירו? דהא אבן המנוגעת מטמאה באהל, כדכתיב (שם) "וזכא אל הבית". איכא בנייניה בשר הפורש מה אבר - לאחר זמן. בשר הפורש מה חזי לא מטמא, אלא אם כן איבר נגע הגידים והעצמות. כדיליף לקמן. וכל שכן בשר הפורש מן אבר מן החי. מבשר מן הנבלה פטמא - דהא איכא כוית נאכל. מן הכהמה פטמא בהמה - כגון אבר ממנה מדכתיב "וכי ימות מן" - דמשמע כעין מיתה שאינה עושה חליפין, והיינו אבר, ומקצת בהמה אינה מטמאה - ואף על פי שהיא כמותה. כגון טרפה ששחטה. וכי ימות מיתה נפקא לן אבר, כדמרינן, וקרייה "מתה". אלא, כעין מיתה בעינן, שאינה חזרת. עושה חליפין - חזרת לקבל טומאה, ובשר עושה חליפין, אם תולש בשר מן הבהמה - אחר עולה תחתיו. מה בהמה בין רבי לרבי עקיבא איכא בנייניה רבובה - רבובה הנמכרת עם הראש אין בה בשר כלל, אלא גידים ונעצמות. לרבי עקיבא - אבר הוא, וכל שכן לרבי יוסי הגלילי, דהא אינו עושה חליפין. ולרבי - לאו אבר מן החי הוא. אכן בו בשר. בין רבי עקיבא לרבי יוסי הגלילי איכא בנייניה כוליא וניב שפתים - דאין עושין חליפין, ואין קצת עצם. לרבי יוסי - הוה אבר, לרבי עקיבא - לאו אבר גינה. **בשר הפורש מן השרצים** - הוה דאבר מן החי נהוג בה. דאי אשמועינן בהמה היינו טעמא דלא מטמא - בשר מן החי דידה, משום דלא מטמא כבעדרשה. שריצין - לא כתיב בהה משא. בהמה כתיב בה משא. החותך כוית בשר מאבר מן החי - בתוספתא לא גרסינן "כתיב" אלא "וחותך בשר מאבר מן החי", וכגון דאיכא כביצה, חתכו ואחר כך חישב עליו - מהו. חישב עליו ואחר כך חתכו - טמא. רבי אסי לא על לבי מדרשא, אשבהיה לרבי יודא. אמר ליה: **מאי אמור** **בבי מדרשא? אמר ליה**: **מאי קשאי לך? אמר ליה**: דקתני ואחר כך חתכו - טמא.

התיבון: הרי בתיב: או הודע אליו חטאתו וְהָכִיָּא. מַעֲתָה אִם אֵינוֹ עֲנִיִּין לִידִיעַת תְּחִילָה, תְּנִיחוּ עֲנִיִּין לִידִיעַת סוּף!

פֶּתֶר לָהּ: בְּמַחֲוִיבֵי חַטָּאוֹת וְאֲשָׁמוֹת וּדְאִין שְׁעָבֵר עֲלֵיהֶן יוֹם חֲכִיפּוֹרִים – שְׁמִיבִיאִין אַחֵר יוֹם חֲכִיפּוֹרִים. וְהִיבֵי אֲשָׁמוֹת תְּלוּיִין – פֶּטוּרִין.

[דף ד' ע"א]

תלמוד לומר: או הודע אליו חטאתו וְהָכִיָּא – אף לאחר יום הכיפורים.

וּמַעֲנִיִּין שְׁאִין מְדַבֵּר אֵלָּא עַל טוּמְאוֹת מְקֻדָּשׁ וְקֻדְשִׁיו? הַזֹּהִיר וְעֹנֵשׁ עַל יְדֵי טוּמְאוֹת. וְהִיב קָרְבָּן עַל יְדֵי טוּמְאוֹת. מַה עֹנֵשׁ וְאִזְהָרָה הָאִמּוּר לְהֵלֵן – בְּטוּמְאוֹת מְקֻדָּשׁ וְקֻדְשִׁיו. אִם בְּשַׁחֲוִיב קָרְבָּן – עַל טוּמְאוֹת מְקֻדָּשׁ וְקֻדְשִׁיו.

רבי אליעזר בן יעקב אומר: מתוך שאמר (דברים כו, יד): לא אכלתי באוני מפנו, יכול ישראל שאכל מעשר אוֹנֵן או טמא – יביא קרבן? תלמוד לומר: מאלה, יש מאלה – תיב, ויש מאלה – פטור.

אוציא את הפעושר שאינו בעון מיתה, ולא אוציא את התרומה שהיא עון מיתה, שצאמר (ויקרא כב) ומתו בו כי יחללהו? תלמוד לומר: מאלה, יש מאלה – תיב, ויש מאלה – פטור.

או, מה להלן בתרומה, אף כאן בתרומה! ולא מעבודה זרה למדתה? ועבודה זרה לפדה על כל עבירות שבתורה לומר, מה עבודה זרה מיוחדת – שחייבין על ודונו פרת ועל שנגתה חטאת, יצאת תרומה – שאינה אלא עון מיתה.

אמר רבי חנינה קומי רבי מנא: ומעבודה זרה למדתה, וילמד מעבודה זרה ולכל דבר מידיעה אחת! אומר לו: עבודה זרה – בקבוע, וטומאת מקדש וקדשיו – בעולה ויורד, ואין למידין קבוע מעולה ויורד, ולא עולה ויורד מקבוע.

ומה חמית מימר בטומאת הקודש הכתוב מדבר? נאמר כאן: בהמה טמאה, ונאמר להלן: בהמה טמאה. מה בהמה טמאה האמורה להלן – בטומאת הקודש, אף בהמה טמאה האמורה כאן – בטומאת הקודש.

אין לי אלא טומאת הקדש, טומאת מקדש מניין? תלמוד לומר: וטומאתו עליו. מה חמית מימר בטמא שאכל טהור, או בטהור שאכל טמא? תלמוד לומר: וטומאתו עליו, בטומאת הגוף ולא בטומאת בשר.

רבי אומר: ואכל, וטומאתו עליו – בטומאת הגוף ולא בטומאת בשר.

רבי חייה אומר: נאמרו קדשים לשם רבים, ונאמר טומאה לשם יחיד, הא מה אני מקיים וטומאתו עליו? בטומאת הגוף, לא בטומאת בשר.

רבי מאיר אומר: לא דיבר אלא במי שטומאה פורשת ממנו, יצא בשר שאין טומאה פורשת ממנו. אם כן, מה הועיל לו יום הכיפורים? אמר רבי יוסי בי רבי בון: נעשית לו יום הכיפורים באשם תלוי. מת לפני יום הכיפורים – עונה בה. אחר יום הכיפורים – כפר כיפר.

וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל וגו' (ויקרא מז), יש לי בענין זה שלש טומאות: טומאת עבודה זרה, שנאמר (ויקרא כ): למען טמא את מקדשי. גילוי ערוות, שנאמר (שם יח): לבלתי גשות מחקות התועבת. שפיכות דמים, שנאמר (במדבר לה): ולא תטמא את הארץ. יכול על כל הטמאות הללו שעיר זה מכפר? תלמוד לומר: מטומאות – ולא כל טומאות.

מה מצינו שחלק הכתוב בטומאת מקדש וקדשיו, אף כאן לא נחלוק אלא בטומאת מקדש וקדשיו: דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר:

[דף ד' ע"ב]

ממקומו הוא מוכרע, שנאמר: וכפר על הקדש מטמאת בני ישראל – כל טומאה שבקודש. יכול על טומאת מקדש וקדשיו שעיר זה יכפר? תלמוד לומר ומפשעיהם – אילו המורדין. וכן הוא אומר (מלכים ב ג) מלך מואב פשע בי.

הלכה ג' מתני' אין בה ידיעה בתחילה אכל יש בה ידיעה בסוף – שעיר הנעשה בחוץ ויום הכיפורים מכפר, שנאמר (במדבר כט): מלבד חטאת הכיפורים – על מה שזה מכפר, זה מכפר. מה הפנימי אין מכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה, אף החיצון לא יכפר אלא על דבר שיש בו ידיעה.

גמרא מה חמית מימר, הפנימי תולה והחיצון מכפר? או החיצון תולה והפנימי מכפר? או זה וזה יתלו, או זה וזה יכפרו!

מאי כדון? אמר רבי יעקב בר אבהו: מילה חמית, ריש לקיש אותיב קומי רבי יוחנן, ואתיב ליה מחלוקי בפרות היא מילתא, ולינה ידע מה מר ליה.

אמר ליה רבי ירמיה: דילמא דא היא, מה חמית מימר בטמא שאכל טהור, או נימא בטהור שאכל טמא! תלמוד לומר: וטמאתו עליו – בטומאת הגוף, לא בטומאת בשר.

או זה וזה יכפרו. מאי בדון? (ויקרא טז) והתודה עליו עונת – אילו הודנות. פשעיהם – אילו הפורדים. חטאתם, אילו השנגות. נשא, יכפר.

אמר רבי אמי בשם ריש לקיש: ונשא השעיר עליו את כל עונתם, תפש הודנות והניח השנגות, לומר, מה ודנות – שאין בהן חיוב קרבן, אף השנגות – שאין בהן חיוב קרבן.

ולמה באו לכאן? רבי אילא בשם רבי יסא: לתלייה.

[דף ה' ע"א]

ויתלה על אבלי שקצים ורמשים, במשמע! רבי שמואל בשם רבי ירמיה: חטאתם חטאתם, מה חטאתם שנאמר להלן – שיש בהן חיוב קרבן, אף חטאתם שנאמר כאן – שיש בהן חיוב חטאת, וצאו שנגות שאין בהן חיוב קרבן.

שניר שעיר הנעשה בפנים, יום הכיפורים תולה. מה שירתה? אין בה ידיעה בתחילה אבל יש בה ידיעה בסוף.

הלכה ד' מתני' ועל שאין בה ידיעה בתחילה ולא בסוף – שעירי רגלים ושעירי ראשי חדשים מכפרין; דברי רבי יהודה.

רבי שמעון אומר: שעירי רגלים מכפרין, אבל לא שעירי ראשי חדשים. ועל מה שעירי ראשי חדשים מכפרין? על טהור שאכל טמא.

רבי מאיר אומר: כל השעירים – כפרתן שוה, על טומאת מקדש וקדשיו.

היה רבי שמעון אומר: שעירי ראשי חדשים – מכפרין על טהור שאכל טמא. ושל רגלים – מכפרין על שאין בה ידיעה לא בתחילה ולא בסוף. ושל יום הכיפורים – מכפרין על שאין בה ידיעה בתחילה אבל יש בה ידיעה בסוף. אמרו לו: מה הן שיקרבו זה בזה? אמר להן: יקרבו. אמרו לו: הואיל ואין כפרתן שוה, היאך הם קריבים? אמר להן: כולן באין לכפר על טומאת מקדש וקדשיו.

[דף ה' ע"ב]

גמרא רבי לעזר בשם רבי הושעיה: טעמא דרבי יהודה, ושעיר עזים חטאת לה' (במדבר כח) – חטא שאין יודע בו אלא ה' – שעיר זה מכפר. אין לי אלא שעיר של ראש חדש, שעירי רגלים מניין? אמר רבי ירמיה: ושעיר, וי"ו מוסיף על ענין ראשון.

רבי זעירא ורבי לעזר בשם רבי הושעיה, רבי יעקב בר אחא בשם רבי יוחנן: ואותה נתן לכם לשאת את עון העדה (ויקרא י). מה נן קיימין? אם בשעיר נחשון, על שבמו מכפר! אם בשעיר של יום הכפורים, אין פוצא בו לדורות! אלא כן אנן קיימין: בשעיר של ראש חדש.

מאי בדות? נאמר כאן נשיאות עון, ונאמר להלן נשיאות עון, ונשא אחרון את עון הקדשים. מה להלן – עון הקריבין ולא עון הפקריבין, אף כאן – עון הקריבין ולא עון הפקריבין.

מה חמית מימר בטהור שאכל טמא, או נימר בטמא שאכל טהור! אמר רבי יוסי בי רבי בון: רבי יודה חלק שיטת רבי מאיר. רבי שמעון חלק שיטת רבי יודן.

מודה רב יוחנן, בשעיר הנעשה בפנים – שאין מכפר, אלא תולה.

ותייא פרבי יונה בשם רבי זעירא: ועשהו חטאת (ויקרא טז) – קבעו לתליה שלא ישתנה.

שעיר שלא קרב ברגל – יקרב בראש חדש. לא קרב בראש

[דף ו' ע"א]

חדש, יקרב להבא? שמתחילה לא הוקדשו קרבנות ציבור אלא ליגרב על מזבח החיצון. ולא כפר כיפר יום הכיפורים?

אמר רבי מנא: מבין דכתיב (דברים טז): חג המצות וחג השבועות וחג הסוכות, כמי שכולן מכפרין בפרה אחת.

אמר רבי בון: מבין שכולן מכפרין על טומאת מקדש וקדשיו, כמי שכולן מכפרין בפרה אחת.

רבי יעקב בר אחא בשם רבי יסא: העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה – אין צריך להזכיר של ראש חדש.

אמר רבי אחא בר פפא: ותני בן: העובר לפני התיבה ביום טוב של ראש השנה, בשחרית – בית שמאי אומרים: מתפלל שמונה. ובית הלל אומרים: שבע. במוסקא – בית שמאי אומרים: עשר. ובית הלל אומרים: תשע. ויאמר אחת עשרה!

אמר רבי יוסי: מה פליגי? בדבר שמעון ברכה בפני עצמו. ברם חכא – שכן אפילו בחול, שאינו אלא בוללן. ויזכיר בעבודה!

רבי יוסי בעי: מעתה, שני שעירי ראש השנה, מחמת ראש חדש באין, ותימר אין צריך להזכיר ראש חדש?

אמר רבי יוסי בי רבי בון: ולא יאות רבי בא בר ממל מקשי, דתני: שני בבשי עצרת ושני שעירי ראש השנה, אם כיפר הראשון, על מה שני מכפר? על טומאה שאירעה בין זה לזה.

ולא רבי שמעון היא, דרבי שמעון חולק פפרות! אלא זה וזה מחמת ראש חודש [השנה].

אמר רבי אבמי: לית יכיל! דכתיב מלבד עולת החדש! ועוד מהדא דתני: שנים עשר – לשנים עשר חדשי השנה.

חד בר אבמי עבר קמי תיבותא, ולא אדבר דריש ירחא, וקלסניה.

רב הושעיה בעי: הגע עצמך, ששחטו שניהן באחת, מה אית לך טומאה שאירעה בין זה לזה? אמר רבי בון:

[דף ו' ע"ב]

אילו ישראל בשירין, שמה אינן מביאין מה שקבעה להן תורה?

אמר רבי יוחנן: דברי חכמים – משני. ודברי רבי שמעון – אין משני.

דברי חכמים משני, ותימר מהו שיקרבו זה בזה? בשיטתו השיבוהו, בשיטתך שאף אמר אין משני, מהו שיקרבו זה בזה?

אמר רבי יוסי: שאין קרבנות הציבור נקבעין אלא בקבועה.

אמר רבי יודן: ותני בן, לשם אותו הנזבח שהוא קרב לשמו – הוא קדש משעיה ראשונה.

הַלֵּכָה ה' מִתַּנִּי רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן יְהוּדָה אָמַר מִשְׁמוֹ: שְׁעִירֵי רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים – מִכֻּפְּרִין עַל הַטְּהוֹר שְׂאֵכֵל מִן הַטָּמֵא. מוֹסֵף עֲלֵיהֶם שֶׁל רִגְלִים – שֶׁהֵן מִכֻּפְּרִין עַל הַטְּהוֹר שְׂאֵכֵל אֶת הַטָּמֵא, וְעַל שְׂאִין בֵּה יִדְיָעָה לֹא בִּתְחִילָה וְלֹא בַסּוּף. מוֹסֵף עֲלֵיהֶן שֶׁל יוֹם הַכֻּפּוּרִים – שֶׁהֵן מִכֻּפְּרִין עַל הַטְּהוֹר שְׂאֵכֵל אֶת הַטָּמֵא, וְעַל שְׂאִין בֵּה יִדְיָעָה לֹא בִּתְחִילָה וְלֹא בַסּוּף, וְעַל שְׂאִין בֵּה יִדְיָעָה בִּתְחִילָה אֲבָל יֵשׁ בֵּה יִדְיָעָה בַסּוּף.

אָמְרוּ לוֹ: אָמַר הָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן שִׁיקְרָבוּ זֶה בְּזֶה? אָמַר לָהֶן: הֵינָּה. אָמְרוּ לוֹ: אִם בֶּן יְהוֹ שֶׁל יוֹם הַכֻּפּוּרִים קָרִיבִין לְרֵאשֵׁי חֲדָשִׁים, אֲבָל הֵיאֵף שֶׁל רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים קָרִיבִין בְּיוֹם הַכֻּפּוּרִים, לְכַפֵּר כְּפָרָה שְׂאִינָה שְׁלָהֶן? אָמַר לָהֶן: כּוֹלֵן בָּאִין לְכַפֵּר עַל טוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וּמִקְדָּשֵׁי.

גְּמָרָא אָמַר רַבִּי יוֹסִי דְרוּמְיָא קוּמִי רַבִּי יוֹנָה: הֵהָן צוֹרֵכָה לְמִיתְנִי, אִם בֶּן יְהוֹ שֶׁל רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים קָרִיבִין בְּיוֹם הַכֻּפּוּרִים, שָׁכֵן מַעֲלִין בְּקוֹדֶשׁ וְלֹא מוֹרִידִין. אֲבָל שֶׁל יוֹם הַכֻּפּוּרִים – אִין קָרִיבִין בְּרֹאשׁ חֹדֶשׁ, שְׂאִין מוֹרִידִין בְּקֹדֶשׁ.

רַבִּי לָעָזָר בֶּשֶׁם רַבִּי בּוֹז פֶּתֶר לָה פֶּתֶר חוֹרִין: אִם בֶּן יְהוֹ שֶׁל יוֹם הַכֻּפּוּרִים קָרִיבִין בְּרֹאשֵׁי חֲדָשִׁים, שְׁמִכֻּפְּרִין כְּפָרְתָן וְכְפָרַת רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים. אֲבָל שֶׁל רֵאשֵׁי חֲדָשִׁים – אִין קָרִיבִין בְּיוֹם הַכֻּפּוּרִים, שְׂאִין מִכֻּפְּרִין אֲלֵא כְּפָרְתָן בְּלִבְדָּ!

אִילוּ מִי שְׂאֵכֵל חֵלֶב חֲמִשָּׁה זֵיתִים, וְהִפְרִישׁ אַרְבָּעָה קָרְבָּנוֹת, וְסָבִיר שֶׁהֵן חֲמִשָּׁה, שָׁמָּה כִּיפָּרָה? אוֹ אִילוּ מִי שְׂאֵכֵל חֵלֶב אַרְבָּעָה זֵיתִים, וְהִפְרִישׁ חֲמִשָּׁה קָרְבָּנוֹת, סָבִיר אַרְבָּעָה, לֹא כָּל שָׁכֵן?

וְכֵן הָיָה רַבִּי שְׁמַעוֹן אָמַר: שְׁלֹשִׁים וּשְׁנַיִם שְׁעִירִים קָרִיבִין עַל הַצִּיּוּר בְּכָל שָׁנָה, שְׁלֹשִׁים וְאַחַד – בַּחוּץ, וְנֶאֱכָלִין. וְאַחַד – בְּפָנִים, וְאִינוּ נֶאֱכָל. וְשְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח.

שְׁנַיִם עֶשֶׂר – לְשָׁנִים עֶשֶׂר חֲדָשִׁי שָׁנָה. שְׁמוֹנֶה – בָּחַג. שִׁבְעָה – בַּפֶּסַח. שְׁנַיִם – בַּעֲצָרַת. אֶחָד בְּגִלְגַּל הַיּוֹם, וְאַחַד בְּגִלְגַּל הַחֶלֶם. אֶחָד – בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה. וְאַחַד – בְּיוֹם הַכֻּפּוּרִים.

בִּיּוֹן שֶׁשְׁמַע מִשָּׁה בֶּן, אָמַר: מַעֲתָה, מִי שֶׁבָּאת לִידּוֹ סֶפֶק עֲבִירָה, צָרִיף לְהִבִּיא כָּל קָרְבָּנוֹת הַלָּלוּ?

רַבִּי תַנְחוּמָא בֶּשֶׁם רִישׁ לָקִישׁ: בְּשָׁעָה שְׂאֵמַר לוֹ הַקֹּדֶשׁ בְּרוּךְ הוּא לְמִשָּׁה וְהַתְּנוּדָה עָלָיו וְגו', הַתְּחִיל וְאָמַר (תַּחֲלִים ק, א): מִזְמוֹר לְתוֹדָה, עַל שֵׁם וְהַתְּנוּדָה עָלָיו.

הַלֵּכָה ו' מִתַּנִּי וְעַל זֶדוּן טוֹמְאָת מִקְדָּשׁ וּמִקְדָּשֵׁי – שְׁעִיר הַנִּעְשָׂה בְּפָנִים, וְיוֹם הַכֻּפּוּרִים, מִכֻּפֵּר.

ועל שאר עבירות שבתורה, הקלות והחמורות, הודונות והשנגות, הודע ולא הודע, עשה ולא תעשה, פְּרִיתוֹת ומיתות בית דין – שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח מְכַפֵּר.

גמרא הֲדָא הִיא מְכַפֵּר עַל הַדּוֹנוֹת, וְתוֹלָה עַל הַשְּׁנָגוֹת.

לֹא הֵן קָלוֹת – לֹא תַעֲשֶׂה. לֹא הֵן חֲמוּרוֹת – פְּרִיתוֹת ומיתות בית דין?

אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: בִּינֵי מִתְּנִיתָא, הַקָּלוֹת וְהַחֲמוּרוֹת, אוֹתָן הַקָּלוֹת – בֵּין שְׁעִשְׂאן בְּדוֹז, בֵּין שְׁעִשְׂאן בְּשִׁנְגָּה.

[דף ז' ע"א]

וְאוֹתָן הַשְּׁנָגוֹת – בֵּין שְׁנַתוּדַע לֹא בָּהֶן, בֵּין שְׁלֹא נַתּוּדַע לֹא בָּהֶן.

אִילוּ הֵן קָלוֹת? עָשָׂה וְלֹא תַעֲשֶׂה. חֲמוּרוֹת? פְּרִיתוֹת ומיתות בית דין.

בָּשָׂם שְׁחַשְׁעִיר הַנֶּעֱשָׂה בַּפָּנִים מְכַפֵּר עַל הַדּוֹנוֹת וְתוֹלָה עַל הַשְּׁנָגוֹת, אַף שְׁעִיר הַמִּשְׁתַּלַּח בֶּן.

נִיחָא לֹא הוֹדַע, הוֹדַע! וְלֹא בֶן תִּנִּי? מִצִּינ לְמַחוּיָבֵי חַטָּאוֹת וְאַשְׁמוֹת וּדְאִין שְׁעֵבֵר עָלֵיהֶן יוֹם הַכִּיפּוּרִים – שְׁחִיבִין לְחֵבִיא אַחֵר יוֹם הַכִּיפּוּרִים, וְחִיבֵי אַשְׁמוֹת תְּלוּיִין – פְּטוּרִין?

אָמַר רַבִּי בּוֹן בַּר הֲיָא: בֵּין שְׁנַתוּדַע לֹא בָּהֶן, בֵּין שְׁלֹא נַתּוּדַע לֹא בָּהֶן. וְלֹא כָּבֵר כִּיפָר יוֹם הַכִּיפּוּרִים? רַבִּי שְׁמַעוֹן בָּשָׂם לֹוי שׁוֹכֵדָא : בְּמוֹכֵר [בְּמוֹרֵד] בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים הִיא מִתְּנִיתָא.

וְלָמָּה לֹא מוֹר, בְּשֹׁלֵא נַתּוּדַע בָּהֶן בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים! מִילְתִּיהָ אָמְרָה, אִפִּילוּ לֹא נַתּוּדַע לֹא בָּהֶן בְּיוֹם הַכִּיפּוּרִים – יוֹם הַכִּיפּוּרִים מְכַפֵּר.

עָשָׂה – אַף עַל פִּי שְׁלֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה. לֹא תַעֲשֶׂה – רַבִּי שְׁמוּאֵל בָּשָׂם רַבִּי זִירָא: וְהוּא שְׁעִשְׂה תְּשׁוּבָה.

הָאוֹמֵר: "אֵין הָעוֹלָה מְכַפֶּרֶת, אֵין הָעוֹלָה מְכַפֶּרֶת" – מְכַפֶּרֶת הִיא עַל כְּרָחוּ.

הָאוֹמֵר: "אֵין יוֹם הַכִּיפּוּרִים מְכַפֵּר, אֵין יוֹם הַכִּיפּוּרִים מְכַפֵּר" – מְכַפֵּר הוּא לֹא עַל כְּרָחוּ.

"אֵי אִיפְשִׁי שְׂיִכְפֵּר לִי" – אֵין מְכַפֵּר לֹא עַל כְּרָחוּ.

אֵי אִיפְשִׁי שְׂתִכְפֵּר לִי, אֵינָה מְכַפֶּרֶת לֹא עַל כְּרָחוּ.

אמר רבי חנינה בי רבי הילל: לא מסתברא דאלא חילופין! לא כולא מן בר נשא מימר למלכא דלית את מליד!

העולה – מכפרת על הירחור הלב. מאי מעמא? והעלה על רוחכם, היה לא תהיה (יחזקאל כ).

אמר רבי לוי: העולה מכפרת על רוחכם. וכן איוב הוא אומר (איוב א): אולי חטאו בני וברכו אלהים בלבכם. הוּא אָמְרָה: שעולה – מכפרת על הירחור הלב.

רבי אומר: על כל עבירות שבתורה יום הכיפורים מכפר, חוץ מפרק עול ומיפר ברית ומגלה פנים בתורה, שאם עשה תשובה – מתכפר לו, ואם לאו – אין מתכפר לו.

רבי זבידא אמר, רבי יוסא מקלשה: מיסבר סבר רבי, שיום הכיפורים מכפר בלא תשובה? אָתָא רבי אשיון, רבי יונה, רבי בא, רבי חיה בשם רבי יוחנן: יום הכיפורים – מכפר בלא תשובה, ומיתה – ממרקת בלא תשובה.

ותני בן: יום מיתה – בתשובה. מאן תנינא? רבי.

הוּא הוּא דתנינן תמן: מיתה ויום הכיפורים מכפרין עם התשובה – דלא ברבי.

שאל רבי מתאי בן הרש את רבי לעזר בן עזריה: שמעתה ארבעה חלוקי כפרה שהיה רבי ישמעאל דורש? אמר לו: שלשה הן חוץ מן התשובה.

כתוב אחד אומר (ירמיה יג):

[דף ז' ע"ב]

שובו בנים שובבים וגו'. וכתוב אחד אומר (ויקרא יד): כי ביום הזה יכפר עליכם וגו'. וכתוב אחד אומר (תהלים פט): ופקדתי בשבט פשעם וגו'. וכתוב אחד אומר (ישעיה כח): אם יכפר העין הזה לכם עד תמתינן.

הא ביצד? עבר על מצות עשה ועשה תשובה – אינו זו משם עד שיימחל לו. עליו הכתוב אומר: שובו בנים שובבים וגו'.

עבר על מצות לא תעשה ושב – מיד התשובה תולה, ויום הכיפורים מכפר. עליו הכתוב אומר: כי ביום הזה יכפר עליכם.

עבר על פרייתות ומיתות בית דין במזיד, התשובה ויום הכיפורים – מכפרין מחצה, ותיפורין – מכפרין מחצה. עליו הכתוב אומר: ופקדתי בשבט פשעם ובגנבים עונם.

אבל מי שנתחלל שם שמים על ידו – אין כח לא לתשובה לתלות, ולא ליום הכיפורים לכפר, ולא לתיפורין למרק, אלא תשובה ויום הכיפורים – תולין, ומיתה – ממרקת עם תיפורין. עליו הכתוב אומר: אם יכפר העון הזה לכם עד תמותו. הו' למדנו: שהמיתה ממרקת.

אמר רבי יוחנן: זו דברי רבי לעזר בן עזריה ורבי ישמעאל ורבי עקיבה. אבל חכמים אומרים: שעיר המשתלח מכפר. ואם אין שעיר – יום הכיפורים מכפר.

ביצד מכפר? רבי זירא אומר: כל שהוא כל שהוא. רבי חנניה אומר: בפה.

מה ביניהון? מה מיד. על דעתיה דרבי זירא – כיפר מיד. על דעתיה דרבי חנניה – לא כיפר.

אמר רבי זירא: ומתניתא מסיעא לרבי חנניה. חומר בשעיר מה שאין ביום הכיפורים, וביום הכיפורים מה שאין בשעיר. יום הכיפורים – מכפר בלא שעיר, ושעיר – אין מכפר בלא יום הכיפורים. והשעיר – מכפר מיד, יום הכיפורים – משתחשף.

אמר רבי הונא: איתותב קומי רבי ירמיה! ומר, תיפתר, שחיה בדעתן להביא שעיר אחר ולא הביאו.

אמר רבי יוחנן: ואין תקדוש ברוך הוא רואה את הנולד? וכפר מיד!

רבי ירמיה אומר, רבי שמואל בר רב יצחק בעי: צדקה תצור תם דרף (משלי יג, ו). חטאים תרדף רעה (שם שם, כא). רגלי חסדיו ישמר (שמואל א, ב, ט). אם ללצים הוא יליץ (משלי ג, לד). סייגון סייגה ותריעין תרעה.

וכיני? סייגון סייגה ותריעין תרעה?

אלא כיני: רבי ירמיה בשם רבי שמואל בר רב יצחק: שומר אדם עצמו מעבירה פעם ראשונה שנגייה ושלישית – תקדוש ברוך הוא משמרו, שנאמר (איוב לג) הן כל אלה יפעל אל פעמים שלוש עם גבר.

אמר רבי זירא: ובלחוד דלא יתיב ליה. (קהלת ד) והחוטא המושלש לא במהרה ינתק. לעולם אין בתיב באן, אלא לא במהרה ינתק! ואין אמרתה עלוי – מיפסיק.

רבי הונא בשם רבי אבהו: תקדוש ברוך הוא – אין לפניו שכחה, כביכול מפני ישראל נעשה שכחן. שנאמר (מכה ז) מי אל כמוך נושא עון. נושא בתיב, ודוד אומר (תהלים פח): נשאת עון עמך.

הלקה ז' מתני' אחד ישראל, ואחד כהנים, ואחד כהן משיח.

מה בין ישראל לכהנים, לבין כהן משיח? אלא שדם הכהנים, ועל טומאת מקדש וקדשיו.

רבי שמעון אומר: כל שדם השעיר הנעשה בפנים מכפר על ישראל, כך דם הכהן מכפר על הכהנים. כל שדם הוידוי של שעיר המשתלח מכפר על ישראל, כך וידוי של כהן מכפר על הכהנים.

גמרא ולא תנינן: "משיח". ולמה לא תנינן משיח? אין תימר בדבר שאין בו חיוב קרבן אנו קיימין, יאות לא תנינן משיח. אין תימר בדבר שיש בו חיוב קרבן, למה לא תנינן משיח?

אשכח תני בבבלי משיח. הוה אמרה, בדבר שאין בו חיוב קרבן אנו קיימין.

אמר רבי יוסי בי רבי בון: ואפילו תימא בדבר שיש בו חיוב קרבן,

[דף ח' ע"א]

נעשה בודון. כמה דתימר בודון, צריך כפרה וכפרת יום הכפורים, וכא, צריך כפרה וכפרת יום הכפורים.

(ויקרא טז) יעמד חי. מלמד שעתידי למות. עד מתי הוא חי? עד וכלה מכפר את הקדש. דברי רבי יהודה. רבי שמעון אומר: עד שעת וידוי.

על דעתיה דרבי יודה, הוידוי מעכב. על דעתיה דרבי שמעון, אין וידוי מעכב.

מה מפקה מביניהון? שחטו בלא וידוי. על דעתיה דרבי יהודה – צריך להביא פר אחר. על דעתיה דרבי שמעון – אין צריך להביא פר אחר. אף שעיר המשתלח בן. שלחו בלא וידוי. על דעתיה דרבי יודן – צריך להביא שעיר אחר. על דעתיה דרבי שמעון – אין צריך להביא שעיר אחר.

התודה ושחטו ונשפך הדם, את אמר צריך להביא פר אחר, וצריך להתודות פעם שנייה, או יצא בוידי הראשון? אף שעיר המשתלח בן. שהוא צריך להגדיל פעם שנייה, או כבר יצא בוידי של ראשון?

הדרן עלך שביעות שיתים

[דף ח' ע"ב]

פרק שני

הלכה א' מתני' ידיעות הטומאה – שתים שהן ארבע. גיטמא וידע, ונגעלקמה ממנו טומאה וזכור לקודש. נעלם ממנו קודש וזכור לטומאה. נעלמו ממנו זה וזה. אבל את הקודש ולא ידע, ומשאוכל ידע – הרי זה בעולה ויורד. גיטמא וידע, נעלקמה ממנו הטומאה וזכור למקדש. נעלם ממנו מקדש וזכור לטומאה. נעלמו ממנו זה וזה, ונכנס למקדש ולא ידע, ומשיצא ידע – הרי זה בעולה ויורד.

גמרא רבי ירמיה בעי: פשיטא בידיעה האחרונה, עד שיהא יודע שחייב להביא ביה קרבן. אף בידיעה ראשונה בן? נישמעיןנה מהדא: שני שביילין, אחד טמא ואחד טהור, הילך באחד מהן ונכנס למקדש, ויצא והזהר ושנה וטבל, והילך בשני, ונכנס למקדש – חייב. ויודע שהוא חייב להביא קרבן? אמר ריש לקיש: דרבי ישמעאל היא דאמר חייב על העלם טומאה ועל העלם מקדש.

אמר רבי בון בר חייא: תוינן סברין מימר, דמר ריש לקיש, בבריא לו שהוא טמא ונגעלקמה ממנו טומאה, ונכנס למקדש. אבל אם היה ספק טמא ספק טהור, ונגעלם ממנו מקדש ונכנס למקדש – לא. ממה דאמר ריש לקיש, דרבי ישמעאל היא דאמר חייב על העלם טומאה והעלם מקדש, הדיא אמרה, אפילו ספק טמא ספק טהור, נעלם ממנו מקדש ונכנס למקדש – חייב.

אמר רבי יוחנן: דברי הכל היא, משום ספק ידיעה בידיעה. מה אם בשעה שאינו יודע אם טמא הוא אם טהור, את אמר ידיעה ודאי היא. בשעה שיודע שטמא ודאי, אלא אינו יודע אם חייבין עליה קרבן, לא כל שבין שתיהא ידיעה!

על דעתיה דריש לקיש, גיטמא ונגעשה לו תדבר ספק, מהו שייגעשה אצלו בהעלם דבר ויהא חייב? דין בדיעתיה ודין בדיעתיה. דאיתפלגון, אבל חמשה ויתים ונדוע לו בספק כל אחד ואחד, ואחר בן נודע לו בודאין. ריש לקיש אמר: ידיעת ספק – קובעתו לחטאת. רבי יוחנן אמר: אין ידיעת ספק קובעתו לחטאות.

רבי יוסי בי רבי בון בשם רבי שמואל: מודה ריש לקיש בכהן משיח, שאין ידיעת ספקו קובעתו לחטאת. שנאמר (ויקרא יז) בחטאת באשם. את שמביא אשם תלוי – ידיעת ספקו קובעתו לחטאת.

[דף ט' ע"א]

את שאינו מביא אשם תלוי - אין ידיעת ספיקו מחלקת לחטאת.

מחלפה שיטת דריש לקיש! תפון אמר: ידיעת ספק קובעת לחטאת. וכא אמר: אין ידיעת ספק קובעת לחטאת! תפון, אשמו קבעו. וכא מה אית לך?

מחלפה שיטת רבי יוחנן! תפון הוא אומר: נתכפר מקצת החטא - נתכפר כולו! וכא הוא אמר הכין! לא אמר רבי יוחנן אלא בידיעה האחרונה שאין בה חיוב קרבן.

אמר רבי יוחנן: כל ספק רשות הרבים - ספיקו טהור. ואין מתירין לו לעשות. והתנינן: כל ספק טהור לתרומה - טהור לחטאת. וכל התלוי לתרומה - נשפך לחטאת. אין תלוי בחטאת, אלא או טמא ממש או טהור ממש! אמר רבי זירא: מתניתא - בדבר שאינו בא מחמת הנזבה. מה דמר רבי יוחנן - בדבר שבא מחמת הנזבה.

הכל מודין: שאם עבר ועשה - טהור. מחלפה שיטת רבי יוחנן! תפון אמר: עבר ועשה - טמא. וכא אמר: עבר ועשה - טהור! כאן - ברשות היתיד, כאן - ברשות הרבים. ואפילו תימר: כאן וכאן ברשות הרבים. מחלפה שיטת ריש לקיש, מחלפה שיטת רבי יוחנן. דאיתפלגון, גזיר שגיטמא בטומאת קבר התחום, ריש לקיש אמר: אין הנזיר מנלח. ורבי יוחנן אמר: הנזיר מנלח.

[דף ט' ע"ב]

והא רבי יוחנן אמר: משום ספק ידיעה בידיעה. ואפילו ראשונה בשרץ, ושנייה במת. הראשונה, עד שלא נתגזיר, והשנייה, משנתגזיר. הראשונה, עד שלא הביא שתי שערות, והשנייה, משחביא. (ספק חלב). יטמא במת וידע, בשרץ ולא ידע אין שם טומאה קלה אצל טומאה חמורה. נטמא במת ולא ידע, בשרץ ולא ידע ואחר כך נודע לו על השרץ ואחר כך נודע לו על המת? מפני שנודע לו על השרץ תחילה, כמי שיש טומאה קלה. אצל חמורה. או מפני שקדמה לטומאת המת, תדחה לטומאת שרץ ולידיעתה, ואין שם לטומאה קלה אצל טומאה חמורה. נטמא במת וידע בשרץ ולא ידע, ונכנס למקדש בהעלימו של מת, חייב, בהעלם שרץ, פטור. ירד לטבול מטומאה חמורה, ונסמכה לו טומאה קלה עלתה לו טומאה קלה. לידא מילה? שאם טבל ונכנס למקדש פטור. ירד לטבול מטומאה קלה ונסמכה לו טומאה חמורה לא עלתה לו טומאה חמורה. לידא מילה? שאם טבל ונכנס למקדש, חייב. הא מטומאה חמורה ונסמכה לו טומאה חמורה, לא הא מטומאה קלה ונסמכה לו טומאה קלה, לא. ירד לטבול מטומאה חמורה ונסמכה לו סככות ופרעות?

[דף י' ע"א]

מאחר דמר רבי יוחנן בשם רבי יצאי פולחון תורה הן אצל תרומה, כמי שהיא טומאה חמורה, או מאחר שאין הנזיר מגלח עליהם, כמי שהיא טומאה קלה.

אנדרוגנים. ראה לזכר ונכנס למקדש, פטור. ראה אדם ולזכר באחד ונכנס למקדש חייב. אית תני תני, פטור. אמר רבי יוחנן, רבי שמעון היא דתני שני שבילין, אחד טהור ואחד טמא, הילך באחד מהן ונכנס למקדש. בראשון. בראשון והוזה ושנה וטבל בשני ונכנס, חייב. רבי שמעון פטר בזה. רבי שמעון בן יהודה פטר ככולן. משום רבי שמעון, ניהא אנדרוגנים, גבי לזכר את עבד ליה אישה גבי אדם את עבד ליה איש. ברם חכא, אין פאן טומאה ידיעה? אמר רבי שמואל בר סוסרטי, תפתר בששכח לראשון. רבי יסי בעי מה אנן קיימין? אם בששכחו לעולם, שביל אחד הוא! אם שחזר ושכחו, שני שבילין הן! אמר רבי יוסי בי רבי בון, אתייה דרבי שמעון, ברבי ליעזר על דעתיה דהזקיקה. כמה דרבי ליעזר אמר תמן, עד שידע אם בשרץ ניטמא אם בכות, בן רבי שמעון אמר פאן עד שידע אם באדם ניטמא אם בלזבן. ניהא תמן, משום דאמר ספק ידיעה בידיעה. ברם חכא, מפיון דהוא לזכר ואדם באחד, ידיעה ודאי היא! רב חסדא בעי נכנס למקדש בסבור בנסת, מהו? אמר רבי יוסי, בן אנו אומרים?! הוה יודע שיש טומאה בעולם אלא אינו יודע אם חייבין עליה קרבן. לא פל שבן שתהא ידיעה?

[דף י' ע"ב]

אלא, כי אנן קיימין בכריא לו שטמא, ונעלם ממנו מקדש ונכנס למקדש. וכא, בכריא לו, שהוא מקדש ונעלמה ממנו טומאה ונכנס למקדש. רבי יסי אבל חצי זית בידיעת קדש והעלם טומאה. וכחצי זית בידיעת טומאה והעלם קדש העלימות מהו שיצטרפו?

הלכה ב' מתני' אחד נכנס לעזרה ואחד נכנס לתוספת עזרה, שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ונביא ובאורים ותומים ובסנהדרין של שבועים ואחד. ובשתי תודות ובשיר ובית דין מהלכין ושתי תודות אחריהן הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת. כל שלא נעשית ככל אלו הנכנס לשם אין חייבין עליה.

גמרא רב אמר. בתחילה ויעל דוד בדבר גד זה מלך ונביא. ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלם? אילו אורים ותומים. ודוד אביהו זה סנהדרין שאל אביה ונגדה. שיר וילך אחריהם הושעיה ושירי

תדות ואַעמידה שְׁתֵּי תדות וְגו'. אָמַר שְׁמוּאֵל בַּר רַבִּי יוֹדֵן, מַה כָּתַב מְחַלְכֹת וְלֹא תִחְלֹכֹת? מִפְּנֵי שֶׁהִיתָה תוֹרַפֶּת יְרוּשָׁלַם שֶׁם וְהִיתָה יְכוּלָה לְהִיכָבֵשׁ מִשָּׁם.

הלכה ג' מתני' נִטְמָא בְּעֶזְרָה נְעֻלְמָה מִפְּנֵי הַטּוּמְאָה וְזָכוּר לְמִקְדָּשׁ. נְעֻלְמָה מִפְּנֵי הַמִּקְדָּשׁ וְזָכוּר לְטוּמְאָה נְעֻלְמָה מִפְּנֵי זֶה וְזֶה הַשְּׁתַּחֲוִיָּה אוֹ שִׁשְׁהָא בְּדִי הַשְּׁתַּחֲוִיָּה. וְכֹא לֹא בְּאַרְבָּעָה חֵיב וּבִקְצָרָה פְּטוּר. זוֹ הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבִּמְקָדָשׁ שָׂאִין חֵיבִין עָלֶיהָ.

גמרא רַבִּי הִזְקִיָּה רַבִּי אֲמִי בְּשֵׁם רַבִּי לְעֶזֶר, כְּתוּב אֶחָד אוֹמֵר (במדבר יט) אֵת מִשְׁפַּח ה' טָמֵא. וְכְתוּב אֶחָד אוֹמֵר (שם) אֵת מִקְדָּשׁ ה' טָמֵא. הָא בִּיצֵד? לִיתֵּן חֵלֶק, בֵּין לְמִיטְמָא בְּפָנִים לְמִיטְמָא בְּחוּץ. מִיטְמָא בְּפָנִים עַד שִׁישְׁהָא בְּדִי הַשְּׁתַּחֲוִיָּה. מִיטְמָא בְּחוּץ, שִׁיכְנִים רֹאשׁוֹ וְרֹבּוֹ. נִטְמָא בְּפָנִים וְנִכְנָם לְפָנֵי וְלָפָנִים? נִישְׁמַעִינָה מִהֲדָא הַשְּׁתַּחֲוִיָּה אוֹ שִׁשְׁהָא בְּדִי הַשְּׁתַּחֲוִיָּה. וְכִיּוֹן שִׁשְׁהָא, לֹא כִּמִּי שֶׁהִכְנִים רֹאשׁוֹ וְרֹבּוֹ? וְתִימַר עַד שִׁישְׁהָא בְּדִי הַשְּׁתַּחֲוִיָּה, וְכֹא, עַד שִׁישְׁהָא בְּדִי הַשְּׁתַּחֲוִיָּה.

[דף י"א ע"א]

הֵיךְ עֲבִידָא, עַל אִי זֶה מוֹחֵן מִתְחַיֵּיב? עַל הָרֹאשׁוֹנָה אוֹ עַל הָאַחֲרוֹנָה? חֲבָרִיאֵי אֲמַרִין עַל הָרֹאשׁוֹנָה אָמַר לֹזֵן רַבִּי יוֹסִי, אֲמַרִינֵן לִיה צֹא, וְתִימַר עַל הָרֹאשׁוֹנָה?? אֵלָּא כִּי אֲנִן קְיָיִמִין עַל הָאַחֲרוֹנָה. תִּפְּנִינֵן הוֹצִיאֵנוּ לֹא אֵת הַכֶּפֶף וְאֵת הַמִּתְחַתֵּה. עַל אִי זֶה מִתְחַיֵּיב? עַל הָרֹאשׁוֹנָה? אוֹ עַל הָאַחֲרוֹנָה? חֲבָרִיאֵי אֲמַרִי עַל הָאַחֲרוֹנָה. אָמַר לֹזֵן רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר לֹא הִיכָנָם וְתִימַר עַל הָאַחֲרוֹנָה? אֵלָּא כִּי גֵן קְיָיִמִין עַל הָרֹאשׁוֹנָה. שִׁיעוֹר הַשְּׁתַּחֲוִיָּה עֲשֵׂר אַמּוֹת. הֵיךְ עֲבִידָא? הִיא בְּאַרְבָּעָה עֶשְׂרִים, וּבִקְצָרָה עֲשֵׂר. הִילָךְ חֲמִשׁ. אִין יִיזִיל בְּדָא, ה' וְאִין יִיזִיל בְּדָא, ט"ו. אָמַר רַבִּי יוֹסִי, לְעוֹלָם אִין מִתְחַיֵּיב עַד שֶׁתִּהְיֶה אַרְבָּעָה מְרֻבָּה עַל הַקְּצָרָה עֶשְׂרִים. הֵיךְ עֲבִידָא? הִיא בְּאַרְבָּעָה ל' וּבִקְצָרָה עֲשֵׂר הִילָךְ חֲמִשׁ אִין יִיזִיל בְּדָא, חֲמִשׁ. אִין יִיזִיל בְּדָא, עֲשָׂרִין וְחֲמִשׁ. עַד כַּמָּה הִיא הַשְּׁתַּחֲוִיָּה? רַבִּי סִימוֹן בְּשֵׁם רִיב"ל עַד בְּדִי שְׂאִילַת שְׁלוֹם בֵּין אָדָם לְחֵבִירוֹ. אֲבָא בַר הוּנָא בְּשֵׁם רַבִּי יוֹחָנָן עַד בְּדִי שְׂאִילַת שְׁלוֹם מִתְלָמִיד לְרַב שְׁלוֹם עָלֶיךָ רַבִּי.

הלכה ד' מתני' אִי זֶה הִיא מִצְוַת עֲשֵׂה שֶׁבִּנְיָדָה שֶׁחֵיבִין עָלֶיהָ? הִיא מִשְׁמַשׁ עִם תְּפִיחָה וְאַמְרָה לֹא נִיטְמָאֲתִי וּפִירֵשׁ מִיָּד חֵיב, שִׁיִּצִּיאָתוֹ הַנִּיזִיָּה לֹא כְּבִיאָתוֹ.

גמרא כְּהֵנָּה אָמַר. אִי אֶפְשָׁר שְׁלֹא הִיתָה בָּהּ יְדִיעָה בְּתַחֲלִילָה וְיְדִיעָה בַּסּוּף וְהָעֵלָם בְּנִתְיָיִם. הַשִּׁיב רַבִּי שְׁמוּאֵל בַּר אֲבָדוּמִי קוּמִי רַבִּי מִנָּא, וְיַחֲיוּ בֵּן הַמּוֹרִים? אָמַר לִיה אֲנִן בְּעֵי נִכְנָסִין וְאֵת מִיִּתִּי לֹזֵן מוֹרִין.

מִסְכַּת סַנְהֶדְרִין פֶּרֶק חֲמִישִׁי

ה, א זֶה פּוֹסֵל דִּינּוֹ שֶׁל זֶה וְזֶה פּוֹסֵל דִּינּוֹ שֶׁל זֶה - דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: לֹא כָּל הַיָּמָנוּ לְפֶסֶל אֶת הַדִּין הַמִּמְחָה לְרַבִּים. אָמַר לוֹ 'נֶאֱמַן עָלַי אָבָא, נֶאֱמַן עָלַי אֲבִיךָ, נֶאֱמַן עָלַי שְׁלֹשָׁה רוּעֵי בִקְרָ' - יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ עַד שִׁישְׁמַע מִפִּי הַדִּין; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ. הִיא חֵיב לַחְבְּרוֹ שְׁבוּעָה, וְאָמַר 'דּוֹר לִי בַחֲזִי רֹאשֶׁךְ', בְּקִיטָא, בְּמִקְטִינָא דְנִקְטִיט' - יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ עַד שִׁיקְבֵּל עָלָיו שְׁבוּעָה בְּפָנֵי הַדִּין; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: אָמַר לָהֶן 'אֵין יְחִידֵי דִין', אָמְרוּ לוֹ 'אֵין לָנוּ אֶלָּא דַּעְתָּךְ' וְקִבְּלוּ עָלֶיהֶן - אֵין יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ. וְכֵן הִיא רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב שְׁבוּעָה לַחְבְּרוֹ בְּבֵית דִּין, וְאָמַר לוֹ 'דּוֹר בַּחֲזִי רֹאשֶׁךְ' וְקִבְּלָהּ עָלָיו - אֵין יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ. וּמַעֲשֶׂה בְּאַחַד שֶׁנִּתְחַיֵּב שְׁבוּעָה לַחְבְּרוֹ בְּבֵית דִּין, וְנָדַר לוֹ בַּחֲזִי הַקֵּץ וְקִבֵּל עָלָיו.

ה, ב מִשְׁחָק בְּקִבְיָא - זֶה מִשְׁחָק בְּפִסְפִּסִּין. אַחַד הַמִּשְׁחָק בְּפִסְפִּסִּין, וְאַחַד הַמִּשְׁחָק בְּקִלְפִי אֲגוּזִים, וּבְקִלְפִי רְמוֹנִים - לְעוֹלָם אֵין יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ עַד שִׁישְׁבֵּר אֶת פִּסְפִּסִּין, וְיִחְזוֹר בּוֹ חֲזָרָה גְמוּרָה. הַמְלִיָּה בְּרַבִּית - אֵין יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ, עַד שִׁיקְרַע שְׁטֵרוֹתָיו, וְיִחְזוֹר בּוֹ חֲזָרָה גְמוּרָה. מִפְּרִיחֵי יוֹנִים - זֶה הַמְּמַרָה אֶת הַיּוֹנִין. אַחַד מְמַרָה אֶת הַיּוֹנִין וְאַחַד מְמַרָה שְׂאֵר בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף, לְעוֹלָם אֵין יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ, עַד שִׁישְׁבֵּר אֶת פִּיגְמִיו וְיִחְזוֹר בּוֹ חֲזָרָה גְמוּרָה. סוֹחְרֵי שְׁבִיעִית - זֶה הַיּוֹשֵׁב וּבִטֵּל בְּשֹׂאֵר שְׁנֵי שְׁבוּעֹת, כִּיּוֹן שֶׁהִגִּיעַ שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה הִתְחִיל מִפְּשִׁיט יָדָיו וְרִגְלָיו, וְנוֹשֵׂא וְנוֹתֵן בְּפִרוֹת עֲבָרָה, לְעוֹלָם אֵין יָכוֹל לַחְזוֹר בּוֹ עַד שֶׁתִּגִּיעַ שְׁמִטָּה אַחֲרָת, וְיִדְבֶּק וְיִחְזוֹר בּוֹ חֲזָרָה גְמוּרָה. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמַר: חֲזָרָת מָמוֹן וְלֹא חֲזָרָת דְּבָרִים. כִּיצַד? אָמַר מֵאֲתִים דִּינָר אֶלּוֹ פְּנִסְתִּי מִפְּרוֹת עֲבָרָה -

חֲלָקוֹ אוֹתָן לְעִנִּים. רַבִּי מֵאִיר הִיא קוֹרָא אוֹתָן 'אוֹסְפֵי שְׁבִיעִית'. רַבִּי יְהוּדָה הִיא קוֹרָא אוֹתָן 'סוֹחְרֵי שְׁבִיעִית'. אָמַר רַבִּי שְׁמַעוֹן: מִקָּדָם אֲנִי דָּבַר שְׁנִיָּה. הָא כִּיצַד? עַד שֶׁלֹּא רָבוּ הָאוֹנְסִין הָיוּ קוֹרִין 'אוֹסְפֵי שְׁבִיעִית' וּמִשְׁרָבוּ הָאוֹנְסִין הָיוּ קוֹרִין אוֹתָן 'סוֹחְרֵי שְׁבִיעִית'. וּבִכְלָן, הִיא רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: בְּזִמְנָא שִׁישׁ לָהֶן אוֹמְנוֹת אַחֲרוֹת - הָרִי אֶלּוֹ פְּסוּלִין. חֲזָרוּ בָּהֶן - הָרִי כְּשֵׁרִים. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין בְּזִמְנָא שִׁישׁ לָהֶן אַמְנוֹת - הָרִי אֶלּוֹ פְּסוּלִין. בְּמָה דְּבָרִים אָמְרוּרִים? בְּקִדּוּשׁ הַחֹדֶשׁ וּבְעֶבֶר שְׁנָה, בְּדִינֵי מְמוֹנוֹת וּבְדִינֵי נַפְשוֹת, אָבֵל עֲדוֹת שֶׁהָאִשָּׁה כְּשֶׁרָה לָּהּ - הֵן כְּשֵׁרִין לָּהּ.

ה, ג גִּיסוֹ לְבָדוֹ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמַר: חוֹרְגוֹ לְבָדוֹ, אֵין דִּינִין לֹא זֶה אֶת זֶה, וְלֹא זֶה עִם זֶה, וְלֹא זֶה עַל זֶה, וְלֹא זֶה בְּפָנֵי זֶה, וְאֵין מַעֲדִים לֹא זֶה אֶת זֶה, וְלֹא זֶה עִם זֶה, וְלֹא זֶה עַל זֶה, וְלֹא זֶה בְּפָנֵי זֶה. הִיא יוֹדֵעַ עָלָיו עֲדוֹת עַד שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה חֲתָנוֹ, מִתָּה בָּתוֹ עַד שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה סוֹחֵר שְׁבִיעִית, וּמִשְׁנַעֲשֶׂה סוֹחֵר שְׁבִיעִית חֲזוֹר בּוֹ, חֲרַשׁ וְנִתְפַּקֵּחַ, סוּמָא וְנִתְפַּתַּח, שׁוֹטֵה וְנִשְׁתַּפֵּחַ, נִכְרִי וְנִתְגַּיֵּר - פְּסוּל. עַד שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה חֲתָנוֹ וְנַעֲשֶׂה חֲתָנוֹ, וּמִשְׁנַעֲשֶׂה חֲתָנוֹ מִתָּה בָּתוֹ עַד שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה סוֹחֵר שְׁבִיעִית, נַעֲשֶׂה סוֹחֵר שְׁבִיעִית וּמִשְׁנַעֲשֶׂה סוֹחֵר שְׁבִיעִית חֲזוֹר בּוֹ, פִּקֵּחַ וְנִתְחַרַּשׁ, חֲזוֹר וְנִתְפַּקֵּחַ, פִּקֵּחַ וְנִשְׁתַּמָּא, וְחֲזוֹר וְנִתְפַּתַּח, שְׁפוּי וְנִשְׁתַּטָּה, וְחֲזוֹר וְנִשְׁתַּפֵּחַ - כְּשֵׁר. זֶה הַכָּלָל, כָּל שֶׁתַּחֲלִתּוֹ וְסוּפּוֹ כְּשֵׁר - כְּשֵׁר. תַּחֲלִתּוֹ פְּסוּל וְסוּפּוֹ כְּשֵׁר - פְּסוּל. הִיא יוֹדֵעַ לוֹ עֲדוֹת בְּשֵׁטֵר וְנַעֲשֶׂה חֲתָנוֹ, הוּא אֵין יָכוֹל לָקִים כְּתָב יָדוֹ, אָבֵל אַחֲרִים מְקִימִין לוֹ כְּתָב יָדוֹ.

ה, ד לָקַח הַיָּמָנוּ בֵּית אוֹ שְׂדֵה בְּמֵאָה מְנָה, וְהִיא יוֹדֵעַ לוֹ עֲדוֹת בָּהֶן - הָרִי זֶה אֵינוֹ מַעִיד, שְׁאֵין מַעִיד עַל יְדֵי עֲצֻמּוֹ.

ה, ה הוֹסִיפוּ עָלֶיהֶן הַרוּעִין, וְהַגְזִלְנִין, הַחֲמֻסְנִין, וְכָל הַחֲשׂוּדִין עַל הַמָּמוֹן - עֲדוֹתֶיהֶן פְּסוּלָה לְעוֹלָם.

¹ הַיִּינוֹ שְׁתּוּפָס אִיזָה בְּגַד וְנִשְׁבַּע בּוֹ.

זה, אם אֶמְרוּ זכאי - זכאי. ואם אֶמְרוּ חַיִּב - חַיִּב. אֶחָד דִּינִי מִמּוֹנוֹת אֶחָד דִּינִי נִפְשׁוֹת.

וְגַד דִּינִי מִמּוֹנוֹת בְּשִׁלְשָׁה, שְׁנַיִם מִזְכִּין אוֹ מִחַיִּבִּין, וְאֶחָד אוֹמֵר 'אֵינִי יוֹדֵעַ' - יוֹסִיפוּ הַדִּינִין. יָפָה כַּח הָאוֹמֵר 'חַיִּב' מִכַּח הָאוֹמֵר 'אֵינִי יוֹדֵעַ', עַד כַּמָּה מוֹסִיפִין? אֵין פְּחוּת מִשְׁנַיִם, יוֹסִיפוּ הַדִּינִין. אִם אֶמְרוּ זכאי - זכאי. אִם אֶמְרוּ חַיִּב - חַיִּב. אֶחָד אוֹמֵר זכאי וְאֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ - יוֹסִיפוּ הַדִּינִין, שְׁעַד עֲכָשׁוּ בֵּית דִּין שְׁקוּל, אֶחָד אוֹמֵר זכאי, וְאֶחָד אוֹמֵר חַיִּב, וְאֶחָד אוֹמֵר אֵינִי יוֹדֵעַ - יוֹסִיפוּ הַדִּינִין, שְׁעַד עֲכָשׁוּ לֹא הוֹסִיפוּ אֲלֵא אֶחָד.

וְהָ לְעוֹלָם מוֹסִיפִין הַדִּינִין עַד שְׁיִגְמַר הַדִּין. לְעוֹלָם אֵין הָעֵדִים יְכוּלִין לַחְזוֹר בְּהֵן עַד שְׁיִגְמַר הַדִּין. לְעוֹלָם מְבִיא עֲדוּתוֹתָיו לְבֵית דִּין עַד שְׁיִגְמַר הַדִּין, אוֹ עַד שְׁיִתְּנוּ לוֹ זְמַן. נִתְּנוּ לוֹ זְמַן, הִבִּיא בְּתוֹךְ זְמַן - מְקַבְּלִין הֵימְנוּ, לְאַחַר זְמַן - אֵין מְקַבְּלִין הֵימְנוּ; דְּבָרֵי רַבִּי מֵאִיר. וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֶפְלוּ הִבִּיא לְאַחַר שְׁלֹשׁ שָׁנִים - מְקַבְּלִין הֵימְנוּ, וְסוֹתְרִין דְּבָרֵי שֶׁל זֶה.

וְגַם יֵשׁ לָךְ עֵדִים אַחֲרִים? וְאָמַר: 'אֵין לִי אֲלֵא אֵלּוּ'. יֵשׁ לָךְ רְאִיּוֹת אַחֲרוֹת? וְאָמַר: 'אֵין לִי אֲלֵא אֵלּוּ', וְאַחַר זְמַן מֵצֵא עֵדִים אַחֲרִים וּמֵצֵא רְאִיּוֹת אַחֲרוֹת - הֵרִי זֶה אֵין מְקַבְּלִין הֵימְנוּ עַד שְׁיָבִיא רְאִיָּה שְׁלֵא הִיָּה יוֹדֵעַ בְּהֵן. לְעוֹלָם אֵין הָעֵדִים יְכוּלִין לַחְזוֹר בְּהֵן, עַד שֶׁתַּחֲקֹר עֲדוּתָן לְבֵית דִּין. נִחְקְרָה עֲדוּתָן לְבֵית דִּין - אֵין יְכוּלִין לַחְזוֹר בְּהֵן. וְזֶהוּ כָּלָּל שֶׁל דְּבָר: עֵדִים שֶׁהֲעִידוּ לְטִמְאָה וּלְטִהָרָה, לְרַחֵק וּלְקַרֵּב, לְאַסּוֹר וּלְהִתִּיר, לְפִטּוֹר וּלְחַיִּב, עַד שְׁלֵא נִחְקְרָה עֲדוּתָן וְאֶמְרוּ מְבוּדִין אָנוּ - הֵרִי אֵלּוּ נֶאֱמָנִים. מִשְׁנַחֲקָה עֲדוּתָן וְאֶמְרוּ מְבוּדִין אָנוּ - אֵין נֶאֱמָנִין. לְעוֹלָם אֵין הָעֵדִים נִעְשִׂים זוּמְמִין עַד שְׁיִגְמַר הַדִּין, לֹא לּוֹקֵין וְלֹא מִשְׁלָמִין, וְלֹא נִהְרָגִין עַד שְׁיִגְמַר הַדִּין. לְעוֹלָם אֵין אֶחָד מִן הָעֵדִים נִעְשֶׂה זוּמָם עַד שְׁיִהְיוּ שְׁנֵיהֶם זוּמְמִין, וְאֵין לּוֹקָה עַד שְׁיִהְיוּ

הוּא אֵין עֲדוּתָן שֶׁל הָעֵדִים מִתְקַיֶּמֶת, אֲלֵא אִם כֵּן רָאוּ זֶה אֶת זֶה. רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן קֶרְחָה אוֹמֵר: אֶפְלוּ זֶה שְׁלֵא כִּנְגַד זֶה, לְעוֹלָם אֵין עֲדוּתָן מִתְקַיֶּמֶת שֶׁל עֵדִים, אֲלֵא אִם כֵּן הִיוּ שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: שׁוּמְעִין דְּבָרָיו שֶׁל זֶה הַיּוֹם, וּכְשִׁיבּוּא שְׁנֵי לְמַחֵר - שׁוּמְעִין דְּבָרָיו.

מִסְכַּת סְנֵהֲדִין פֶּרֶק שִׁישִׁי

וְגַם הָעֵדִים שְׁאֶמְרוּ 'מְעִידִים אָנוּ בְּאִישׁ פְּלוֹנִי שֶׁהֵרֵג שׁוֹרוֹ שֶׁל פְּלוֹנִי וְקִצֵּץ נְטִיעוּתוֹתָיו שֶׁל פְּלוֹנִי', וְהִלָּה אוֹמֵר 'אֵינִי יוֹדֵעַ' - חַיִּב. 'אַתָּה אֲמַרְתָּ לְהִרְגוֹ', 'אַתָּה אֲמַרְתָּ לְקַצֵּצוֹ' - הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחֵר הַטַּעֲנָה. 'הִרְגָתָ אֶת שׁוֹרוֹ וְקִצֵּצְתָ אֶת נְטִיעוּתוֹתָיו שֶׁל פְּלוֹנִי', וְהִלָּה אוֹמֵר לֹא! שֶׁהוּא כְּמַתְמִיָּה, אוֹ הֵן שֶׁהוּא כְּמַתְמִיָּה! יֵשׁ לֹא שֶׁהוּא כְּהֵן, וְיֵשׁ הֵן שֶׁהוּא כְּלֹא.

וְגַם אֵין דִּיןִין אֲלֵא מַעֲמַד, וְאֵין מְעִידִין אֲלֵא מַעֲמַד, וְאֵין נִשְׁאָלִין לְנִדְרִין אֲלֵא מַעֲמַד, וְאֵין מַעֲלִין לְכַהוֹנָה וְלוֹוִיָּה וְלִישְׂרָאֵל אֲלֵא מַעֲמַד, וְלֹא יֵהָא מַאֲרִיךְ פְּנִי כִּנְגַד אֶחָד, וְלֹא יֵהָא מַעֲמִיד אֶחָד וְלֹא מוֹשִׁיב אֶחָד, שְׁנֵאמַר (וַיִּקְרָא י'): "בְּצִדְקָה תִּשְׁפּוּט עַמִּיתְךָ", אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: מְקַבֵּל אֲנִי, שְׂאִם רָצוּ לְהוֹשִׁיב שְׁנֵיהֶם כְּאֶחָד - מוֹשִׁיבִין וְאֵין בְּכָךְ כְּלוּם. וְאֵיזָה הוּא הָאֶסּוֹר? שְׁלֵא יֵהָא אֶחָד עוֹמֵד וְאֶחָד יוֹשֵׁב, מִשּׁוּם רַבִּי יִשְׁמַעְאֵל אָמַר: אוֹמְרִין לוֹ לְבוֹשׁ כְּדֶרֶךְ שֶׁהוּא לְבוֹשׁ, אוֹ הַלְבִּישֶׁהוּ כְּדֶרֶךְ שְׁאֵתָה לְבוֹשׁ.

וְגַם כִּיצַד הֵן דִּינִין? הַדִּינִין יוֹשְׁבִין וּבִעְלֵי הַדִּין עוֹמְדִין לְפָנֵיהֶם, וְכָל הַתּוֹכֵעַ אֶת חֲבֵרוֹ הוּא פּוֹתַח רֹאשׁוֹ, אִם יֵשׁ עֵדִים מְכַנִּיָּסִים אוֹתָן וּמֵאֲמִין עֲלֵיהֶן, וּמוֹצִיאִים אוֹתָן לַחוּץ, וּמִשְׁרִין אֶת הַגְּדוֹל שִׁבְהֶם, וְשׁוּמְעִין אֶת דְּבָרָיו וּמוֹצִיאִין אוֹתוֹ לַחוּץ, וְאַחֵר כֵּךְ מְכַנִּיָּסִין אֶת הַשְּׁנֵי וְשׁוּמְעִין אֶת דְּבָרָיו וּמוֹצִיאִין אוֹתוֹ לַחוּץ, וְאַחֵר כֵּךְ מְכַנִּיָּסִין אֶת שְׁנֵיהֶן כְּאֶחָד, וְאוֹמְרִים דְּבָרֵיהֶם זֶה בְּפָנֵי

טמא, רבו מטהרין - טהרו, ומשם הלכה רוחת בישראל. משרבו תלמידי שמאי והלל שלא שמשו כל צרכן, הרבו מחלוקות בישראל ונעשו שתי תורות, ומשם שולחין ובודקין, כל מי שהוא חכם ועניו ושפל וירא חטא, ופרקו טוב ורוח הבריות נוחה עליו - עושין אותו דין בעירו. משנעשה דין בעירו - מעלין ומושיבין אותו בהר הבית, משם מעלין ומושיבין אותו בחיל, משם מעלין ומושיבין בלשכת הגזית, ושם יושבין ובודקין את יחסי כהונה ואת יחסי לוייה, כהן שנמצא בו פסול - לובש שחורין ומתעטף שחורין, ושלא נמצא בו פסול - לובש לבנים ומשמש עם אחיו הכהנים. מביא עשירית האיפה משלו ועבודה בידו, ואף על פי שאין המשמר שלו. אחד כהן גדול ואחד כהן הדיוט שעבדו עד שלא הביאו העשירית האיפה - עבודתו כשרה.

זב אין דנין שני דינין ביום אחד, אפלו נואף ונואפת, אלא דנין את הראשון ואחר כך דנין את השני, אין נמנין על שני דברים כאחד, ואין נשאלין על שתי שאלות כאחד, אלא נמנין על הראשון ואחר כך נמנין על השני, ונשאלים על הראשון ואחר כך נשאלין על השניה, אין דנין אלא במקום גדול, ואין נמנין אלא במקום שמועה, אחד אומר משום שמועה, וכלם אומרים לא שמענו על זה, מנין עומד אחד אוסר ואחד מתיר, אחד מטמא ואחד מטהר, וכלן אומרים לא שמענו, מנין עומד אחד אומר משום שנים ושנים אומרים משום אחד, יפה כח אחד האומר משום שנים מכח שנים האומרים משום אחד. עשרה אומרים משום אחד - כלן אחד, ובטהרות ובטמאות - האב ובנו הרב ותלמידו - שניהם נמנין שנים. בקדוש החדש ובעבור שנה, בדיני ממונות ובדיני נפשות, אב ובנו הרב ותלמידו - שניהן נמנין אחד. ולא יהא יושב בצדו, ואפילו הוא שותק, אלא עומד והולך לו בקדוש

שניהם לוקין, ואין נהרג עד שיהיו שניהם נהרגים, ולא משלם עד שיהיו שניהם משלמין. אמר רבי יהודה בן טבאי: אראה בנחמה אם לא הרגתי עד זומם בשביל לעקור מלבן של ביתוסין, שהיו אומרים עד שיהרג הנדון. אמר לו שמעון בן שטח: אראה בנחמה אם לא שפכת דם נקי, שהרי אמרה תורה (דברים יז): "על פי שנים עדים או שלשה עדים יומת המת", בעדים שנים ובזוממים שנים, מה עדים שנים - אף זוממין שנים. באותה שעה קבל עליו יהודה בן טבאי שלא יהיה מורה הלכה אלא על פי שמעון בן שטח.

מסכת סנהדרין פרק שביעי

ז,א אמר רבן שמעון בן גמליאל: בראשונה לא היו חותמים על כתבת נשים כשרות, אלא כהנים או לויים או ישראלים המשיאין לכהנה. אמר רבי יוסי: בראשונה לא היה מחלקת בישראל, בית דין של שבעים ואחד שהיו בלשכת הגזית ושאר בתי דינין של עשרים ושלשה היו בעירות של ישראל, ושני בתי דינין של שלשה היו בירושלים, אחד בהר הבית ואחד בחיל, נצרך אחד מהן הלכה הולך אצל בית דין שבעירו, אין בית דין בעירו - הולך לבית דין הסמוך לעירו. אם שמעו - אמרו להם. ואם לאו - הוא והמפלא שבהן באין לבית דין שבהר הבית, אם שמעו - אמרו להם. ואם לאו - הוא והמפלא שבהן באין לבית דין שבחיל. אם שמעו - אמרו להם. ואם לאו אלו ואלו באין לבית דין הגדול שבלשכת הגזית, אף על פי שהוא שבעים ואחד, אין פחות מעשרים ושלשה, נצרך אחד מהן לצאת, רואה אם יש שם עשרים ושלשה - יוצא, ואם לאו - אינו יוצא, עד שיהיו שם עשרים ושלשה. ושם היו יושבין מתמיד של שחר ועד תמיד של בין הערפלים, בשבתות וימים טובים לא היו נכנסין אלא לבית המדרש שבהר הבית. נשאלה שאלה, אם שמעו - אמרו להם, אם לאו - עומדין למנין, אם רבו מטמאין -

והגדול שבדינים אומר: 'נזדקק הדין', אין שואלין מעמד ואין משיבין מעמד, לא מגבוה ולא מרחוק, ולא מאחורי הזקנים. אין שואלין אלא בענין ואין משיבין אלא במדע, ולא ישאל השואל בענין יתיר משלש הלכות. אחד שואל ואחד אומר שלא לשאל - נזקקין לשואל. והשואל מעשה - צריך שיאמר: "מעשה אני שואל"! והשואל בענין והשואל שלא בענין - משיבין את השואל בענין. והשואל שלא בענין - צריך שיאמר "שלא בענין שאלתי"; דברי רבי מאיר. וחכמים אומרים: אין צריך, שכל התורה ענין אחד. ענין ושאינו ענין - נזקקין לענין. מעשה ושאינו מעשה - נזקקין למעשה. הלכה ומדרש - נזקקין להלכה. מדרש ואגדה - נזקקין למדרש. מדרש וקל וחומר - נזקקין לקל וחומר. קל וחומר וגזירה שוה - נזקקין לקל וחומר. חכם ותלמיד - נזקקין לחכם. תלמיד ועם הארץ - נזקקין לתלמיד. היו שניהם חכמים, ושניהם תלמידים, ושניהם עמי הארץ, שתי הלכות, ושתי שאלות, ושתי תשובות, ושני מעשים - הרשות ביד התרגמן מעתה.

כשהנשיא נכנס, כל העם עומדים, והן יושבו, עד שאמר להם: שבו! כשאב בית דין נכנס, עושים לו שתי שורות מכאן ומכאן, עד שנכנס וישב במקומו. חכם שנכנס, אחד עומד ואחד יושב, עד שנכנס וישב במקומו.

בני חכמים ותלמידי חכמים, בזמן שהרבים צריכים להם - מקפצין אפלו על ראשי העם, ואף על פי שאמרו אין שבח לתלמיד שיכנס באחרונה. יצא לצרף - נכנס וישב במקומו. בני חכמים תלמידי חכמים, בזמן שיש בהם דעת לשמע - הופכין את פניהם כלפי אביהם. אין בהם דעת לשמע - הופכין את פניהם כלפי העם. רבי אלעזר בן רבי צדוק אומר: בבית המשתה עושים אותן סניפין. חכם שנכנס - אין שואלין אותו עד שתתישב דעתו. נכנס

החדש וכעבור שנה. בדיני ממונות - מתחילין מן הגדול. מפני מה בדיני נפשות מתחילין מן הצד? שלא יהא סמוך על דברי רבו.

ז, בדיני נפשות פותחין לזכות ואין פותחין לחובה, חוץ מן המסית. ורבי יהושע בן קרחה אומר: אף המדיח. חייבי גלויות - בית דין מחזירין אותם לזכות, שנאמר (במדבר לה): "ולא תקחו כפר לנפש רוצח", ואומר (דברים יט): "וזה דבר הרצח", רוצח רוצח לגזרה שוה, חייבי מלקיות - בית דין מחזירין אותו לזכות, שנאמר (דברים כה): "והצדיקו את הצדיק והרשיעו את הרשע" וגו', ואומר (דברים כה): "והיה אם בן הכות הרשע"; רשע רשע לגזרה שוה. הסריס, ומי שלא ראה לו בנים - כשר לדון דיני ממונות ואין כשר לדון דיני נפשות. רבי יהודה מוסיף אף אכזרי והרחמן. אין מוסיפין על הדין בתחלה, רבי יהודה אומר: מוסיפין על הדין.

ז, בתחלה היו שנים, אחד אוסר ואחד מתיר, אחד מטמא ואחד מטהר, האוסר והמטמא - עליו להביא ראיה, וכל המחמיר - עליו להביא ראיה. ויש אומרים: אף המקל. אין נזקקין לדין אלא במקום שיש מכריעין, ואין מושיבין את האדם אלא כמדותיו, נסתלק הדין - אין רשאי להשיב. כיצד אין מוסיפין על הדין בתחלה? נגמר דברו - אין רשאי להשיב. נתן לו חברו רשות - רשאי להשיב. נסתלק העקר נעשה טפלה עקר, לא ישיב את חברו יתיר משלש תשובות כדי שלא תטרף דעתו. אחד דן כנגד שנים ושנים כנגד אחד, שנים דנין כנגד שלשה ושלשה דנין כנגד שנים, אבל לא שלשה כנגד שלשה, ולא מהן ולמעלה, כדי שלא נעשה בית דין מערב.

ז, בדיני ממונות אומרים 'נזדקק הדין'. בדיני נפשות, אין אומרים 'נזדקק הדין'.

הרגנוהו, אבל מה אעשה לך? דאין דינך מסור בידי, שהרי אמרה תורה (דברים ט): "על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יומת המת", אלא יודע מחשבות הוא יפרע מאותו האיש, לא זו משם עד שנשכו נחש ומת.

ח, ג אדם נברא יחידי בעולם, ולמה נברא יחידי בעולם? שלא יהו צדיקים אומרים: "אנו בניו של צדיק"! ושלא יהו רשעים אומרים: "אנו בניו של רשע"! דבר אחר: למה נברא יחידי? שלא יהו משפחות מתגרות זו בזו, ומה עכשו שנברא יחידי מתגרות זו בזו, אילו נברא שנים על אחת כמה וכמה! דבר אחר: למה נברא יחידי? מפני הגזלנין והחמסנין, ומה עכשו שנברא יחידי - גזלנין וחמסנין, אלו נברא שנים על אחת כמה וכמה! דבר אחר: למה נברא יחידי? להגיד גדלתו של מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שבחותם אחד ברא את כל העולם כלו, ומחותם אחד יצאו חותמות הרבה, שנאמר (איוב לח): "תתהפך כחמר חותם" וגו'. מפני מה אין פרוצופותיהן דומות זו לזו? מפני הרמאים, שלא יהא כל אחד ואחד קופץ בתוך שדה חברו, ובא על אשת איש, שנאמר (איוב לח): "וימנע מרשעים אורם" וגו'. רבי מאיר אומר: שנה מקום מראה פנים דעת וקול, מראה פנים ודעת - מפני החמסנין והגזלנין. קול - מפני העוהה.

ח, ד אדם נברא בערב שבת, ולמה נברא באחרונה? שאם תזוח דעתו עליו, אומר לו: "יתוש קדמך במעשה בראשית"! דבר אחר: כדי שיכנס למצוה מיד. דבר אחר: כדי שיכנס לסעודה מיד. משלו משל, למה הדבר דומה? למלך בשר ודם שבנה פלטרין, וחצבה, והתקין סעודה, ואחר כך זמן האורחים. וכן הוא אומר (משלי ט): "חכמת נשים בנתה ביתה חצבה עמודיה שבעה". "חכמת נשים בנתה ביתה" - זהו מלך מלכי המלכים הקדוש ברוך הוא, שבנה כל העולם כלו בחכמה. "חצבה

ומצאם כשהם עוסקים בהלכה - לא יהא קופץ לתוך דבריהם, עד שיודע באיזה ענין הן עוסקים. ואם עשה כן, על זה נאמר: 'שבעה דברים בגלם'. שבע מדות דרש הלל לפני זקני בתרה: קל וחמר, וגזרה שוה, ובנין אב, וכתוב אחד, ובנין אב ושני כתובים, וכלל ופרט וכלל, וכיוצא בו במקום אחר - דבר הלמד מענינו; אלו שבע מדות שדרש הלל הזקן לפני זקני בתרה.

מסכת סנהדרין פרק שמיני

ח, א כל סנהדרין שיש בה שנים יודעים לדבר וכלם ראויין לשמוע - ראויים לעשות סנהדרין. שלשה - בינונית. ארבעה - חכמה. סנהדרין היתה כחצי גרין עגולה, כדי שיהו ראויין זה את זה. הנשיא יושב באמצע וזקנים יושבים מימנו ושמאלו. אמר רבי אלעזר בן רבי צדוק: כשהיה רבן גמליאל יושב בבית דין ביבנה, אבא יושב בימנו וזקנים משמאלו, מפני מה אחד יושב מימנו של זקן? מפני כבודו של זקן! שלש שורות של תלמידי חכמים יושבים לפניהם, גדולים בראשונה ושניים בשניה, ושלישים בשלישית, מכאן ואילך לא היה שם סדר אלא כל הקדם את חברו לתוך ארבע אמות - זכה. שוטרי הדינים והגדון, והעדים, זוממיהם וזוממי זוממיהם - עומדין משורה החיצונה ולעם, ולא היו צריכים לידע איזהו נדון, מפני שמעמידים אותו שני לעד הראשון.

ח, ב כיצד אומר? שמא תאמר 'ראינוהו שרץ אחר חברו וסיף בידו, נכנס מפניו לחנות, נכנס אחריו לחנות, ונכנסנו אחריו ומצאנוהו הרוג וסיף ביד הרוצח, ומטנף דם!' שמא תאמרו: אם לאו? מי הרגו? אמר שמעון בן שטח: אראה בנחמה אם לא ראיתי אחד שרץ אחר חברו וסיף בידו, נכנס מפניו לחרבה, ונכנס אחריו, ונכנסתי אחריו ומצאתיהו הרוג והסיף ביד הרוצח, והטיף דם. נמתי לו: רשע! מי הרגו לזה? אראה בנחמה אם לא או אני או אתה

אין מקבלין אותו. מחיב הייתי ועכשיו מחיב אני - אומרים לו: 'למד דבריה' כבתחלה'. טעה אחד בדבריו מן המזכין - סופרי הדינין מזכירין אותו. מן המחזיקין - אין סופרי הדינין מזכירין אותו, אלא אומרים לו: 'למד דבריה' כבתחלה. אם מצאו לו זכות - פטרוהו. אם לא - עומדין למנין, שלשים וששה מזכים ושלשים וחמשה מחזיקין - זכאי. שלשים וששה מחזיקים ושלשים וחמשה מזכים - דנין אלו כנגד אלו, עד שיאמר אחד מן המחזיקין - רואה אני את דברי המזכין. אמר אחד מן התלמידים: יש לי ללמד עליו זכות - מקבלין אותו בסבר פנים יפות, ומעלין ומושיבין אותו עמהן, אם יש ממש בדבריו - פטרוהו, ולא היה יורד משם עולמית, ואם לאו - לא ירד משם כל היום, שלא תהא עליתו ירידה. הוא שאמר יש לי ללמד על עצמי זכות - שומעין לו. חובה - משתקין אותו בנזיפה. העד, אין מלמד עליו לא זכות ולא חובה. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: מלמד זכות ואין מלמד חובה. שנים עשר מזכין ואחד עשר מחזיקין - זכאי. שנים עשר מחזיקין ואחד עשר מזכין - יוסיפו הדינים, עד שיכריע אחד לזכות ושנים לחובה. ורבי יוסי אומר: יחזרו וימנו בתחלה, פעם ראשונה שניה ושלישית, בין שיש ממש בדבריו בין שאין ממש בדבריו, מכאן ואילך, אם יש ממש בדבריו - שומעין לו, ואם לאו - אין שומעין לו.

טג, הרוגי בית דין יש להם חלק לעולם הבא, מפני שמתוודין על עונותיהן, רחוק מבית הסקילה עשר אמות, ואומרים לו: התודה! ומעשה באחד שיצא לסקל, אמרו לו: התודה! אמר: תהא מיתתי כפירה על כל עונותי, ואם עשיתי כך - אל זמח לי ויהיה בית דין של ישראל נקי, וכשבא דבר אצל חכמים - זלגו דמעות. אמרו להם: להחזירו אי אפשר, שכבר נגזרה גזירה, אלא הרי דמיו תלויין בעדיו, וכן הוא אומר

עמודיה שבעה - אלו שבעת ימי בראשית. "טבחה טבחה מסכה יינה" - אלו ימים ונהרות ומדברות ושאר כל צרכי עולם, ואחר כך "שלחה נצרותיה תקרא" - זה אדם וחוה.

מסכת סנהדרין פרק תשיעי

טא, רבי שמעון בן אלעזר אומר: מסייעין את העד ממקומו בשביל שתטרוף דעתו עליו. רבי יוסי אומר: לא היו צריכין לומר באיזה שבוע? באיזו שנה? באיזה חדש? בכמה בחדש? אלא באיזה יום? באיזה בחדש? באיזו שעה? באיזה מקום? מכירין אתם אותו? התרתם בו? במה הרגו? בסוף הרגו? במקל הרגו? על שוקיו הכהו? או על צפור נפשו הכהו? להיכן היו פניו הפוכות בשעה שהרגו? אחד אומר 'בשנים בחדש', ואחד אומר 'בשלושה בחדש' - עדותן קימת, שאין הכל בקיאת בעבור. אחד אומר 'בשתי שעות', ואחד אומר 'בשלוש שעות' - עדותן קימת, שאין הכל בקיאת בשעות, אחד אומר 'בשלוש שעות', ואחד אומר 'בחמש' - עדותן בטלה. ורבי יהודה אומר - קימת. אחד אומר 'בחמש', ואחד אומר 'בשבע' - עדותן בטלה, שהכל יודעין שבחמש חמה במזרח, ובשבע חמה במערב.

טב, נמצא עדותן של עדים מכונת, הגדול שבדינים פותח בזכות, וחברו מסייעו. מצאו לו זכות - פטרוהו. אם לאו - מעבירין אותו, ולמחר מזדווגין זוגות, וממעטים במאכל, ולא היו שותין יין, ונושאים ונותנים בפרשת הענין כל הלילה. ואם היה רוצח, נושאים ונותנים בפרשת רוצח, ואם היה מגלה עריות נושאים ונותנים בפרשת מגלה עריות, ולמחר משכימין ובאים לבית דין, החזנין קורין כל אחד ואחד בשמו - פלוני ופלוני. מזכה הייתי ועכשיו מזכה אני - מקבלין אותו. מחיב הייתי ועכשיו מחיב אני אותו -

עדות לתינוק. רבי יהודה אומר: הרי אומר (ויקרא יט, יח): "ואהבת לרעך כמוך" - ברר לו מיתה יפה שבמיתות! כיצד עושין לו? מניח ראשו על הסדן וקוצץ בקופיץ. אמרו לו: אין מיתה מנולת מזו. אמר להם: ודאי אין מיתה מנולת מזו, אלא משום שנאמר (ויקרא יח, ג): "ובחקותיהם לא תלכו".

מסכת סנהדרין פרק עשירי

י, א רבי יהודה אומר: הבא על האם - אינו חיב אלא משום האם בלבד. וכן היה רבי יהודה אומר: הבא על אשת אב - אינו חיב אלא משום אשת אב בלבד. הבא על האם, אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט, או שהיתה אנוסתו ומפותתו של אביו, או שהיתה אחת מכל העריות של אביו - חיב. הבא על אשת אב, אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט - חיב. אנוסתו ומפותתו של אביו - פטור. או שהיתה אחת מכל עריות של אביו - פטור. הבא על אחותו - חיב עליה משום אחותו, ומשום בת אשת אב. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: אינו חיב אלא משום אחותו בלבד. וכן הבא על כלתו, הבא על הזכור, בן תשע שנים ויום אחד, והבא על הבהמה, כדרכה ושלא כדרכה. האשה המביאה את הבהמה כדרכה ושלא כדרכה.

יב, והעובד עבודה זרה, אחד העובד ואחד המזבח, ואחד המקטיר ואחד המנסף, ואחד המשתחוה, והמקבלו עליו לאלוה, ואומר לו: 'אלי אתה! הצילני!' כלן בסקילה. העושה עבודה זרה, המחתף והמעמיד, הסף, המקנח, המגרד - עובר בלא תעשה. אבל אינן חיבים קרבן, אלא על דבר שיש בו מעשה, כגון המזבח והמקטיר והמנסף, והמשתחוה. אבל המגפף, והמנשק, המכבד, המרביץ, המלביש והמנעיל, והמעטיף - הרי אלו באזהרה. רבי יהודה אומר: הרי הוא אומר (מלכים א יט, יח): "והשארתי בישראל

(דברי הימים-א ב, ו): "ובני זרח זמרי ואיתן והימן וכלכל ודרדע כלם חמשה"; וכי אין יודעים שכלם חמשה? אלא מלמד שאף עכן הוא עמהם לעולם הבא. רחוק מבית הסקילה ארבע אמות מפשיטין את בגדיו, האיש מכסים אותו פרק מלפניו, והאשה פרק מלפניה ופרק מאחריה, מפני שהאשה כלה ערוה; דברי רבי יהודה שאמר משם רבי אליעזר. וחכמים אומרים: האיש נסקל ערום ואין האשה נסקלת ערומה. בית הסקילה היה גבוה שתי קומות, והוא קומה אחת - הרי שלש קומות. רבי שמעון בן אלעזר אומר: אבן היתה שם, ויש בה משאוי שנים, נוטל ונותנה על לבו, כדי לקים בו מצות סקילה. וכשתולין - אחד קושר ואחד מתיר, כדי לקים בו מצות תליה. היה רבי מאיר אומר: מה תלמוד לומר (דברים כא, כג): "כי קלתל אלהים תלוי", משלו משל, למה הדבר דומה? לשני אחים דומים זה לזה, אחד שר על כל העולם, ואחד יצא לסטים. לאחר זמן, נתפס זה שייצא לסטים, היו צולבין אותו על הצלוב, והיה כל עובר ושב אומר: דומה שהשר צלוב, לכך נאמר: "כי קלתל אלהים תלוי", סיף שנהרג בו, סודר שנחנק בו, אבן שנסקל בה, ועץ שנתלה עליו - כלן טעונין קבורה, ולא היו קוברין אותו עמו. נתאכל הבשר, שלוחי בית דין מלקטין את העצמות, וקוברים אותו בארזין, אפלו מלך שבמלכים לא היו קוברין אותו בקברי אבותיו, אלא בקברי בית דין, שני קברות היו מתקנין לבית דין, אחד לנסקלין ולנשרפין, ואחד לנחנקים ולנהרגים. וכן דוד אומר (תהלים כו, ט): "אל תאסף עם חטאים נפשי" וגו', ארבע מיתות נמסרו לבית דין - סקילה, שרפה, הרג וחנק. הרשות - לא נתן לה אלא סיף בלבד. אמר רבי אלעזר ברבי צדוק: תינוק הייתי, והייתי רוכב על כתפו של אבא, וראיתי בת כהן שזנתה בירושלים, והקיפנה חבילי זמורות ושרפנה. אמרו לו: תינוק היה, ואין

ואם היתה עיר של נכרים - סוקלין אותו על פתח בית דין.

יה כל חבי מיתות שבתורה אין מכמינן עליהם חוץ מן המסית כיצד עושין לו? כונסין לו שני תלמידי חכמים לבית הפנימי, והוא יושב בבית החיצון, ומדליקין לו את הנר, כדי שיהיו רואין אותו ושומעים את קולו, וכן עשו לאיש אחד בלוד, נמנו עליו שני תלמידי חכמים, והביאוהו לבית דין, וסקלוהו, פותחין את דינו ביום וגומרין אף בלילה. פותחין וגומרין בו ביום, בין לזכות בין לחובה, מטין על פי עד אחד, בין לזכות בין לחובה, הכל מלמדין זכות וחובה. המלמד זכות - יכול לחזר וללמד חובה. הסריס, ומי שלא ראה לו בנים - יושבין בדינו. ורבי יהודה מוסיף את האכזרי.

מסכת סנהדרין פרק אחד עשר

יא, ואשאר חבי מיתות בית דין, אין ממיתין אותם אלא על פי עדים והתראה, עד שיודיעוהו שחייב מיתה בבית דין. רבי יוסי ברבי יהודה אומר: עד שיודיעוהו באיזה מיתה הוא מת, בין שהתרו בו כל עדי, ובין שהתרו בו מקצת עדי - חייב. ורבי יוסי פוטר, עד שהתרו בו כל עדי, שנאמר (דברים יט, טו): "על פי שני עדים או שלשה עדים" - עד שיהיו פי שני עדים מתרין בו כאחד. מודים חכמים לרבי יוסי שאם התרה בו הראשון והלך לו, השני והלך לו - שהוא פטור. מתרין בו ושותקים, מתרין בו ומרכין בראשו, אף על פי שאמר "יודע אני" - פטור, עד שיאמר: "יודע אני ועל מנת כך אני עושה". כיצד? ראוהו שמחלל את השבת, ואומרים לו: הוי יודע שהשבת "מחללה מות יומת", אף על פי שאמר "יודע אני" - פטור, עד שיאמר "יודע אני ועל מנת כך אני עושה". כיצד? שהורג את הנפש, ואומר: 'הוי יודע שהוא בן ברית', ונאמר (בראשית ט, ו): "שפך דם האדם באדם דמו ישפך" וגו',

שבעת אלפים כל הכרפים אשר לא כרעו לבעל וכל הפה אשר לא נשק לו" - מקיש נשיקה לכריעה, מה כריעה - חביבין עליה, אף נשיקה חביבין עליה. ובמה היא מיתתן? בידי שמים.

יג, הנותן מזרעו למלך - אינו חייב עד שימסר למלך, ויעביר באש. מסר למלך ולא העביר באש, העביר באש ולא מסר - אינו חייב עד שימסר למלך ויעביר באש, ואינו חייב עד שיעביר כדרכו, העביר ברגליו - פטור. ואינו חייב אלא על יוצאי ירכו, המעביר את אביו ואת אמו, ואת אחיו ואת אחותו - פטור. המעביר עצמו - פטור. ורבי אלעזר ברבי שמעון מחיב. אחד מולך ואחד שאר עבודה זרה - חייב, ורבי אלעזר ברבי שמעון אומר: אינו חייב אלא משם מולך בלבד. בעל אוב - זה פיתום, המדבר מבין פרקיו, ומבין אצילי ידיו. ידעוני - זה השם עצם של ידעוני בפיו - הרי אלו בסקילה, והנשאל בהן באזהרה. "דורש אל המתים" - זה המעלה בזכורו. אחד המעלה בזכורו, ואחד הנשאל בגלגלת, מה בין מעלה בזכורו לנשאל בגלגלת? שהמעלה בזכורו אינו עולה כדרכו, ואינו עולה בשבת, והנשאל בגלגלת - עולה כדרכו ועולה בשבת.

יד, הבא על נערה מאורסה - אינו חייב עד שתהא נערה בתולה מאורסה, והיא בבית אביה. נערה ארוסה בבית בעלה, בוגרת ארוסה בבית אביה, נשואה בין בבית אביה בין בבית בעלה. הבא עליה - הרי זה בחנק. באו עליה עשרה, ועדין היא בתולה - כלם בסקילה. ואם אינה בתולה, הראשון בסקילה וכלם בחנק. המקבלת את בעלה בבית אביה, ואף על פי בתולה, הבא עליה - הרי זה בחנק. נערה ארוסה שזנתה - סוקלין אותה על פתח בית אביה. אין לה פתח בית אביה - סוקלין אותה במקום שזנתה, ואם היתה עיר של נכרים - סוקלין אותה על פתח בית דין. כיוצא בו, העובד עבודה זרה - סוקלין אותו במקום שעבד,

איש פלוני בן פלוני, נגמר דינו בבית דינו של פלוני, ופלוני ופלוני עדין, וכך וכך עשה, וכך וכך עשו לו.

יא,ד רבי שמעון בן יהודה אומר משם רבי שמעון: הנוי, והכח, והעשר והחכמה, והשיבה, והתפארת, ובנים לצדיקים - נאים להם ונאה לעולם, שנאמר (משלי טז, א): "עטרת תפארת שיבה" וגו'. ואומר (שם יז, ו): "עטרת זקנים בני בנים" וגו'. ואומר (משלי כ, כט): "תפארת בחורים כחם והדר זקנים שיבה". ואומר (ישעיהו כד, כג): "ונגד זקניו כבוד". רבי שמעון בן מנסיא אומר: אלו שבע מדות שמנו חכמים בצדיקים - כלן נתקיימו ברבי ובבניו.

יא,ה הבא במחתרת, אם בא להרוג - מצילין אותו בנפשו. לטול ממון - אין מצילין אותו בנפשו. ספק בא להרוג וספק בא לטול ממון - אין מצילין, שנאמר (שמות כב, ב): "אם זרחה השמש עליו דמים לו". וכי עליו בלבד חמה זורחת? והלא על כל העולם כלו היא זורחת? אלא מה זריחת השמש שהוא שלום לעולם, אף זה, כל זמן שאתה יודע שיש שלום הימנו, בין ביום בין בלילה - אין מצילין אותו בנפשו, וכל זמן שאין אתה יודע שאין שלום הימנו, בין ביום ובין בלילה - מצילין אותו בנפשו. יותר על כן אמר רבי אליעזר בן יעקב: היו שם כדי יין וכדי שמן, ושברן בשעה שהוא חתר - חייב. הרודף אחר חברו - מצילין אותו בנפשו. פיצד מצילין אותו בנפשו? קוטע אחד מאבריו, אם אין יכול לעמד בו - מקדים והורגו. הרודף אחר הזכור, בין בבית ובין בשדה - מצילין אותו בנפשו. אחר נערה המאורסה, בין בבית ובין בשדה - מצילין אותה בנפשו. אחד נערה מאורסה, ואחד כל עריות שבתורה - מצילין אותן בנפשו. אבל אם היתה אלמנה לכהן גדול, גרושה וחלוצה לכהן הדיוט - אין מצילין אותה בנפשו, ושנעבד בה עברה - אין מצילין

אף על פי שאמר: "יודע אני" - פטור, עד שיאמר: "יודע אני ועל מנת כן אני עושה". רבי יוסי אומר: הוא שיתודה בעצמו - פטור, שנאמר (דברים יט, טז): "לענות בו סרה" - שיחזרו בו אחרים ולא שיתודה הוא בעצמו.

יא,ב רבי שמעון בן יהודה אומר משם רבי שמעון: המדיח - הרי זה בחנק. אמר רבי עקיבה: שלש מאות הלכות היה רבי אליעזר שונה במכשפה, ולא למדתי ממנו אלא שני דברים. שנים מלקטין קשואין, אחד לוקט - פטור. ואחד לוקט - חייב. העושה מעשה - חייב. האוחז את העינים - פטור. בן סורר ומורה לא היה ולא עתיד להיות. למה נכתב? אלא לומר דרש וקבל שכן. רבי שמעון בן אליעזר אומר: בדין הוא, הבת ולא הבן, אלא גזרת המלך היה. בן סורר ומורה, אפלו העלה על שלחנו כשלמה בשעתו - אין נעשה בן סורר ומורה, עד שיתן לתוך פיו כשעור, או עד שיאכל בחברה, שהוא כיוצא בו.

יא,ג בן סורר ומורה, מתרין בו בפני שלשה, שנאמר (דברים כא): "ותפשו בו" וגו' ואמרו אל זקני עירו" - מצוה בזקני עירו. "בגנו זה" - זה האיש לקה בפניכם. דבר אחר: "בגנו זה" - פרט לשברח וכא משהגדיל. "בגנו זה" - פרט לשמת אחד מן הדיינים. דבר אחר: "בגנו זה" - מלמד שאחד מן הראשונים מצטרף עם האחרונים, לחיבו מיתה. בן סורר ומורה וזקן ממרא על פי בית דין, והמסית והמדיח, ונביא השקר, ועדים זוממין - אין ממיתין אותן מיד, אלא מעלין אותן לבית דין הגדול שבירושלים, ומשמרין אותן עד הרגל, וממיתים אותן ברגל, שנאמר (דברים יז, יג): "וכל העם ישמעו ויראו" וגו'; ודברי רבי עקיבה. אמר לו רבי יהודה: וכי נאמר: "וכל העם יראו ויראו", והלא לא נאמר אלא "וכל העם ישמעו ויראו", למה מענין דינו של זה? אלא ממיתין אותו מיד, וכותבין ושוולחין לכל המקומות:

אתון קִימִין יוֹמָא דִּין פּוֹלְכוֹן קָדָם יְיָ אֱלֹהֵכוֹן
רִישִׁיכוֹן שְׁבִטִיכוֹן סְבִיכוֹן וְסָרְכִיכוֹן כָּל אֲנָשׁ
יִשְׂרָאֵל:

אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם כָּלְכֶם לִפְנֵי יְ-הוָה אֲ-לֵהֵיכֶם
רֹאשֵׁיכֶם שְׁבִטֵיכֶם זַקְנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם כָּל אִישׁ
יִשְׂרָאֵל:

אַתֶּם נִצְבִּים – מִלְמַד שְׁכַנְסָם מִשָּׁה לִפְנֵי הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא בְּיוֹם מוֹתוֹ לְהַכְנִיסָם בְּבְרִית. רֹאשֵׁיכֶם שְׁבִטֵיכֶם – רֹאשֵׁיכֶם לְשְׁבִטֵיכֶם. זַקְנֵיכֶם וְשֹׁטְרֵיכֶם – הַחֲשׁוֹב חֲשׁוֹב קוֹדֵם; וְאַחֵר כֹּה כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל.

טַפְּכֶם נְשִׁיכֶם וְגֵרְךָ אֲשֶׁר בְּקֶרֶב מִתְגַּיֵּךְ מִחֻטָּב עֲצִיף
עַד שְׂאֵב מִיָּמִיד:

מִחֻטָּב עֲצִיף – מִלְמַד שְׁבָאוּ כְנַעֲנִים לְהִתְגַּיֵּר בִּימֵי מִשָּׁה כְּדָרְךָ שְׁבָאוּ גִבְעוֹנִים בִּימֵי יְהוֹשֻׁעַ, וְנָהוּ הָאָמֹר בְּגִבְעוֹנִים: "וַיַּעֲשׂוּ גַם הֵמָּה בְּעֶרְמָה"; וּנְתַנָּם מִשָּׁה חוֹטְבֵי עֲצִים וְשְׂאֵבֵי מִיָּם.

לְעֶבְרְךָ בְּבְרִית יְ-הוָה אֲ-לֵהֶיךָ וּבְאֵלֹתָיו אֲשֶׁר יְ-הוָה
אֲ-לֵהֶיךָ כָּרַת עִמָּךְ הַיּוֹם:

לְעֶבְרְךָ – לְהִיוֹתְךָ עוֹבֵר בְּבְרִית. וְלֹא יִתְכַּן לִפְרֹשׁוֹ כְּמוֹ 'לְהַעֲבִירְךָ', אֲלֵא כְּמוֹ "לְעִשְׂתֶּכֶם אוֹתָם". לְעֶבְרְךָ בְּבְרִית – דָּרְךָ הַעֲבָרָה. כֹּה הָיוּ כּוֹרְתֵי
בְּרִית: עוֹשִׂין מַחֲצִיזָה מִכָּאֵן וּמַחֲצִיזָה מִכָּאֵן וְעוֹבְרִים בְּנִתִּים, כְּמוֹ שְׁנַאָמֵר: "הָעֶגְלָא אֲשֶׁר כָּרַתוּ לְשָׁנִים וַיַּעֲבְרוּ בֵּין בְּתָרִיו".

לְמַעַן הָקִים-אֹתְךָ הַיּוֹם לֹא לְעַם וְהוּא יִהְיֶה-לָּךְ
לֹא-לֵהִים כְּאֲשֶׁר דִּבֶּר-לָךְ וּכְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לְאַבְרָהָם
לְאַבְרָהָם לִיצְחָק וְלִיִּצְחָק:

לְמַעַן הָקִים אוֹתְךָ הַיּוֹם לֹא לְעַם – כָּל כֹּה הוּא נִכְנָס לְטָרַח, לְמַעַן קִים אוֹתְךָ לִפְנֵי לְעַם וְהוּא יִהְיֶה לָךְ לֹא-לֵהִים, לְפִי שְׁדָבָר לָךְ וְנִשְׁבַּע
לְאַבְרָהָם שְׁלֹא לְהַחֲלִיף אֶת זֶרַעוֹ בְּאִמָּה אַחֶרֶת; לָכֵן הוּא אוֹסֵר אֶתְכֶם בְּשִׁבְעוֹת הַלָּלוּ שְׁלֹא תִקְנִיטוּהוּ, אַחֵר שֶׁהוּא אֵינוֹ יָכוֹל לְהַבְדִּיל מִכֶּם.
עַד כָּאֵן פִּרְשֵׁי לְפִי פְּשׁוּטוֹ שֶׁל פִּרְשָׁה. וּמִדְּרַשׁ אַגָּדָה: לָמָּה נִסְמְכָה פִּרְשֵׁת "אַתֶּם נִצְבִּים" לְקַלְלוֹת? לְפִי שְׁשֻׁמְעוּ יִשְׂרָאֵל מֵאֲהָ קַלְלוֹת חֶסֶד
שְׁתִּים, חוּץ מֵאַרְבָּעִים וְתִשְׁעַ שְׁבָתוֹת כֹּהֲנִים. הוֹרִיקוּ פְּנִיָּהֶם, וְאָמְרוּ: מִי יוֹכַל לַעֲמֹד בְּאֵלּוּ? הַתְּחִיל מִשָּׁה לְפִיָּסָם: "אַתֶּם נִצְבִּים הַיּוֹם"; הִרְבָּה
הַכְּעִסְתֶּם לְמָקוֹם וְלֹא עָשָׂה אֶתְכֶם כְּלִיָּה, וְהָרִי אֶתֶם קִימִים לִפְנֵי הַיּוֹם, בְּיוֹם הַזֶּה שֶׁהוּא קִים, וְהוּא מֵאֲפִיל וּמֵאִיר, כֹּה הָאִיר לָכֶם וְכֹה עֲתִיד
לְהָאִיר לָכֶם; וְהַקְלָלוֹת וְהַיִּסּוּרִין מְקִימִין אֶתְכֶם וּמַצִּיבִין אֶתְכֶם לִפְנֵי. וְאִף הַפִּרְשָׁה שְׁלִמְעֵלָה מִזֶּה – פִּיוֹסִין הֵם, "אַתֶּם רְאִיתֶם אֶת כָּל" וְגוֹמֵר".
דָּבָר אַחֵר: אַתֶּם נִצְבִּים, לְפִי שֶׁהָיוּ יִשְׂרָאֵל יוֹצְאִין מִפְּרָנָס לְפָרָנָס, מִמִּשָּׁה לִיהוֹשֻׁעַ, לְפִיכָה עָשָׂה אוֹתָם מַצָּבָה, כְּדִי לְזַרְזֵם. וְכֵן עָשָׂה יְהוֹשֻׁעַ, וְכֵן
שְׁמוּאֵל: "הַתִּנְצְבוּ וְאִשְׁפֹּטָה אֶתְכֶם", כְּשִׁנְצָאוּ מִידוֹ וְנִכְנְסוּ לִידוֹ שֶׁל שְׁאוּל.

וְלֹא אֶתְכֶם לְבַדְכֶם אֲנֹכִי כָּרַת אֶת-הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת-
הָאֵלָה הַזֹּאת:

כִּי אֶת-אֲשֶׁר יִשְׁנֹו פֶּה עֲמַלְנוּ עִמָּךְ הַיּוֹם לִפְנֵי יְ-הוָה
אֲ-לֵהֵינוּ וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֶּה עִמָּנוּ הַיּוֹם:

וְאֵת אֲשֶׁר אֵינְנוּ פֶּה – נֶאֱפָ עִם דּוֹרוֹת הַעֲתִידִים לְהִיוֹת.

כִּי-אַתֶּם יַדְעֹתֶם אֶת אֲשֶׁר-יִשְׁבְּנוּ בְּאַרְץ מִצְרַיִם וְאֵת
אֲשֶׁר-עָבְרָנוּ בְּקֶרֶב הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָבַרְתֶּם:

וּתְרָאוּ אֶת-שְׁקוּצֵיהֶם וְאֵת גִּלְלֵיהֶם עֵץ וְאֶבֶן כֶּסֶף
וְזָהָב אֲשֶׁר עִמָּהֶם:

כִּי אַתֶּם יַדְעֹתֶם וְגוֹמֵר וּתְרָאוּ אֶת שְׁקוּצֵיהֶם – לְפִי שֶׁרְאִיתֶם הָאֲמוֹת עוֹבְדִים עֲבוֹדָה זָרָה, וְשִׁמָּא הָשִׂיא לֵב אֶחָד מִכֶּם אוֹתוֹ לְלַכֵּת אַחֲרֵיהֶם,
כֹּן יֵשׁ בָּכֶם אִישׁ אוֹ אִשָּׁה; לְפִיכָה אֵינִי צָרִיךְ לְהַשְׁבִּיעְכֶם. וּתְרָאוּ אֶת שְׁקוּצֵיהֶם. – עַל שֵׁם שֶׁהֵם מֵאוֹסִים בְּשִׁקְצִים. גִּלְלֵיהֶם – שְׁמִסְרֵחִים
וּמֵאוֹסִין כְּגָלָל. עֵץ וְאֶבֶן – אוֹתָן שֶׁל עֲצִים וְשֶׁל אֲבָנִים רְאִיתֶם בְּגִלּוֹי, לְפִי שֶׁאֵין הַגּוֹי גָּרָא שְׁמָא יִגְנְבוּ; אֲבָל שֶׁל כֶּסֶף וְזָהָב – עִמָּהֶם בְּחֻרֵי
מִשְׁפִּיתָם הֵם, לְפִי שֶׁהֵם יִרְאִים שְׁמָא יִגְנְבוּ.

פְּרִי־יֵשׁ בְּכֶם אִישׁ אוֹ-אִשָּׁה אוֹ מִשְׁפָּחָה אוֹ-יָשֻׁבֹת אֲשֶׁר לָבְבוּ פָנָה הַיּוֹם מִעַם יְ-הוָה אֶ-לֵהֱיִינוּ לָלֶכֶת לַעֲבֹד אֶת-אֶ-לֹהֵי הַגּוֹיִם הָהֵם פְּרִי־יֵשׁ בְּכֶם שְׁרֵשׁ פָּרָה רֹאשׁ וְלַעֲנָה:	דְּלֹמָא אֵית בְּכוּן גָּבֵר אוֹ אַתָּא אוֹ זָרְעִי אוֹ שְׁבֻטָא דְּלַבְיָה פָּנִי יוֹמָא דִּין מִדְּחַלְתָּא דִּינִי אֶלְהֵנָא לְמַהֲדָא לְמַפְלַח יַת טַעֲוֹת עַמְמִינָא הָאֲנוּן דְּלֹמָא אֵית בְּכוּן גָּבֵר מְהֵרָהִיר חֲטִין אוֹ זָדוּן:
פֶּן יֵשׁ בְּכֶם – שָׁמָּא יֵשׁ בְּכֶם אִישׁ אֲשֶׁר לָבְבוּ פָנָה הַיּוֹם מִלְּקַבֵּל עָלָיו הַבְּרִית. שְׁרֵשׁ פָּרָה רֹאשׁ וְלַעֲנָה – שְׁרֵשׁ מַגְדֵּל עֹשֶׂב מֵר פְּגִידִין, שְׁהֵם מָרִים; כְּלוּמַר: מִפְּרָה וּמִרְבָּה רָשָׁע בְּקִרְבְּכֶם.	וַיְהִי בְּמִשְׁמַעִיהָ יַת פִּתְגָמִי מוֹמְתָא הָדָא וַיַּחֲשִׁיב בְּלַבְיָה לְמִימַר שְׁלֹמָא יְהִי לִי אָרִי בְּהִרְהוּר לְבִי אָנָּא אֲזִיל בְּדִיל לְאוֹסְפָא לִיה חֲטָאֵי שְׁלוּתָא עַל זִידְנוּתָא:
וְהִתְבָּרַךְ בְּלָבְבוּ – לְשׁוֹן בְּרָכָה; יַחֲשֹׁב בְּלָבוּ בְּרַכַּת שְׁלוֹם לַעֲצֻמוֹ, לֵאמֹר: לֹא יְבוֹאוּנִי קַלְלוֹת הַלָּלוּ, אֵד שְׁלוֹם יִהְיֶה לִי. וְהִתְבָּרַךְ – בִּינְדִיר"א שִׁי"י בְּלַעַז, כְּמוֹ "וְהִתְגַּלַּח", "וְהִתְפַּלֵּל". בְּשִׁרְיֵרוֹת לְבִי אֵלֶּךְ – בְּמִרְאֵית לְבִי, כְּמוֹ: "אֲשׁוּרְנוּ וְלֹא קְרוּב"; כְּלוּמַר: מִה שְׁלִבִי רוֹאֶה לַעֲשׂוֹת. לְמַעַן סְפוֹת הִרְוָה – לְפִי שְׁאוּסִיף לוֹ פְּרַעֲנוֹת עַל מַה שֶׁעָשָׂה עַד הֵנָּה בְּשׁוֹגְג, וְהִיִּיתִי מַעֲבִיר עָלֵיהֶם; וְגוֹרֵם עֲתָה שְׁאֲצָרְפָם עִם הַמַּזִּיד, וְאֶפְרַע מִמֶּנּוּ הַכֹּל. וְכֵן תִּרְגֵּם אוֹנֶקְלוֹס: "בְּדִיל לְאוֹסְפָא לִיה חֲטָאֵי שְׁלוּתָא עַל זִידְנוּתָא", שְׁאוּסִיף לוֹ אֲנִי הַשְׁגָּנוֹת עַל הַזִּידוּנוֹת. הִרְוָה – שׁוֹגֵג, שְׁהוּא עוֹשֶׂה כְּאֵדָם שְׁכוּר, שְׁלֹא מַדַּעַת. הַצִּמְאָה – שְׁהוּא עוֹשֶׂה מַדַּעַת וּבִתְמָנָה.	וַיְהִי בְּמִשְׁמַעִיהָ יַת פִּתְגָמִי מוֹמְתָא הָדָא וַיַּחֲשִׁיב בְּלַבְיָה לְמִימַר שְׁלֹמָא יְהִי לִי אָרִי בְּהִרְהוּר לְבִי אָנָּא אֲזִיל בְּדִיל לְאוֹסְפָא לִיה חֲטָאֵי שְׁלוּתָא עַל זִידְנוּתָא:
לֹא-יֵאָבֶה יְ-הוָה סֵלַח לֹא כִי אֲזִי יַעֲשֶׂן אֶפְי-יְהוָה וְקִנְאָתוֹ בְּאִישׁ הַהוּא וְרַב־צָה בּוֹ כִּלְ-הָאֵלָה הַפְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַזֶּה וּמִתָּה יְ-הוָה אֶת-שְׁמוֹ מִתַּחַת הַשָּׁמַיִם:	לֹא יִיבִי יְיָ לְמַשְׁבֵּק לִיה אָרִי בְּכוּן יִתְקַף רַגְזָא דִּינִי וְחִמְתִּיה בְּגוּבְרָא הַהוּא וַיִּדְבְּקוּן בִּיה כָּל לְנֻטְיָא דְּכַתִּיבִין בְּסֵפֶרָא הָדִין וַיִּמְחִי יְיָ יַת שְׁמִיה מִתַּחַת שְׁמִיָּא:
יַעֲשֶׂן אֶפְי ה' – עַל יָדֵי פֶעֶס, הַגּוֹף מִתְחַמֵּם וְהַעֲשֵׂן יוֹצֵא מִן הָאֶף; וְכֵן: "עֲלָה עֲשֵׂן בְּאַפּוֹ". וְאֵף עַל פִּי שְׁאִין זֹו לְפָנֵי הַמָּקוֹם, הַכְּתוּב מִשְׁמִיעַ אֵת הָאֲנוּן כְּדִרְדָּה שְׁהִיא רְגִילָה וַיְכּוֹלָה לְשַׁמֵּעַ, כְּפִי דִרְדָּה הָאֶרֶץ. וְקִנְאָתוֹ – לְשׁוֹן 'חֲמָה', אִינְפְּרִינְמִינִי"ט; אַחֲזִיזַת לְבִישֵׁת נִקְמָה, וְאִינוּ מַעֲבִיר עַל הַמַּדָּה.	וַיִּפְרָשְׁנִיה יְיָ לְבִישָׁא מַכּל שְׁבֻטֵּיָא דִּישְׂרָאֵל כָּכָל לְנֻטְיָ קִנְיָא דְּכַתִּיבִין בְּסֵפֶר אוֹרִיתָא הָדִין:
וְהַבְּדִילוּ יְ-הוָה לְרַעְיָה מַכּל שְׁבֻטֵּי יִשְׂרָאֵל כָּכָל אֲלֻוֹת הַבְּרִית הַפְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה:	וַיִּפְרָשְׁנִיה יְיָ לְבִישָׁא מַכּל שְׁבֻטֵּיָא דִּישְׂרָאֵל כָּכָל לְנֻטְיָ קִנְיָא דְּכַתִּיבִין בְּסֵפֶר אוֹרִיתָא הָדִין:
הַפְּתוּבָה בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה – וְלַמַּעֲלָה הוּא אוֹמֵר: "גַּם כָּל חָלִי וְכָל מַכָּה" וְגוֹמֵר "בְּסֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּאת", "הַזֹּאת" לְשׁוֹן נִקְבָה, מִסָּב עַל "הַתּוֹרָה"; הַזֶּה – לְשׁוֹן זָכָר, מִסָּב עַל הַסֵּפֶר. וְעַל יָדֵי פְסוּק הַטַּעֲמִים הֵן נִחְלָקִין לִשְׁתֵּי לְשׁוֹנוֹת: בְּפִרְשֵׁת הַקְּלָלוֹת – הַטַּפְחָא נְתוּנָה תַּחַת "בְּסֵפֶר", וְ"הַתּוֹרָה הַזֹּאת" דְּבוּקִים זֶה לָזֶה, לְכַד אָמַר "הַזֹּאת"; וְכֵאֵן – הַטַּפְחָא נְתוּנָה תַּחַת הַתּוֹרָה, נִמְצָא סֵפֶר הַתּוֹרָה דְּבוּקִים זֶה לָזֶה; לְפִיכָד לְשׁוֹן זָכָר נוֹפֵל אַחֲרָיו, שֶׁהַלְשׁוֹן נוֹפֵל עַל הַסֵּפֶר.	וַיִּמַּר דָּרָא בְּתִרְאָה בְּנִיכוּן דִּיקוּמוּן מִבְּתִרִּיכוּן וַיְבִיר עַמְמִין דִּינִיתִי מֵאַרְע רַחֲמִיקָא וַיַּחֲזוּן יַת מַחְתָּה דְאַרְעָא הַהִיא וַיַּת מַרְעָהָ דְאַמְרַע יְיָ בַּה:
וְאָמַר הַדּוֹר הָאֲחֵרוֹן בְּנִיכֶם אֲשֶׁר יִקְוּמוּ מֵאֲחֵרֵיכֶם וְהַנִּכְרִי אֲשֶׁר יָבֹא מֵאַרְץ רַחֲמִיקָה וְרָאוּ אֶת-מַכּוֹת הָאֶרֶץ הַהִיא וְאֶת-תַּחֲלָאִיהָ אֲשֶׁר-תִּלָּה יְ-הוָה בָּהּ:	וַיִּמַּר דָּרָא בְּתִרְאָה בְּנִיכוּן דִּיקוּמוּן מִבְּתִרִּיכוּן וַיְבִיר עַמְמִין דִּינִיתִי מֵאַרְע רַחֲמִיקָא וַיַּחֲזוּן יַת מַחְתָּה דְאַרְעָא הַהִיא וַיַּת מַרְעָהָ דְאַמְרַע יְיָ בַּה:
גְּפָרִית וּמָלַח שִׁרְפָה כִּלְ-אַרְצָהּ לֹא תִזְרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא יִשְׁקָ בָּהּ כָּל-עֵשֶׂב כִּמְהַפַּכַת סָדָם וַעֲמָרָה אֲדָמָה וַאֲבֹלִים אֲשֶׁר הִפָּךְ יְ-הוָה בְּאַפּוֹ וּבְחִמְתּוֹ:	גּוֹפְרִיתָא וּמִלְחָא תַּהִי יִקְדָּא כָּל אַרְעָה לֹא תִזְדַּרַע וְלֹא תִצְמַח וְלֹא יִסְק בַּה כָּל עֵשֶׂב כִּמְהַפִּיכְתָּא דְסָדוּם וַעֲמֹרָה אֲדָמָה וַאֲבֹלִים דְּהִפָּךְ יְיָ בְּרוּגְזִיהָ וּבְחִמְתִּיהָ:
וְאָמְרוּ כָל-הַגּוֹלִים עַל-מָה עָשָׂה יְ-הוָה בָּכָה לְאַרְץ הַזֹּאת מָה תִּרִי הָאֵף הַגָּדוֹל הַזֶּה:	וַיִּמְרוּן כָּל עַמְמִינָא עַל מָה עָבַד יְיָ כְּדִין לְאַרְעָא הָדָא מָה תִּקּוּף רוּגְזָא רַבָּא הָדִין:
וְאָמְרוּ עַל אֲשֶׁר עָזְבוּ אֶת-בְּרִית יְ-הוָה אֶ-לֹהֵי אֲבֹתָם אֲשֶׁר כָּרַת עִמָּם בְּהוֹצִיָאֻ אוֹתָם מֵאַרְץ מִצְרַיִם:	וַיִּמְרוּן עַל דְּשִׁבְקוּ יַת קִנְיָא דִּינִי אֶלְהָא דְאַבְהֵתָהוֹן דְּגִזֵּר עֲמָהוֹן בְּאַפְקוּיָתִיהָ יַתְהוֹן מֵאַרְעָא דְּמִצְרַיִם:
וַיִּלְכוּ וַיַּעֲבְדוּ אֶ-לֹהִים אֲחֵרִים וַיִּשְׁתַּחֲוּ לָהֶם אֶ-לֹהִים אֲשֶׁר לֹא-יַדְעוּם וְלֹא תִלַּק לָהֶם:	וַיִּזְלוּ וַיִּפְלְחוּ לְטַעֲוֹת עַמְמִינָא וַיִּסְגִּידוּ לַהוֹן דְּחָלוּ דְלֹא יַדְעוּנִין וְלֹא אוֹטִיבָא לַהוֹן:

לא ידעום – לא ידעו בָּהֶם גְּבוּרַת אֱלֹהִיּוֹת. **ולא חלק להם** – לא נתנם לחלקם. ואונקלוס תרגם: "ולא אוטיבא להון", לא היטיבו להם שום טובה. ולשון **לא חלק** – אותו א-לוֹהִים שִׁבְּחָרוּ לָהֶם לא חלק להם שום נחלה ושום חלק. ו**יתשם ה'** – פתגומו: "נטלטלינו", וכן: "הנגנינותשם מעל אדמתם".

ויסר-אף י-הוה בארץ ההוא להביא עליה את-כל-הקללה הפתובה בספר הזה:	ותקיה רוגזא דיי בארעא ההיא לאיתאא עליה ית כל לוטיא דכתיבין בספרא הדיון:
---	---

ויתשם י-הוה מעל אדמתם באף ובחמה ובקצף גדול וישלכם אל-ארץ אחרת כיום הזה:	וטלטלינון יי מעל ארעהון ברגז ובחמא ובתקוף רב ואגלינון לארע אוחרי פיומא הדיון:
---	---

הנסתרת לי-הוה א-להינו והנגלת לנו ולבנינו עד-עולם לעשות את-כל-דברי התורה הזאת:	דמטמון קדם יי אלהנא ודגלין לנא ולבננא עד עלמא למעבד ית כל פתגמי אורייתא קדא:
---	--

הנסתרת לה' א-להינו – ואם תאמרו: מה ביננו לעשות? אפה מעניש את הרבים על הרהורי היחיד, שנאמר: "פן יש בכם איש" וגומר, ואחר כך: "וראו את מכות הארץ הזאת"; והלא אין אדם יודע במטמוניו של חברו? אין אני מעניש אתכם על הנסתרת, שהן לה' א-להינו, והוא יפרע מאותו יחיד; אבל הנגלות לנו ולבנינו, לבער הרע מקרבנו, ואם לא נעשה בהם דין, נענשו הרבים. נקוד על לנו ולבנינו, לדרוש שאף על הנגלות לא ענש את הרבים עד שעברו את הדין, משקבלו עליהם את השבועה בהר גריזים ובהר עיבל ונעשו ערבים זה לזה.

שני

פרשת התשובה

והיה כייבאו עליה כל-הדברים האלה הברכה והקללה אשר נתתי לפניך והשבת אל-לבבך בכל-הגוים אשר הדיחת י-הוה א-להיך שמה:	ויהי ארי ייתון עלך כל פתגמיא האלין ברכן ולוטיין דיהבית קדמך ותתיב ללבך בכל עממיא דאגליך יי אלהך לתמון:
---	--

ושבת עד י-הוה א-להיך ושבעת בקלו ככל אשר-אנכי מצוה היום אתה ובניך בכל-לבבך ובכל-נפשך:	ותתוב לדחלתא דיי אלהך ותקביל למימריה ככל דאנא מפקיד לך יומא דין את ובנך בכל לבך ובכל נפשך:
--	--

ושב י-הוה א-להיך את-שבותך ורחמך ושב וקבצך מכל-העמים אשר הפיצך י-הוה א-להיך שמה:	ותיב יי אלהך ית גלותך וירחים עלך ויתוב ויכנשנך מכל עממיא דבדרך יי אלהך לתמון:
---	---

ושב ה' א-להיך את שבותך – הנה לו לכתוב 'והשיב את שבותך'. רבותינו למדו מכאן, כפיכול, שהשכינה שרויה עם ישראל בצרת גלותם; וכשנגאלין – הכתיב גאלה לעצמו, שהוא שוב עמם. ועוד יש לומר, שגדול יום קבוץ גלויות, ובקשי, כאלו הוא עצמו צריך להיות אויזו בידי ממש איש איש ממקומו, כענין שנאמר: "ואתם תלקטו לאחד אחד בני ישראל". ואף בגלויות שאר האמות מצינו כן: "ושבתי את שבות מצרים".

אם-יהנה גדתך בקצה השמים משם יקבצך י-הוה א-להיך ומשם יקחה:	אם יהונו גלותך בספי שמיא מתמן ויכנשנך יי אלהך ומתמן יקרבנך:
---	---

והביא י-הוה א-להיך אל-הארץ אשר-ירשו אבותיך וירשתה ותיטבך והרבה מאבותיך:	ויעילנך יי אלהך לארעא דיריתו אבהתך ותירמה ויוטיב לך ויסיגינך מאבהתך:
---	--

ומל י-הוה א-להיך את-לבבך ואת-לבב נרעך לאהבה את-י-הוה א-להיך בכל-לבבך ובכל-נפשך למען תחיה:	ויעדי יי אלהך ית טפשות לבך וית טפשות לבא דבנך למרחם ית יי אלהך בכל לבך ובכל נפשך בדיל חייך:
---	---

שלישי

ונתן י-הוה א-להיך את כל-האלות האלה על-איביך ועל-שנאיך אשר רדפוה:	ותיין יי אלהך ית כל לוטיא האלין על בעלי דבבך ועל שנאך דרדפוה:
--	---

וְאַתָּה תָּשׁוּב וְשִׁמְעָה בְּקוֹל יְיָ-הוֹה וְעָשִׂיתָ אֶת-כָּל-מִצְוֹתָיו אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוְךָ הַיּוֹם:	וְאַתָּה תָּתוּב וְתִקְבִּיל לְמִימְרָא דִּי וְתַעֲבִיד יָת כָּל פְּקוּדָהּ דְּאַנָּא מִפְּקִיד לָךְ יוֹמָא דִּין:
וְהוֹתִירָךְ יְיָ-הוֹה אֶ-לֹהֶיךָ בְּכָל מַעֲשֵׂה יָדְךָ בְּפָרִי בִטְנְךָ וּבְפָרִי בְהֶמְתֶּךָ וּבְפָרִי אֲדָמְתֶךָ לְטִבָּה כִּי יָשׁוּב יְיָ-הוֹה לַעֲשׂוֹשׁ עָלֶיךָ לְטוֹב כַּאֲשֶׁר-שָׁשׂ עַל-אַבְתִּיךָ:	וְיִתְרַנֶּךָ יְיָ אֱלֹהֶךָ בְּכָל עוֹבְדֵי יָדְךָ בְּנִלְדָא דְמַעֲךָ וּבְנִלְדָא דְבַעֲיָךָ וּבְאַבָּא דְאַרְעָךָ לְטַבָּא אַרִי תָתוּב יְיָ לְמַחְדֵי עָלְךָ לְטַב כַּמָּא דְחָדֵי עַל אַבְהֶתָּךְ:
כִּי תִשְׁמַע בְּקוֹל יְיָ-הוֹה אֶ-לֹהֶיךָ לְשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו הַפְּתוּכָה בְּסֹפֶר הַתּוֹרָה הַזֶּה כִּי תָשׁוּב אֶל-יְיָ-הוֹה אֶ-לֹהֶיךָ בְּכָל-לִבְבְּךָ וּבְכָל-נַפְשְׁךָ:	אַרִי תִקְבִּיל לְמִימְרָא דִּי אֱלֹהֶךָ לְמַטַּר פְּקוּדָהּ וּקְנִמוּהִי דְכְּתִיבִין בְּסֹפֶר אֲוִרִיתָא הַדִּין אַרִי תָתוּב לְדַחֲלֵתָא דִּי אֱלֹהֶךָ בְּכָל לִבְךָ וּבְכָל נַפְשְׁךָ:
כִּי הַמִּצְוָה הַזֹּאת אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוְךָ הַיּוֹם לֹא-נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ וְלֹא רִחַקָה הוּא:	אַרִי תִפְקִידָתָא הַדָּא דְאַנָּא מִפְּקִיד לָךְ יוֹמָא דִּין לָא מִפְּרָשָׁא הִיא מִנָּךְ וְלֹא רַחֲיקָא הִיא:
לֹא נִפְלְאת הוּא מִמֶּךָ – לֹא מְכַסֶּה הִיא מִמֶּךָ, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר: "כִּי יִפְלֹא", "אַרִי וְתִכְסִי": "וְתִכְסִי פְּלֹאִים" – וְתִכְסִי בְּמַטְמוֹנִיּוֹת; מְכַסֶּה וְחַבּוּשָׁה בְּטָמוֹן.	לֹא מְכַסֶּה הִיא מִמֶּךָ, כְּמוֹ שְׁנֹאֲמַר: "כִּי יִפְלֹא", "אַרִי וְתִכְסִי": "וְתִכְסִי פְּלֹאִים" – וְתִכְסִי בְּמַטְמוֹנִיּוֹת; מְכַסֶּה וְחַבּוּשָׁה בְּטָמוֹן.
לֹא בְּשָׁמַיִם הוּא לֹא־מֵר מִי יַעֲלֶה-לָנוּ הַשְּׁמַיְמָה וְיִקְחֵתָ לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה:	לֹא בְּשָׁמַיָּא הִיא לְמִימַר מִן יִסַּק לָנָא לְשָׁמַיָּא וְיִסְבֵּה לָנָא וְיִשְׁמַעְנָא יָתָה וְנַעֲבַדְנָהּ:
לֹא בְּשָׁמַיִם הוּא – שְׁאֵלוּ הַיְּתָה בְּשָׁמַיִם, הָיִית צָרִיךְ לַעֲלוֹת אַחֲרֶיהָ וּלְלַמְדָּהּ.	לֹא מַעֲבָרָא לִימָא הִיא לְמִימַר מִן יַעֲבַר לָנָא לְעִיבָר יִמָּא וְיִסְבֵּה לָנָא וְיִשְׁמַעְנָא יָתָה וְנַעֲבַדְנָהּ:
וְלֹא-מַעֲבָר לִיָּם הוּא לֹא־מֵר מִי יַעֲבַר-לָנוּ אֶל-עֵבֶר הַיָּם וְיִקְחֵתָ לָנוּ וְיִשְׁמַעְנוּ אֹתָהּ וְנַעֲשֶׂנָּה:	וְלֹא מַעֲבָרָא לִימָא הִיא לְמִימַר מִן יַעֲבַר לָנָא לְעִיבָר יִמָּא וְיִסְבֵּה לָנָא וְיִשְׁמַעְנָא יָתָה וְנַעֲבַדְנָהּ:
כִּי-קָרוֹב אֵלֶיךָ הַדָּבָר מֵאֵד בְּפִיךָ וּבִלְבָבְךָ לַעֲשׂוֹתוֹ:	אַרִי קָרִיב לָךְ פְּתִגְמָא לְחֻדָּא בְּפוּמְךָ וּבִלְבָבְךָ לְמַעֲבַדְיָהּ:
כִּי קָרוֹב אֵלֶיךָ – הַתּוֹרָה נִתְּנָה לָכֶם בְּכֶתֶב וּבְעַל פֶּה.	
רביעי	
רְאֵה נָתַתִּי לְפָנֶיךָ הַיּוֹם אֶת-הַחַיִּים וְאֶת-הַטּוֹב וְאֶת-הַמָּוֶת וְאֶת-הָרָע:	חַזִּי דִּיהִבִּית קְדָמְךָ יוֹמָא דִּין יָת חַיִּי וְיָת טַבָּתָא וְיָת מוֹתָא וְיָת בְּשָׁתָא:
אֶת הַחַיִּים וְאֶת הַטּוֹב – זֶה תְּלוּי בְּנָה: אִם תַּעֲשֶׂה טוֹב – הָרִי לָךְ חַיִּים, וְאִם תַּעֲשֶׂה רָע – הָרִי לָךְ הַמָּוֶת. וְהַכְּתוּב מְפָרֵשׁ וְהוֹלֵךְ הִיאֵךְ.	דְּאַנָּא מִפְּקִיד לָךְ יוֹמָא דִּין לְמַרְחָם יָת יְיָ אֱלֹהֶךָ לְמַהֲךָ בְּאֻרְחָךְ דְּתִקְנָךְ קְדָמוּהִי וּלְמַטַּר פְּקוּדָהּ וּקְנִמוּהִי וְדִינוּהִי וְתִיחִי וְתִסְגִּי וּיְבָרְכֶנְךָ יְיָ אֱלֹהֶךָ בְּאַרְעָא דְּאַתָּה עָלִיל לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ:
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוְךָ הַיּוֹם לֹא־הִבָּה אֶת-יְיָ-הוֹה אֶ-לֹהֶיךָ לָלֶכֶת בְּדַרְכָּיו וּלְשֹׁמֵר מִצְוֹתָיו וְחֻקֹּתָיו וּמִשְׁפָּטָיו וְחִיַּית וּרְבִית וּבִרְכָּךְ יְיָ-הוֹה אֶ-לֹהֶיךָ בְּאֶרֶץ אֲשֶׁר-אַתָּה בֹּא-שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:	דְּאַנָּא מִפְּקִיד לָךְ יוֹמָא דִּין לְמַרְחָם יָת יְיָ אֱלֹהֶךָ לְמַהֲךָ בְּאֻרְחָךְ דְּתִקְנָךְ קְדָמוּהִי וּלְמַטַּר פְּקוּדָהּ וּקְנִמוּהִי וְדִינוּהִי וְתִיחִי וְתִסְגִּי וּיְבָרְכֶנְךָ יְיָ אֱלֹהֶךָ בְּאַרְעָא דְּאַתָּה עָלִיל לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ:
אֲשֶׁר אֲנֹכִי מֵצִוְךָ הַיּוֹם לֹא־הִבָּה – הָרִי הַטּוֹב; וְכֹי תְּלוּי וְחִיַּית וּרְבִית, הָרִי הַחַיִּים.	
וְאִם יִפְגַּה לְבָבְךָ וְלֹא תִשְׁמַע וְנִדְחָתָ וְהִשְׁתַּחֲנִיתָ לֹא-לֵהִימ אֲחֵרִים וְעַבַדְתָּם:	וְאִם יִתְפַּגֵּי לִבְךָ וְלֹא תִקְבִּיל וְתַטְעִי וְתִסְגִּיד לְטַעֲוֹת עַמְמִיָּא וְתִפְלַחְנִין:
וְאִם יִפְגַּה לְבָבְךָ – הָרִי הָרָע.	
הַגְדַּתִּי לָכֶם הַיּוֹם כִּי אֶבֶד תִּאֲבָדוּן לֹא-תִאֲרִיכּוּ יָמִים עַל-הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתָּה עֹבֵר אֶת-הַיַּרְדֵּן לְבֹא שָׁמָּה לְרִשְׁתָּהּ:	חַוִּיתִי לָכוֹן יוֹמָא דִּין אַרִי מִיבַד תִּיבָדוֹן לֹא תִירְכּוֹן יוֹמִין עַל אַרְעָא דְּאַתָּה עֹבֵר יָת יַרְדֵּנָא לְמִיעַל לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ:
כִּי אֶבֶד תִּאֲבָדוֹן – הָרִי הַמָּוֶת.	

הַעֲלֵתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת־הַשָּׁמַיִם וְאֶת־הָאָרֶץ הַחַיִּים וְהַמָּוֶת נִתְּמִי לַפְּנִיָּה הַבְּרָכָה וְהַקְלָלָה וּבַחֲרָתָּ בַחַיִּים לַמָּוֶת תַּחֲזִיקָה אֹתָהּ וְנִרְעָדָה:	אֶסְהִידִית בְּכוֹן יוֹמָא דִּין יְת שְׁמִיָּא וְיֵת אַרְעָא חַיִּי וּמוֹתָא יִהְיִית קְדָמָךְ בְּרָכוּ וּלְנֻטִּין וּתְתַרְעִי בְּחַיִּי בְּדִיל דְּתִיחִי אִתָּךְ וּבְנָךְ:
---	---

הַעֲלֵתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְאֶת הָאָרֶץ – שֶׁהֵם קְנִימִים לְעוֹלָם; וְכַאֲשֶׁר תִּקְרָה אֶתְכֶם הָרָעָה, יִהְיוּ עַדִּים שְׁאֲנִי הַתְּרִיתִי בָכֶם בְּכָל זֹאת. דָּבָר אֲסֹר: הַעֲלֵתִי בָכֶם הַיּוֹם אֶת הַשָּׁמַיִם וְגוֹמֵר – אָמַר לָהֶם הַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא לִישְׂרָאֵל: הִסְתַּכְּלוּ בַּשָּׁמַיִם שֶׁבִּרְאִיתִי לְשֹׁמֵשׁ אֶתְכֶם, שְׁמָא שָׁנוּ אֶת מִדְתָּם? שְׁמָא לֹא עָלָה גִלְגַּל סָמָה מִן הַמִּזְרָח וְהָאִיר לְכָל הָעוֹלָם, כַּעֲנָנִין שְׁנֵאמַר: "וְנִרְחַ הַשָּׁמֶשׁ וּבָא הַשָּׁמֶשׁ"? הִסְתַּכְּלוּ בָּאָרֶץ שֶׁבִּרְאִיתִי לְשֹׁמֵשׁ אֶתְכֶם, שְׁמָא שָׁנְתָה מִדְתָּהּ? שְׁמָא נִרְעָתָם אוֹתָהּ וְלֹא צִמְחָה, אוֹ שְׁמָא נִרְעָתָם חֲסִים וְהַעֲלִתָה שְׁעוּרִים? וּמָה אֵלּוֹ שֶׁנַּעֲשִׂיו לֹא לְשָׂכָר וְלֹא לְהַפְסֵד, אִם זֹכִינִן – אִין מְקַבְּלִין שָׂכָר, וְאִם חוֹטְאִין – אִין מְקַבְּלִין פְּרַעְנוֹת, לֹא שָׁנוּ אֶת מִדְתָּם; אֲתָם, שְׁאִם זְכִיתֶם תִּקְבְּלוּ שָׂכָר וְאִם חָטְאתֶם תִּקְבְּלוּ פְּרַעְנוֹת, עַל אֲסַת כַּמָּה וְכַמָּה. וּבַחֲרָתָּ בַחַיִּים – אֲנִי מוֹרָה לָכֶם שֶׁתִּבְחָרוּ בַּחֲלָק הַחַיִּים; כְּאֲדָם הָאוֹמֵר לִבְנוֹ: בְּסֹר לָךְ חֲלָק יִפְּה בְּנִחְלָתִי, וּמַעֲמִידוֹ עַל חֲלָק הַיִּפְּה וְאוֹמֵר לוֹ: אֵת זֶה בָּרַר לָךְ. וְעַל זֶה נֶאֱמַר: "ה' מִנֵּת חֲלָקִי וְכוֹסִי אֶתָּה תוֹמִיד גּוֹרְלִי", הַנִּחַתָּ נְדִי עַל גּוֹרֵל הַטּוֹב, לוֹמֵר: אֵת זֶה קַח לָךְ.

לֹא־הִבֵּה אֶת־יְיָ הַהוּא אֶל־הָיִד לְשִׁמְעַע בְּקִלּוֹ וּלְדַבְּקָהּ־בּוֹ כִּי הוּא חַיִּיד וְאֶרֶץ יִמִּיד לְשִׁבְתָּ עַל־הָאֲדָמָה אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ־הוּא לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם לִיצְחָק וּלְיִצְחָק לְתַת לָהֶם:	לְמַרְחָם יְת יִי אֱלֹהֶךְ לְקַבְּלָא לְמִימְרִיה וּלְאַתְקַרְבָּא לְדַחְלַתִּיה אַרִי הוּא חַיִּיד וְאוֹרְכוֹת יוֹמָךְ לְמַתָּב עַל אַרְעָא דְקַיִים יִי לְאַבְרָהָם לְאַבְרָהָם לִיצְחָק וּלְיִצְחָק לְמַתָּב לְהוֹן:
--	---

וַיִּלָּךְ מֹשֶׁה וַיַּדְבֵּר אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה אֶל־כָּל־יִשְׂרָאֵל:	וַאֲזַל מֹשֶׁה וּמִלִּיל יְת פְּתַגְמִיָּא הָאֵלִין עִם כָּל יִשְׂרָאֵל:
---	--

וַיֹּאמֶר אֱלֹהִים בְּיָמֵינוּ וְשִׁנּוּתֵינוּ; בְּיוֹם זֶה בּוֹלְדֵתִי, בְּיוֹם זֶה אָמוּת. לֹא אוֹכַל עוֹד לְצַאת וּלְבּוֹא – יְכוֹל שֶׁתִּשְׁשׁ כַּחוֹ? תִּלְמוּד לוֹמֵר: "לֹא אוֹכַל עוֹד לְצַאת וּלְבּוֹא וְיְיָ־הוּא אֶמַר אֵלִי לֹא תַעֲבֹר אֶת־הַיַּרְדֵּן הַזֶּה:	וַאֲמַר לְהוֹן בַּר מֵאָה וְעֶשְׂרִין שָׁנִין אֲנָא יוֹמָא דִּין לִית אֲנָא יְכִיל עוֹד לְמַפְק וּלְמִיעַל וַיִּי אֶמַר לִי לֹא תַעֲבֹר יְת יִרְדְּנָא הַדִּין:
--	---

אֲנִכִּי הַיּוֹם – הַיּוֹם מְלֹאוֹ יָמִי וְשִׁנּוּתִי; בְּיוֹם זֶה בּוֹלְדֵתִי, בְּיוֹם זֶה אָמוּת. לֹא אוֹכַל עוֹד לְצַאת וּלְבּוֹא – יְכוֹל שֶׁתִּשְׁשׁ כַּחוֹ? תִּלְמוּד לוֹמֵר: "לֹא כִהְתָּה עֵינִי וְלֹא נָס לַחַה" ! אֵלֹא מַהוּ לֹא אוֹכַל? אִינִי רִשְׁאִי, שְׁנִטְלָה מִמֶּנִּי הָרְשׁוּת וְנִתְּנָה לַיהוֹשֻׁעַ. וְה' אֶמַר אֵלִי – זֶהוּ פְּרוּשׁ לֹא אוֹכַל עוֹד לְצַאת וּלְבּוֹא, לְפִי שֶׁה' אֶמַר אֵלִי. דָּבָר אֲסֹר: לְצַאת וּלְבּוֹא בְּדַבְּרֵי תוֹרָה; מְלַמֵּד שֶׁנִּסְתַּמְּמוּ מִמֶּנּוּ מְסֻרוֹת וּמַעֲשֵׂי הַחֻקִּים.

יְיָ־הוּא אֶל־הָיִד הוּא עֲבַר לַפְּנִיָּה הוּא־יִשְׁמִיד אֶת־הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה מִלְּפָנֶיהָ וִירִשְׁתֶּם יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֲבַר לַפְּנִיָּה כַּאֲשֶׁר דָּבָר יְיָ־הוּא:	יְיָ אֱלֹהֶךְ הוּא עֲבַר קְדָמָךְ הוּא יִשְׁיָצִי יְת עַמְמִיָּא הָאֵלִין מִן קְדָמָךְ וְתִירְתַּנּוּן יְהוֹשֻׁעַ הוּא עֲבַר קְדָמָךְ כְּמָא דְמִלִּיל יְיָ:
--	--

וַעֲשֵׂה יְיָ־הוּא לָהֶם כַּאֲשֶׁר עָשִׂה לְסִיחּוֹן וּלְעוֹג מִלְכֵי הָאֲמֹרִי וּלְאַרְצָם אֲשֶׁר הַשָּׁמַיִם אֲתָם:	וַיַּעֲבִיד יְיָ לְהוֹן כְּמָא דְעַבְד לְסִיחּוֹן וּלְעוֹג מִלְכֵי אֲמֹרָא וּלְאַרְעֵהוֹן דְּשִׁיָּצִי יְתֵהוֹן:
---	--

וְנִתְּנָם יְיָ־הוּא לַפְּנִיָּה וְעָשִׂיתָם לָהֶם כְּכָל־הַמִּצְוָה אֲשֶׁר צִוִּיתִי אֶתְכֶם:	וַיִּמְסְרֵנּוּן יְיָ קְדָמִיכוֹן וְתַעֲבְדוּן לְהוֹן כְּכָל תַּפְקִידָתָא דְּתַפְקִידָתִי יְתִכוֹן:
--	--

תִּזְקֹו וְאֲמַצּוּ אֶל־תִּירְצוּ וְאֶל־תַּעֲרָצוּ מִפְּנֵיהֶם כִּי יְיָ־הוּא אֶל־הָיִד הוּא הַתְּלָךְ עִמָּךְ לֹא יִרְפֶּה וְלֹא יַעֲזֹבְךָ:	תַּקְפוּ וְעִילְמוּ לֹא תִדְחִלוּן וְלֹא תַתְּבְּרוּן מִן קְדָמֵיהוֹן אַרִי יְיָ אֱלֹהֶךְ מִימְרִיה מְדַבֵּר קְדָמָךְ לֹא יִשְׁבַּקְנָךְ וְלֹא יִרְחַקְנָךְ:
---	--

לֹא יִרְפֶּה – לֹא יִתֵּן לָךְ רַפְיוֹן, לִהְיוֹת נֶעֱזָב מִמֶּנּוּ.

חַמִּישִׁי

וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוֹשֻׁעַ וַיֹּאמֶר אֵלָיו לְעֵינֵי כָל־יִשְׂרָאֵל תִּזְקֹו וְאֲמַצּוּ כִּי אֲתָה תְּבּוֹא אֶת־הָעָם הַזֶּה אֶל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּע יְיָ־הוּא לְאַבְרָם לְתַת לָהֶם וְאֲתָה תַנְחִילָנָה אוֹתָם:	וַיִּקְרָא מֹשֶׁה לַיהוֹשֻׁעַ וַאֲמַר אֵלָיו לְעֵינֵי כָל יִשְׂרָאֵל תַּקְףוּ וְעִילְמוּ אֶת תִּיעוֹל עִם עַמָּא הַדִּין לְאַרְעָא דְקַיִים יְיָ לְאַבְרָהָם לְמַתָּב לְהוֹן וְאֲתָ תַחֲסִנְנָה לְהוֹן:
---	---

כי אַתָּה תבוא את העם הזה – "אַרִי אֶת תִּיעוֹל עִם עֲמֵא הַדִּין". מֹשֶׁה אָמַר לוֹ לִיהוֹשֻׁעַ: זָקֵנִים שְׁבִדוֹר יִהְיוּ עִמָּךְ, הַכֹּל לִפִּי דַעְתָּן וְעֲצָתָן; אָכֵל הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אָמַר לִיהוֹשֻׁעַ: "כִּי אַתָּה תביא את בני יִשְׂרָאֵל אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם", תביא על כָּרְחֶם, הַכֹּל תִּלְוִי בָּךְ: טַל מִשָּׁל וְהֶפֶּעַל קִדְמָדוֹ; דָּבָר אֶחָד לְדוֹר, וְלֹא שְׁנֵי דְבָרִים לְדוֹר.

וי-הִנֵּה הוּא ו הַהִלָּךְ לִפְנֵיהָ הוּא יִהְיֶה עִמָּךְ לֹא יִרְפֶּךָ וְלֹא יַעֲזֹבְךָ לֹא תִירָא וְלֹא תַחַת:

ויי הוּא מַדְבֵּר קִדְמָךְ מִיִּמְרִיהָ יְהִי בְּסַעֲדָךְ לֹא יִשְׁבַּקְכָּךְ וְלֹא יִרְחַקְכָּךְ לֹא תִדְחַל וְלֹא תִתְבָּר:

ויכתב מֹשֶׁה אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת וַיִּתְּנָהּ אֶל־הַכֹּהֲנִים בְּנֵי לֵוִי הַנִּשְׁאִים אֶת־אֲרוֹן בְּרִית י-הוָה וְאֶל־כָּל־זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל:

ויכתב מֹשֶׁה וְגוֹמֵר וַיִּתְּנָהּ – כְּשֶׁנִּגְמְרָה כָּלָה, נִתְּנָה לְבְנֵי שִׁבְטוֹ.

ויצו מֹשֶׁה אוֹתָם לֵאמֹר מִקֵּץ וְשִׁבְעַ שָׁנִים בְּמַעַד שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה בְּתֵג הַסְּכּוֹת:

ופקיד מֹשֶׁה יִתְּהוֹן לְמִימַר מִסּוּף שִׁבְעַ שָׁנִים בְּזִמָּן שְׁתֵּא דְשִׁמְשִׁתָּא בְּתֵגָא דְמַטְלִיָּא:

מִקֵּץ שִׁבְעַ שָׁנִים – בְּשָׁנָה רִאשׁוֹנָה שֶׁל שְׁמִטָּה, שֶׁהִיא הַשָּׁנָה הַשְּׁמִינִית. וְלָמָּה קוֹרָא אוֹתָהּ שְׁנַת הַשְּׁמִטָּה? שֶׁעֲדִין שְׁבִיעִית נוֹהֶגֶת בָּהּ, בְּקִצְרֵהּ שֶׁל שְׁבִיעִית הַיּוֹצֵא לְמוֹצָאֵי שְׁבִיעִית.

בבוא כָּל־יִשְׂרָאֵל לְרֹאוֹת אֶת־פָּנָיו י-הוָה אֶל־לִהְיוֹ בְּמִקּוֹם אֲשֶׁר יִבְחַר תִּקְרָא אֶת־הַתּוֹרָה הַזֹּאת נֶגֶד כָּל־יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם:

בְּמִיתִי כָּל יִשְׂרָאֵל לְאַתְחַזָּאָה קִדָּם יי אֶלְהֶךָ בְּאַתְרָא דִּיתְרַעֵי תִקְרִי יִת אוֹרִיתָא הַדָּא קִדָּם כָּל יִשְׂרָאֵל וְתִשְׁמַעְנוּ:

תִּקְרָא אֶת הַתּוֹרָה הַזֹּאת – הַמִּלָּךְ הִנֵּה קוֹרָא מִתְחַלֵּת אֵלֶּה הַדְּבָרִים, כְּדֹאִיתָא בְּמַסְכַּת סוּטָה, עַל בֵּימָה שֶׁל עֵץ שֶׁהָיוּ עוֹשִׂין בְּעֶזְרָה.

הַקֹּהֵל אֶת־הָעָם הָאֲנָשִׁים וְהַנָּשִׁים וְהַטָּף וְגֵרָךְ אֲשֶׁר בְּשַׁעְרֶיהָ לְמַעַן יִשְׁמָעוּ וְלִמְעַן יִלְמְדוּ וַיִּרְאוּ אֶת־י-הוָה אֶל־לִהְיֶכֶם וְשָׁמְרוּ לַעֲשׂוֹת אֶת־כָּל־דְּבָרֵי הַתּוֹרָה הַזֹּאת:

כְּנוֹשׁ יִת עֲמֵא גּוֹבְרִיָּא וְנִשְׂיָא וְטַפְלָא וְגִיּוֹרָךְ דְּבִקְרוֹךְ בְּדִיל דִּישְׁמַעוּן וּבְדִיל דִּיִּלְפוּן וַיִּדְחַלּוּן קִדָּם יי אֶלְהֶכּוֹן וַיִּשְׁרוּן לְמַעַבְדַּת יִת כָּל פִּתְגָמֵי אוֹרִיתָא הַדָּא:

הָאֲנָשִׁים – לְלַמֵּד. וְהַנָּשִׁים – לְשַׁמַּע. וְהַטָּף – לָמָּה בָּאוּ? לְתַת שֹׁכֵר לְמִבְיֵאֵיהֶם.

ובְּנִיהֶם אֲשֶׁר לֹא־יָדְעוּ יִשְׁמָעוּ וְלִלְמְדוֹ לִירְאָה אֶת־י-הוָה אֶל־לִהְיֶכֶם כָּל־הַיָּמִים אֲשֶׁר אַתֶּם חַיִּים עַל־הָאָדָמָה אֲשֶׁר אַתֶּם עֹבְרִים אֶת־הַיַּרְדֵּן שְׁמָה לְרִשְׁתָּהּ:

ובְּנִיהוֹן דְּלֹא יָדְעוּ יִשְׁמַעוּן וַיִּלְפוּן לְמַדְחַל קִדָּם יי אֶלְהֶכּוֹן כָּל יוֹמָיָא דְאַתּוֹן קִיִּימִין עַל אֶרְעָא דְאַתּוֹן עֹבְרִין יִת יִרְדְּנָא לְתַמָּן לְמִירְתָּהּ:

שיעשי פִּרְשֵׁת נְבוּאָת הַגָּלוּת

ויאמר י-הוָה אֶל־מֹשֶׁה הֵן קָרָבּוּ יָמָיִךְ לְמוֹת קָרָא אֶת־יְהוֹשֻׁעַ וְהַתִּיצְבוּ בְּאֶהֱל מוֹעֵד וְאַצְנִנּוּ נִלְכָּךְ מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ וַיִּתִּיצְבוּ בְּאֶהֱל מוֹעֵד:

נֹאמַר יי לְמֹשֶׁה הֵא קָרִיבּוּ יוֹמָךְ לְמָמַת קָרִי יִת יְהוֹשֻׁעַ וְאַתְעַתְדוּ בְּמִשְׁכָּן זִמְנָא נֹאפְקִדְנִיהָ נֹאזֵל מֹשֶׁה וַיְהוֹשֻׁעַ וְאַתְעַתְדוּ בְּמִשְׁכָּן זִמְנָא:

וְאַצְנִנּוּ – וְאַצְרִנְנוּ.

ויבֵּרָא י-הוָה בְּאֶהֱל בְּעַמּוּד עָנָן וַיַּעֲמֵד עַמּוּד הָעָנָן עַל־פֶּתַח הָאֶהֱל:

וְאַתְגָּלִי יי בְּמִשְׁכְּנָא בְּעַמּוּדָא דְעָנָנָא וְקָם עַמּוּדָא דְעָנָנָא עַל תְּרַע מִשְׁכְּנָא:

ויאמר י-הוָה אֶל־מֹשֶׁה הִנֵּךְ שֹׁכֵב עִם־אֲבֹתֶיךָ וְקָם הָעָם הַזֶּה וְזָנָה וְאַתְרִי וְאֶל־לִהְיֶי גִכְר־הָאָרֶץ אֲשֶׁר הוּא בְּא־שְׁמָהּ בְּקִרְבּוֹ וְעֲזָבְנִי וְהִפֵּךְ אֶת־בְּרִיתִי אֲשֶׁר כָּרַתִּי אִתּוֹ:

נֹאמַר יי לְמֹשֶׁה הֵא אֶת שֹׁכֵיב עִם אֲבֹהֶתְךָ וַיִּקּוּם עֲמֵא הַדִּין וַיִּשְׁעוּן בְּתַר טַעֲנוֹת עַמְּמִי אֶרְעָא דְהוּא עָלִיל לְתַמָּן בִּינִיהוֹן וַיִּשְׁבְּקוּן דַּחְלָתִי וַיִּשְׁנוּן יִת קִיִּימִי דְגִזְרִית עֲמָהוֹן:

וְתָרָה אִפִּי בּוֹ בַּיּוֹם־הַהוּא וַעֲזַבְתִּים וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי מִמֶּה וְהָיָה לְאֹכֶל וּמִצָּאָהוּ רַעוּת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְאָמַר בַּיּוֹם הַהוּא הֲלֹא עָלַי כִּי־אֵין אֱלֹהִים בְּקִרְבִּי מִצָּאוֹנִי הָרַעוּת הָאֵלֶּה:

וְיִתְקַף רוּגְזִי בַּהֹרֶן בַּעֲדָנָא הַהוּא וְאַרְחִיקֶנּוּ וְאַסְלִיק שְׂכִינָתִי מִנְּהוֹן וִיהוֹן לְמַבְזֵי וִיעָרְעֹן יְתֵהוֹן בִּישׁוֹן סִגְיָאָן וְעָקוֹן וְיִימַר בַּעֲדָנָא הַהוּא הֲלֹא מִדְּלִית שְׂכִינָת אֱלֹהִים בֵּינִי עָרְעֵנִי בִישְׁתָּא הָאֵלִין:

וְהִסְתַּרְתִּי פָנַי – כְּמוֹ שְׂאִינִי רוֹאֶה בְּצַרְתָּם.

וְאֶנְכִי הִסְתַּר אִסְתִּיר פָּנַי בַּיּוֹם הַהוּא עַל כָּל־הָרַעָה אֲשֶׁר עָשָׂה כִּי פָנָה אֵלַי־לֹהִים אֲתָרִים:

וְנָא סְלָקָא אִסְלִיק שְׂכִינָתִי מִנְּהוֹן בַּעֲדָנָא הַהוּא עַל כָּל בִּישְׁתָּא דַּעֲבָדוּ אַרִי אֲתַפְּנִיאוּ בְּתַר טַעֲנוֹת עַמְמִיָּא:

וְעָתָה כְּתָבוּ לָכֶם אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת וְלַמָּדָה אֶת־בְּנֵי־יִשְׂרָאֵל שִׁימָה בְּפִיהֶם לְמַעַן תִּהְיֶה־לִּי הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְעֵד בְּבִנִי יִשְׂרָאֵל:

וְכַעַן כְּתוּבוּ לְכוּן יְת תוֹשְׁבַתְתָּא הָדָא וְאַלְפָּה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל שׁוֹנָה בְּפוּמָהוֹן בְּדִיל דְּתֵהִי קְדָמִי תוֹשְׁבַתְתָּא הָדָא לְסִהִיד בְּבִנִי יִשְׂרָאֵל:

אֶת הַשִּׁירָה הַזֹּאת – "הַאֲזִינוּ הַשָּׁמַיִם" עַד "וְכִפֹּר אֲדָמָתוֹ עִמּוֹ".

שְׂבִיעִי

כִּי־אֲבִיאָנוּ אֵל־הָאֲדָמָה | אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לְאַבְתָּיו זָבַת חֶלֶב וְדִבְשׁ וְאָכַל וְשָׁבַע וְדָשָׁן וּפָנָה אֵלַי־לֹהִים אַחֲרֵיהֶם וַעֲבָדוּם וַנִּגְאָצִינוּ וְהִפָּר אֶת־בְּרִיתִי:

אַרִי אַעֲיִלְנוּן לְאַרְעָא דְקִימִית לְאַבְתָּהוֹן עֲבָדָא חֶלֶב וְדִבְשׁ וְיִיכְלוּן וְיִסְבְּעוּן וְיִתְפַּנְקוּן וְיִתְפַּנּוּן בְּתַר טַעֲנוֹת עַמְמִיָּא וְיִפְלַחוּן לַהוֹן וְיִרְגְּזוּן קְדָמִי וִישְׁנוּן יְת קִימִי:

וְנִגְאָצִינוּ – וְהִכְעִיסוּנִי; וְכֵן כָּל 'נִגְאָצִין' – לְשׁוֹן כַּעַס.

וְהָיָה כִּי־תִמְצָאֲנָה אֹתוֹ רַעוּת רַבּוֹת וְצָרוֹת וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ כִּי יִדְעַתִּי אֶת־יִצְרוֹ אֲשֶׁר הוּא עָשָׂה הַיּוֹם בְּטָרָם אֲבִיאָנוּ אֵל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי:

וְהֵי אַרִי יַעָרְעֹן יְתֵהוֹן בִּישׁוֹן סִגְיָאָן וְעָקוֹן וְתִתִּיב תוֹשְׁבַתְתָּא הָדָא קְדָמוֹהִי לְסִהִיד אַרִי לֹא תִתְנַשִּׁי מִפֶּם בְּנִיהוֹן אַרִי גָלִי קְדָמִי יִצְרָהוֹן דָּאנוּן עֲבָדִין יוֹמָא דִּין עַד לֹא אַעֲיִלְנוּן לְאַרְעָא דְקִימִית:

וְעָנְתָה הַשִּׁירָה הַזֹּאת לְפָנָיו לְעֵד – שֶׁתִּרְתִּי בּוֹ בְּתוֹכָהּ עַל כָּל הַמוֹצָאוֹת אוֹתוֹ. כִּי לֹא תִשְׁכַּח מִפִּי זִרְעוֹ – הָרִי זֶה הִבְטָחָה לְיִשְׂרָאֵל, שְׂאִין תוֹרָה מִשְׁתַּכַּח מִזִּרְעָם לְגִמְרִי.

וְיִכְתֹּב מֹשֶׁה אֶת־הַשִּׁירָה הַזֹּאת בַּיּוֹם הַהוּא וְיִלְמְדָה אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

וְכַתֵּב מֹשֶׁה יְת תוֹשְׁבַתְתָּא הָדָא בְּיוֹמָא הַהוּא וְאַלְפָּה לְבָנֵי יִשְׂרָאֵל:

וַיֵּצְאוּ אֶת־יְהוֹשֻׁעַ בֶּן־נוּן וַיֹּאמְרוּ חֲזַק וְאַמְץ׃ כִּי אַתָּה תִּבְיֹא אֶת־בְּנֵי יִשְׂרָאֵל אֵל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם וְאֶנְכִי אֶהְיֶה עִמָּךְ:

וּפְקִיד יְת יְהוֹשֻׁעַ בֶּר נוֹן וְאָמַר תְּקַף וְעִילַם אַרִי אַתְּ תַעֲיִל יְת בְּנֵי יִשְׂרָאֵל לְאַרְעָא דְקִימִית לַהוֹן וּמִימָרִי יְהִי בְּסַעֲדָךְ:

וַיֵּצְאוּ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נוּן – מִסָּב לְמַעַלָּה כְּלָפִי שְׂכִינָה, כְּמוֹ שְׁמִפְרָשׁ: אֵל הָאָרֶץ אֲשֶׁר נִשְׁבַּעְתִּי לָהֶם.

וַיְהִי | כָּכָלֹת מֹשֶׁה לְכַתֵּב אֶת־דִּבְרֵי הַתּוֹרָה־הַזֹּאת עַל־סֵפֶר עַד תִּמָּם:

וְהָיָה כִּד שִׁיבִי מֹשֶׁה לְמַכְתֵּב יְת פְּתַגְמִי אוֹרִיתָא הָדָא עַל סֵפֶרָא עַד דְּשְׁלִימוֹ:

וַיֵּצְאוּ מֹשֶׁה אֶת־הַלּוֹיִם וְנִשְׁאִי אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה לְאֹמֶר:

וּפְקִיד מֹשֶׁה יְת לִינְאִי נְטָלִי אֲרוֹן קִימָא דִּי לְמִימַר:

לָקַח אֶת סֵפֶר הַתּוֹרָה הַזֹּה וְשָׂמְתָם אֹתוֹ מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית־יְהוָה אֶל־לִהְיֶה־שָׁם בְּךָ לְעֵד:

סִבּוּ יְת סֵפֶרָא דְאוֹרִיתָא הַדִּין וְתִשְׁוּוֹן יְתִיָּה מִסְטַר אֲרוֹן קִימָא דִּי אֶלְהִכּוֹן וְיְהִי תַמָּן בְּךָ לְסִהִיד:

לָקַח – כְּמוֹ "זְכוּר", "שְׁמוּר", "הִלּוּף". מִצַּד אֲרוֹן בְּרִית ה' – נִחְלָקוּ בּוֹ חֲכָמֵי יִשְׂרָאֵל בְּכָבֵד בְּתֵרָא; יֵשׁ מְהֵם אוֹמְרִים: דָּף הָיָה בּוֹלֵט מִן הָאָרוֹן מִבְּחוּץ, וְשָׁם הָיָה מְנַח; וְיֵשׁ אוֹמְרִים: מִצַּד הַלּוּחוֹת הָיָה מְנַח, בְּתוֹךְ הָאָרוֹן.

אָרי אַנאַ ידענאַ ית סרבנותך וית קדלך קשיא הא עד דאנא קיים עמכון יומא דין מסרבין הויתון קדם יי ואף בתר דאמות:	פי אנכי ילעתי את-מריך ואת-ערפך הקשה הן בעודני חי עמכם היום ממרים היתם עם-י-הנה ואף פי-אתרי מותי:
פנושו לנתי ית כל סבי שבטיכון וסרכיכון ואמליל קדמיהון ית פתגמיא האלין ואסהיד בהון ית שמיא וית ארעא:	הקהילו אלי את-פלזקני שבטיכם ושטריכם ואזברה באזניהם את הדברים האלה ואעידה בם את-השמים ואת-הארץ:
הקהילו אלי – ולא תקעו אותו היום בחצוצרות להקהיל את הקהל, לפי שנאמר: "עשה לה", ולא השליט יהושע עליהם. ואף בחייו נגזזו קדם יום מותו, לקים מה שנאמר: "ואין שלטון ביום המות". ואעידה בם את השמים ואת הארץ – ואם תאמר, הרי כבר העיד למעלה: "העדיתי בכם היום" וגומר? היתם לישראל אמר, אבל לשמים ולארץ לא אמר; ועכשו בא לומר: "האזינו השמים" וגומר.	
אָרי ידענאַ בַּתר דאמות אָרי תבלא תתבלון ותסטון מן אורחא דפקידית יתכון ותערע יתכון בשתא בסוף יומיא אָרי תעבדון ית דביש קדם יי לארגזא קדמוהי בעובדי ידיכון:	פי ילעתי אתרי מותי פי-השחת תשחתון וסרתם מן-הדרך אשר צויתי אתכם וקראת אתכם הרעה באתרית הימים פי-תעשו את-הרע בעיני י-הנה להכעיסו במעשה ידיכם:
אתרי מותי פי השחת תשחתון – ונהרי כל ימות יהושע לא השחיתו, שנאמר: "ויעבד ישראל את ה' כל ימי יהושע" ? מכאן שתלמידו של אדם חביב עליו כגופו, שכל זמן שיהושע חי, הנה נראה למשה כאילו הוא חי.	
ומליל משה קדם כל קהלא דישראל ית פתגמי תושבתתא קדא עד דשלימו:	ויזבר משה באזני כל-קהל ישראל את-דברי השירה הזאת עד תמם:

תוספתא השלם

אותה בנפשו, ואם יש להן מושיעין – אין
מצילין אותן בנפשו. רבי יהודה אומר: אם
אמרה: 'הניחו לו' – מצילין אותה בנפשו.
ומפני מה מצילין אותן בנפשו? שאם היו
מוחין בידם – באים על עסקי נפשותם. רבי
אליעזר בר צדוק אומר: העובד עבודה זרה
– מצילין אותו בנפשו.

כח וַיְהִי בַּיָּמִים הָהֵם וַיִּקְבְּצוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־
 מַחְנֵיהֶם לַצָּבָא לְהִלָּחֵם בְּיִשְׂרָאֵל וַיֹּאמֶר אָכִישׁ
 אֶל־דָּוִד יָדָע תִּדְעֵנִי כִּי אֲתִלְּתָא בַּמַּחְנֶה אֹתָהּ
 וּבְאַנְשֵׁיהָ׃ וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אָכִישׁ לָכֵן אֹתָהּ תִּדְעֵנִי
 אֶת אֲשֶׁר־יַעֲשֶׂה עִבְדְּךָ וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־דָּוִד לָכֵן
 שֹׁמֵר לְרֹאשֵׁי אֲשִׁימָךְ כָּל־הַיָּמִים׃ וַיִּשְׁמוּאֵל מָתַן
 וַיִּסְפְּדוּ־לוֹ כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיִּקְבְּרֵהוּ בַּרְמָה וַיִּבְעִירוּ
 וּשְׂאוֹל הַסִּיר הָאֲבוֹת וְאֶת־הַיָּדְעָנִים מִהָאָרֶץ׃
 וַיִּקְבְּצוּ פְּלִשְׁתִּים וַיָּבֹאוּ וַיַּחֲנוּ בְּשׁוּגִם וַיִּקְבֹּץ
 שְׂאוֹל אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיַּחֲנוּ בַּגִּלְבָּע׃ וַיֵּרָא
 שְׂאוֹל אֶת־מַחְנֶה פְּלִשְׁתִּים וַיֵּרָא וַיִּתְּרַד לְבֹו מָאֵד׃
 וַיִּשְׁאַל שְׂאוֹל בִּי־הִזֵּה וְלֹא עָנָהוּ י־הִזֵּה גַם
 בַּחֲלֻמוֹת גַּם בָּאוּרִים גַּם בַּנְּבִיאִים׃ וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל
 לַעֲבָדָיו בַּקְּשׁוּ־לִי אִשָּׁת בַּעֲלַת־אֹיֵב וְאַלְכָּה אֵלֶיהָ
 וְאִדְרָשָׁה־בָּהּ וַיֹּאמְרוּ עֲבָדָיו אֵלָיו הִנֵּה אִשָּׁת
 בַּעֲלַת־אֹיֵב בְּעֵין דָּוִד׃ וַיִּתְּחַפֵּשׂ שְׂאוֹל וַיִּלְבָּשׁ
 בְּגָדִים אֲחֵרִים וַיִּלְךָ הוּא וּשְׁנֵי אַנְשָׁיִם עִמּוֹ וַיָּבֹאוּ
 אֶל־הָאִשָּׁה לָלֶיְלָה וַיֹּאמֶר קְסַמ־יָנָא לִי בָאֹיֵב וְהָעֲלִי
 לִי אֶת אֲשֶׁר־אָמַר אֵלָיִךְ׃ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֵלָיו
 הִנֵּה אֹתָהּ יָדָעְתָּ אֶת אֲשֶׁר־עָשָׂה שְׂאוֹל אֲשֶׁר
 הִכְרִית אֶת־הָאֲבוֹת וְאֶת־הַיָּדְעָנִי מִן־הָאָרֶץ וְלָמָּה
 אֹתָהּ מַתְנַקֵּשׁ בְּנַפְשִׁי לְהַמִּיתָנִי׃ וַיִּשָּׁבַע לָהּ שְׂאוֹל
 בִּי־הִנֵּה לֹא־אֶמַר חַי־יְיָ הִנֵּה אִם־יִקְרָךְ עָוֹן בַּדָּבָר
 הַזֶּה׃ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶת־מִי אַעֲלֶה־לָּךְ וַיֹּאמֶר
 אֶת־שְׁמוּאֵל הָעֲלִי־לִי׃ וַתֵּרָא הָאִשָּׁה אֶת־שְׁמוּאֵל
 וַתִּזְעַק בְּקוֹל גָּדוֹל וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל־
 שְׂאוֹל לֹא־אֶמַר לָמָּה רַמִּיתָנִי וְאַתָּה שְׂאוֹל׃ וַיֹּאמֶר
 לָהּ הַמָּלָךְ אֶל־תִּירָאִי כִּי מָה רָאִית וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה
 אֶל־שְׂאוֹל אֶ־לָהִים רָאִיתִי עֲלִים מִן־הָאָרֶץ׃
 וַיֹּאמֶר לָהּ מַה־תִּפְאָרוּ וַתֹּאמֶר אִישׁ זָקֵן עָלָה וְהוּא
 עָטָה מַעֲיֵל וַיִּדְעַע שְׂאוֹל כִּי־שְׁמוּאֵל הוּא וַיִּקָּד
 אַפָּיִם אֶרְצָה וַיִּשְׁתַּחֲוֶה׃ וַיֹּאמֶר שְׁמוּאֵל אֶל־שְׂאוֹל
 לָמָּה הִרְגַּזְתָּנִי לְהַעֲלֹת אֹתִי וַיֹּאמֶר שְׂאוֹל צֹר־לִי
 מָאֵד וּפְלִשְׁתִּים ׀ גִּלְחָמִים בִּי וְא־לָהִים סָר מֵעָלַי
 וְלֹא־עָנִנִי עוֹד גַּם בְּיַד־הַנְּבִיאִים גַּם־בַּחֲלֻמוֹת
 וְאִקְרָאָה לָךְ לְהוֹדִיעָנִי מַה אַעֲשֶׂה׃ וַיֹּאמֶר

שְׁמוּאֵל וְלָמָּה תִּשְׁאַלְנִי וי־הִנֵּה סָר מֵעָלַיִךְ וַיְהִי
 עָרָךְ׃ וַיַּעַשׂ י־הִנֵּה לֹו פֶּאֶשֶׁר דָּבָר בִּגְדֵי וַיִּקְרַע
 י־הִנֵּה אֶת־הַמַּמְלָכָה מִיָּדָךְ וַיִּתְּנָה לַרַעַף לְדָוִד׃
 וַיֹּאמֶר לֹא־שָׁמַעְתָּ בְּקוֹל י־הִנֵּה וְלֹא־עָשִׂיתָ
 חֲרוֹן־אָפוֹ בַּעֲמָלְק עַל־כֵּן הַדָּבָר הַזֶּה עָשָׂה־לָּךְ
 י־הִנֵּה הַיּוֹם הַזֶּה׃ וַיִּתֵּן י־הִנֵּה גַם אֶת־יִשְׂרָאֵל
 עִמָּךְ בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים וּמִחָר אֹתָהּ וּבִגְדֵי עָמִי גַם אֶת־
 מַחְנֶה יִשְׂרָאֵל יָתֵן י־הִנֵּה בְּיַד־פְּלִשְׁתִּים׃ וַיִּמְהַר
 שְׂאוֹל וַיִּפֹּל מִלֹּא־קוֹמָתוֹ אֶרְצָה וַיֵּרָא מָאֵד מִדָּבָרִי
 שְׁמוּאֵל גַּם־פָּחַל לֹא־הָיָה בּוֹ כִּי לֹא אָכַל לֶחֶם כָּל־
 הַיּוֹם וְכָל־הַלַּיְלָה׃ וַתָּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל־שְׂאוֹל
 וַתֵּרָא כִּי־נִבְהַל מָאֵד וַתֹּאמֶר אֵלָיו הִנֵּה שָׁמַעְתָּ
 שִׁפְחָתְךָ בְּקוֹלָךְ וְאֲשִׁים נַפְשִׁי בַכֶּפֶי וְאֲשַׁמְעֵ אֶת־
 דְּבָרֶיךָ אֲשֶׁר דִּבַּרְתָּ אֵלָי׃ וַעֲשֵׂה שְׁמַע־נָא גַם־
 אֹתָהּ בְּקוֹל שִׁפְחָתְךָ וְאֲשַׁמָּה לַפִּגְיָה פֶת־לֶחֶם
 וְאָכֹל וַיְהִי כִּךְ פָּתַח כִּי תִלָּךְ בַּדָּרָךְ׃ וַיִּמָּאֵן וַיֹּאמֶר
 לֹא אָכַל וַיִּפְרְצוּ־בּוֹ עֲבָדָיו וְגַם־הָאִשָּׁה וַיִּשְׁמַע
 לְקֹלָם וַיִּקָּם מִהָאָרֶץ וַיָּשָׁב אֶל־הַמָּטָה׃ וַיִּלְאֲשָׁה
 עַגְל־מֶרְבֶּקֶל בַּבֵּית וַתִּמְהַר וַתִּזְבַּחְתָּהּ וַתִּקַּח־קֶמֶחַ
 וַתִּלְשׁ וַתִּפְּהוּ מִצּוֹת׃ וַתִּתְּנָה לַפִּגְיָה שְׂאוֹל וְלַפִּגְיָה
 עֲבָדָיו וַיֹּאכְלוּ וַיִּקְמוּ וַיִּלְכוּ בַלַּיְלָה הַהוּא׃

כט וַיִּקְבְּצוּ פְּלִשְׁתִּים אֶת־כָּל־מַחְנֵיהֶם אֶפְקָה
 וַיִּשְׂרָאֵל חָנִּים בְּעֵין אֲשֶׁר בְּיִזְרְעֵאל׃ וַיִּסְרְגִי
 פְּלִשְׁתִּים עֲבָרִים לְמֵאוֹת וּלְאַלְפִים וְדָוִד וְאַנְשָׁיו
 עֲבָרִים בְּאַחֲרָנָה עִם־אָכִישׁ׃ וַיֹּאמְרוּ שָׂרֵי
 פְּלִשְׁתִּים מָה הָעֲבָרִים הָאֵלֶּה וַיֹּאמֶר אָכִישׁ אֶל־
 שָׂרֵי פְּלִשְׁתִּים הֲלוֹא־זֶה דָּוִד עֶבֶד ׀ שְׂאוֹל מָלָךְ־
 יִשְׂרָאֵל אֲשֶׁר הִנֵּה אֲתִלְּתָה אֹתִי זֶה יָמִים אוֹ־זֶה שָׁנִים
 וְלֹא־מָצָאתִי בּוֹ מֵאוֹמָה מִיּוֹם נָפְלוּ עַד־הַיּוֹם הַזֶּה׃
 וַיִּקְצְפוּ עָלָיו שָׂרֵי פְּלִשְׁתִּים וַיֹּאמְרוּ לּוֹ שָׂרֵי
 פְּלִשְׁתִּים הָשָׁב אֶת־הָאִישׁ וַיָּשָׁב אֶל־מְקוֹמוֹ אֲשֶׁר
 הִפְקַדְתָּו שָׁם וְלֹא־יָרַד עִמָּנוּ בַּמִּלְחָמָה וְלֹא־יָהִיגָה־
 לָנוּ לְשִׁטֹּן בַּמִּלְחָמָה וּבַמָּה יִתְרַצָּה זֶה אֶל־א־דָּנָיו
 הֲלוֹא בְּרֹאשֵׁי הָאֲנָשִׁים הָהֵם׃ הֲלוֹא־זֶה דָּוִד
 אֲשֶׁר יַעֲנוּ־לוֹ בַּמַּחֲלּוֹת לֹא־אֶמַר הִנֵּה שְׂאוֹל בְּאַלְפָיו

וְדָוִד בְּרַבְבָּתוֹ: וַיִּקְרָא אֶכִישׁ אֶל־דָּוִד וַיֹּאמֶר אֵלָיו
חַיִּי־הִנֵּה כִּי־יָשָׁר אַתָּה וטוֹב בְּעֵינַי צִאתְךָ וּבִאֲךָ
אֵתִי בַּמַּחֲנֶה כִּי לֹא־מִצָּאתִי בְךָ רָעָה מִיּוֹם בִּאֲךָ
אֵלַי עַד־הַיּוֹם הַזֶּה וּבְעֵינַי הִסְרָנִים לֹא־טוֹב אַתָּה:
וְעַתָּה שׁוּב וְלֵךְ בְּשָׁלוֹם וְלֹא־תַעֲשֶׂה רָע בְּעֵינַי
סָרְגִי פְלִשְׁתִּים: וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֶכִישׁ כִּי מָה
עָשִׂיתִי וּמִה־מִּצָּאתְךָ בְּעֵבְדְּךָ מִיּוֹם אֲשֶׁר הֵייתִי
לְפָנֶיךָ עַד הַיּוֹם הַזֶּה כִּי לֹא אָבוֹא וּנְלַחֲמָתִי בְּאִיבֵי
אֲדָנִי הַמֶּלֶךְ: וַיַּעַן אֶכִישׁ וַיֹּאמֶר אֶל־דָּוִד יִדְעָתִי
כִּי טוֹב אַתָּה בְּעֵינַי כַּמֶּלֶךְ אֶ־לִּהְיוֹת אִתְּךָ שָׂרִי
פְלִשְׁתִּים אֲמָרוּ לֹא־יַעֲלֶה עִמָּנוּ בַּמִּלְחָמָה: וְעַתָּה
הַשָּׁכֶם בַּבֶּקֶר וְעַבְדִּי אֲדָנִיךָ אֲשֶׁר־בָּאוּ אִתְּךָ
וְהַשְׁכַּמְתָּם בַּבֶּקֶר וְאוֹר לָכֶם וְלָכוּ: וַיִּשְׁכַּם דָּוִד
הוּא וְאֲנָשָׁיו לָלֶכֶת בַּבֶּקֶר לָשׁוּב אֶל־אֶרֶץ
פְּלִשְׁתִּים וּפְלִשְׁתִּים עָלוּ יִזְרְעֵאל:

ל ׀ וַיְהִי בְּבֹא דָוִד וְאֲנָשָׁיו צָקְלָג בַּיּוֹם הַשְּׁלִישִׁי
וְעַמְלָקִי פָשְׁטוּ אֶל־גִּבְגִּב וְאֶל־צָקְלָג וַיַּכּוּ אֶת־צָקְלָג
וַיִּשְׁרְפוּ אֹתָהּ בָּאֵשׁ: וַיִּשְׁבּוּ אֶת־הַנָּשִׁים אֲשֶׁר־בָּהָן
מִקֶּטָן וְעַד־גָּדוֹל לֹא הָמִיתוּ אִישׁ וַיִּנְהֲגוּ וַיֵּלְכוּ
לְדַרְכָּם: וַיָּבֹא דָוִד וְאֲנָשָׁיו אֶל־הָעִיר וְהִנֵּה
שָׂרוּפָה בָּאָשׁ וּנְשִׁיהֶם וּבָנֵיהֶם וּבְנֹתֵיהֶם נִשְׁבּוּ:
וַיֵּשֶׁא דָוִד וְהָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ אֶת־קוֹלָם וַיִּבְכּוּ עַד
אֲשֶׁר אִין־בָּהֶם כֹּחַ לִבָּכּוֹת: וַיִּשְׁתִּי נָשִׁי־דָוִד נִשְׁבּוּ
אֲחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵלִית וְאַבִּיגַיִל אִשְׁתׁ נָבָל הַכַּרְמֶלִי:
וַתֵּצֵא לְדָוִד מֵאֵד כִּי־אָמְרוּ הָעָם לְסָקְלוֹ כִּי־מָרָה
גִּפְשׁ כָּל־הָעָם אִישׁ עַל־בָּנוּ וְעַל־בְּנֹתָיו וַיִּתְחַנֵּק
דָּוִד בִּי־הַנָּה אֶ־לִּהְיוֹ: וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל־אֲבִיתָר
הַכֹּהֵן בֶּן־אֲחִימֶלֶךְ הַגִּישָׁה־נָּא לִי הָאֶפֶוד וַיִּגָּשׁ
אֲבִיתָר אֶת־הָאֶפֶוד אֶל־דָּוִד: וַיִּשְׁאַל דָּוִד בִּי־הַנָּה
לֵאמֹר אֶרְדָּף אַחֲרִי הַגְּדוֹד־הַזֶּה הַאֲשֻׁנָּנוּ וַיֹּאמֶר
לוֹ רְדָף כִּי־הַשָּׁג תִּשְׁיֵג וְהַצֵּל תִּצְלִיל: וַיֵּלֶךְ דָּוִד
הוּא וְשֵׁשׁ־מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיָּבֹאוּ עַד־גִּבְתֵּי
הַבְּשׂוֹר וְהַנּוֹתָרִים עָמְדוּ: וַיִּרְדָּף דָּוִד הוּא
וְאַרְבַּע־מֵאוֹת אִישׁ וַיַּעֲמִדוּ מֵאֲחֵיהֶם אִישׁ אֲשֶׁר
פָּגְרוּ מִעֵבֶר אֶת־גִּבְתֵּי הַבְּשׂוֹר: וַיִּמָּצְאוּ אִישׁ־

מִצָּרִי בַשָּׂדֶה וַיִּקְחוּ אֹתוֹ אֶל־דָּוִד וַיִּתְּנוּ־לוֹ לֶחֶם
וַיֹּאכֵל וַיִּשְׁקָהוּ מַיִם: וַיִּתְּנוּ־לוֹ פֶּלֶח דְּבִלָּה וּשְׁגִי
צִמְקִים וַיֹּאכֵל וַתֵּשֶׁב רוּחוֹ אֵלָיו כִּי לֹא־אָכַל לֶחֶם
וְלֹא־שָׁתָה מַיִם שְׁלֹשָׁה יָמִים וּשְׁלֹשָׁה לַיְלֹת:
וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד לְמִי־אַתָּה וְאֵי מִזֶּה אַתָּה וַיֹּאמֶר
גֵּעַר מִצָּרִי אֲנֹכִי עֹבֵד לְאִישׁ עַמְלָקִי וַיַּעֲזֹבֵנִי אֲדָנִי
כִּי חֲלִיתִי הַיּוֹם שְׁלֹשָׁה: וַאֲנִחָנוּ פָשְׁטָנוּ גִבְגִּב
הַכַּרְתִּי וְעַל־אֲשֶׁר לִיהוּדָה וְעַל־גִּבְגִּב כָּלֵב וְאֶת־
צָקְלָג שָׂרְפָנוּ בָּאֵשׁ: וַיֹּאמֶר אֵלָיו דָּוִד הַתּוֹרֵדָנִי
אֶל־הַגְּדוֹד הַזֶּה וַיֹּאמֶר הַשְׁבָּעָה לִּי בֹא־לִהְיוֹת אִם־
תְּמִיתָנִי וְאִם־תִּסָּגְרָנִי בְּיַד־אֲדָנִי וְאוֹרְדָךְ אֶל־
הַגְּדוֹד הַזֶּה: וַיִּרְדְּהוּ וְהִנֵּה נְטָשִׁים עַל־פָּנָי כָּל־
הָאָרֶץ אֲכָלִים וְשֹׁתִים וְתַגְלִים בְּכָל־הַשָּׂדֶה הַגָּדוֹל
אֲשֶׁר לְקַחוּ מֵאֶרֶץ פְּלִשְׁתִּים וּמֵאֶרֶץ יְהוּדָה:
וַיִּנָּפֶם דָּוִד מִהַנָּשָׁף וְעַד־הָעָרֵב לְמַחֲרָתָם וְלֹא־
נִמְלֹט מִהֶם אִישׁ כִּי אִם־אֶרְבַּע מֵאוֹת אִישׁ־גֵּעַר
אֲשֶׁר־רָכְבוּ עַל־הַגְּמָלִים וַיִּגְסּוּ: וַיִּצָּל דָּוִד אֶת
כָּל־אֲשֶׁר לְקַחוּ עַמְלָק וְאֶת־שְׁתֵּי נָשָׁיו הַצֵּיל דָּוִד:
וַיֵּלֶךְ גֵּעַר־לָהֶם מִן־הַקֶּטָן וְעַד־הַגָּדוֹל וְעַד־בָּנִים
וּבָנוֹת וּמִשְׁלָל וְעַד כָּל־אֲשֶׁר לְקַחוּ לָהֶם הַכָּל
הַשִּׁיב דָּוִד: וַיִּיָּקֶח דָּוִד אֶת־כָּל־הַצֹּאן וְהַבָּקָר גִּהְיוּ
לְפָנָי הַמִּקְנֶה הַהוּא וַיֹּאמְרוּ זֶה שָׁלַל דָּוִד: וַיָּבֹא
דָּוִד אֶל־מֵאֲחֵיהֶם הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר־פָּגְרוּ מִלְּכָת
אֲחֵרֵי דָוִד וַיִּשְׁיבֵם בְּגִתֵּי הַבְּשׂוֹר וַיִּצָּאוּ לְקִרְיַת
דָּוִד וּלְקִרְיַת הָעָם אֲשֶׁר־אִתּוֹ וַיִּגָּשׁ דָּוִד אֶת־הָעָם
וַיִּשְׁאַל לָהֶם לְשָׁלוֹם: וַיַּעַן כָּל־אִישׁ־רָע וּבִלְעֵל
מִהָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר הָלְכוּ עִם־דָּוִד וַיֹּאמְרוּ יַעַן אֲשֶׁר
לֹא־הָלְכוּ עִמָּי לֹא־נָתַן לָהֶם מִהַשָּׁלָל אֲשֶׁר הִצֵּלָנוּ
כִּי־אִם־אִישׁ אֶת־אִשְׁתּוֹ וְאֶת־בָּנָיו וַיִּנְהֲגוּ וַיֵּלְכוּ:
וַיֹּאמֶר דָּוִד לֹא־תַעֲשׂוּ כֵן אֲחֵי אֶת אֲשֶׁר־נָתַן
יְ־הוָה לָנוּ וַיִּשְׁמַר אֲתָנוּ וַיִּתֵּן אֶת־הַגְּדוֹד הַזֶּה
עָלֵינוּ בְּיָדָנוּ: וַיִּמְלִי יִשְׁמַע לָכֶם לְדַבֵּר הַזֶּה כִּי
כַתְּלָק ׀ הִיכַד בַּמִּלְחָמָה וּכְתָלָק הַיֹּשֵׁב עַל־הַכְּלִים
יַחַדוּ יַחַלְקוּ: וַיְהִי מִהַיּוֹם הַהוּא וּמִעַלָּה וַיִּשְׁמָה
לְחָק וּלְמִשְׁפָּט לְיִשְׂרָאֵל עַד הַיּוֹם הַזֶּה: וַיָּבֹא דָוִד
אֶל־צָקְלָג וַיִּשְׁלַח מִהַשָּׁלָל לְזִקְנֵי־יְהוּדָה לְרַעְיָהּ

לאמר הנה לכם ברכה משלל איבי י-הוה:
 "ולאשר בבית-אל ולאשר ברמות-נגב ולאשר
 בנדר: "ולאשר בערער ולאשר בשפמות ולאשר
 באשתמע: "ולאשר ברכל ולאשר בערי
 הירחמאלי ולאשר בערי הקיני: "ולאשר בחרמה
 ולאשר בבור-עשן ולאשר בעתד: "ולאשר
 בחברון ולכל-המקמות אשר-התהלך-שם דוד
 הוא ואנשיו:

לא "ופלשתים גלחמים בישראל ויגסו אנשי
 ישראל מפני פלשתים ויפלו חללים בהר הגלבוע:
 וינדבקו פלשתים את-שאויל ואת-בגיו ויכו
 פלשתים את-יהונתן ואת-אבינכב ואת-
 מלפישוע בני שאויל: ונתכבד המלחמה אל-
 שאויל וימצאאו המורים אנשים בקשת ויחל
 מאד מהמורים: וינאמר שאויל לנשא כליו שלף
 חרבך ודקרני בה פו-יבואו הערלים האלה
 ודקרני והתעללו-בי ולא אבה נשא כליו כי ירא
 מאד וינקח שאויל את-החרב ויפל עליה: ויירא
 נשא-כליו כי מת שאויל ויפל גם-הוא על-חרבו
 וימת עמו: וינמת שאויל ושלשת בניו ונשא כליו
 גם כל-אנשיו ביום ההוא יחדו: וייראו אנשי-
 ישראל אשר-בעבר העמק ואשר ו בעבר הירדן
 כי-גסו אנשי ישראל וכי-מתו שאויל ובגיו
 ויעזבו את-הערים ויגסו ויבאו פלשתים וישבו
 בהן: ויהי ממחרת ויבאו פלשתים לפשט את-
 החללים וימצאו את-שאויל ואת-שלשת בניו
 נפלים בהר הגלבוע: ויכרתו את-ראשו ויפשטו
 את-כליו וישלחו בארץ-פלשתים סביב לבשר
 בית עצביהם ואת-העם: וישימו את-כליו בית
 עשתרות ואת-גזיתו תקעו בחומת בית שן:
 "וישמעו אליו ישבי יביש גלעד את אשר-עשו
 פלשתים לשאויל: "ויקומו כל-איש חילו וילכו
 כל-הלילה ויקחו את-גזית שאויל ואת גזית בניו
 מחומת בית שן ויבאו יבשה וישרפו אתם שם:

"ויקחו את-עצמותיהם ויקברו תחת-האשל
 ביבשה ויצמו שבעת ימים:

א "ויהי אחרי מות שאויל ודוד שב מהפז את-
 העמלק וישב דוד בצקלג ימים שנים: ויהי ו
 ביום השלישי והנה איש בא מן-המחנה מעם
 שאויל ובגדיו קרעים ואדמה על-ראשו ויהי
 בבאו אל-דוד ויפל ארצה וישתחו: וינאמר לו
 דוד אי מזה תבוא וינאמר אליו ממחנה ישראל
 נמלטתי: וינאמר אליו דוד מה-היה הדבר הגד-
 בא לי וינאמר אשר-גס העם מן-המלחמה וגם-
 הרבה נפל מן-העם וימתו וגם שאויל ויהונתן בנו
 מתו: וינאמר דוד אל-הנער המגיד לו איך ידעת
 כי-מת שאויל ויהונתן בנו: וינאמר הנער ו המגיד
 לו יקרא בקריתל בהר הגלבוע והנה שאויל נשען
 על-חניתו והנה הרכב ובעלי הפרשים הדבקהו:
 ויפון אתריו ויראני ויקרא אלי ואמר הנני:
 "וינאמר לי מי-אתה ואמר אליו עמלקי אנכי:
 "וינאמר אלי עמד-גא עלי ומתתני כי אתוני
 השבץ כי-כל-עוד נפשי בי: ונאעמד עליו
 ואמתתהו כי ידעתי כי לא יתנה אחרי נפלו ואקח
 הנזר ו אשר על-ראשו ואצעדה אשר על-זרעו
 ואביאם אל-אדני הנה: "ויחזק דוד בבגדו
 ויקרעם וגם כל-האנשים אשר אתו: "ויספדו
 ויכפו ויצמו עד-הערב על-שאויל ועל-יהונתן
 בנו ועל-עם י-הוה ועל-בית ישראל כי נפלו
 בהרב: וינאמר דוד אל-הנער המגיד לו אי מזה
 אתה וינאמר בן-איש גר עמלקי אנכי: וינאמר
 אליו דוד איך לא יראת לשלח ידך לשחת את-
 משית י-הוה: "ויקרא דוד לאחד מהנערים
 וינאמר גש פגע-בו ויפכהו וימת: "וינאמר אליו דוד
 דמך על-ראשך כי פיה ענה בך לאמר אנכי מתתי
 את-משית י-הוה: "ויקנו דוד את-הקינה הזאת
 על-שאויל ועל-יהונתן בנו: "וינאמר ללמד בני-
 יהודה קשת הנה כתובה על-ספר הישר: "העביל
 ישראל על-במותיה חלל איך נפלו גבורים: אל-

תגידו בלֹת אל־תבשרו בחוצות אשקלון פֶּן־
תשמחנה בנות פִּלְשִׁתִּים פֶּן־תעלזנה בנות
העֲרָלִים: ^אהָרִי בַגִּלְבָּע אל־טַל ואל־מִטֶּר עֲלֵיכֶם
ושִׁי־דֵי תְרוּמַת כִּי שָׁם נִגְעַל מִגֶּן גְּבוּרִים מִגֶּן
שָׂאוֹל בְּלִי מַשִּׁיחַ בַּשָּׁמֶן: ^במִדָּם חֲלָלִים מִחֶלֶב
גְּבוּרִים קָשֶׁת יְהוֹנָתָן לֹא נִשּׁוּג אֶחָד וְחֶרֶב שָׂאוֹל
לֹא תָשׁוּב רִיקָם: ^גשָׂאוֹל ויהונתן הנאֲהָבִים
והנְעִימִם בְּחַיֵּיהֶם וּבְמוֹתָם לֹא נִפְרְדּוּ מִנְּשָׁרִים
קָלוּ מֵאֲרִיֹת גְּבוּרֹ: ^דבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל אל־שָׂאוֹל
בְּכִינָה הַמִּלְבָּשָׁכֶם שָׁנִי עִם־עַדְנִים הַמַּעֲלָה עָדִי
זָהָב עַל לְבוּשְׁכֶן: ^האִיךָ נָפְלוּ גְבוּרִים בְּתוֹךְ
הַמִּלְחָמָה יְהוֹנָתָן עַל־בְּמוֹתֶיךָ חֲלָל: ^וצֶר־לִי עָלֶיךָ
אֲחִי יְהוֹנָתָן נַעֲמָתָ לִי מֵאֵד נִפְלְאָתָה אֶהְבֶּתְךָ לִי
מֵאֲהַבַת נָשִׁים: ^זאִיךָ נָפְלוּ גְבוּרִים וַיֵּאבְדּוּ כָלִי
מִלְחָמָה:

ב ^אוַיְהִי אַחֲרֵי־כֵן וַיִּשְׂאֵל דָּוִד בִּי־הֲנִה לֵאמֹר
הֲאֵעֲלֶה בְּאַחַת עַרְיֵי יְהוּדָה וַיֹּאמֶר י־הִנֵּה אֵלָיו
עֲלֶה וַיֹּאמֶר דָּוִד אָנֹכִי אֵעֲלֶה וַיֹּאמֶר חֲבֵרְנָה: ^בוַיַּעַל
שָׁם דָּוִד וְגַם שְׁתֵּי נָשָׁיו אַחֲיִנֹעַם הַיִּזְרְעֵלִית
וְאַבִּיגַיִל אִשְׁתׁ נָבָל הַכַּרְמֶלִי: ^גוַאֲנָשָׁיו אֲשֶׁר־עִמּוֹ
הָעֲלָה דָוִד אִישׁ וּבֵיתוֹ וַיֵּשְׁבוּ בְּעַרְיֵי חֲבֵרוֹן:
וַיָּבֹאוּ אַנְשֵׁי יְהוּדָה וַיִּמְשְׁחוּ־שָׁם אֶת־דָּוִד לַמֶּלֶךְ
עַל־בֵּית יְהוּדָה וַיָּגִדוּ לְדָוִד לֵאמֹר אַנְשֵׁי יִבְיִשׁ
גִּלְעָד אֲשֶׁר קָבְרוּ אֶת־שָׂאוֹל: ^דוַיִּשְׁלַח דָּוִד
מַלְאָכִים אֶל־אַנְשֵׁי יִבְיִשׁ גִּלְעָד וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם
בְּרָכִים אַתֶּם לִי־הִנֵּה אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם הַחֹסֶד הַזֶּה
עִם־אֲדֹנֵיכֶם עִם־שָׂאוֹל וְתִקְבְּרוּ אֹתוֹ: ^הוַעֲתָה
יַעֲשִׂי־הֲנִה עִמָּכֶם חֹסֶד וְאַמֶּת וְגַם אֲנֹכִי אַעֲשֶׂה
אִתְּכֶם הַטּוֹבָה הַזֹּאת אֲשֶׁר עָשִׂיתֶם הַדָּבָר הַזֶּה:
וַעֲתָה ^ותַּחֲזִקְנָה יְדֵיכֶם וְהָיוּ לְבָנֵי־חַיִל כִּי־מָת
אֲדֹנֵיכֶם שָׂאוֹל וְגַם־אֹתִי מָשְׁחוּ בֵּית־יְהוּדָה לַמֶּלֶךְ
עֲלֵיהֶם: ^זוַאֲבִנָּה בֶן־נֹר שֶׁר־צָבָא אֲשֶׁר לְשָׂאוֹל
לָקַח אֶת־אִישׁ בִּשְׁתׁ בֶּן־שָׂאוֹל וַיַּעֲבֹרְהוּ מִחֲנָנִים:
^חוַיִּמְלִכֵהוּ אֶל־הַגִּלְעָד וְאֶל־הָאֲשׁוּרִי וְאֶל־יִזְרְעֵאל
וְעַל־אֶפְרַיִם וְעַל־בִּנְיָמִן וְעַל־יִשְׂרָאֵל כָּלָה: ^טבֶּן־

אַרְבָּעִים שָׁנָה אִישׁ־בִּשְׁתׁ בֶּן־שָׂאוֹל בְּמָלְכוֹ עַל־
יִשְׂרָאֵל וּשְׁתֵּים שָׁנִים מָלָךְ אַךְ בֵּית יְהוּדָה הָיוּ
אַחֲרֵי דָוִד: ^אוַיְהִי מִסְפַּר הַיָּמִים אֲשֶׁר הָיָה דָּוִד
מָלָךְ בְּחֵבְרוֹן עַל־בֵּית יְהוּדָה שִׁבְעֵה שָׁנִים וּשְׁשֵׁה
חֳדָשִׁים: ^בוַיֵּצֵא אֲבִנָּה בֶן־נֹר וְעַבְדֵי אִישׁ־בִּשְׁתׁ
בֶּן־שָׂאוֹל מִמִּחְנָנִים גְּבָעוֹנָה: ^גוַיּוֹאֵב בֶּן־צְרוּיָה
וְעַבְדֵי דָוִד יָצְאוּ וַיִּפְגְּשׁוּם עַל־בִּרְכַת גְּבָעוֹן יַחֲדוֹ
וַיֵּשְׁבוּ אֵלָה עַל־הַבִּרְכָּה מִזָּה וְאֵלָה עַל־הַבִּרְכָּה
מִזָּה: ^דוַיֹּאמֶר אֲבִנָּה אֶל־יּוֹאֵב יָקוּמוּ נָא הַנְּעָרִים
וַיִּשְׁחָקוּ לִפְנֵינוּ וַיֹּאמֶר יּוֹאֵב יָקֻמוּ: ^הוַיִּקְמוּ
וַיַּעֲבְרוּ בַּמִּסְפָּר שָׁנִים עָשָׂר לְבִנְיָמִן וּלְאִישׁ בִּשְׁתׁ
בֶּן־שָׂאוֹל וּשְׁנַיִם עָשָׂר מֵעַבְדֵי דָוִד: ^ווַיִּתְחַקּוּ
אִישׁ ^זבְּרֹאשׁ רֵעֵהוּ וְחָרְבּוֹ בְּצֶד רֵעֵהוּ וַיִּפְּלוּ יַחֲדוֹ
וַיִּקְרָא לַמָּקוֹם הַהוּא חֶלְקַת הַצָּרִים אֲשֶׁר בְּגְבָעוֹן:
^חוַתְּהִי הַמִּלְחָמָה קָשָׁה עַד־מָאֵד בַּיּוֹם הַהוּא וַיִּגָּף
אֲבִנָּה וְאַנְשֵׁי יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד: ^טוַיְהִי־יוֹשֵׁם
שְׁלִשָּׁה בְנֵי צְרוּיָה יּוֹאֵב וְאַבִּישַׁי וַעֲשֵׂהאֵל
וַעֲשֵׂהאֵל־קָל בְּרָגְלָיו כְּאַחַד הַצָּבִים אֲשֶׁר בַּשָּׂדֶה:
^יוַיִּרְדֹּף עֲשֵׂהאֵל אַחֲרֵי אֲבִנָּה וְלֹא־נָטָה לָלֶכֶת עַל־
הַיָּמִין וְעַל־הַשְּׂמֹאל מֵאַחֲרֵי אֲבִנָּה: ^{יא}וַיִּפֹּן אֲבִנָּה
אַחֲרָיו וַיֹּאמֶר הֲאֵתָה זֶה עֲשֵׂהאֵל וַיֹּאמֶר אָנֹכִי:
^{יב}וַיֹּאמֶר לוֹ אֲבִנָּה נָטָה לָךְ עַל־יָמִינְךָ אוֹ עַל־
שְׂמֹאלְךָ וְאַחֲזוּ לָךְ אֶחָד מֵהַנְּעָרִים וְקַח־לָךְ אֶת־
חֶלְצָתוֹ וְלֹא־אָבָה עֲשֵׂהאֵל לָסוּר מֵאַחֲרָיו: ^{יג}וַיִּסָּף
עוֹד אֲבִנָּה לֵאמֹר אֶל־עֲשֵׂהאֵל סוּר לָךְ מֵאַחֲרֵי
לָמָּה אֶכְפֹּה אֶרְצָה וְאִיךָ אֶשָּׂא פָנַי אֶל־יּוֹאֵב
אַחִיד: ^{יד}וַיִּמָּאֵן לָסוּר וַיִּכְהוּ אֲבִנָּה בְּאַחֲרֵי הַחֲנִית
אֶל־הַחֲמֹשׁ וַתִּצָּא הַחֲנִית מֵאַחֲרָיו וַיִּפֹּל־שָׁם וַיָּמָת
תַּחְתּוֹ וַיְהִי כֹל־הַבָּא אֶל־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־נָפַל שָׁם
עֲשֵׂהאֵל וַיָּמָת וַיַּעֲמָדוּ: ^{טו}וַיִּרְדְּפוּ יּוֹאֵב וְאַבִּישַׁי
אַחֲרֵי אֲבִנָּה וְהַשְּׂמֹשׁ בָּאָה וְהָמָּה בָּאוּ עַד־גְּבַעַת
אֲמָה אֲשֶׁר עַל־פְּנֵי־גִית דָּרֶךְ מִדְּבָר גְּבָעוֹן:
^{טז}וַיִּתְקַבְּצוּ בְנֵי־בִנְיָמִן אַחֲרֵי אֲבִנָּה וַיְהִיו לְאַגֻּדָּה
אַחַת וַיַּעֲמָדוּ עַל רֹאשׁ־גְּבַעָה אַחַת: ^{יז}וַיִּקְרָא אֲבִנָּה
אֶל־יּוֹאֵב וַיֹּאמֶר הֲלֹנֹצַח תֹּאכַל חֶרֶב הָלֹא יִלְעָתָה
כִּי־מָרָה תִּהְיֶה בְּאַחֲרוֹנָה וְעַד־מָתַי לֹא־תֹאמַר

לָעָם לָשׁוּב מֵאַחֲרֵי אַחֲיָהֶם: וַיֹּאמֶר יוֹאָב חַי
הָאֱלֹהִים כִּי לֹא דִבַּרְתָּ כִּי אֲזִי מִהֲבִקֵּר נַעֲלָה
הָעָם אִישׁ מֵאַחֲרֵי אָחִיו: וַיִּתְקַע יוֹאָב בְּשׁוֹפָר
וַיַּעֲמִדוּ כָל־הָעָם וְלֹא־יָרְדּוּ עוֹד אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל
וְלֹא־יָסֻפוּ עוֹד לְהִלָּחֶם: וַאֲבִנָּר וְאַנְשָׁיו הָלְכוּ
בְּעֶרְבָה כָּל הַלַּיְלָה הַהוּא וַיַּעֲבְרוּ אֶת־הַיַּרְדֵּן וַיִּלְכוּ
כָּל־הַבְּתָרוֹן וַיָּבֹאוּ מַחֲנֵימִים: וַיּוֹאֲב שָׁב מֵאַחֲרֵי
אַבְנֵר וַיִּקְבֹּץ אֶת־כָּל־הָעָם וַיִּפְקְדוּ מַעֲבָדֵי דָוִד
תִּשְׁעָה־עָשָׂר אִישׁ וַעֲשָׂה־אֵל: וַעֲבָדֵי דָוִד הַכּוֹ
מִבְּנֵימֹן וּבִאנְשֵׁי אַבְנֵר שְׁלֹשׁ־מֵאוֹת וְשֵׁשִׁים אִישׁ
מָתוּ: וַיִּשְׁאוּ אֶת־עֲשָׂה־אֵל וַיִּקְבְּרֻהוּ בְּקִבְרֵי אָבִיו
אֲשֶׁר בֵּית לָחֶם וַיִּלְכוּ כָל־הַלַּיְלָה יוֹאָב וְאַנְשָׁיו
וַיָּאֵר לָהֶם בְּחֶבְרוֹן:

ג וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה אַרְכָּה בֵּין בֵּית שָׁאוּל וּבֵין בֵּית
דָּוִד וְדָוִד הִלָּךְ וַחֲזָק וּבֵית שָׁאוּל הִלְכִים וְדָלִים: וַיִּוָּלְדוּ
לְדָוִד בָּנִים בְּחֶבְרוֹן וַיְהִי בַכּוֹרֶז אֲמִנּוֹן
לְאַחִינֹעַם הַיִּזְרְעֵאלִית: וּמִשְׁגָּהוּ כְלָאֵב לְאַבִּיגַיִל
אִשְׁתִּי נָבָל הַכַּרְמֶלִי וְהַשְּׁלִשִׁי אַבְשָׁלוֹם בֶּן־מַעֲכָה
בַּת־תַּלְמִי מֶלֶךְ גִּישׁוֹר: וְהַרְבִּיעִי אֲדֹנִיָּה בֶן־חַגִּית
וְהַחֲמִישִׁי שִׁפְטָיָה בֶן־אֲבִיטָל: וְהַשֵּׁשִׁי יִתְרָעָם
לַעֲגָלָה אִשְׁתִּי דָּוִד אֵלָּה יָלְדוּ לְדָוִד בְּחֶבְרוֹן: וַיְהִי
בַּהֲיוֹת הַמִּלְחָמָה בֵּין בֵּית שָׁאוּל וּבֵין בֵּית דָּוִד
וְאַבְנֵר הָיָה מִתְחַזֵּק בְּבֵית שָׁאוּל: וַיִּלְשָׁאוּל פִּלְגֶשׁ
וּשְׁמָה רַצְפָּה בַת־אִיָּה וַיֹּאמֶר אֶל־אַבְנֵר מַדּוּעַ
בָּאתָ אֶל־פִּילְגֶשׁ אָבִי: וַיֹּחֲרֹ לְאַבְנֵר מְאֹד עַל־
דִּבְרֵי אִישׁ־בִּשְׁתִּי וַיֹּאמֶר הֲרֹאשׁ כָּלֵב אֲנֹכִי אֲשֶׁר
לִיהוּדָה הַיּוֹם אַעֲשֶׂה־חֹסֶד עִם־בֵּית אֲשָׁאוּל אָבִיךָ
אֶל־אָחִיו וְאֶל־מִרְעָהוּ וְלֹא הִמָּצִיתָ בְּיַד־דָּוִד
וְתִפְקֹד עָלַי עֲוֹן הָאִשָּׁה הַיּוֹם: כֹּה־יַעֲשֶׂה־אֱלֹהִים
לְאַבְנֵר וְכֹה יִסִּיף לוֹ כִּי כַּאֲשֶׁר נִשְׁפָּע י־הוּא לְדָוִד
כִּי־כֵן אַעֲשֶׂה־לוֹ: לְהַעֲבִיר הַמַּמְלָכָה מִבֵּית שָׁאוּל
וּלְהָלִיךְ אֶת־כִּסֵּא דָּוִד עַל־יִשְׂרָאֵל וְעַל־יְהוּדָה
מִדָּן וְעַד־בָּאֵר שָׁבַע: וְלֹא־יָכֹל עוֹד לְהָשִׁיב אֶת־
אַבְנֵר דָּבָר מִיָּרְאָתוֹ אִתּוֹ: וַיִּשְׁלַח אַבְנֵר
מִלֹּאכִים אֶל־דָּוִד תַּחֲתָיו לֵאמֹר לְמִי־אָרֶץ לֵאמֹר

כָּרַתָּה בְּרִיתָךְ אִתִּי וְהִנֵּה יָדִי עִמָּךְ לְהִסָּב אֵלַיךְ
אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל: וַיֹּאמֶר טוֹב אֲנִי אֲכַרְתִּי אִתָּךְ
בְּרִית אֵךְ דָּבָר אֲחִיד אֲנֹכִי שָׂאֵל מֵאַחֲרֶךְ לֵאמֹר לֹא־
תִרְאֶה אֶת־פָּנַי כִּי אִם־לִפְנֵי הַבִּיאָךְ אֶת מִיכָל
בַּת־שָׁאוּל בְּבֹאֲךָ לִרְאוֹת אֶת־פָּנַי: וַיִּשְׁלַח דָּוִד
מִלֹּאכִים אֶל־אִישׁ־בִּשְׁתִּי בֶן־שָׁאוּל לֵאמֹר תִּנָּה
אֶת־אִשְׁתִּי אֶת־מִיכָל אֲשֶׁר אֲרָשְׁתִּי לִי בַמָּאָה
עָרְלוֹת פְּלִשְׁתִּים: וַיִּשְׁלַח אִישׁ בִּשְׁתִּי וַיִּקְחָה מֵעַם
אִישׁ מֵעַם פִּלְטִיָּאל בֶּן־גִּלְיָשׁ: וַיִּלָּךְ אִתָּהּ אִישָׁהּ
הַלּוֹד וּבָכָה אַחֲרָיָה עַד־בַּתְּרִים וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְנֵר
לָךְ שׁוֹב וַיָּשָׁב: וַיְדַבֵּר־אַבְנֵר הָיָה עִם־זִקְנֵי
יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר גַּם־תָּמוּל גַּם־שְׁלֹשׁ הַיִּיתָם
מִבְּקָשִׁים אֶת־דָּוִד לְמָלֵךְ עָלֵיכֶם: וַעֲתָה עֲשׂוּ כִּי
י־הוּא אָמַר אֶל־דָּוִד לֵאמֹר בְּיָד אֲנִי עֲבָדִי
הוֹשִׁיעַ אֶת־עַמִּי יִשְׂרָאֵל מִיַּד פְּלִשְׁתִּים וּמִיַּד כָּל־
אֹיְבֵיהֶם: וַיְדַבֵּר גַּם־אַבְנֵר בְּאַזְנֵי בְנֵימִין וַיִּלָּךְ
גַּם־אַבְנֵר לְדָבָר בְּאַזְנֵי דָוִד בְּחֶבְרוֹן אֶת כָּל־אֲשֶׁר־
טוֹב בְּעֵינָי יִשְׂרָאֵל וּבְעֵינָי כָּל־בֵּית בְּנֵימִין: וַיָּבֹא
אַבְנֵר אֶל־דָּוִד חֶבְרוֹן וְאִתּוֹ עֲשָׂרִים אַנְשִׁים וַיַּעַשׂ
דָּוִד לְאַבְנֵר וּלְאַנְשָׁיו אֲשֶׁר־אִתּוֹ מִשְׁתָּה: וַיֹּאמֶר
אַבְנֵר אֶל־דָּוִד אֲקוּמָה וְאֵלְכָה וְאֶקְבָּצָה אֶל־אֲדֹנָי
הַמֶּלֶךְ אֶת־כָּל־יִשְׂרָאֵל וַיְכַרְתּוּ אִתָּךְ בְּרִית וּמִלְכָּתָהּ
בְּכָל אֲשֶׁר־תֹּאמַר נִפְשָׁךְ וַיִּשְׁלַח דָּוִד אֶת־אַבְנֵר
וַיִּלָּךְ בְּשָׁלוֹם: וְהִנֵּה עֲבָדֵי דָוִד וַיּוֹאֲב בָּא מִהַגְדּוֹד
וְשָׁלַל רַב עַמָּם הִבִּיאוּ וְאַבְנֵר אֵינָנו עִם־דָּוִד
בְּחֶבְרוֹן כִּי שָׁלְחוּ וַיִּלָּךְ בְּשָׁלוֹם: וַיּוֹאֲב וְכָל־
הַעָבָא אֲשֶׁר־אִתּוֹ בָּאוּ וַיִּגְדּוּ לַיּוֹאֲב לֵאמֹר בָּא־
אַבְנֵר בֶּן־נֵר אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיִּשְׁלַחְהוּ וַיִּלָּךְ בְּשָׁלוֹם:
וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל־הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר מֶה עָשִׂיתָ הַנֵּה־
בָּא אַבְנֵר אֵלַיךְ לְמַה־זֶּה שְׁלַחְתּוֹ וַיִּלָּךְ הַלּוֹד:
וַיַּדְעַת אֶת־אַבְנֵר בֶּן־נֵר כִּי לִפְתָּתָהּ בָּא וְלָדַעַת
אֶת־מוֹצָאָהּ וְאֶת־מוֹבָאָהּ וְלָדַעַת אֶת כָּל־אֲשֶׁר
אִתָּה עֲשֵׂה: וַיִּצָּא יוֹאָב מֵעַם דָּוִד וַיִּשְׁלַח
מִלֹּאכִים אַחֲרָיָה אַבְנֵר וַיָּשָׁבוּ אִתּוֹ מִבּוֹר הַסָּרָה
וְדָוִד לֹא יָדָע: וַיָּשָׁב אַבְנֵר חֶבְרוֹן וַיִּטְהֹר יוֹאָב
אֶת־תּוֹךְ הַשָּׁעַר לְדָבָר אִתּוֹ בַּשָּׁלִי וַיִּפְּהוּ שָׁם

החֲמֹשׁ וּלְמַת בָּזָם עָשָׂה אֵל אֶחָיו: כח וַיִּשְׁמַע דָּוִד
מֵאַחֲרֵי כֵן וַיֹּאמֶר נָקִי אֲנֹכִי וּמִמְלַכְתִּי מַעַם יְ-הוָה
עַד-עוֹלָם מִדְּמִי אַבְנֵר בֶּן-נֵר: כט יַחְלֹל עַל-רֹאשׁ
יֹאָב וְעַל כָּל-בֵּית אָבִיו וְעַל-יִפְרַת מִבֵּית יוֹאָב זָב
וּמִצָּרַע וּמִחֲזִיק בַּפֶּלֶךְ וְנָפֵל בַּחֶרֶב וּחֲסֵר-לֶחֶם:
ליו וַיֹּאב וְאֲבִישׁי אֶחָיו הָרְגוּ לְאַבְנֵר עַל אֲשֶׁר הָמִית
אֶת-עָשָׂה אֵל אֶחֱיָהֶם בְּגִבְעוֹן בַּמִּלְחָמָה: לא וַיֹּאמֶר
דָּוִד אֶל-יֹאָב וְעַל-כָּל-הָעָם אֲשֶׁר-אִתּוֹ קִרְעוּ
בְּגָדֵיכֶם וַחֲגֹרוּ שַׁקִּים וְסַפְדוּ לִפְנֵי אַבְנֵר וְהַמֶּלֶךְ
דָּוִד הִלֵּךְ אַחֲרָי הַמָּטָה: לב וַיִּקְבְּרוּ אֶת-אַבְנֵר
בַּחֲבָרוֹן וַיִּשָּׂא הַמֶּלֶךְ אֶת-קוֹלוֹ וַיִּבֶךְ אֶל-קִבְר
אַבְנֵר וַיִּבְכּוּ כָל-הָעָם: לד וַיִּקְלְנוּ הַמֶּלֶךְ אֶל-אַבְנֵר
וַיֹּאמֶר הַכְּמוֹת נָבֵל יָמוֹת אַבְנֵר: לה יֵדָד לֹא-אֶסְרוֹת
וְרָגְלִיךָ לֹא-לִנְחָשֹׁתַיִם הִגָּשׁוּ כִּנְפוֹל לִפְנֵי בְנֵי-
עוֹלָה נִפְלְתָ וַיִּסְפוּ כָל-הָעָם לִבְכוֹת עָלָיו: לו וַיִּבֹּא
כָל-הָעָם לְהַבְרֹת אֶת-דָּוִד לֶחֶם בַּעֲזַת הַיּוֹם
וַיִּשְׁבַּע דָּוִד לֵאמֹר כֹּה יַעֲשֶׂה-לִּי אֱ-לֹהִים וְכֹה
יִסִּיף כִּי אִם-לִפְנֵי בּוֹא-הַשָּׁמֶשׁ אֶטְעַם-לֶחֶם אוֹ
כָל-מְאוּמָה: לז וְכָל-הָעָם הִפִּירוּ וַיִּיטֹב בְּעֵינֵיהֶם
כֹּכַל אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ בְּעֵינָי כָל-הָעָם טוֹב:
לח וַיִּדְעוּ כָל-הָעָם וְכָל-יִשְׂרָאֵל בַּיּוֹם הַהוּא כִּי לֹא
הִיָּתָה מִהַמֶּלֶךְ לְהָמִית אֶת-אַבְנֵר בֶּן-נֵר: לה וַיֹּאמֶר
הַמֶּלֶךְ אֶל-עַבְדָּיו הֲלֹא תִדְעוּ כִּי-שָׁר וְגָדוֹל נָפֵל
הַיּוֹם הַזֶּה בְּיִשְׂרָאֵל: לו וְאַנֹכִי הַיּוֹם רֵף וּמַשׁוֹת מֶלֶךְ
וְהָאֲנָשִׁים הָאֵלֶּה בְּנֵי צְרוּיָה קָנָשִׁים מִמֶּנִּי יִשְׁלַם
יְ-הוָה לַעֲשֵׂה הָרָעָה כְּרָעָתוֹ:

הלכות אישות פרק ג

ג,א פיצד האשה מתקדשת: אם בכסף הוא מקדש אין פחות מפרוטת כסף, או שוה פרוטה; ואמר לה, הרי את מקדשת לי, או הרי את מארסת לי, או הרי את לי לאשה בזה; ונותנו לה, בפני עדים. והאיש, הוא שאומר דברים שמשמען שקנה אותה לו לאשה, והוא שיתן לה הכסף.

ג,ב נתנה היא ואמרה לו, הריני מקדשת לך, הרי אני לך לאשה, ובכל לשון הקנאה אינה מקדשת; וכן אם נתנה היא לו, ואמר הוא אינה מקדשת. נתן הוא, ואמרה היא הרי זו מקדשת בספק.

ג,ג ואם קדש בשטר פותב על הנזיר או על חחרם או על העלה ועל כל דבר שירצה, הרי את מקדשת לי, או הרי את מארסת לי, וכל פיוצא בדברים אלו; ונותנו לה, בפני עדים. וצריך שיכתב אותו לשם האשה המתקדשת, כגט; ואינו פותבו, אלא מדעתה. כתבו שלא לשמה, או לשמה ושלא מדעתה את על פי שנתנו לה מדעתה בפני עדים, אינה מקדשת.

ג,ד ואם קדש בביאה אומר לה, הרי את מקדשת לי, או הרי את מארסת לי, וכל פיוצא בזה, או הרי את לי לאשה, בבטלה זו; ומתיחד עמה, בפני עדים; ובטלה. והמקדש בביאה, דעתו על גמר ביאה; ובשינוי ביאתו, תהיה מקדשת. ובין שבא עליה בדרבה, בין שבא עליה שלא בדרבה הרי זו מקדשת.

ג,ה הדברים שיאמר האיש בשיקדש, צריך שיהיה ענינם שהוא קונה אשה, לא שיהיה ענינם שהקנה עצמו לה. פיצד: הרי שאמר לה, או כתב בשטר שנתנו לה, הריני בעליך, הריני ארוסיך, הריני אישיך, וכל פיוצא בזה אין

באז קדושין, כלל.

ג,ו אמר לה או כתב לה, הרי את אשתי, או ארוסתי, או הרי את קנויה לי, או הרי את שלי, או הרי את ברשותי, או הרי את זקוקה לי, או הרי את לקוחתי, או הרי את חרופתי, וכל פיוצא בזה הרי זו מקדשת.

ג,ז אמר לה או כתב לה, הרי את מיחדת לי, הרי את מיעדת לי, הרי את עזרתי, הרי את נגדי, הרי את צלעתי, הרי את סגורתי, הרי את תחתית, הרי את אסורתי, הרי את תפוסתי הרי זו מקדשת בספק; והוא, שיהיה מדבר עמה תחלה על עסקי קדושין; אבל אם אינו מדבר עמה תחלה על עסקי קדושין, אין חוששין למלות אלו.

ג,ח ויש לאיש לקדש את האשה, בכל לשון שהיא מפרת בו, ויהיה משמע הדברים באותה הלשון, שקניה כמו שבארנו.

ג,ט היה מדבר עם האשה על עסקי הקדושין ורצת, ועמד וקדש, ולא פרש ולא אמר לה כלום, אלא נתן בידה או בעל הואיל והן עסקין בענין, דינו ואינו צריך לפרש. וכן עדי הקדושין והגרשין, אינו צריך לומר להם אתם עדי, אלא כיון שקדש בפניהם או גרש, הרי זו מקדשת ומגרשת.

ג,י האומר לאשה, התקדשי לחצי, הרי זו מקדשת הא למה זה דומה, לאומר לה תהיי אשתי את ואחרת, שנמצא שאין ליה אלא חצי איש. אבל אם אמר לה, חציך מקדש לי אינה מקדשת, שאין אשה אחת ראויה לשנים; וכן האומר, הרי את מקדשת לי ולזה, אינה מקדשת.

ג,יא אמר לה, הרי חציך מקדש לי בפרוטת וחציך מקדש לי בפרוטת, או שאמר לה, הרי חציך מקדש לי בחצי פרוטה וחציך האחר

בַּחֲצִי פְּרוּטָה חָרִי זֶה מִקִּדְשָׁתָּהּ.

גַּיב אָמַר לָהּ, חֲצִיִּיךְ מִקִּדְשֵׁךְ לִי בַּפְּרוּטָה הַיּוֹם וְחֲצִיִּיךְ בַּפְּרוּטָה לְמָחָר, שְׁנֵי חֲצִיִּיךְ בַּפְּרוּטָה, שְׁתֵּי בְּנוֹתֶיךָ לִי בַּפְּרוּטָה, אוֹ שְׁתֵּי בְּנוֹתֶיךָ לְשְׁנֵי בָנִי בַּפְּרוּטָה, בְּתוֹךְ מִקִּדְשָׁתָּה לִי וּפְרִתָּךְ מְבוֹרָה לִי בַּפְּרוּטָה, אוֹ בְּתוֹךְ וְקִרְקַעְךָ לִי בַּפְּרוּטָה בְּכָל אֵלּוּ מִקִּדְשָׁתָּה בְּסֻכָּה.

גַּיב הָאֵב מִקִּדְשֵׁךְ אֶת בֵּתוֹ שֶׁלֹּא לְדַעְתָּהּ, כָּל זְמַן שָׁחִיא קִטְמָה; וְכִשְׁחִיא נִעְרָה, רְשׁוּתָהּ בְּיָדוֹ, שֶׁנֶּאֱמָר "אֶת בֵּתִי, נָתַתִּי לְאִישׁ חֵזֶק". וְקִדְּשִׁיהָ, לְאִבִּיהָ; וְכֵן הוּא זָכָאי בְּמִצִּיאָתָהּ, וּבְמַעֲשֵׂה יָדֶיהָ, וּבְכַתְּבָתָהּ. וְאֵם נִתְּגַרְשָׁה אוֹ נִתְּאֻלְמָנָה מִן הָאֲרוּסִין, הוּא זָכָאי בְּכָל, עַד שֶׁתִּבְגֵּר.

גַּיִד לְפִיכָךְ מִקְבֵּל הָאֵב קִדְּשֵׁי בֵּתוֹ, מִיּוֹם שֶׁתּוֹלֵד עַד שֶׁתִּבְגֵּר; וְאִפְּלוּ הִיָּתָה חֲרָשָׁת אוֹ שׁוּטָה, וְקִדְּשָׁה הָאֵב חָרִי הִיא אִשְׁת׃ אִישׁ גְּמוּרָה.

גַּיִט וְאֵם הִיָּתָה בֵּת שְׁלוֹשׁ שָׁנִים וַיּוֹם אֶחָד, מִתְּקַדְּשָׁתָּה בְּבִיאָה מִדַּעַת אִבִּיהָ; פְּחוּת מִכָּאֵן אִם קִדְּשָׁה אִבִּיהָ בְּבִיאָה, אֵינָה מִקִּדְּשָׁתָּה.

גַּיִט בְּגֵרָה חֲבֵת, אֵין לְאִבִּיהָ בָּהּ רְשׁוּת; וְחָרִי הִיא כְּשֶׁאָר כָּל הַנָּשִׁים, שְׂאִין מִתְּקַדְּשָׁתָּה אֵלֹא לְדַעְתָּהּ. וְכֵן אִם חֲשִׁיאָהּ אִבִּיהָ וְנִתְּאֻלְמָנָה אוֹ נִתְּגַרְשָׁה בְּחַיֵּי אִבִּיהָ חָרִי הִיא בְּרִשׁוּת עֲצָמָהּ, וְאִתָּה עַל פִּי שְׁעָדִין הִיא קִטְמָה; בִּיּוֹן שְׁנֵשֵׁאֲתָה, אֵין לְאִבִּיהָ בָּהּ רְשׁוּת.

גַּיִז נִתְּקַדְּשָׁה קֹדֶם שֶׁתִּבְגֵּר, שֶׁלֹּא לְדַעַת אִבִּיהָ אֵינָה מִקִּדְּשָׁתָּה, אִפְּלוּ נִתְּרַצָּה הָאֵב אַחֵר שְׁנֵתְקַדְּשָׁה; וְאִפְּלוּ נִתְּאֻלְמָנָה אוֹ נִתְּגַרְשָׁה מִמֶּנָּה הַקִּדְּשִׁין, אֵינָה אֲסוּרָה עַל חֲבוּתָהּ. וְכֵין הִיא, וְכֵין אִבִּיהָ יְכוּלִין לַעֲכֹב: בִּין שְׁנֵתְקַדְּשָׁה בְּפָנָיו, בִּין שְׁנֵתְקַדְּשָׁה שֶׁלֹּא בְּפָנָיו אֵינָה מִקִּדְּשָׁתָּה.

גַּיִח הִיָּתָה חֲבֵת סֻכָּה בּוֹגֶרֶת בִּין שְׁקִדְּשָׁה אִבִּיהָ

שֶׁלֹּא לְדַעְתָּהּ, בִּין שְׁקִדְּשָׁהּ הִיא עֲצָמָהּ שֶׁלֹּא לְדַעַת אִבִּיהָ חָרִי זֶה מִקִּדְּשָׁתָּה בְּסֻכָּה; לְפִיכָךְ צָרִיכָה גִּט, מִסֻּכָּה.

גַּיִט יֵשׁ לְאִישׁ לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה, בִּין אִשָּׁה פְּלוּגִית, בִּין אִשָּׁה מִשְׁאָר הַנָּשִׁים; וְכֵן הָאִשָּׁה הַגְּדוּלָּה עוֹשָׂה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל קִדְּשִׁיהָ, בִּין מֵאִישׁ פְּלוּגִי, בִּין מֵאִישׁ מִשְׁאָר הַנָּשִׁים. וְכֵן הָאֵב עוֹשָׂה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל קִדְּשֵׁי בֵּתוֹ, כִּשְׁחִיא בְּרִשׁוּתוֹ; וְאִם אָדָם לְבֵתוֹ הַקִּטְמָה, צָאִי וְקַבְּלִי קִדְּשִׁיהָ.

גַּיִב כָּל הָעוֹשָׂה שְׁלִיחַ לְקַבֵּל הַקִּדְּשִׁין, צָרִיךְ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּפָנָיו שְׁנֵי עֲדִים. אֲבָל הָאִישׁ שֶׁעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה, אֵינּוּ צָרִיךְ לַעֲשׂוֹתוֹ בְּעֲדִים, שְׂאִין מְקוֹם לְעֲדִים בְּשְׁלִיחוֹת הָאִישׁ, אֵלֹא לְחֻדִּיעַ אֲמִתּוֹת חֲדָבָר; לְפִיכָךְ אִם חֹדֶר חֲשָׁלִיחַ וְחִמְשָׁלָה, אֵינּוּ צָרִיכִין עֲדִים, כְּמוֹ שְׁלִיחַ הַגִּט, וְכְּמוֹ שְׁלִיחַ שֶׁחֲרָשָׁהּ לְהַפְרִישׁ לוֹ תְּרוּמָה וְכִינֻצָּא בָּהֶן בְּכָל, שְׁלוּחֵי שְׁלֹאָדָם כְּמוֹתוֹ, וְאֵינּוּ צָרִיךְ עֲדִים.

גַּיִבֵּא חֲשָׁלִיחַ, נַעֲשֶׂה עַד; לְפִיכָךְ אִם עָשָׂה שְׁנֵים שְׁלוּחִין לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה, וְחָלְכוּ וְקִדְּשׁוּ אוֹתָהּ הֵן הֵן שְׁלוּחִיו, וְהֵן הֵן עַדֵי הַקִּדְּשִׁין, וְאֵינּוּ צָרִיכִין לְקַדְּשָׁהּ לוֹ, בְּפָנָיו שְׁנֵים אַחֲרִים.

גַּיִבֵּב חֲכַל בְּשָׂרִין לְשְׁלִיחוֹת: חוּץ מִחֲרָשׁ שׁוּטָה וְקִטְּוִן, לְפִי שְׂאִינֵן בְּנֵי דַעַת; וְחֲגוּזִי, לְפִי שְׂאִינֵנוּ בֶּן בְּרִית, וְנֶאֱמָר "בֶּן תְּרִימוֹ גַּם אַתָּם", לְרִבּוֹת חֲשָׁלִיחַ וְכִי אַתָּם בְּנֵי בְּרִית אִתָּה שְׁלוּחָכֶם בֶּן בְּרִית, לְחֻצִּיאָה אֶת חֲגוּזִי. אֲבָל הָעֶבֶד אִתָּה עַל פִּי שְׁחִיא נַעֲשֶׂה שְׁלִיחַ לְדָבָר שֶׁבְּכֻמּוֹן חָרִי הוּא פְּסוּל בְּשְׁלִיחוֹת הַקִּדְּשִׁין וְחֲגוּזִין, לְפִי שְׂאִינֵנוּ בְּתוֹרַת גִּטִּין וְקִדְּשִׁין.

גַּיִבֵּג שְׁלִיחַ הָאִישׁ שֶׁקִּדְּשׁ אוֹמַר לָהּ, חָרִי אִתָּה מִקִּדְּשָׁתָּה לְפָלוּגִי בְּכֻסָּף זֶה, אוֹ בְּשֹׁטֶר זֶה. וְאִם שְׁלִיחַ הָאִשָּׁה הוּא שֶׁמִּקְבֵּל הַקִּדְּשִׁין אוֹמַר לוֹ,

חֲרִי פְּלוֹנִית שְׁשָׁלַחָה אוֹתָהּ מִקִּדְשָׁת לִי; וְהוּא
אוֹמֵר לוֹ, קִדְשָׁתִיחָ לָךְ, אוֹ אֲרֻסָּתִיחָ לָךְ, אוֹ
נִתְּתִיחָ לָךְ לְאִשָּׁה, וְכָל כִּיּוֹצֵא בָּזֶה.

ג, כד וְכֵן הַמִּקְדָּשׁ עַל יְדֵי הָאֵב אוֹמֵר לוֹ, חֲרִי
בְּתֶךָ פְּלוֹנִית מִקִּדְשָׁת לִי; וְהוּא אוֹמֵר לוֹ,
קִדְשָׁתִיחָ לָךְ. וְאִם אָמַר הָאֵב אוֹ חֲשָׁלִיחָ, הֵינָּה
דִּיּוֹ; וְאִם הָיָה עֶסְקִין בְּעֵינָיו, וְנָתַן לָאֵב אוֹ
לְשָׁלִיחָ, וְלֹא פָּרַשׁ וְלֹא אָמַר דָּבָר דִּיּוֹ. וְאִם קִדְשׁ
בְּשֹׁטֵר אֵינֶנּוּ כּוֹתְבוֹ אֵלָּא מִדַּעַת הָאֵב, אוֹ מִדַּעַת
חֲשָׁלִיחָ. וְכֵן בְּכָל הַדְּבָרִים כִּלְּן שְׁלִקְדוּשִׁין, כִּדְיוֹן
הָאִישׁ עִם הָאִשָּׁה, כִּדְיוֹן שְׁלִיחָ עִם שְׁלִיחָ, אוֹ
עִם הָאֵב.

ג, כה מִצְוָה שִׁיקְדָּשׁ אָדָם אֶשְׁתּוֹ בְּעֶצְמוֹ, יוֹתֵר
מֵעַל יְדֵי שְׁלִיחָ; וְכֵן מִצְוָה עַל הָאִשָּׁה שֶׁתִּקְדָּשׁ
עֶצְמָהּ בִּידָהּ, יוֹתֵר מֵעַל יְדֵי שְׁלִיחָ. וְאִם עַל פִּי
שֵׁישׁ רְשׁוּת לָאֵב לְקִדְשׁ בֵּיתוֹ כִּשְׁחִיָּא קִטְנָה
וְכִשְׁחִיָּא גְּעָרָה, לְכָל מִי שִׁירָצָה אֵין רְאוּי
לַעֲשׂוֹת כֵּן; אֵלָּא מִצְוֹת חֻכָּמִים שְׁלֹא יִקְדָּשׁ אָדָם
אֶת בֵּיתוֹ כִּשְׁחִיָּא קִטְנָה, עַד שֶׁתִּגְדִּיל וְתֹאמַר
בְּפִלּוֹנִי אֲנִי רוֹצֵה.

ג, כו וְכֵן הָאִישׁ, אֵין רְאוּי לוֹ שִׁיקְדָּשׁ קִטְנָה;
וְלֹא יִקְדָּשׁ אִשָּׁה עַד שִׁירָצָנָה, וְתִהְיֶה כְּשֶׁרָחַ
בְּעֵינָיו שְׁמָא לֹא תִמָּצֵא חֵן בְּעֵינָיו, וְנִמָּצֵא
מִגְרָשָׁה, אוֹ שׁוֹכֵב עִמָּה, וְהוּא שׁוֹנְאָהּ.

ג, כז הַמִּקְדָּשׁ בְּבִיָּאָהּ, חֲרִי אֵלּוֹ קִדְּשִׁי תוֹרָה.
וְכֵן בְּשֹׁטֵר, מִתְקַדְּשֶׁת בּוֹ מִן הַתּוֹרָה; כְּשֶׁם
שֶׁגֹּמֵר וּמִגְרָשׁ, שֶׁנֶּאֱמַר "וְכָתַב לָהּ סֵפֶר
כְּרִיתָתָה" כִּדְּ גֹמֵר וּמִכְנִים. וְכֵן חֲפִסָּה מִן
הַתּוֹרָה; וּפְרוּשׁוֹ מִדְּבָרֵי סוֹפְרִים, שֶׁנֶּאֱמַר "כִּי
יָקַח אִישׁ, אִשָּׁה", וְאָמְרוּ חֻכָּמִים לְקוֹחִים יִהְיוּ
בְּכִסָּה, שֶׁנֶּאֱמַר "נָתַתִּי כִסֵּה חֲשֹׁדָה, קַח מִמֶּנִּי".

ג, כח אִם עַל פִּי שְׁעִיקָר הַדְּבָרִים כֵּן הוּא, נִחְגּוּ
כָּל יִשְׂרָאֵל לְקִדְשׁ בְּכִסָּה, אוֹ בְּשׂוֹחַ כִּסָּה; וְכֵן
אִם רָצָה לְקִדְשׁ בְּשֹׁטֵר, מִקְדָּשׁ. אֲבָל אֵין

מִקְדָּשִׁין בְּבִיָּאָהּ, לְכַתְּחִלָּה; וְהַמִּקְדָּשׁ בְּבִיָּאָהּ,
מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוֹת, כִּדְּי שְׁלֹא יִהְיוּ יִשְׂרָאֵל
פְּרוּצִים בְּדָבָר זֶה, אִם עַל פִּי שְׁקִדּוּשִׁין קִדְּשִׁין
גְּמוּרִין.

ג, כט וְכֵן הַמִּקְדָּשׁ כִּלְּא שְׂדוּדָה, אוֹ הַמִּקְדָּשׁ
בְּשׁוּק אִם עַל פִּי שְׁקִדּוּשִׁין קִדְּשִׁין גְּמוּרִין,
מִכֵּין אוֹתוֹ מִכַּת מִרְדּוֹת, כִּדְּי שְׁלֹא יִהְיֶה דָּבָר
זֶה חֲרָגֵל לְזָנוּת, וְיִדְמָה לְקִדְשָׁה שְׁחִיתָה קִדְּם
מִתֵּן תּוֹרָה.

ג, ל כָּל הַמִּקְדָּשׁ אִשָּׁה בֵּין עַל יְדֵי עֶצְמוֹ, בֵּין עַל
יְדֵי שְׁלִיחָ צָרִידָ לְכַרְךָ קִדְּם הַקְדּוּשִׁין, הוּא אוֹ
שְׁלִיחָו, וְאַחֵר כִּדְּ מִקְדָּשׁ, כִּדְּרָה שְׁמִכְרָכִין קִדְּם
כָּל הַמִּצְוֹת. וְאִם קִדְשׁ וְלֹא בִרָה לֹא יִכְרָה אַחֵר
הַקְדּוּשִׁין, שְׂוֹד בְּרָכָה לְבִטְלָה: מִזֶּה שְׁנַעֲשָׂה, כִּדְּ
נַעֲשָׂה.

ג, לא כִּי צִד מִכְרָה: בְּרוּךְ אַתָּה ה' אֱלֹהֵינוּ מִלְּךָ
הָעוֹלָם, אֲשֶׁר קִדְּשָׁנוּ בְּמִצְוֹתָיו, וְהִכְדִּילָנוּ מִן
הָעַרְיּוֹת, וְאָסַר לָנוּ אֶת הָאֲרוּסוֹת, וְהִתִּיר לָנוּ
אֶת הַנְּשׂוּאוֹת עַל יְדֵי חֲפָה וְקִדּוּשִׁין; בְּרוּךְ אַתָּה
ה', מִקְדָּשׁ יִשְׂרָאֵל.

ג, לב זֶה הוּא בְּרַכַּת אֲרוּסִין. וְנִחְגּוּ הָעַם,
לְהַסְדִּיר בְּרַכָּה זֶה עַל כּוֹס שְׁלִיין, אוֹ שְׁלִשְׁכָּר:
אִם יֵשׁ שָׁם יין, מִכְרָה עַל חֵינן תְּחִלָּה, וְאַחֵר כִּדְּ
מִכְרָה בְּרַכַּת אֲרוּסִין, וְאַחֵר כִּדְּ מִקְדָּשׁ; וְאִם
אֵין שָׁם לֹא יין וְלֹא שְׁכָר, מִכְרָה אוֹתָהּ בְּכִנִּי
עֶצְמָהּ.

הַלְבוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק ד'

ד, א אֵין הָאִשָּׁה מִתְקַדְּשֶׁת, אֵלָּא לְרִצּוֹנָהּ,
וְהַמִּקְדָּשׁ אִשָּׁה בְּעַל בְּרָחָהּ, אֵינָה מִקְדָּשֶׁת; אֲבָל
הָאִישׁ שֶׁאֲנָסוּהוּ עַד שֶׁקִּדְּשׁ בְּעַל בְּרָחוֹ, חֲרִי זֶה
מִקְדָּשֶׁת. וְיֵשׁ לְאִישׁ לְקִדְשׁ נָשִׁים רַבּוֹת, כְּאַחַת
וְהוּא שִׁיחִיָּה בְּכִסָּה אִם קִדְשׁ בְּכִסָּה, פְּרוּטָה לְכָל
אַחַת וְאַחַת; וְיֵשׁ לְאַחַת מִהֶן אוֹ לְאַחֵר, לְקַבֵּל
הַקְדּוּשִׁין עַל יְדֵי כִלְּן מִדַּעַתָּהּ.

ד, ב המְקַדֵּשׁ אֶת הָאִשָּׁה, וְנָתַן קְדוּשָׁיָהּ מִדַּעְתָּהּ
בְּיַד חֲבֵרְתָּהּ, וְאָמַר לְחֲבֵרְתָּהּ כִּשְׁנָתָן הַקְדוּשִׁין
בְּיָדָהּ, וְאֵת נַפְשִׁי, אוֹ וְכֵן גַּם אֶת, וְכִיּוֹצֵא בָּזֶה
חֲרִי שְׂתִיחֶן מִקְדָּשׁוֹת. אָבֵל אִם נָתַן בְּיָדָהּ,
וְאָמַר לָהּ וְאֵת חֲרִי זֶה שֶׁקִּבְּלָה הַקְדוּשִׁין, סָפַק
מִקְדָּשָׁתָּה: שְׂמָא לֹא נִתְּכֹון אֵלָּא לְרֹאוֹת מַה
בְּלָבָהּ, וְכֹאֲלוֹ אָמַר לָהּ וְאֵת מַה תֹּאמְרִי בְּדָבָר
זֶה; וְלִפְיָכָּה קִבְּלָה הִיא הַקְדוּשִׁין, שְׁחֲרִי זֶה עֲדִין
שׁוֹאֲלָה לְרֹאוֹת מַה בְּלָבָהּ וּמִפְּנֵי זֶה, הִיא סָפַק
מִקְדָּשָׁתָּה.

ד, ג הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּדִינֶךָ זֶה, וְנִטְלָתוֹ וְזִרְקָתוֹ
לְפָנָיו אוֹ לַיָּם אוֹ לָאוֹר אוֹ לְדָבָר הָאֲבִד אֵינָהּ
מִקְדָּשָׁתָּה. אָמְרָה לוֹ, תִּנְהוּ לְאַבָּא, אוֹ לְאַבִּיָּה, אוֹ
לְאִישׁ פְּלוֹנִי, וְנָתַן אֵינָהּ מִקְדָּשָׁתָּה; וְאִם אָמְרָה
לוֹ, תִּנְהוּ לוֹ שִׁיקְבְּלֶנּוּ לִי, וְנָתַן חֲרִי זֶה מִקְדָּשָׁתָּה.
אָמְרָה לוֹ, הִנִּיחֵהוּ עַל הַסֵּלַע אֵינָהּ מִקְדָּשָׁתָּה; וְאִם
הָיָה סֵלַע שְׂלֵהָ, מִקְדָּשָׁתָּה. הָיָה הַסֵּלַע שְׁלִשְׁנֵיהֶם,
חֲרִי זֶה מִקְדָּשָׁתָּה בְּסָפָק.

ד, ד אָמַר לָהּ, הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּכַפֵּר זֶה, אָמְרָה לוֹ,
תִּנְהוּ לְעֵנִי אֲפֹלוֹ הָיָה עֲנִי הַסְּמוּךְ עָלֶיהָ, אֵינָהּ
מִקְדָּשָׁתָּה. תִּנְהוּ לְפָלֶב, אֵינָהּ מִקְדָּשָׁתָּה; וְאִם הָיָה
פָּלֶב שְׂלֵהָ, מִקְדָּשָׁתָּה; הָיָה רֵץ אַחֲרֶיהָ לְנִשְׁכָּהּ,
וְאָמְרָה לוֹ, תִּנְהוּ לְפָלֶב זֶה חֲרִי זֶה סָפַק מִקְדָּשָׁתָּה.

ד, ה הָיָה מוֹכֵר פְּרוֹת אוֹ פְּלִים וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן,
בָּאת אִשָּׁה וְעָמְדָה וְאָמְרָה לוֹ תֵּן לִי מַעֲט מֵאֲלוֹי,
וְאָמַר לָהּ אִם אֶתֶּן לָיָהּ, תִּהְיֶה מִקְדָּשָׁתָּה לִי אִם
אָמְרָה חֵין וְנָתַן לָהּ, חֲרִי זֶה מִקְדָּשָׁתָּה; אָבֵל אִם
אָמְרָה לוֹ, תֵּן לִי מִחֶן, אוֹ חֲשִׁלָּה לִי, אוֹ דְּבָרִים
שְׁעֲנִינָם לֹא תִשְׁחַק עִמִּי בְּדָבָרִים אֲלוֹ אֵלָּא תֵּן
בְּלָבָד, וְנָתַן אֵינָהּ מִקְדָּשָׁתָּה.

ד, ו וְכֵן אִם הָיָה שׁוֹתָה בַּיַּיִן, וְאָמְרָה לוֹ תֵּן לִי
כּוֹס אֶחָד, וְאָמַר לָהּ אִם אֶתֶּן לָיָהּ, חֲרִי אֶת
מִקְדָּשָׁתָּה לִי כּוֹ, וְאָמְרָה לוֹ חֲשִׁקִנִּי חֲשִׁקוֹת, אוֹ
תֵּן, חֲשִׁקָהּ, חֲשִׁלָּה אֵינָהּ מִקְדָּשָׁתָּה, שְׂאִין הַדְּבָרִים
מֵרֵאִין אֵלָּא חֲשִׁקִנִּי בְּלָבָד וְלֹא תִשְׁחַק עִמִּי

בְּדָבָר אַחֵר.

ד, ז הַמְּקַדֵּשׁ בְּעֵד אֶחָד אֵין חוֹשְׁשִׁין לְקְדוּשִׁין,
וְאֵת עַל פִּי שְׁשִׁנֵּיהֶם מוֹדִין; קַל וְחֹמֶר, לְמִקְדָּשׁ
בְּלֹא עֲדִים. הַמְּקַדֵּשׁ בְּפִסּוּלֵי עֲדוֹת שְׁלֵתוֹרָה,
אֵינָהּ מִקְדָּשָׁתָּה. בְּפִסּוּלֵי עֲדוֹת שְׁלֵדְבָרִי סוֹפְרִים,
אוֹ בְּעֲדִים שְׁחֵן סָפַק פִּסּוּלֵי תוֹרָה אִם רָצָה
לְכַנֵּם, חוֹזֵר וּמְקַדֵּשׁ בְּכַשְׂרִים; וְאִם לֹא רָצָה
לְכַנֵּם, צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵט מִדְּבָרִי סוֹפְרִים. וְאֲפֹלוֹ
בְּפָרָה הָאִשָּׁה וְהַכְּחִישָׁה אֶת הָעֲדִים, וְאָמְרָה לֹא
קְדָשְׁתִּנִּי כּוֹפִין אוֹתָהּ לָקַח הֶגְט. וְכֵן דִּין כָּל
קְדוּשֵׁי סָפַק אִם רָצָה לְכַנֵּם, חוֹזֵר וּמְקַדֵּשׁ וְדֹאֵי;
וְאִם לֹא רָצָה, צְרִיכָה מִמֶּנּוּ גֵט מִסָּפָק.

ד, ח קָטָן שֶׁקֵּדֵשׁ, אֵין קְדוּשִׁין קְדוּשִׁין. אָבֵל גְּדוֹל
שֶׁקֵּדֵשׁ אֶת הַקִּטְנָה הִיתוּמָה, אוֹ קִטְנָה שְׁיִצְאָהּ
מִרְשׁוֹת אָב אִם הִיתָה פְּחוּתָה מִבֵּת שִׁשׁ, אֵת
עַל פִּי שְׁחִיָּא נְבוֹנָת לַחֲשׁ בְּיוֹתֵר וּמִפְּרֵת
וּמִבְּחֻנָּת, אֵין כָּאֵין שֵׁם קְדוּשִׁין, וְאֵינָהּ צְרִיכָה
לְמֵאוֹ; וְאִם הִיתָה מִבֵּת עֶשֶׂר וּמַעְלָה, אֵת עַל פִּי
שְׁחִיָּא סְכֻלָּה בְּיוֹתֵר, הוֹאִיל וְנִתְּקַדְּשָׁה לְדַעְתָּהּ,
חֲרִי זֶה מִקְדָּשָׁתָּה לְמֵאוֹן.

ד, ט הִיתָה מִבֵּת שִׁשׁ עַד סוֹף עֶשֶׂר, בּוֹדְקִין אֶת
יָפִי דַּעְתָּהּ אִם מִבְּחֻנָּת וּמִפְּרֵת עֲסָקִי הַנְּשׂוֹאִין
וְהַקְדוּשִׁין, צְרִיכָה לְמֵאוֹן; וְאִם לֹא, אֵינָהּ
מִתְּקַדְּשָׁתָּה לְמֵאוֹן וְאֵינָהּ צְרִיכָה לְמֵאוֹן.

ד, י פִּיצֵד מִתְּקַדְּשָׁתָּה לְמֵאוֹן: שְׂאִם נִתְּקַדְּשָׁה,
וְלֹא רָצָה לִישֹׁב עִם בַּעֲלָהּ צְרִיכָה לְמֵאוֹן בְּפָנֵי
שְׁנֵים, וְלֹאֹמַר אֵינִי רּוֹצָה בְּפִלּוֹנִי בַּעֲלִי, וְיִוצְאָהּ
בְּלֹא גֵט, כִּמּוֹ שְׂתִיבָאָר בַּחֲלָפוֹת גְּרוּשִׁין; וְזֶה
הִיא הַנִּקְרָאת מְמֵאֲנָתָה. וְלִפְמָה יוֹצְאָהּ בְּלֹא גֵט,
מִפְּנֵי שְׂאִין קְדוּשָׁיָהּ קְדוּשִׁין מִן הַתּוֹרָה; אֵלָּא
קְדוּשִׁי קִטְנָה זֶה מִדְּבָרִי סוֹפְרִים, וְחֵן תִּלְוִיין:
שְׂאִם יִשְׁבָּה עִם בַּעֲלָהּ עַד שֶׁגִּדְּלָה גִּמְרוּ
קְדוּשָׁיָהּ, וְנַעֲשֶׂת אִשָּׁת אִישׁ גְּמוּרָה, וְאֵינוֹ
צְרִיךְ לַחֲזֹר וּלְקַדְּשָׁה אַחֵר שֶׁגִּדְּלָה; וְאִם לֹא רָצָה
לִישֹׁב צְרִיכָה לְמֵאוֹן, וְתֵצֵא בְּלֹא גֵט.

ד, יא חרש שגשגא פקחת, וכן חרשת שגשגא
לפקח אין קדושיהו גמורין מן התורה, אלא
מדברי סופרים; לפיכך אם בא פקח וקדש
אשת חרש הפקחת הרי זו מקדשת לשני
קדושין גמורין, ונותן גט, והיא מתרת לבעלה
החרש. אבל השוטה שקדש פקחת, או פקח
שקדש שוטה אין כאן קדושין כלל, לא מדברי
תורה ולא מדברי סופרים.

ד, יב סרים שקדש, בין סרים חמה בין סרים
אדם, וכן אילונית שנתקדשה הרי אלו קדושין
גמורין. טמטום ואנדרגינום שקדשו אשה, או
שקדשן איש הרי אלו קדושי ספק, וצריכין גט
מספק.

ד, יג המקדש אחת מן העריות, לא עשה כלום
שאין קדושין תופסין בערוה, חוץ מן הנדה:
שהמקדש את הנדה, הרי זו מקדשת קדושין
גמורין; ואין ראוי לעשות כן.

ד, יד אשת איש שפשטה ידה וקבלה קדושין
מאחר בפני בעלה, הרי זו מקדשת לשני,
שהאשה שאמרה לבעלה בפניו גרשתני,
נאמנת: חזקה, אינה מעזה פניה בפני בעלה.
אבל אם קדשה אחר שלא בפני בעלה, אין
קדושין תופסין בה, עד שתביא ראיה
שנתגרשה, קדם שתקבל הקדושין: כל שלא
בפניו, מעזה.

ד, טו המקדש אחת מן השניות, או מאסורי
לאוין, או מאסורי עשה, וכן היבם שקדש צרת
ערוה הרי זו מקדשת קדושין גמורין: חוץ
מיבמה שנתקדשה לזר, שהיא מקדשת בספק
נסתפק לחכמים אם הקדושין תופסין ביבמה,
כשאר חיבי לאוין, או אין קדושין תופסין בה,
בערוה. ואף על פי שאסור לו לבגס אחת מכל
אלו, הרי זה מוגרש בגט.

ד, טז המקדש גויה או שפחה אינן קדושין, אלא

הרי היא אחר קדושין כמה שהיתה קדם
הקדושין; וכן גוי ועבד שקדשו בת ישראל,
אין קדושיהו קדושין. ישראל משמך שקדש
בת ישראל אף על פי שהוא עובד עבודה זרה
ברצונו הרי אלו קדושין גמורין, וצריכה ממונו
גט.

ד, יז המקדש אשה שחציה שפחה, וחציה בת
חורין אינה מקדשת קדושין גמורין, עד
שתשתחרר; וכיון שגשתחררה, גמרו קדושיה
פקדושי קטנה שגדלה, ואינו צריך לקדשה
קדושין אחרים. בא אחר וקדשה אחר
שגשתחררה, הרי זו ספק קדושין לשניהם.
ואיזו היא שפחה חרופה האמורה בתורה, זו
מי שחציה שפחה וחציה בת חורין שקדשה
עבד עברי; ומי שחציו עבד וחציו בן חורין
שקדש בת חורין, הרי זה ספק קדושין.

ד, יח שבור שקדש קדושיו קדושין, ואף על פי
שגשתפר הרבה. ואם הגיע לשכרותו שגלוט,
אין קדושיו קדושין; ומתישבין בדבר זה.

ד, יט המקדש בפחות מפרוטה, אינה מקדשת.
קדשה באכל או בכלי וכיוצא בו ששונה פחות
מפרוטה הרי זו מקדשת בספק, וצריכה גט
מספק: שמה דבר זה שונה פרוטה במקום
אחר. הא למדת, שכל המקדש בשונה בסף אם
היה שונה פרוטה באותה המדינה, הרי אלו
קדושי ודאין; ואם אינו שונה פרוטה, הרי אלו
קדושי ספק.

ד, כ יראה לי, שאם קדש בתבשיל או בירק
שאינו מתקנים, וכיוצא בהם אם לא היו שונה
פרוטה באותו המקום, אינה מקדשת כלל:
שהרי דבר זה אינו מגיע למקום אחר עד
שיפסד ויאבד, ולא יהיה שונה כלום. ודבר
שלטעם הוא זה, וראוי לסמוך עליו.

ד, כא המקדש אשה בפחות מפרוטה, או

שְׁקַדְשׁ שְׁתֵּי נָשִׁים בַּפְּרוּטָה אֵף עַל פִּי שְׁשָׁלַח
סְבִלֻנוֹת אַחֵר מִכָּאן, אֵינָה מְקַדְשֶׁת; וְכֵן קִטָּן
שְׁקַדְשׁ אֵף עַל פִּי שְׁשָׁלַח סְבִלֻנוֹת אַחֵר
שְׁהַגְדִּיל, אֵינָה מְקַדְשֶׁת: שְׁמַחֲמַת קְדוּשִׁין
הִרְאֻשׁוֹנִים שְׁלָחַן, שְׁחִיו קְדוּשִׁין פְּסוּלִין.

ד, כב. הַמְקַדְשׁ אֶת הָאִשָּׁה בַּכֶּסֶף אוֹ בַשָּׁטֶר,
אֵינּוּ צָרִיף שְׁתֵּתָן הַקְדוּשִׁין לְתוֹף יָדָה; אֲלֹא בִּיּוֹן
שְׁרָצַת לְזֶרֶק לָהּ קְדוּשִׁיהָ, וְזֶרֶקֶן בֵּין לְתוֹף יָדָה,
בֵּין לְתוֹף חִיקָה, אוֹ לְתוֹף הַצָּרָה, אוֹ לְתוֹף שְׁדָה
שְׁלָה חֲרִי זֶה מְקַדְשֶׁת: הִיתָה עוֹמֶדֶת בְּרִשּׁוֹת
הַבַּעַל צָרִיף שְׁתֵּתָן לְתוֹף יָדָה, אוֹ לְתוֹף חִיקָה.

ד, כג. הִיתָה עוֹמֶדֶת בְּרִשּׁוֹת שְׁחִיא שְׁלֻשְׁנִיהֶן,
וְזֶרֶק לָהּ קְדוּשִׁיהָ מִדַּעְתָּהּ, וְלֹא הִגִּיעוּ לְיָדָה אוֹ
לְחִיקָה חֲרִי זֶה מְקַדְשֶׁת קְדוּשִׁי סֶפֶק; וְאִפְּלוּ
אִמְרָה לוֹ, הִנֵּה קְדוּשִׁי עַל מְקוֹם זֶה, וְאוֹתוֹ
הַמְקוֹם שְׁלֻשְׁנִיהֶם חֲרִי אֵלּוּ קְדוּשִׁי סֶפֶק.

ד, כד. חִיו עוֹמְדִים בְּרִשּׁוֹת חֲרָבִים, אוֹ בְּרִשּׁוֹת
שְׁאִינָה שְׁלֻשְׁנִיהֶם, וְזֶרֶק לָהּ קְדוּשִׁיהָ קְרוֹב לוֹ,
אֵינָה מְקַדְשֶׁת; קְרוֹב לָהּ, חֲרִי זֶה מְקַדְשֶׁת.
מִחֲצָה לְמִחֲצָה, אוֹ שְׁחִיו סֶפֶק קְרוֹב לָהּ סֶפֶק
קְרוֹב לוֹ, וְאִבְדּוֹ קִנְיָם שִׁנְיָעוּ לְיָדָה חֲרִי זֶה
מְקַדְשֶׁת בְּסֶפֶק.

ד, כה. פִּיצֵד הוּא קְרוֹב לָהּ, וְקְרוֹב לוֹ: כָּל שֶׁהוּא
יָכוֹל לְשֹׁמֵר אוֹתָהּ, וְחִיא אֵינָה יָכוֹלָה זֶה הוּא
קְרוֹב לוֹ; חִיא יָכוֹלָה לְשֹׁמֵר, וְהוּא אֵינּוּ יָכוֹל
לְשֹׁמֵר זֶה הוּא קְרוֹב לָהּ. שְׁנִיחַן יָכוֹלִין לְשֹׁמֵר
אוֹתוֹ, אוֹ שְׁנִיחַן אֵינָם יָכוֹלִים לְשֹׁמֵר אוֹתוֹ זֶה
הוּא מִחֲצָה לְמִחֲצָה.

הַלְבוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק ה

ה, א. הַמְקַדְשׁ בְּדָבָר שֶׁהוּא אֶסוּר בַּהֲנָאָה כְּגוֹן
חֲמִין בַּפֶּסֶח אוֹ בָשָׂר בַּחֲלָב, וְכִיּוֹצֵא בָהֶן
מִשְׁאֵר אֶסוּרֵי הֲנָאָה אֵינָה מְקַדְשֶׁת; וְאִפְּלוּ הִיא
אֶסוּר בַּהֲנָאָה מִדְּבָרֵיהֶם, כְּגוֹן חֲמִין בַּשֶּׁעָה
שְׁשִׁית מִיּוֹם אַרְבָּעָה עָשָׂר אֵינָה מְקַדְשֶׁת.

ה, ב. עֶבֶר וּמִכָּר דָּבָר הָאֶסוּר בַּהֲנָאָה, וְקַדְשׁ
בְּדָמִיו חֲרִי זֶה מְקַדְשֶׁת: חוּץ מִעֲבוּדָה זָרָה שְׁאֵם
קִדְשׁ בְּדָמֶיהָ, אֵינָה מְקַדְשֶׁת, מִפְּנֵי שְׁדָמִי
עֲבוּדָה זָרָה, אֶסוּרִין בַּהֲנָאָה כְּמוֹתָהּ.

ה, ג. הַמְקַדְשׁ בַּפָּרָשׁ עֲגֹל עֲבוּדָה זָרָה, אֵינָה
מְקַדְשֶׁת, שֶׁחֶבֶל מִעֲבוּדָה זָרָה אֶסוּר בַּהֲנָאָה,
שֶׁנֶּאֱמַר "וְלֹא יִדְבֹק בְּיָדָהּ מֵאוֹמָהּ, מִן הַחֶרֶם".
אֲבָל הַמְקַדְשׁ בַּפָּרָשׁ שׁוֹר הַנִּסְקָל, חֲרִי זֶה
מְקַדְשֶׁת אֵף עַל פִּי שְׁשׁוֹר הַנִּסְקָל אֶסוּר בַּהֲנָאָה,
פָּרָשׁוֹ אֵינּוּ אֶסוּר בַּהֲנָאָה, שְׁאִינּוּ דָּבָר חָשׁוּב
לְגַבִּי הַשׁוֹר.

ה, ד. הַמְקַדְשׁ בְּפִרוֹת שְׁבִיעִית, אוֹ בְּאֶפֶר פָּרָה
אֲדָמָה, אוֹ בְּמִים שְׁמִלְאָן לַעֲשׂוֹתָן מִי גָדָה חֲרִי
זֶה מְקַדְשֶׁת.

ה, ה. הַמְקַדְשׁ בַּהֲקַדְשׁ שְׁלֶבֶדֶק הַבֵּית בְּשׁוֹגֵג חֲרִי
זֶה מְקַדְשֶׁת, וְהוּא יִשְׁלַם קֶרֶן וְחֹמֶשׁ לַהֲקַדְשׁ,
וְיָבִיא אֲשָׁמוֹ בְּדִין כָּל מוֹעֵל בְּשִׁגְגָה; וְאֵם קִדְשׁ
בּוֹ בְּמִזִּיד, אֵינָה מְקַדְשֶׁת. קִדְשָׁהּ בְּמַעֲשֵׂר שְׁנִי,
בֵּין בְּשׁוֹגֵג בֵּין בְּמִזִּיד אֵינָה מְקַדְשֶׁת: לְפִי שְׁאִין
לוֹ לַעֲשׂוֹת בּוֹ שְׂאֵר חִפְצָיו עַד שְׁתֵּת־חֲלָל,
שֶׁנֶּאֱמַר בְּמַעֲשֵׂר "לָהּ, הוּא".

ה, ו. בּוֹחֵן שְׁקַדְשׁ בְּחֶלְקוֹ מִקְדָּשֵׁי קְדָשִׁים, אוֹ
מִקְדָּשִׁים קָלִים אֵינָה מְקַדְשֶׁת, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִתְרוּ
אֲלֹא לְאֲכִילָה בְּלִבָּד; אֲבָל בּוֹחֵן שְׁקַדְשׁ בְּתִירוּמָה
גְּדוּלָּה, וּבְתִירוּמַת מַעֲשֵׂר, וּבַפְּפוּרִים, וְכֵן לְוִי
שְׁקַדְשׁ בְּמַעֲשֵׂר רֵאשׁוֹן, וְיִשְׂרָאֵל שְׁקַדְשׁ
בְּמַעֲשֵׂר עֲנִי חֲרִי זֶה מְקַדְשֶׁת.

ה, ז. מִתְּנֻת שֶׁלֹּא חוֹרְמוֹ, חֲרִי הֵן כְּמִי שֶׁחוֹרְמוֹ.
לְפִיכָּךְ יִשְׂרָאֵל שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ טְבָלִים מִבֵּית אָבִי
אִמּוֹ בּוֹחֵן, וְהַפְּרִישׁ מֵהֶן תִּירוּמָה וּמַעֲשְׂרוֹת חֲרִי
הֵן בְּתִירוּמוֹת וּמַעֲשְׂרוֹת שֶׁנִּפְּלוּ לוֹ בִּירְשָׁה
מֵאָבִי אִמּוֹ; וְאֵם קִדְשׁ בָּהֶן אִשָּׁה, חֲרִי זֶה
מְקַדְשֶׁת, שְׁאֵף עַל פִּי שְׁאִינָן רְאוּיִין לוֹ לְאֲכִילָה,
יֵשׁ לוֹ לְמִכָּרָן לְמִי שֶׁחֵן רְאוּיִין לוֹ.

ה,ח אַבֵּל יִשְׂרָאֵל שְׁקַדְשׁ בְּתִרְוּמָה שֶׁהַפְּרִישׁ מוֹגֵרָנוּ, אֵינָהּ מְקַדְשֶׁת: שְׁחָרִי אֵין לוֹ לְמִכְרָה, וְאֵין לוֹ בָּהּ אֵלָא טוֹבַת הִנָּאָה, לְפִי שְׁנוּתָנָה לְכָל בּוֹחֵן שִׁירָצָה; וטוֹבַת הִנָּאָה אֵינָה מִמּוֹן.

ה,ט הַמְקַדְשׁ אֶת הָאִשָּׁה בְּגִזֵּל, אוֹ בְּגִנְבָה, אוֹ בַּחֲמָם אִם נִתְיָאֲשׁוּ הַבְּעָלִים וְנִדְרַע שְׁקִנָּה אוֹתוֹ דָּבָר בִּיאֻשׁ, חָרִי זֶה מְקַדְשֶׁת; וְאִם לֹא, אֵינָה מְקַדְשֶׁת.

ה,י הַנִּכְנָם לְבֵית חֵבְרוֹ, וְלָקַח לוֹ פָּלִי אוֹ אֶבֶל וְכִיּוֹצֵא בָּהֶן, וְקִדְשׁ בּוֹ אִשָּׁה, וּבֹא בַּעַל הַבֵּית אָף עַל פִּי שְׁאֵמֵר לוֹ, לְמַח לֹא נִתְּתָה לָּהּ דָּבָר זֶה, שֶׁהוּא טוֹב מִמָּה שְׁנִתְּתָה לָּהּ אֵינָה מְקַדְשֶׁת: שְׁלֹא אָמַר לוֹ דָּבָר זֶה, אֵלָא כִּדִּי שְׁלֹא לְהַתְבַּיֵּשׁ עִמּוֹ, וְהוֹאִיל וְקִדְשׁ בְּמִמּוֹן חֵבְרוֹ שְׁלֹא מִדַּעַת חֵבְרוֹ, חָרִי זֶה גִּזֵּל וְאֵינָה מְקַדְשֶׁת. וְאִם קִדְשָׁהּ בְּדָבָר שְׂאֵין בַּעַל הַבֵּית מְקַפִּיד עָלֶיהָ, כְּגוֹן תְּמִרָה אוֹ אֲגוּז חָרִי זֶה מְקַדְשֶׁת מִסַּפֵּק.

ה,יא הִיתָה סְחוּרָה בֵּינוֹ וּבֵין חֵבְרוֹ, וַחֲלָקָה שְׁלֹא מִדַּעַת חֵבְרוֹ, וְקִדְשׁ בַּחֲלָקוֹ הוֹאִיל וְצָרִיכָה שׁוּמַת בֵּית דִּין, אֵינָה מְקַדְשֶׁת: שְׂאֵין זֶה נוֹטֵל לְעַצְמוֹ מִחַ שִׁירָצָה, וְיִנִּיחַ מִחַ שִׁירָצָה.

ה,יב גִּזֵּל אֶת הָאִשָּׁה אוֹ גִּנֵּב מִמֶּנָּה אוֹ חֲמוּסָה, וְחָזַר וְקִדְשָׁהּ בְּגִזֵּל וּבְגִנְבָה וּבַחֲמָם שְׁלָהּ, וְאָמַר לָּהּ, חָרִי אֶת מְקַדְשֶׁת לִי בּוֹ אִם קָדָם בִּינִיחֵן שְׂדוּכִין, וְנִטְלָה וְשִׁתְקָה חָרִי זֶה מְקַדְשֶׁת; וְאִם לֹא שִׁדָּךְ אוֹתָהּ מֵעוֹלָם אָף עַל פִּי שִׁשְׁתְּקָה בְּשִׁנְתָּן לָּהּ דְּבָרִים אֵלֶּה בְּתוֹרַת קְדוּשִׁין, אֵינָה מְקַדְשֶׁת; וְאִם אָמְרָה חֵין, חָרִי זֶה מְקַדְשֶׁת.

ה,יג וְכֵן אִם נָתַן לָּהּ פְּקֻדוֹן וְאָמַר לָּהּ, בְּנָסִי פְקֻדוֹן זֶה, וְחָזַר וְאָמַר לָּהּ, חָרִי אֶת מְקַדְשֶׁת לִי בּוֹ אִם אָמַר לָּהּ קָדָם שְׁתַּטְלֶנּוּ, וְנִטְלָתוּ וְשִׁתְקָה חָרִי זֶה מְקַדְשֶׁת; וְאִם אַחֵר שְׁנִטְלָתוּ בְּתוֹרַת פְּקֻדוֹן אָמַר לָּהּ, חָרִי אֶת מְקַדְשֶׁת בּוֹ, וְשִׁתְקָה אֵין זֶה כְּלוּם, שְׁכָּל שְׁתִּיקָה שְׁלֹאֲחֵר מִתֵּן מַעוֹת

אֵינָה מוֹעֵלָת; אַבֵּל אִם אָמְרָה חֵין אַחֵר שְׁנִטְלָה, חָרִי זֶה מְקַדְשֶׁת.

ה,יד הַחֲזִיר לָּהּ חוֹב שֶׁהָיָה לָּהּ אֲצִלּוֹ, וְאָמַר לָּהּ חָרִי אֶת מְקַדְשֶׁת בּוֹ קָדָם שְׁתַּטְלֶנּוּ, וְנִטְלָתוּ וְשִׁתְקָה אִם הָיָה בִּינִיחֵן שְׂדוּכִין, חָרִי זֶה מְקַדְשֶׁת; וְאִם לֹא שִׁדָּךְ אֵינָה מְקַדְשֶׁת, עַד שְׁתֵּאמַר חֵין. וְאִם אָמַר לָּהּ אַחֵר שְׁנִטְלָה חֲחוּב שְׁלָהּ, חָרִי אֶת מְקַדְשֶׁת בּוֹ וְאִפְלוּ אָמְרָה חֵין, אֵינָה מְקַדְשֶׁת: שְׁחָרִי לֹא הִגִּיעַ לְיָדָהּ מִמּוֹנָה כְּלוּם, אֵלָא שְׁלָהּ נִטְלָה; וּכְכֹר נִפְרַע חוֹבוֹ מִשְׁעָה שְׁנִטְלָה, וְאֵינָה יְכוּלָה לְחֹזֵר וּלְתַבְעוֹ בְּחוֹב פַּעַם אַחֶרֶת.

ה,טו הַמְקַדְשׁ בְּמִלּוּחַ אִפְלוּ הִיתָה בַּשָּׁטֶר, אֵינָה מְקַדְשֶׁת. פִּיצָד: כְּגוֹן שֶׁהָיָה לוֹ אֲצִלָּה חוֹב דִּינָר, וְאָמַר לָּהּ חָרִי אֶת מְקַדְשֶׁת לִי בְּדִינָר שִׁישׁ לִי בִּידָךְ אֵינָה מְקַדְשֶׁת, מִפְּנֵי שֶׁהַמִּלּוּחַ לְהוֹצֵאָה נִתְּנָה, וְאֵין כָּאֵן דָּבָר קִיָּם לְהַנּוֹת בּוֹ מַעֲתָה, שֶׁכְּכֹר הוֹצִיאָה אוֹתוֹ דִּינָר וְעִבְרָה הִנָּאָתוֹ.

ה,טז הָיָה לוֹ אֲצִלָּה מִלּוּחַ עַל הַמִּשְׁכָּו, וְקִדְשָׁהּ בְּאוֹתָהּ מִלּוּחַ, וְהַחֲזִיר לָּהּ אֶת הַמִּשְׁכָּו חָרִי זֶה מְקַדְשֶׁת: שְׁחָרִי הִיא נִחְנִית בַּמִּשְׁכָּו מַעֲתָה, וְחָרִי הִגִּיעָה הִנָּאָה לְיָדָהּ.

ה,יז הַמְקַדְשׁ בַּהֲנָאָה מִלּוּחַ, חָרִי זֶה מְקַדְשֶׁת. פִּיצָד: כְּגוֹן שֶׁהָלָוּהָ אוֹתָהּ עֵתָה מֵאֲתִים זֵוֹז, וְאָמַר לָּהּ חָרִי אֶת מְקַדְשֶׁת לִי בַּהֲנָאָה זְמַן שְׂאֲרוּיָח לֵידָךְ בְּמִלּוּחַ זֶה, שֶׁתְּהִיָּה בִּידָךְ כֶּהָ וּכְהָ יוֹם, וְאֵינִי תוֹבָעָה מִמָּךְ עַד זְמַן פְּלוּנִי חָרִי זֶה מְקַדְשֶׁת, שְׁחָרִי יֵשׁ לָּהּ הִנָּאָה מַעֲתָה לְהַשְׁתַּמֵּשׁ בְּמִלּוּחַ זֶה עַד כּוּף זְמַן שֶׁקִּבְעִי; וְאִסּוּר לַעֲשׂוֹת כֵּן, מִפְּנֵי שֶׁהִיא כְּרִבִּית. וּפְרָשׁוֹ רַבּוּתִי בַּהֲנָאָה מִלּוּחַ, דְּבָרִים שְׂאֵין רְאוּיִ לְשִׁמּוּעוֹן.

ה,יח אָמַר לָּהּ, חָרִי אֶת מְקַדְשֶׁת לִי בַּפְּרוּטָה זֶה, וּבְחוֹב שִׁישׁ לִי אֲצִלָּה חָרִי זֶה מְקַדְשֶׁת; וְכֵן אִם אָמַר לָּהּ, בְּמִלּוּחַ שִׁישׁ לִי אֲצִלָּה, וּבַפְּרוּטָה זֶה

הָרִי זֶה מִקְדָּשְׁתָּה. הָיָה לוֹ חֹב בְּיַד אֲחֵרִים, וְאָמַר
לָהּ, הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁתָּה לִּי בְּחֹב שֵׁישׁ לִי בִּיד זֶה,
בְּמַעֲמַד שְׁלֹשָׁתָן הָרִי זֶה מִקְדָּשְׁתָּה.

הָיָה קֹדֶשֶׁה בְּפִקְדוֹן שֵׁישׁ לוֹ בִּידָהּ, אוֹ בְּשֵׂאלָה
שְׁחַשְׂאִילָה אִם הָיָה הַפִּקְדוֹן וְחַשְׂאִילָה אוֹ שׁוֹנָה
פְּרוּטָה מֵחֵן קִיָּם בְּרִשׁוּתָהּ, הָרִי זֶה מִקְדָּשְׁתָּה.
אָמַר לָהּ, הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁתָּה לִּי בְּשֹׁכֵר שְׂאֲדָבָר
עָלֶיךָ לְשִׁלְטוֹן, וְדָבָר עָלֶיךָ, וְהִנִּיחָהּ הַשִּׁלְטוֹן וְלֹא
תִּבְעָה אֵינָה מִקְדָּשְׁתָּה, אֲלֹא אִם נָתַן לָהּ פְּרוּטָה
מוֹשְׁלוֹ: שְׁחַחֲנָאָה שְׂבָאָה לָהּ מִדְּבָרֶיךָ הָרִי הִיא
בְּמִלָּהּ, וְהַמִּקְדָּשׁ בְּמִלָּהּ אֵינָה מִקְדָּשְׁתָּה.

הָכָה הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁתָּה לִּי בְּמִלָּאכָה זֶה שְׂאֲעֻשָׁה
עִמָּךְ, וְעָשָׂה עִמָּךְ אֵינָה מִקְדָּשְׁתָּה, אֲלֹא אִם כֵּן
נָתַן לָהּ פְּרוּטָה מוֹשְׁלוֹ: לָפִי שְׁחַשְׁכִּירוּתָהּ, יִזְכָּה
בָּהּ הַפּוֹעֵל מִתְּחִלָּה וְעַד סוֹף כֹּל זְמַן שִׁיעֲשֶׂה
מִקְצֵת מִן הַמִּלָּאכָה, יִזְכָּה בְּמִקְצֵת מִן הַשֹּׁכֵר;
וְנִמְצָא הַשֹּׁכֵר כֹּל מִלָּה אֲצִלָּהּ, וְהַמִּקְדָּשׁ
בְּמִלָּהּ אֵינָה מִקְדָּשְׁתָּה.

הָכָה הָאִשָּׁה שְׂאֲמָרָהּ, תֵּן דִּינָר לְפָלוֹנִי מִתְּנָה
וְאֶת־קִדְשִׁי אֲנִי לָךְ, וְנָתַן וְאָמַר לָהּ, הָרִי אֶת
מִקְדָּשְׁתָּה לִּי בְּחִנְיָה מִתְּנָה זֶה שְׁנֵת־תִּי עַל פִּיד
הָרִי זֶה מִקְדָּשְׁתָּה: אָף עַל פִּי שִׁלָּא הִגִּיעַ לָהּ כְּלוּם,
הָרִי נִחְנֶת בְּרִצּוֹנָה שְׁנַעֲשָׂה וְנִחְנֶת פָּלוֹנִי
בְּגִלְגָּלָהּ.

הָכָה וְכֵן אִם אָמְרָהּ לוֹ, תֵּן דִּינָר לְפָלוֹנִי מִתְּנָה
וְאֶת־קִדְשִׁי לוֹ, וְנָתַן לוֹ, וְקִדְשָׁה אוֹתוֹ פָּלוֹנִי
וְאָמַר לָהּ, הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁתָּה לִּי בְּחִנְיָה מִתְּנָה
זֶה שְׂקִיבְלָתִי בְּרִצּוֹנָה הָרִי זֶה מִקְדָּשְׁתָּה.

הָכָה אָמַר לָהּ, הֵא לָךְ דִּינָר זֶה מִתְּנָה וְהַתְּקַדְּשִׁי
לְפָלוֹנִי, וְקִדְשָׁה אוֹתוֹ פָּלוֹנִי וְאָמַר לָהּ, הָרִי אֶת
מִקְדָּשְׁתָּה לִּי בְּחִנְיָה זֶה הַבָּאָה לָךְ בְּגִלְגָּלִי הָרִי זֶה
מִקְדָּשְׁתָּה, אָף עַל פִּי שִׁלָּא נָתַן לָהּ הַמִּקְדָּשׁ כְּלוּם.
הָכָה אָמְרָהּ לוֹ, הֵא לָךְ דִּינָר זֶה מִתְּנָה וְאֶת־קִדְשִׁי
לָךְ, וְלִקְחוּ וְאָמַר לָהּ, הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁתָּה לִּי

בְּחִנְיָה זֶה שְׂקִיבְלָתִי מִמָּדָה אִם אָדָם חָשׁוֹב הוּא,
הָרִי זֶה מִקְדָּשְׁתָּה, שְׁחַחֲנָאָה יֵשׁ לָהּ בְּחִיּוּתוֹ נִחְנֶת
מִמָּנָה, וּבְחִנְיָה זֶה תִּקְנָה עֲצָמָהּ לוֹ.

הָכָה הָאִשָּׁה לְאִשָּׁה, הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּדִינָר, וְהָרִי
זֶה הַמִּשְׁכּוֹן בִּידָךְ עַד שְׂאֲתָן הַדִּינָר אֵינָה
מִקְדָּשְׁתָּה: לֹא הַדִּינָר הִגִּיעַ לִידָהּ, וְלֹא הַמִּשְׁכּוֹן
נָתַן לְחִיּוּתוֹ שְׁלָהּ. הָיָה בִּידוֹ מִשְׁכּוֹן עַל חֹב
שֵׁישׁ לוֹ אֲצִל אֲחֵרִים, וְקִדְשׁ בּוֹ אִשָּׁה אָף עַל פִּי
שְׂאִינוֹ שְׁלוֹ, הָרִי זֶה מִקְדָּשְׁתָּה, מִפְּנֵי שֶׁפָּעַל חֹב,
יֵשׁ לוֹ מִקְצֵת קִנְיִן בְּגוֹפוֹ שְׁלֹמִשְׁכּוֹן.

הָכָה הָאִשָּׁה לְאִשָּׁה, הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁתָּה לִּי בְּדִינָר
זֶה, עַל מְנַת שְׁתַּחֲזִירָהּ לִי אֵינָה מִקְדָּשְׁתָּה, בֵּין
הַחֲזִירָה בֵּין לֹא הַחֲזִירָה: שְׂאִם לֹא הַחֲזִירָתוֹ,
הָרִי לֹא נִתְקַיֵּם הַתְּנָאִי; וְאִם הַחֲזִירָתוֹ, הָרִי לֹא
נִחְנֶת וְלֹא הִגִּיעַ לִידָהּ כְּלוּם.

הָכָה נָתַן לָהּ אֲגָדָה שְׁלֹחֶדֶם וְכִיּוֹצָא בָּהּ וְאָמַר
לָהּ, הָרִי אֶת מִקְדָּשְׁתָּה לִּי בָזוֹ, וְקִבְּלָהּ אוֹתָהּ,
וְאָמְרוּ לוֹ וְחִלּוֹא אֵין בָּהּ שׁוֹנָה פְּרוּטָה, וְאָמַר
תְּתַקְדָּשׁ בְּאַרְבָּעָה זִוְזִים הַמִּתְּבָּאִים בְּתוֹךְ
הָאֲגָדָה אִם אָמְרָהּ חֵין, הָרִי זֶה מִקְדָּשְׁתָּה. וְאִם
שְׁתַּקָּה אֵינָה מִקְדָּשְׁתָּה בְּמַעֲוֹת אֵלֶיךָ, שְׁחַשְׁתִּיקָה
שְׁלֹאֲחֵר מִתֵּן מַעֲוֹת לִידָהּ אֵינָה מוֹעֵלָתָה; וְתַחֲיָה
מִקְדָּשְׁתָּה בְּסַפֵּק, מִפְּנֵי הָאֲגָדָה שְׂמָא תַשְׁוּהָ
פְּרוּטָה, בְּמָקוֹם אַחֵר.

הָכָה הָאִשָּׁה לְאִשָּׁה, הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּתַמְרָה זֶה,
הַתְּקַדְּשִׁי לִי בָזוֹ, הַתְּקַדְּשִׁי לִי בָזוֹ אִם יֵשׁ בְּאַחַת
מֵחֵן שׁוֹנָה פְּרוּטָה, הָרִי זֶה מִקְדָּשְׁתָּה; וְאִם לֹא
אֵינָה מִקְדָּשְׁתָּה אֲלֹא מִסַּפֵּק, שְׂמָא תַשְׁוּהָ תַמְרָה
אַחַת פְּרוּטָה בְּמִדְּיָנָה אַחֲרָתָהּ.

הָכָה אָמַר לָהּ, הַתְּקַדְּשִׁי לִי בָזוֹ וּבָזוֹ וּבָזוֹ אִם
יֵשׁ בְּכָלֶם שׁוֹנָה פְּרוּטָה, מִקְדָּשְׁתָּה; וְאִם לֹא,
אֵינָה מִקְדָּשְׁתָּה אֲלֹא מִסַּפֵּק. הִיתָה אוֹכְלַת
רֵאשׁוֹנָה רֵאשׁוֹנָה אִם יֵשׁ בְּאַחֲרֹנָה שׁוֹנָה
פְּרוּטָה, מִקְדָּשְׁתָּה; וְאִם לֹא, אֵינָה מִקְדָּשְׁתָּה אֲלֹא

מספק שאתן תמרים שאכלה, חרי הן במלוחה, והמקדש במלוחה אינה מקדשת, ונמצא שאין הקדושין אלא בתמרה אחרונה.

הל אמר לה, חרי את מקדשת לי באלו אם יש בכלן שוזה פרוטה, מקדשת: את על פי שהיא אוכלת ראשונה ראשונה, שלה היא אוכלת.

הלא האומר לאשה, חרי את מקדשת לי בכום זה אם היה מלא מים חרי זו מקדשת בו, ובמה שבתוכו; ואם היה מלא יין חרי זו מקדשת בו, ולא במה שבתוכו. ואם היה מלא שמן חרי זו מקדשת במה שבתוכו, ולא בו; לפיכך אם לא היה בשמן שוזה פרוטה, חרי זו מקדשת בספק, ואם היה בשמן שוזה פרוטה, חרי זו מקדשת ודאי: ואין משגיחין על הכום.

הלכות אישות פרק ו

וא המקדש על תנאי אם נתנים התנאי, מקדשת; ואם לא נתנים, אינה מקדשת: בין שהיה התנאי מן האיש, בין שהיה מן האשה. וכל תנאי שבעולם בין בקדושין, בין בגרושין, בין במקח וממכר, בין בשאר דיני ממוזן צריך להיות בתנאי, ארבעה דברים.

וב ואלו הן הארבעה דברים שלכל תנאי שיהיה תנאי כפול, ושיהיה הין שלו קודם ללאו, ושיהיה התנאי קודם למעשה, ושיהיה התנאי דבר שאפשר לקיימו. ואם חסר התנאי אחד מהן חרי התנאי בטל, ובאלו אין שם תנאי כלל; אלא תהיה זו מקדשת או מגדשת ויתנים המקח או המתנה מיד, ובאלו לא התנה כלל, הואיל וחסר התנאי, אחד מן הארבעה.

וג ביצר: האומר לאשה אם תתני לי מאתים זוז, חרי את מקדשת לי בדינר זה, ואם לא תתני לי, לא תהי מקדשת, ואחר שהתנה תנאי זה, נתן לה חדינר חרי התנאי קיים, וחרי זו מקדשת על תנאי; ואם נתנה לו מאתים זוז,

חרי זו מקדשת, ואם לא נתנה, אינה מקדשת. ור אבל אם אמר לה חרי את מקדשת לי בדינר זה, ונתן חדינר בידה, והשלים התנאי ואמר אם תתני לי מאתים זוז, תהי מקדשת, ואם לא תתני לי, לא תהי מקדשת חרי התנאי בטל, מפני שהקדים המעשה ונתן לידה ואחר כך התנה, ואף על פי שהכל, בתוך כדי דבור; וחרי זו מקדשת מיד, ואינה צריכה לתן לו כלום.

וה וכן אם אמר לה אם תתני לי מאתים זוז, חרי את מקדשת לי בדינר זה, ואחר כך נתן חדינר לידה חרי התנאי בטל, מפני שלא כפל תנאו, שהרי לא אמר לה ואם לא תתני, לא תהי מקדשת; וחרי זו מקדשת מיד, ואינה צריכה לתן לו כלום.

וה וכן אם אמר לה אם לא תתני לי מאתים זוז, לא תהי מקדשת לי, ואם תתני לי מאתים זוז, חרי את מקדשת לי בדינר זה, ואחר כך נתן חדינר לידה חרי התנאי בטל, מפני שהקדים לאו להיו; וחרי זו מקדשת מיד, ואינה צריכה לתן.

וה וכן אם אמר לה אם תעלי לרקיע, או תרדי לתהום, חרי את מקדשת לי בדינר זה, ואם לא תעלי לרקיע, ולא תרדי לתהום, לא תהי מקדשת, ואחר כך נתן חדינר בידה חרי התנאי בטל, וחרי היא מקדשת מיד: שהדבר ידוע שאי אפשר לה לקיים תנאי זה, ואין זה אלא כמפליגה בדברים דרך שחוק והתל.

וה חרי שהתנה בדבר שאפשר לעשותו, אלא שהתורה אסרה אותו כגון שאמר לאשה אם תאכלי חלב ודם, חרי את מקדשת לי בדינר זה, ואם לא תאכלי, לא תהי מקדשת, אם תאכלי בשר חזיר, חרי זה גטילה, ואם לא תאכלי, לא יהא גט, ואחר שהתנה, נתן חדינר

או הגט בידה חרי התנאי קנים; ואם עברה ואכלה, תהיה מקדשת או מגרשת, ואם לא אכלה, אינה מקדשת ואינה מגרשת. ואין אומרים בזה, חרי התנה על מה שכתוב בתורה, שחרי בידה שלא תאכל, ולא תתקדש ולא תתגרש.

וטובמה אמרו כל המתנה על מה שכתוב בתורה, תנאו בטל חוץ מדבר שבממון: כגון שקדש או גרש או נתן או מכר על תנאי שהוא רוצה בתנאו שיזכה עצמו בדבר שלא זכתה לו תורה ומנעה ממנו, או יפטר עצמו בתנאו מדבר שחיבה אותו בו תורה שאומרים לו תנאך בטל, וכבר נתקינו מעשיך, ואין אתה נפטר מדבר שחיבה אותך בו התורה, ולא תזכה בדבר שמנעה אותך ממנו.

ויביצר: כגון שקדש אשה על תנאי שאין לה עליו שאר כסות ועונה שאומרים לו כסות ושאר, תנאך קנים מפני שהוא תנאי שבממון. אבל בעונה תנאך בטל, שהתורה חיבה אותך בעונה: וחרי זו מקדשת, ואתה חיב בעונתה; ואין בידך לפטר עצמך בתנאך. וכן כל פיוצא בזה.

ויא וכן המקדש יפת תאר על תנאי שיתעמר בה חרי זו מקדשת, ואין לו להתעמר בה: שחרי התורה מנעה אותו מלהשתעבד בה, אחר שנבעלה; ולא מפני תנאו יזכה בדבר שמנעה אותו תורה, אלא תנאו בטל. וכן כל פיוצא בזה.

ויב התנה על האשה בשעת קדושין, או בשעת גרושין, שתבעל לאביה ולאחיה או לבנה, וכיוצא בזה חרי זה כמי שהתנה עליה שתעלה לרקיע, או שתירד לתהום; ותנאו בטל, שאין בידה שיעברו אחרים ויבואו על הערוה, ונמצא שהתנה בדבר שאין בידה לקיימו. וכן כל פיוצא בזה.

ויג אבל אם התנה עליה שיתן לי פלוני חצרו, או שישא בתו לבני, וכיוצא בזה תנאו קנים: שחרי אפשר בידה לקיימו, ונתן לפלוני ממון הרבה, עד שיתן לו חצרו, ועד שישא בתו לבנו שחרי אין כאן עברה. וכן כל פיוצא בזה. ויד שים אלו הדברים שלתנאים לנגד עיניך תמיד, וכל מקום שאתה שומע המקדש על תנאי כד ופך, או הנותן גט על תנאי כד ופך, או המוכר, או הנותן על תנאי תדע שהתנאי יש בו ארבעה דברים אלו שבארנו, כדי שלא נהיה צריכין לפרש אותן בכל מקום ומקום; ואם חסר אחד מהן, אין כאן תנאי.

וטו יש מקצת גאונים אחרונים שאמרו אין אדם צריך לכפל תנאו, אלא בגטין וקדושין בלבד; אבל בדיני ממון, אינו צריך לכפל. ואין ראוי לסמוך על דבר זה, שכפילת התנאי עם שאר הארבעה דברים, מתנאי בני ראובן ובני גד למדו אותן חכמים, "אם יעברו בני גד... ואם לא יעברו" ותנאי זה, לא היה בגטין ולא בקדושין. ובזה חורו גדולי הגאונים הראשונים, וכן ראוי לעשות.

וטז המקדש על תנאי כשיתקנים התנאי תהיה מקדשת משעה שנתקנים התנאי, לא משעה שנתקדשה.

ויז ביצר: האומר לאשה אם אתן לך מאתים זוז בשנה זו, חרי את מקדשת לי בדינר זה, ואם לא אתן לך, לא תהי מקדשת, ונתן הדינר לידה בניסן, ונתן לה המאתים זוז שהתנה עמה בתשרי חרי זו מקדשת מתשרי; לפיכך אם קדשה שני, קדם שיתקנים התנאי שלראשון חרי זו מקדשת לשני. וכן הדין בגטין, ובממונות בשעה שיתקנים התנאי הוא שיחיה גט, או יתקנים המקח או המתנה.

ויח במה דברים אמורים, בשחיה שם תנאי,

וְלֹא אָמַר מַעֲבֹשׁוֹ; אֲכַל אִם אָמַר לָהּ, הֲרִי אֶת־
מִקְדָּשְׁתָּ לִּי מַעֲבֹשׁוֹ בְּדִינָר זֶה, אִם אֶתֶּן לְיָד
מֵאֲתִים זֹז, וְלֵאחֶר זָמַן נָתַן לָהּ הַמֵּאֲתִים הֲרִי
זו מִקְדָּשְׁתָּ לְמַפְרָע, מִשְׁעַת הַקְדוּשִׁין, אַף עַל פִּי
שֶׁלֹּא נַעֲשֶׂה הַתְּנָאִי, אֲלֹא לְאַחֵר זָמַן מְרַבֶּה;
לְפִיכָךְ אִם קִדְּשָׁה אַחֵר, קֹדֶם שִׁיעֲשֶׂה הַתְּנָאִי
אֵינָהּ מִקְדָּשְׁתָּ. וְכֵן הָדִין בְּגִטִּין, וּבַמְּמוֹנוֹת.

וַיֵּט כָּל הָאוֹמֵר מַעֲבֹשׁוֹ, אֵינּוּ צָרִיךְ לְכַפֵּל
תְּנָאוֹ; וְלֹא לְהַקְדִּים הַתְּנָאִי לַמַּעֲשֶׂה, אֲלֹא אַף
עַל פִּי שֶׁהַקְדִּים הַמַּעֲשֶׂה, תְּנָאוֹ קִנָּם. אֲכַל צָרִיךְ
לְהַתְּנוֹת בְּדָבָר שֶׁאֲפָשֶׁר לְקַיְּמוֹ; וְאִם הַתְּנָה
בְּדָבָר שֶׁאִי אֲפָשֶׁר לְקַיְּמוֹ הֲרִי זֶה בַּמִּפְלִיג
בְּדָבָרִים, וְאֵין שֵׁם תְּנָאִי. וְכָל הָאוֹמֵר עַל מִנֵּת
הֲרִי זֶה בָּאוֹמֵר מַעֲבֹשׁוֹ, וְאֵינּוּ צָרִיךְ לְכַפֵּל
הַתְּנָאִי, וְלֹא לְהַקְדִּימוֹ לַמַּעֲשֶׂה.

וְכֵן בִּיצֵד: הָאוֹמֵר לְאַשָּׁה, הֲרִי אֶת־מִקְדָּשְׁתָּ לִּי,
עַל מִנֵּת שֶׁתִּתְּנִי לִי מֵאֲתִים זֹז, הֲרִי זֶה גִטִּיהָ,
עַל מִנֵּת שֶׁתִּתְּנִי לִי מֵאֲתִים זֹז, הֲרִי חֲצֵר זֹז
נִתְּוֶנָה לָךְ בְּמִתְּנָה, עַל מִנֵּת שֶׁתִּתֶּן לִי מֵאֲתִים
זֹז הֲרִי תְּנָאוֹ קִנָּם, וְנִתְּקַדְּשָׁה הָאִשָּׁה, אוֹ
נִתְּגַרְשָׁה, וְזָכָה זֶה בְּחֲצֵר: וְהֵם, יִתְּנוּ הַמֵּאֲתִים
זֹז; וְאִם לֹא נָתְנוּ לֹא תִּהְיֶה זֹז מִקְדָּשְׁתָּ, וְלֹא
תִתְּגַרֵּשׁ זֹז, וְלֹא יִזְכֶּה זֶה בְּחֲצֵר. וְאַף עַל פִּי
שֶׁלֹּא כָּפַל תְּנָאוֹ, וְאַף עַל פִּי שֶׁהַקְדִּים הַמַּעֲשֶׂה
לְתְּנָאִי, וְנָתַן הַקְדוּשִׁין אוֹ חֶגֶט בִּידָה וְהַחֲזִיק זֶה
בְּחֲצֵר, וְאַחֵר כֶּךָ הַשְּׁלִים תְּנָאוֹ: שֶׁחֲרִי
כְּשִׁיתְּקִנָּם הַתְּנָאִי יִזְכֶּה זֶה בְּחֲצֵר, וְתִתְּקַדֵּשׁ זֹז
וְתִתְּגַרֵּשׁ זֹז, מִשְׁעָה רֵאשׁוֹנָה שָׁבָה נַעֲשֶׂה
הַמַּעֲשֶׂה, בָּאלוֹ לֹא הָיָה שֵׁם תְּנָאִי כָּלָל.

הַלְכוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק ז

ז, א הָאוֹמֵר לְאַשָּׁה, הֲרִי אֶת־מִקְדָּשְׁתָּ לִּי, עַל
מִנֵּת שֶׁיִּרְצֶה אָבִי רְצָה הָאֵב, מִקְדָּשְׁתָּ; לֹא רְצָה,
אוֹ שִׁשְׁתֶּק, אוֹ שְׁמֵת קֹדֶם שִׁישְׁמַע הַדָּבָר אֵינָהּ
מִקְדָּשְׁתָּ. עַל מִנֵּת שֶׁלֹּא יִמָּחַ אָבִי שְׁמַע וּמָחָה,

אֵינָהּ מִקְדָּשְׁתָּ; לֹא מָחָה, אוֹ שְׁמֵת הֲרִי זֹז
מִקְדָּשְׁתָּ. מֵת הָבִן, וְאַחֵר כֶּךָ שְׁמַע הָאֵב מִלְּמִדִּין
אֶת הָאֵב שִׁיאֹמַר אֵינִי רוֹצֶה, כֶּדִּי שֶׁלֹּא יִהְיֶה
שֵׁם קְדוּשִׁין, וְלֹא תַּכַּל לְפָנַי יָבֵם.

ז, ב הָאוֹמֵר לְאַשָּׁה, הֲרִי אֶת־מִקְדָּשְׁתָּ לִּי בְּזֹה,
עַל מִנֵּת שִׁישׁ לִי מֵאֲתִים זֹז, אוֹ בֵּית כּוֹר עֶפֶר
אִם יֵשׁ שָׁם עֵדִים שִׁישׁ לוֹ, הֲרִי זֹז מִקְדָּשְׁתָּ; וְאִם
אֵין לוֹ, הֲרִי זֹז מִקְדָּשְׁתָּ מִסְּפֵק שְׁמָא יֵשׁ לוֹ,
וְהוּא אוֹמֵר אֵין לוֹ כֶּדִּי לְקַלְקֵלָהּ.

ז, ג הֲרִי אֶת־מִקְדָּשְׁתָּ לִּי בְּזֹה, עַל מִנֵּת שִׁישׁ לִי
מֵאֲתִים זֹז, אוֹ בֵּית כּוֹר עֶפֶר בְּמָקוֹם פְּלוּנִי אִם
יֵשׁ לוֹ בְּאוֹתוֹ מָקוֹם, מִקְדָּשְׁתָּ; וְאִם אֵין לוֹ
בְּאוֹתוֹ מָקוֹם שְׁאֹמֵר, הֲרִי זֹז מִקְדָּשְׁתָּ מִסְּפֵק
שְׁמָא יֵשׁ לוֹ שָׁם, וְהוּא מִתְּכַוֵּן לְקַלְקֵלָהּ.

ז, ד הֲרִי אֶת־מִקְדָּשְׁתָּ לִּי בְּזֹה, עַל מִנֵּת שְׁאֲרָאָה
מֵאֲתִים זֹז, אוֹ בֵּית כּוֹר עֶפֶר הֲרִי זֹז מִקְדָּשְׁתָּ,
וְיִרְאֶנָּה; הֲרָאָה חֲזוּזִים בֵּיד אַחֲרִים, אוֹ שֶׁחֲרָאָה
בֵּית כּוֹר עֶפֶר בְּשֻׁדָּה אַחֲרִים אֵינָהּ מִקְדָּשְׁתָּ, עַד
שִׁירְאֶנָּה מִשְׁלֹף. לָקַח הַמַּעֲוֹת בְּמִלּוּהָ, אוֹ
בְּשִׁתְּפוּת, אוֹ שֶׁשָּׁכַר חֲשֻׁדָּה, אוֹ לָקַחָהּ
בְּאַרִיסוֹת וְחֲרָאָה אֵינָהּ מִקְדָּשְׁתָּ, עַד שִׁירְאֶנָּה
מִשְׁלֹף: שְׁמִשְׁמַע שְׁאֲרָאָה, שְׁאֲרָאָה שְׁעָמִי
לְעֲצָמִי דָּבָר זֶה שְׁאֲמַרְתִּי לָךְ.

ז, ה הָיָה לוֹ בֵּית כּוֹר עֶפֶר, וְהָיָה בּוֹ נִקְעִים
עֲמוּקִים עֲשָׂרָה טַפָּחִים, אוֹ סְלָעִים גְּבוּחִים
עֲשָׂרָה טַפָּחִים אִם חָיו הַנִּקְעִים מִלְּאִים מִיָּם הֲרִי
הֵן כְּסָלָעִים וְאֵין נִמְדָּדִין עֲמוֹ, מִפְּנֵי שְׁאֵינָן
רְאוּיִין לְזִרְיָעָה; וְאִם אֵינָן מִלְּאִין מִיָּם נִמְדָּדִין
עֲמוֹ, מִפְּנֵי שֶׁהֵן רְאוּיִין לְזִרְיָעָה.

ז, ו הָאוֹמֵר לְאַשָּׁה, הֲרִי אֶת־מִקְדָּשְׁתָּ לִּי בְּזֹה, עַל
מִנֵּת שֶׁאֵין עָלֶיךָ נְדָרִים, וְנִמְצָאוּ עָלֶיךָ אֶחָד
מִשְׁלֹשָׁה נְדָרִים אֵלּוֹ שֶׁלֹּא תֹאכַל בָּשָׂר, אוֹ
שֶׁלֹּא תִשְׁתֶּה יַיִן, אוֹ שֶׁלֹּא תִתְּקַשֵּׁט בְּמִינֵי
צִבְעוֹנִין אֵינָהּ מִקְדָּשְׁתָּ; נִמְצָא עָלֶיךָ נֶדֶר חוּץ

מאלו אף על פי שהוא אומר מקפיד אני אפלו
על זה, חרי זו מקדשת. ואם אמר לה, על מנת
שאין עליך כל נדר אפלו נמצאת שנדרה שלא
תאכל חרובין, אינה מקדשת.

ז, האומר לאשה חרי את מקדשת לי בזה, על
מנת שאין ביד מומין, ונמצא בה אחד מן
המומין הפוסלין בנשים אינה מקדשת; נמצא
בה מום אחר חוץ מאותן המומין אף על פי
שאמר מקפיד אני אפלו על זה, חרי זו
מקדשת.

ז, ומה הן המומין הפוסלין בנשים כל המומין
הפוסלין בבוהנים, פוסלין בנשים; ובהלכות
ביאת המקדש, יתבארו כל מומי הבוהנים.
ויותר עליהן בנשים ריח הרע, וזיעה, וריח
הפה, וקול עבה, ודדין גסין מחברותיה טפח,
וטפח בין דד לדד, ונשיבת כלב ונעשה המקום
צלקת; ושומה שעל הפדחת, אפלו היתה קטנה
ביותר, ואפלו קרובה משער ראשה ואף על פי
שאין בה שער, וזו היא השומה שיתרה באשה
על הבוהנים.

ז, ט אבל אם היתה שומה שיש בה שער בשאר
הפנים, או שומה גדולה באיזר אף על פי שאין
בה שער חרי זה מום, בין בבוהנים בין
בנשים.

ז, המקדש אשה סתם, ונמצא בה אחד מן
המומין הפוסלין בנשים, או נמצא עליה אחד
משלושה נדרים חרי זו מקדשת מספק.

ז, יא קדשה על מנת שאין עליה נדרים, והיו
עליה נדרים, והלכה אצל חכם והתיר לה חרי
זו מקדשת; קדשה על מנת שאין בה מומין,
והיו בה מומין, והלכה אצל רופא ורפא אותה
אינה מקדשת. אבל אם התנה האיש שאין עליו
נדרים, ושאין בו מומין, והיו עליו נדרים, והיו
בו מומין, והלך אצל חכם והתירו, אצל רופא

ורפא חרי זו מקדשת: שאין לאיש גנאי
במומין שפבר נרפאו, ואין האשה מקדשת על
זאת.

ז, יב האומר לאשה, חרי את מקדשת לי בזה,
על מנת שאאתן לך מאתים זוז מבאן ועד
שלושים יום אם נתן לה בתוך שלושים יום,
מקדשת; ואם עברו השלושים ולא נתן, אינה
מקדשת.

ז, יג חרי את מקדשת לי בזוזים אלו, לאחר
שלושים יום אף על פי שנתאבלו המעות בתוך
שלושים יום, חרי זו מקדשת לאחר השלושים;
ואם חזר בו בתוך השלושים, או חזרה היא
אינה מקדשת.

ז, יד בא שני וקדשה בתוך השלושים יום, חרי
זו מקדשת לשני לעולם לפי שבשעה שקדשה
השני, לא היתה מקדשת, ותפסו בה קדושי
שני, ונעשת אשת איש; ולאחר השלושים יום,
כשיבואו קדושי ראשון, ומצאו אותה אשת
איש, ונמצא הראשון כמי שקדש אשת איש
שאין הקדושין תופסין בה.

ז, טו האומר לאשה, חרי את מקדשת לי
מעכשיו לאחר שלושים יום בדינר זה, ובא
אחר וקדשה בתוך השלושים חרי זו מקדשת
מספק לשניהם; לפיכך שניהם נותנין גט, בין
בתוך השלושים יום בין לאחר השלושים יום.

ז, טז חרי את מקדשת לי מעכשיו לאחר
שלושים יום, ובא אחר ואמר לה, חרי את
מקדשת לי מעכשיו לאחר עשרים יום, ובא
אחר ואמר לה, חרי את מקדשת לי מעכשיו
לאחר עשרה ימים, אפלו הן מאה על הסדר
הזה קדושי כלן תופסין בה; וצריכה גט מפל
אחד ואחד, מפני שהיא מקדשת לכלן בספק.

ז, יז האומר לאשה, חרי את מקדשת לי חוץ
מפלוגי, פלומר שלא תאסר עליו, אלא תהיה

אִשָּׁת אִישׁ עַל כָּל הָעוֹלָם וְלִפְלוֹנִי בַּפְּנוּיָה חֲרִי
זוֹ סִפֵּק מִקְדָּשָׁת. אֲבָל אִם אָמַר לָהּ, חֲרִי אֶת
מִקְדָּשָׁת לִי, עַל מִנָּת שֶׁתִּהְיִי מִתְּרַת לִפְלוֹנִי חֲרִי
זוֹ מִקְדָּשָׁת; וְתִהְיֶה אֶסְוֶרָה עַל אוֹתוֹ פְּלוֹנִי
בְּשֹׂאֵר הָעַם, מִפְּנֵי שֶׁתִּתֵּן בְּדָבָר שְׂאִי אֶפְשָׁר
לְקִימוֹ.

ז, יח חֲנוּתֵן שְׁתֵּי פְּרוּטוֹת לְאִשָּׁה וְאָמַר לָהּ, חֲרִי
אֶת מִקְדָּשָׁת לִי הַיּוֹם בְּאַחַת, וּבְאַחַת לְאַחַר
שֶׁאֲגַרְשֶׁךָ חֲרִי זוֹ מִקְדָּשָׁת; וּכְשִׁיגְרֶשׁ אוֹתָהּ,
תִּהְיֶה מִקְדָּשָׁת עַד שִׁיגְרֶשׁ אוֹתָהּ פַּעַם שְ�נִיָּה,
מִן קְדוּשֵׁי פְּרוּטָה שְׁנִיָּה.

ז, יט אֲבָל הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה, חֲרִי אֶת מִקְדָּשָׁת לִי
בְּזָה לְאַחַר שְׁאִתְּגִיר, לְאַחַר שֶׁתִּתְּגִיר, לְאַחַר
שְׁאִשְׁתְּחַרֵּר, לְאַחַר שֶׁתִּשְׁתְּחַרֵּר, לְאַחַר שְׁיִמּוֹת
בְּעִלְיָה, לְאַחַר שֶׁתִּמּוֹת אַחֲרֵיהָ אֵינָה מִקְדָּשָׁת,
מִפְּנֵי שְׂאִינִי יָכוֹל עֲתָה לְקַדְּשָׁהּ.

ז, כ הָאוֹמֵר לִיבְמָה, חֲרִי אֶת מִקְדָּשָׁת לִי בְּזָה
לְאַחַר שֶׁיִּחְלֹץ לִיָּהּ וּבְמִיָּה חֲרִי זוֹ מִקְדָּשָׁת מִסְּפֵק,
הוֹאִיל וְאֵלֹה קִדְּשָׁה עֲתָה, הָיוּ קְדוּשִׁין תּוֹפְסִין
בָּהּ מִסְּפֵק.

ז, כב הָאוֹמֵר לְחֶבְרוֹ, אִם יִלְדָּה אִשְׁתּוֹ נִקְבָּהּ,
חֲרִי הִיא מִקְדָּשָׁת לִי בְּזָה לֹא אָמַר כָּלוּם; וְאִם
הִיתָה אִשָּׁת חֶבְרוֹ מֵעֶבְרַת וְחֶבְרַת הָעֶבֶר, חֲרִי זוֹ
מִקְדָּשָׁת. וַיֵּרָאָה לִי, שְׂצָרִיָּה לְחֹזֵר וּלְקַדֵּשׁ אוֹתָהּ
מֵאֲבִיָּה אַחֵר שֶׁתּוֹלֵד, בְּדִי שְׂיִכְבִּים אוֹתָהּ
בְּקְדוּשִׁין שְׂאִין בָּהֶן דְּפִי.

ז, כב הָאוֹמֵר לְאִשָּׁה, חֲרִי אֶת מִקְדָּשָׁת לִי בְּמִצָּה
דִּינָר, וְנָתַן לָהּ אֶפְלוֹ דִּינָר אַחַד חֲרִי זוֹ מִקְדָּשָׁת
מִשְׁלָקְחָהּ חֲדִינָר, וְהוּא יִשְׁלִים לָהּ אֶת הַשָּׂאֵר:
שְׂזָה כָּמִי שֶׁאָמַר לָהּ, חֲרִי אֶת מִקְדָּשָׁת לִי בְּדִינָר
זֶה, עַל מִנָּת שְׂאִשְׁלִים לִיָּהּ מִצָּה דִּינָר שֶׁהִיא
מִקְדָּשָׁת לוֹ מֵעַכְשָׁו.

ז, כג בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּשֶׁאָמַר לָהּ בְּמִצָּה
דִּינָר סֵתָם. אֲבָל אִם פָּרַשׁ וְאָמַר לָהּ, חֲרִי אֶת

מִקְדָּשָׁת לִי בְּמִצָּה דִּינָר אֵלֹה, וְהִתְחִיל לְמִנּוֹת
לְתוֹךְ יָדָהּ אֵינָה מִקְדָּשָׁת עַד שְׂיִשְׁלִים; וְאֶפְלוֹ
בְּדִינָר הָאֲחֵרוֹן, שְׁנִיָּהֶם יְכוּלִים לְחֹזֵר זֶה בְּזָה.
וְכֵן אִם נִמְצָא מִנָּה חֶסֶד דִּינָר, אוֹ נִמְצָא מִהֵן
דִּינָר נִחְשָׁת אֵינָה מִקְדָּשָׁת. נִמְצָא בָּהֶם דִּינָר
רַע אִם יְכוּלָּה לְהוֹצִיאוֹ עַל יְדֵי חֶדְחֵק, יִחְלִיפֶנּוּ;
וְאִם לֹא, אֵינָה מִקְדָּשָׁת.

ז, כד אָמַר לָהּ, חֲרִי אֶת מִקְדָּשָׁת לִי בְּכַנְדִּים אֵלֹה
שֶׁהֵן שְׁוִיין חֲמִשִּׁים דִּינָר, וְהָיוּ שְׁלֹמִשׁ וְכִיּוּצָא
בָּהֶן שֶׁהָאִשָּׁה מִתְּאֵוָה לָהֶן אִם הָיוּ שְׁוִיין
חֲמִשִּׁים, חֲרִי זוֹ מִקְדָּשָׁת מִשְׁעֵת לְקִיחָהּ, וְאֵינֶן
צָרִיכִין שׁוּמָה בְּשׁוּק וְאַחַר כֵּךְ תִּהְיֶה מִקְדָּשָׁת,
כְּדִי שֶׁתִּסְמַךְ דַּעְתָּהּ; אֲלֹא הוֹאִיל וְהֵן שְׁוִיין
בְּשֶׁאָמַר לָהּ, חֲרִי זוֹ מִקְדָּשָׁת מִשְׁעֵת רֵאשׁוֹנָה.
וְאִם אֵינֶן שְׁוִיין, אֵינָה מִקְדָּשָׁת.

ז, כה אִישׁ וְאִשָּׁה שֶׁהָיוּ עֹסְקִין בְּדְבָרֵי אֲרוּסִין,
הוּא אוֹמֵר בְּמִצָּה דִּינָר אֶקְדֵּשׁ אוֹתָךְ, וְהִיא
אוֹמֶרֶת אֵינִי מִתְּקַדָּשָׁת לָךְ אֲלֹא בְּמֵאֲתִים זִוּז;
וְחִלָּה זֶה לְבֵיתוֹ, וְחִלָּה זֶה לְבֵיתָהּ. וְאַחַר כֵּךְ
תִּבְעֶנּוּ זֶה אֶת זֶה, וְקִדְּשׁוּ סֵתָם אִם הָאִישׁ תִּבְעַ
אֶת הָאִשָּׁה, יַעֲשׂוּ דְבָרֵי הָאִשָּׁה; וְאִם הָאִשָּׁה
תִּבְעֶנּוּ אֶת הָאִישׁ, יַעֲשׂוּ דְבָרֵי הָאִישׁ.

ז, כו הָעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקַדֵּשׁ לוֹ אִשָּׁה, וְחִלָּה חֲשָׁלִיחַ
וְקַדְּשָׁהּ עַל תְּנָאִי אֵינָה מִקְדָּשָׁת; וְכֵן אִם אָמַר
לוֹ לְקַדְּשָׁהּ עַל תְּנָאִי, וְחִלָּה וְקַדְּשָׁהּ סֵתָם, אוֹ עַל
תְּנָאִי אַחֵר, אוֹ שְׂשֻנָּה אֶת הַתְּנָאִי אֵינָה
מִקְדָּשָׁת.

ז, כז אָמַר לוֹ קַדְּשָׁהּ לִי בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְחִלָּה
וְקַדְּשָׁהּ בְּמָקוֹם אַחֵר אֵינָה מִקְדָּשָׁת; קַדְּשָׁהּ לִי
וְחֲרִי הִיא בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְחִלָּה וְקַדְּשָׁהּ בְּמָקוֹם
אַחֵר חֲרִי זוֹ מִקְדָּשָׁת, מִפְּנֵי שֶׁמֶרְאָה מָקוֹם הוּא
לוֹ.

ז, כח וְכֵן הִיא שֶׁאֲמָרָה לְשִׁלּוּחָהּ, קִבֵּל לִי קְדוּשִׁי
בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְקִבֵּלוֹ לָהּ בְּמָקוֹם אַחֵר אֵינָה

מִקְדָּשָׁתָּה; חֲרֵי הַבַּעַל בְּמָקוֹם פְּלוֹנִי, וְקָבַל לָהּ
בְּמָקוֹם אֲחֵר חֲרֵי זֶה מִקְדָּשָׁתָּה, מִפְּנֵי שֶׁמֶרְאָה
מָקוֹם הִיא לוֹ.

ז, כֵּט הַמִּקְדָּשׁ אֶת הָאִשָּׁה וְחִזֵּר בּוֹ מִיָּד, הוּא אוֹ
הִיא אָף עַל פִּי שֶׁחִזְרוּ בְּתוֹךְ כְּדֵי דִבּוֹר אֵין
חֲזִרְתָּם כָּלוּם, וְחֲרֵי הִיא מִקְדָּשָׁתָּה. הַמִּקְדָּשׁ עַל
תִּנָּאִי, וְחִזֵּר אַחֵר כַּמָּה יָמִים וּבִטֵּל הַתִּנָּאִי אָף
עַל פִּי שֶׁבִטְלוּ בִּינוּ לְבִינָה שְׁלֹא בִּפְנֵי עֵדִים
בִּטֵּל הַתִּנָּאִי, וְחֲרֵי הִיא מִקְדָּשָׁתָּה סֵתָם.

ז, וְכֵן אִם הָיָה הַתִּנָּאִי מִן הָאִשָּׁה, וּבִטְלָה אוֹתָהּ
אַחֵר בֶּן בִּינָה לְבִינוּ בִּטֵּל הַתִּנָּאִי; לְפִיכָּךְ
הַמִּקְדָּשׁ עַל תִּנָּאִי וְכֵן סֵתָם, אוֹ בַּעַל סֵתָם חֲרֵי
זֶה צְרִיכָה גֹט, אָף עַל פִּי שְׁלֹא נִתְּקִים הַתִּנָּאִי,
שֶׁמָּא בִּטֵּל הַתִּנָּאִי, כְּשֶׁבַּעַל אוֹ כְּשֶׁכָּנַם.

ז, לֹא וְכֵן הַמִּקְדָּשׁ בְּפָחוּת מִפְּרוּטָה, אוֹ בְּמִלֻּה,
וְחִזֵּר וּבַעַל סֵתָם בִּפְנֵי עֵדִים צְרִיכָה גֹט, שֶׁעַל
בְּעִילָה זֶה סִמָּךְ לֹא עַל אוֹתָן הַקְדוּשִׁין הַפְּסוּלִין;
חֲזָקָה הִיא שְׂאִין אָדָם מִיִּשְׂרָאֵל הַפְּשָׁרִים עוֹשֶׂה
בְּעִילָתוֹ בְּעִילַת זְנוּת, וְחֲרֵי בִידּוֹ עֲתָה לַעֲשׂוֹתָהּ
בְּעִילַת מִצְוָה.

הַלְבוּת אִישׁוֹת פֶּרֶק ח

ח, אֵל הָאוֹמֵר לֹאֲשָׁה, הַתְּקַדְּשִׁי לִי בְּכוֹם זֶה שְׁלִיין
וְנִמְצָא שְׁלֹדְבִשׁ, שְׁלֹדְבִשׁ וְנִמְצָא שְׁלִיין, בְּדִינָר
שְׁלֹכֶסֶף וְנִמְצָא שְׁלֹזָהֵב, שְׁלֹזָהֵב וְנִמְצָא שְׁלֹכֶסֶף,
עַל מִנְתַּ שְׂאֵנִי כוֹחֵן וְנִמְצָא לוֹי, לוֹי וְנִמְצָא
כוֹחֵן, נִתִּין וְנִמְצָא מִמְּזֵר, מִמְּזֵר וְנִמְצָא נִתִּין,
בֶּן עֵיר וְנִמְצָא בֶּן כֶּרֶךְ, בֶּן כֶּרֶךְ וְנִמְצָא בֶּן
עֵיר, עַל מִנְתַּ שְׂאֵנִי עֲשִׂיר וְנִמְצָא עֲנִי, עֲנִי
וְנִמְצָא עֲשִׂיר, עַל מִנְתַּ שְׁבִיתִי קְרוֹב לְמִרְחֵן
וְנִמְצָא רְחוּק, רְחוּק וְנִמְצָא קְרוֹב, עַל מִנְתַּ
שֵׁישׁ לִי בֵּת אוֹ שִׁפְחָה גּוֹדֶלֶת אוֹ אוֹפָה וְאֵין
לוֹ, עַל מִנְתַּ שְׂאִין לוֹ וַיֵּשׁ לוֹ, עַל מִנְתַּ שֵׁישׁ לִי
אִשָּׁה וּבָנִים וְאֵין לוֹ, עַל מִנְתַּ שְׂאִין לוֹ וַיֵּשׁ לוֹ
בְּכָל אֵלּוֹ וְחִדּוּמֵין לָחֵן, אֵינָה מִקְדָּשָׁתָּה; וְכֵן, הִיא

שֶׁהִטְעָנוּ.

ח, ב, וּבְכָלֵם אָף עַל פִּי שֶׁאִמְרָה בְּלָבִי הָיָה
לְהַתְּקַדֵּשׁ לוֹ, אָף עַל פִּי שֶׁהִטְעָנִי וְאֵין הַדָּבָר
כִּמּוֹ שֶׁאִמְרָה, וְכֵן אִם אָמַר הוּא בְּלָבִי הָיָה
לְקַדְּשָׁהּ, אָף עַל פִּי שֶׁהִטְעָנִי אֵינָה מִקְדָּשָׁתָּה;
דְּבָרִים שְׁפִלְב, אֵינָם דְּבָרִים.

ח, ג, חֲרֵי אֶת מִקְדָּשָׁתָּה לִי, עַל מִנְתַּ שְׂאֵנִי בֶּסֶם,
וְנִמְצָא בֶּסֶם וּבְרָסִי, עַל מִנְתַּ שְׂאֵנִי בֶּן עֵיר,
וְנִמְצָא בֶּן עֵיר וּבֶן כֶּרֶךְ, עַל מִנְתַּ שְׁשִׁמִּי יוֹסֵף,
וְנִמְצָא שְׁמוֹ יוֹסֵף וְשִׁמְעוֹן חֲרֵי זֶה מִקְדָּשָׁתָּה; אֲבָל
אִם אָמַר לָהּ, עַל מִנְתַּ שְׂאִין שְׁמִי אֵלֹא יוֹסֵף,
וְנִמְצָא שְׁמוֹ יוֹסֵף וְשִׁמְעוֹן, שְׂאֵנִי אֵלֹא בֶּסֶם,
וְנִמְצָא בֶּסֶם וּבְרָסִי, שְׂאֵנִי אֵלֹא בֶּן עֵיר,
וְנִמְצָא בֶּן כֶּרֶךְ וּבֶן עֵיר אֵין זֶה מִקְדָּשָׁתָּה.

ח, ד, הָאוֹמֵר לֹאֲשָׁה, חֲרֵי אֶת מִקְדָּשָׁתָּה לִי בְּזֹה,
עַל מִנְתַּ שְׂאֵנִי יוֹדֵעַ לְקָרוֹת צְרִיף שִׁיקְרָא
הַתּוֹרָה וְיִתְרָגֵם אוֹתָהּ תִּרְגָּמוֹם אֲנִקְלוֹם חֲגָר; עַל
מִנְתַּ שְׂאֵנִי קִרְאָה צְרִיף לְחִיּוֹת יוֹדֵעַ לְקָרוֹת
תּוֹרָה נְבִיאִים וּכְתוּבִים, בְּדִקְדוּק יָפָה.

ח, ה, עַל מִנְתַּ שְׂאֵנִי יוֹדֵעַ לְשָׁנוֹת, צְרִיף לְחִיּוֹת
יוֹדֵעַ לְקָרוֹת הַמִּשְׁנָה; עַל מִנְתַּ שְׂאֵנִי תִנָּאִי,
צְרִיף לְחִיּוֹת יוֹדֵעַ לְקָרוֹת הַמִּשְׁנָה וְסִפְרָא וְסִפְרֵי
וְתוֹסֶפֶתָא שְׁלֹרְבִי חֵיָא.

ח, ו, עַל מִנְתַּ שְׂאֵנִי תִלְמוּד אֵין אוֹמְרִין בְּכֵן
עֲזָאִי וּבְכֵן זִמְמָא, אֵלֹא כָּל שְׁשׂוֹאֲלִין אוֹתוֹ דָּבָר
אַחֵר בְּתִלְמוּדוֹ וְאוֹמְרוֹ, וְאִפְלוּ בְּהַלְבוּת חֲחָן
שְׁמִלְמוּדִין אוֹתָן כְּרַבִּים מְדַבְּרִים חֲקָלִים סְמוּךְ
לְחָן, כְּדֵי שִׁיחִיו כָּל חָעֵם בְּקִיָּאִין בָּחֵן.

ח, ז, עַל מִנְתַּ שְׂאֵנִי חֶכֶם אֵין אוֹמְרִין כְּרַבִּי
עֲקִיבָה וְחִבְרִיו, אֵלֹא כָּל שְׁשׂוֹאֲלִין אוֹתוֹ דָּבָר
חֲכָמָה בְּכָל מָקוֹם וְאוֹמֵר. עַל מִנְתַּ שְׂאֵנִי גִבּוֹר
אֵין אוֹמְרִין כְּאַבְנֵר בֶּן נֵר וּכְיוֹאָב, אֵלֹא כָּל
שְׁחִבְרִיו מִתִּירָאִים מִמֶּנּוּ מִפְּנֵי גְבוּרָתוֹ.

ח, ח, עַל מִנְתַּ שְׂאֵנִי עֲשִׂיר אֵין אוֹמְרִין כְּרַבִּי

אֶלְעָזָר בֶּן עֲזַרְיָה, אֵלָּא כָּל שְׂבָנֵי עִירוֹ מִכַּבָּדִין
אוֹתוֹ מִפְּנֵי עֲשָׂרוֹ.

ח, ט על מִנַּת שְׂאֵנִי צָדִיק אֶפְלוֹ רָשָׁע גָּמּוּר חֲרִי
זוֹ מִקְדָּשָׁת מִסְפֵּק, שְׁמָא הִרְחַר בְּתִשְׁבּוּכָה
בְּדַעְתּוֹ. על מִנַּת שְׂאֵנִי רָשָׁע אֶפְלוֹ צָדִיק גָּמּוּר
חֲרִי זוֹ מִקְדָּשָׁת מִסְפֵּק, שְׁמָא הִרְחַר בְּעִבּוּדָה
זָרָה בְּדַעְתּוֹ: שְׁעוּזָן עֲבֻדָה זָרָה גָּדוֹל הוּא,
וּמִשְׁיַחֲרָר לַעֲבֹד בְּלִבּוֹ נַעֲשֶׂה רָשָׁע, שְׁנֵאמַר
”כֹּן יִפְתָּה לְבַבְכֶּם”, וְכַתוּב ”לְמַעַן תִּפְשֶׁנּוּ אֶת
בֵּית יִשְׂרָאֵל, בְּלִבָּם”.

ח, י חֲמִיקְדָּשׁ אֶת הָאִשָּׁה וְאָמַר סְבוּר חֵייתִי
שְׂחִיא בּוֹחֶנֶת וַחֲרִי הִיא לְוִיָּה, לְוִיָּה וַחֲרִי הִיא
בּוֹחֶנֶת, עֲנִיָּה וַחֲרִי הִיא עֲשִׂירָה, עֲשִׂירָה וַחֲרִי
הִיא עֲנִיָּה חֲרִי זוֹ מִקְדָּשָׁת, מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִטְעִיתוּ;
וְכֵן הִיא שְׁאֵמֶרָה, סְבוּרָה חֵייתִי שְׂחִיא בּוֹחֶן
וַחֲרִי הוּא לְוִי, לְוִי וַחֲרִי הוּא בּוֹחֶן, עֲשִׂיר וַחֲרִי
הוּא עֲנִי, עֲנִי וַחֲרִי הוּא עֲשִׂיר חֲרִי זוֹ מִקְדָּשָׁת,
מִפְּנֵי שֶׁלֹּא הִטְעִיהָ אוֹתָהּ.

הַלְבוֹת אִישׁוֹת פֶּרֶק ט

ט, א חֲמִיקְדָּשׁ שְׁתֵּי נָשִׁים שְׂאֵסוּר לְשֵׂא שְׁתֵּיחֶן
מִשׁוּם עֲרֻחַ, כְּאַחַת אֵינָן מִקְדָּשׁוֹת. כִּיצַד: כְּגוֹן
שֶׁקִּדָּשׁ אִשָּׁה וּבִתָּהּ, אוֹ שְׁתֵּי אֲחִיּוֹת כְּאַחַת אֵין
אַחַת מֵחֶן מִקְדָּשָׁת.

ט, ב קִדָּשׁ נָשִׁים רַבּוֹת כְּאַחַת וְאָמַר, חֲרִי בְּלָכֶם
מִקְדָּשׁוֹת לִי, וַחֲרִי בְּחֶן שְׁתֵּי אֲחִיּוֹת, אוֹ אִשָּׁה
וּבִתָּהּ, וְכִיּוֹצֵא בְּחֶן אֵין אַחַת מִכָּל מִקְדָּשָׁת;
וְאִם אָמַר לְחֶן, חֲרָאוּיָה מִכָּם לְבִיאָה מִקְדָּשָׁת לִי
חֲרִי כָּל מִקְדָּשׁוֹת, חוּץ מִן הָאֲחִיּוֹת, אוֹ אִשָּׁה
וּבִתָּהּ, וְכִיּוֹצֵא בְּחֶן.

ט, ג וְכֵן אִם אָמַר לְחֶן, חֲרִי בְּלָכֶם מִקְדָּשׁוֹת לִי,
וַחֲרִיָּה בְּחֶן שְׁפָחָה, אוֹ גִּוְיָה, אוֹ אִשָּׁה אַחַת
עֲרֻחַ, כְּגוֹן אִשָּׁת אִישׁ אוֹ בֵּתוֹ אוֹ אֲחֻתּוֹ
וְכִיּוֹצֵא בְּחֶן אֵין אַחַת מִכָּל מִקְדָּשָׁת; וְאִם
אָמַר חֲרָאוּיָה מִכָּם לְבִיאָה מִקְדָּשָׁת לִי חֲרִי כָּל

מִקְדָּשׁוֹת לוֹ, חוּץ מֵאוֹתָהּ אִשָּׁה שְׂאֵין חֲקוּדוּשִׁין
תּוֹפְסִין בָּהּ.

ט, ד אָמַר לְשְׁתֵּי אֲחִיּוֹת, חֲרִי אַחַת מִכָּם
מִקְדָּשָׁת לִי בָּזָה, וְנָתַן לְחֶן פְּרוּטָה, אוֹ שֶׁקִּבְּלָתָהּ
אַחַת עַל יַד חֲבֵרָתָהּ, וְכֵן הָאָמַר לְאָב, אַחַת
מִבְּנוֹתֶיךָ מִקְדָּשָׁת לִי, וְקִבַּל הָאָב קְדוּשִׁיָּה כָּל
צְרִיכוֹת גָּט מִמֶּנּוּ; וְאָסוּר לוֹ לְבֹא עַל אַחַת
מֵחֶן, מִפְּנֵי שֶׁחֲקוּדוּשִׁין תּוֹפְסִין בְּחֶן, וְאִם עַל פִּי
שְׂאֵי אֶפְשָׁר לְבֹא עַל אַחַת מֵחֶן.

ט, ה הָעוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקִדָּשׁ לוֹ אִשָּׁה פְּלוּגִית, וַחֲלָף
לְקִדָּשָׁה לוֹ, וְקִדָּשׁ הַמְּשֻׁלַּח בְּעֶצְמוֹ לְאִמָּה אוֹ
לְבִתָּה אוֹ לְאֲחֻתָּהּ, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזוֹ מֵחֶן
נִתְּקָדָשׁ רֵאשׁוֹנָה שְׁתֵּיחֶן צְרִיכוֹת גָּט,
וְאָסוּרוֹת עֲלֵיו.

ט, ו וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁעָשְׂתָה שְׁלִיחַ לְקִדָּשָׁה, וַחֲלָפָהּ
וְקִדָּשָׁה הִיא עֶצְמָהּ לְאַחֵר, וְאֵין יָדוּעַ אֵיזוֹ מֵחֶן
קִדָּם שְׁנֵיחֶן נּוֹתֵנִין לָהּ גָּט; וְאִם רָצוּ, אַחֵר נּוֹתֵן
גָּט וְאַחֵר כּוֹנֵם. בְּמָה דְּבָרִים אֲמוּרִים, בְּרַחוּקִין;
אֲבָל אִם קִדָּשָׁה חֲשֻׁלִּיחַ לְאָב וְקִדָּשָׁה הִיא עֶצְמָה
לְבֶן, אוֹ לְאַחִיו, וְכִיּוֹצֵא בְּחֶן שְׁנֵיהֶם נּוֹתֵנִין גָּט,
וְהִיא אָסוּרָה לְשְׁנֵיהֶם.

ט, ז הָאָמַר לְשְׁלוּחוֹ, צֵא וְקִדָּשׁ לִי אִשָּׁה, וּמֵת
חֲשֻׁלִּיחַ, וְאֵינּוּ יוֹדֵעַ אִם קִדָּשׁ לוֹ אִשָּׁה אִם לֹא
קִדָּשׁ חֲרִי זֶה בְּחֻזְקַת שְׁקִדָּשׁ, שְׁחֻזְקַת חֲשֻׁלִּיחַ
לַעֲשׂוֹת שְׁלִיחוֹתָיו. וְהוֹאִיל וְאֵין יָדוּעַ אֵיזוֹ אִשָּׁה
קִדָּשׁ לוֹ, חֲרִי זֶה אָסוּר בְּכָל אִשָּׁה שְׂיִישׁ לָהּ
קְרוֹבוֹת שְׁחֶן עֲרֻחַ עֲלֵיו, כְּגוֹן אִשָּׁה שְׂיִישׁ לָהּ
בֵּת אוֹ אִם אוֹ אֲחֻת וְכִיּוֹצֵא בְּחֶן: שְׂאֵם תֵּאמַר
יֵשׁא זֶה שְׂמָא אִמָּה קִדָּשׁ לוֹ שְׁלוּחוֹ, אוֹ אֲחֻתָּהּ,
אוֹ בִּתָּהּ. וּמִתֵּר בְּאִשָּׁה שְׂאֵין לָהּ קְרוֹבוֹת כְּגוֹן
אֵלּוּ.

ט, ח חֵייתָה לָהּ קְרוֹבָה, אֲחֻת אוֹ אִם וְכִיּוֹצֵא
בְּחֶן, וַחֲרִיָּה קְרוֹבָה אִשָּׁת אִישׁ בְּשַׁעֲה שֶׁעָשָׂהוּ
שְׁלִיחַ אִם עַל פִּי שְׁנֵת־גִּרְשָׁה קִדָּם שְׂיִימוֹת חֲשֻׁלִּיחַ

הָרִי זֶה מִתֵּר בָּהֶן וְאֵין אוֹמְרִים שְׁמָא קִדֵּשׁ
הַשְּׁלִיחַ אֶת קְרוֹבָתָהּ אַחֵר שְׁנֵת־גְּרָשָׁה, מִפְּנֵי
שֶׁלֹא הִיְתָה רְאוּיָה בְּשַׁעָה שַׁעֲשֵׂה הַשְּׁלִיחַ, וְאֵין
אָדָם עוֹשֶׂה שְׁלִיחַ לְקִדֵּשׁ לוֹ, אֲלֹא אִשָּׁה שְׂיָכוֹל
הוּא לְקִדֵּשָׁה בְּשַׁעַת הַשְּׁלִיחוֹת.

ט, ט מִי שֶׁהָיוּ לוֹ חֲמִשָּׁה בָּנִים, וַעֲשׂוּ כֻלָּן אֶת
אֲבִיהֶם שְׁלִיחַ לְקִדֵּשׁ לָהֶם אִשָּׁה, וְאָמַר אָבִי
הַבָּנִים לְאִישׁ שֶׁהָיוּ לוֹ חֲמִשׁ בָּנוֹת, אַחַת
מִבְּנוֹתֶיךָ מִקְדָּשֶׁת לְאַחַד מִבָּנִי, וְקָבַל הָאָב
הַקְדוּשִׁין כָּל אַחַת מֵהֶן צָרִיכָה חֲמִשָּׁה גִטִּין מִכָּל
הָאֲחִין, הוֹאִיל וְכֻלָּן נָתְנוּ רְשׁוֹת לָאָב לְקִדֵּשׁ
לָהֶן; מֵת אֶחָד מֵהֶם, כָּל אַחַת מֵהֶן צָרִיכָה
אַרְבָּעָה גִטִּין, וְחִלְצָהּ מֵאֶחָד מֵהֶם.

ט, י הָאָב שֶׁהִיְתָה לוֹ בֵּת קִטְנָה, אוֹ נַעֲרָה שֶׁהִיא
בְּרִשׁוֹתוֹ, וּבֵת בּוֹגֶרֶת, וְנִתְּנָה לוֹ הַבּוֹגֶרֶת
רְשׁוֹת לְקִדָּשָׁהּ, וְקִדֵּשׁ בֵּיתוֹ סֶתֶם לְאַחַד אֵין
הַבּוֹגֶרֶת בְּכָלֵל, עַד שִׁיִּפְרֹשׁ וְיֹאמַר, בֵּיתִי
הַבּוֹגֶרֶת, שַׁעֲשֵׂת אוֹתִי שְׁלִיחַ; לְפִיכָךְ אֵין
הַבּוֹגֶרֶת מִקְדָּשֶׁת, וְאַחֲרָיָהּ מִקְדָּשֶׁת.

ט, יא מִי שֶׁיָּשׁ לוֹ שְׁתֵּי בָתִּים בְּנוֹת מִשְׁתֵּי נָשִׁים,
וְכֻלָּן בְּרִשׁוֹתוֹ, וְקִדֵּשׁ אַחַת מֵהֶן וּבְשַׁעַת
הַקְדוּשִׁין אָמַר לִבְעַל, קִדֵּשְׁתִּי לָךְ אֶת בֵּיתִי
הַגְדוֹלָה אִם עַל פִּי שֶׁיָּשׁ לוֹמַר, שְׁמָא גְדוֹלָה
שְׁבַגְדוּלוֹת קִדֵּשׁ לוֹ, אוֹ גְדוֹלָה שְׁבַקְטָנוֹת, אוֹ
קִטְנָה שְׁבַגְדוּלוֹת שֶׁהִיא גְדוֹלָה מִן הַגְדוֹלָה
שְׁבַקְטָנוֹת הָרִי כֻלָּן מִתְּרוֹת, חוּץ מִן הַגְדוֹלָה
שְׁבַגְדוּלוֹת; וְהִיא לְבָדָה הַמִּקְדָּשֶׁת.

ט, יב וְכֵן אִם קִדֵּשׁ בֵּיתוֹ הַקִּטְנָה אִם עַל פִּי שֶׁיָּשׁ
לוֹמַר, שְׁמָא קִטְנָה שְׁבַקְטָנוֹת, אוֹ קִטְנָה
שְׁבַגְדוּלוֹת, אוֹ גְדוֹלָה שְׁבַקְטָנוֹת שֶׁהִיא קִטְנָה
מִן הַקִּטְנָה שְׁבַגְדוּלוֹת הָרִי כֻלָּן מִתְּרוֹת, חוּץ
מִן הַקִּטְנָה שְׁבַקְטָנוֹת; וְהִיא לְבָדָה הַמִּקְדָּשֶׁת:
שֶׁמִּשְׁמַע בֵּיתִי הַגְדוֹלָה, שְׂאִין בְּבִנּוּתוֹ גְדוֹלָה
מִמֶּנָּה; וּמִשְׁמַע קִטְנָה, שְׂאִין בִּהְיוֹת קִטְנָה מִמֶּנָּה.

ט, יג נֶאֱמַן הָאָב לוֹמַר עַל בֵּיתוֹ קִדֵּם שְׁתַּבָּגַר,
שֶׁהִיא מִקְדָּשֶׁת; וְאוֹסְרָהּ עַל הַכֵּל. הָאָב שֹׁאֵמַר,
קִדֵּשְׁתִּי אֶת בֵּיתִי וְאֵינִי יוֹדֵעַ לְמִי קִדֵּשְׁתִּיהָ הָרִי
זוֹ אֲסוּרָה לְעוֹלָם עַל כָּל אָדָם, עַד שִׁיאֲמַר הָאָב
נֹדַע לִי שֶׁלְּפָלוֹנִי קִדֵּשְׁתִּיהָ; וְתִהְיֶה צָרִיכָה גִט
מִמֶּנּוּ בְּלִבָּד, וְאִם עַל פִּי שֶׁנֹּדַע לוֹ אַחֵר
שֶׁבָּגָרָה.

ט, יד אָמַר הָאָב, אֵינִי יוֹדֵעַ לְמִי קִדֵּשְׁתִּיהָ, וּבֹא
אַחַד וְאָמַר, אֲנִי הוּא שֶׁקִּדֵּשְׁתִּיהָ נֶאֱמַן אִם
לְכַנֵּם, וְאֵינִי צָרִיךְ קְדוּשִׁין אַחֲרִים. כִּאוּ שְׁנַיִם,
זֶה אוֹמַר אֲנִי קִדֵּשְׁתִּיהָ, וְזֶה אוֹמַר אֲנִי קִדֵּשְׁתִּיהָ
שְׁנֵיהֶן נֹתְנִין גִּט; וְאִם רָצוּ, אֶחָד בּוֹתֵב גִּט
וְאַחַד בּוֹנֵם. כְּנִסָּה, וְאַחֵר כֶּךָ כֹּא אַחֵר וְאָמַר,
אֲנִי הוּא שֶׁקִּדֵּשְׁתִּיהָ אֵינִי נֶאֱמַן, וְאֵינִי אוֹסְרָהּ
עַל בַּעֲלָהּ.

ט, טו הָאִשָּׁה שֹׁאֲמָרָה, נִתְּקַדֵּשְׁתִּי וְאֵינִי יוֹדַעַת
לְמִי נִתְּקַדֵּשְׁתִּי, וּבֹא אַחַד וְאָמַר, אֲנִי הוּא
שֶׁקִּדֵּשְׁתִּיךְ נֶאֱמַן לְתַן לָהּ גִט, וְתִהְיֶה מִתְּרַת לְכָל
אָדָם חוּץ מִמֶּנּוּ; אֲבָל אֵינִי נֶאֱמַן לְכַנֵּם, שְׁמָא
יֵצְרוּ תִקְפוֹ וְהִיא תִרְגֵּל לוֹ כִּדֵּי לְהַתִּירָהּ.

ט, טז הָאוֹמַר לְאִשָּׁה, קִדֵּשְׁתִּיךְ, וְהִיא אוֹמְרָת,
לֹא קִדֵּשְׁתָּנִי הוּא אֲסוּר בְּקְרוֹבוֹתֶיהָ, וְהִיא
מִתְּרַת בְּקְרוֹבֶיּוֹ. הִיא אוֹמְרָת, קִדֵּשְׁתָּנִי, וְהוּא
אוֹמַר, לֹא קִדֵּשְׁתִּיךְ הוּא מִתֵּר בְּקְרוֹבוֹתֶיהָ,
וְהִיא אֲסוּרָה בְּקְרוֹבֶיּוֹ. קִדֵּשְׁתִּיךְ, וְהִיא אוֹמְרָת,
לֹא קִדֵּשְׁתָּ אֲלֹא בֵּיתִי הוּא אֲסוּר בְּקְרוֹבוֹת
גְדוֹלָה, וּגְדוֹלָה מִתְּרַת בְּקְרוֹבֶיּוֹ; וּמִתֵּר
בְּקְרוֹבוֹת הַבֵּת, וְהַבֵּת מִתְּרַת בְּקְרוֹבֶיּוֹ.

ט, יז קִדֵּשְׁתִּי אֶת בֵּיתִי, וְהִיא אוֹמְרָת, לֹא קִדֵּשְׁתָּ
אֲלֹא אוֹתִי הוּא אֲסוּר בְּקְרוֹבוֹת הַבֵּת, וְהַבֵּת
מִתְּרַת בְּקְרוֹבֶיּוֹ; וּמִתֵּר בְּקְרוֹבוֹת הָאָב, וְהָאָב
אֲסוּרָה בְּקְרוֹבֶיּוֹ.

ט, יח וְכָל אֵלֶּה שְׁטוּעֵינִן הַקְדוּשִׁין, בְּשִׁטְעוֹן
הַטוּעֵן שֶׁהָיוּ שֵׁם קְדוּשִׁין בְּפָנֶי עֲדִים, וְהִלְכוּ

למדינה אחרת או מתו; אבל אם הודו שהיו הקדושים בלא עדים אין כאן קדושים, כמו שבארנו.

ט, יט וכל מקום שתאמר האשה לאיש קדשתני, והוא אומר לא קדשתיך מבקשים ממנו שיקתב לה גט כדי להתירה לשאר העם, שאין לו בזה הפסד; ואם נתן לה גט מעצמו, בופין אותו לתן כתבה.

ט, כ העושה לו שליח לקדש לו אשה, והלך וקדשה לעצמו חרי זו מקדשת לשליח; ואסור לעשות בן. וכל העושה דבר זה וכיוצא בו בשאר דברי מקח וממכר, נקרא רשע.

ט, כב העושה שליח לקדש לו אשה, והלך וקדשה, השליח אומר, לעצמי קדשתי, והאשה אומרת, לראשון ששלחו נתקדשתי אם לא עשה השליח בעדים, חרי השליח אסור בקרובותיה, והיא מתרת בקרוביו; והאשה אסורה בקרובי המשלח, והמשלח מתר בקרובותיה. ואם החזק השליח בעדים, חרי זו מקדשת לראשון.

ט, כב אמרה, איני יודעת למי נתקדשתי, אם לשליח או לשלוחו אם לא החזק השליח בעדים, חרי זו מקדשת לשני; ואם החזק שהוא שלוחו, שניהן נותנין גט. ואם רצו, אחד נותן גט ואחד בונים.

ט, כג האשה שעשת שליח לקדשה, והלך וקדשה, ובעת הליכתו בטלה השליחות וחזרה בה, ואין ידוע אם קדם שקבל לה הקדושים חזרה או אחר הקדושים חרי זו מקדשת מספק; וכן האיש שעשה שליח, וחזר בו.

ט, כד המקדש אחת מחמש נשים, ואינו יודע איזו מהן קדש, וכל אחת ואחת אומרת, אותי קדש אסור בקרובות פלו; ונותן גט לכל אחת ואחת, ומניח כתבה אחת ביניהן ומסתלק.

ואם קדש בפואה, קנסו אותו חכמים שיתן כתבה לכל אחת ואחת. והדבר ידוע שהכתבה שכתב לאחת מהן, אברה, וכל אחת ואחת אומרת, אני היא שקדשתני וכתבת לי ואברה כתבתי.

ט, כה האשה שיצא עליה קול שהיא מקדשת לפלוני חרי זו בחזקת מקדשת, אף על פי שאין שם ראיה ברורה; וכל קול שלא החזק בבית דין, אין חוששין לו. וכיצד הוא הקול שתחזק זו בו שהיא מקדשת: כגון שבאו שנים והעידו שראו הנרות דולקים ומטות מצעות, ובני אדם נכנסין ויוצאין, ונשים שמחות לה ואומרות, נתקדשה פלונית היום נתקדשה פלונית היום. שמעו אותן אומרות, פלונית תתקדש היום אין חוששין לה, שמא נזדמנו לקדש ולא נתקדשה: עד שישמעו שנתקדשה.

ט, כו וכן אם באו שנים ואמרו, ראינו כמו שמחת ארוסין ושמענו הברה, ושמענו מפלוני ששמע מפלוני שנתקדשה פלונית בפני פלוני ופלוני, והלכו להם העדים למדינה אחרת, או מתו חרי זה קול שמחזיק אותה מקדשת.

ט, כז במה דברים אמורים, שלא היתה שם אמתלה; אבל אם היתה שם אמתלה, ושמעו האמתלה ושמעו שנתקדשה לא החזקה מקדשת. כיצד היא האמתלה: פלונית נתקדשה על תנאי, או קדושי ספק לא החזקה; אלא שואלין אותה, וסומכין על דבריה, הואיל ואין שם לא ראיה ברורה, ולא קול חזק.

ט, כח יצא עליה קול שנתקדשה לפלוני, ולאחר ימים אמרו אמתלה אם מראין הדברים לבית דין שהוא בן סומכין על האמתלה, ולא תחזק מקדשת; ואם לאו הואיל ולא נשמעה האמתלה בעת שנשמעו הקדושים, אין חוששין לאמתלה.

ט, כט מַעֲשֶׂה בְּאַחַת שְׂיָצָא עָלֶיהָ קוֹל שְׁנֵת־קִדְשָׁה לְבָנוּ שְׁלֹפְלוֹנִי, וְלֹא־חֵר זְמַן שְׂאֵלוֹ אֶת אָבִיו וְאָמַר, עַל הַנָּאִי בָּךְ נִתְקַדְּשָׁה לוֹ, וְלֹא נִתְקַנָּם הַתְנָאִי; וְלֹא סָמְכוּ חֲכָמִים עַל דְּבָרָיו, אֲלֹא אָמְרוּ, חֲרִי זֶה סֵפֶק מִקְדָּשָׁת, וּבִאֲלוֹ אֵין שָׁם אֲמִתְלָה.

ט, ל יָצָא עָלֶיהָ קוֹל שֶׁהִיא מִקְדָּשָׁת לְפָלוֹנִי, וּבֹא שְׁנִי וְקִדְשָׁה בְּפָנֵינוּ בּוֹדֵקִין עַל קִדּוּשֵׁי רֹאשׁוֹן, שֶׁהֵן בְּקוֹל: אִם בָּאוּ עֲדִים בְּרֹאֲיָה בְּרוּרָה שֶׁהִיא מִקְדָּשָׁת לְרֹאשׁוֹן, אֵין קִדּוּשֵׁי שְׁנִי בָלוּם; וְאִם לֹאוּ מִגֵּרֶשׁ רֹאשׁוֹן שְׁקִדּוּשֵׁיו בְּקוֹל, וְנוֹשָׂא הַשְּׁנִי שְׁקִדּוּשֵׁיו וְדָאִי. וְאִם גֵּרֶשׁ הַשְּׁנִי, לֹא יִכְנָם הָרֹאשׁוֹן שְׁמָא יֹאמְרוּ הַחֲזִיר הַגְּרוּשָׁתוֹ מִן הָאֲרוּסִין, אַחֵר שְׁנֵת־אַרְסָה לְאַחֵר.

ט, לֹא יָצָא עָלֶיהָ קוֹל שֶׁהִיא מִקְדָּשָׁת לְפָלוֹנִי, וְיָצָא עָלֶיהָ קוֹל אַחֵר בְּמוֹתוֹ שֶׁהִיא מִקְדָּשָׁת לְאַחֵר אֶחָד בּוֹתֵב גָּט וְאַחֵר בּוֹנֵם, בֵּין רֹאשׁוֹן בֵּין אַחֲרוֹן.

ט, לב מְקוֹם שֶׁנִּהְגּוּ לְשַׁלַּח סְבִלּוֹנוֹת לְאֲרוּסָה אַחֵר שְׁתֵּת־אַרְם, וּבָאוּ עֲדִים שֶׁרָאוּ סְבִלּוֹנוֹת הוֹבִילוּ לָהּ חוֹשְׁשִׁין לָהּ, שְׁמָא נִתְקַדְּשָׁה; וְצָרִיכָה גָט מִסֵּפֶק, אִם עַל פִּי שׂוֹרֵב אֲנָשִׁי הָעִיר אֵין מְשַׁלְּחִין אֲלֹא קֹדֶם הָאֲרוּסִין. וּמְקוֹם שֶׁנִּהְגּוּ בִּלְוֹן לְשַׁלַּח הַסְבִּלּוֹנוֹת תִּחְלָה, וְאַחֵר בָּךְ מִקְדָּשִׁין, וְרָאוּ סְבִלּוֹנוֹת אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ.

ט, לג חֲחֻזֵּק שְׁטֵר בְּתַבְתָּה אִם דָּרָךְ מִקְצַת אֲנָשִׁי הַמְּקוֹם שְׁמִקְדָּשִׁין וְאַחֵר בָּךְ בּוֹתֵבִין, חוֹשְׁשִׁין לָהּ: וְאִם עַל פִּי שְׂאֵין שָׁם סוֹפֵר, אֵין אוֹמְרִין שְׁמָא מִפְּנֵי הַסּוֹפֵר שְׁמָצָא הַקִּדִּים וְכַתֵּב. וְאִם דָּרָךְ כָּל אֲנָשִׁי הַמְּקוֹם שְׁבוֹתֵבִין הַכְּתֻבָּה קֹדֶם הַקִּדּוּשִׁין, אֵין חוֹשְׁשִׁין לָהּ.

ט, לד שְׁנִים אוֹמְרִין רֹאֲיִנוּהָ שְׁנֵת־קִדְשָׁה בְּיוֹם פָּלוֹנִי, וְשְׁנִים אוֹמְרִין לֹא רֹאֲיִנוּהָ אִם עַל פִּי שְׁכֻלָּם שׂוֹכְנִים בְּחֶצֶר אַחַת, חֲרִי זֶה מִקְדָּשָׁת:

שְׂאֵין לֹא רֹאֲיִנוּהָ רֹאֲיָה, שְׁדָרָךְ הָעַם לְקִדְשׁ בְּצִנְעָה.

ט, לה אָמַר עַד אֶחָד מִקְדָּשָׁת הִיא, וְהִיא אוֹמְרָת לֹא נִתְקַדְּשָׁתִי חֲרִי זֶה מִתְּרָת. אֶחָד אוֹמַר מִקְדָּשָׁת, וְאַחֵד אוֹמַר אֵינָה מִקְדָּשָׁת לֹא תִנְשָׂא; וְאִם נִשְׂאָת, לֹא תִצָּא, שְׁחֲרִי הִיא אוֹמְרָת, לֹא נִתְקַדְּשָׁתִי.

ט, לו אָמְרָה מִקְדָּשָׁת אָנִי, וְלֹא־חֵר זְמַן עֲמֻדָּה וְקִדְשָׁה עֲצֻמָּה אִם נִתְּנָה אֲמִתְלָה לְדְּבָרֶיהָ, וְאָמְרָה מִפְּנֵי בָךְ וּבָךְ אָמְרָתִי בַּתְּחִלָּה שְׂאֵנִי מִקְדָּשָׁת, וְרֹאֲיִנוּ בְּדְּבָרֶיהָ מִמֶּשׁ חֲרִי זֶה מִתְּרָת לְשְׁנִי. וְאִם לֹא נִתְּנָה אֲמִתְלָה, אוֹ שְׁנֵת־נָה וְאֵין בָּהּ מִמֶּשׁ חֲרִי זֶה אֲסוּרָה, וְקִדּוּשֵׁי שְׁנִי קִדּוּשֵׁי סֵפֶק. לְפִיכָךְ נוֹתֵן לָהּ גָט; וְתַחֲיָה אֲסוּרָה עָלֶיו וְעַל חֶבֶל, עַד שְׂיָבוֹא אֲרוּסָה.

ט, לוֹ וְכֵן הָאִשָּׁה שֶׁבָּאָת וְאָמְרָה אִשָּׁת אִישׁ אָנִי, וְחֲזָרָה וְאָמְרָה פְּנוּיָה אָנִי אִם נִתְּנָה אֲמִתְלָה לְדְּבָרֶיהָ, וְיֵשׁ בְּדְּבָרֶיהָ מִמֶּשׁ חֲרִי זֶה נֶאֱמָנָת.

30	ראשון	יז	עלות השחר _____ 05:01 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:50 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:06 שקיעה _____ 07:05 צה"כ _____ 07:24 בבלי: חולין ככב ירושלמי: שבועות ד תוספתא: סנהדרין י ג"ך: שמואל א כח רמב"ם: אישות ג
31	שני	יח	עלות השחר _____ 05:02 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:50 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:06 שקיעה _____ 07:04 צה"כ _____ 07:23 בבלי: חולין ככב ירושלמי: שבועות ה תוספתא: סנהדרין י ג"ך: שמואל א כט רמב"ם: אישות ד
1	שלישי	יט	עלות השחר _____ 05:02 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:50 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:06 שקיעה _____ 07:03 צה"כ _____ 07:22 בבלי: חולין ככד ירושלמי: שבועות ו תוספתא: סנהדרין ז ג"ך: שמואל א ל רמב"ם: אישות ה
2	רביעי	כ	עלות השחר _____ 05:03 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:50 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:06 שקיעה _____ 07:01 צה"כ _____ 07:20 בבלי: חולין ככה ירושלמי: שבועות ז תוספתא: סנהדרין ח ג"ך: שמואל א לא רמב"ם: אישות ו
3	חמישי	כא	עלות השחר _____ 05:03 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:51 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:06 שקיעה _____ 07:00 צה"כ _____ 07:19 בבלי: חולין ככו ירושלמי: שבועות ח תוספתא: סנהדרין ט ג"ך: שמואל ב א רמב"ם: אישות ז
4	ששי	כב	עלות השחר _____ 05:04 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:51 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:06 שקיעה _____ 06:59 צה"כ _____ 07:18 בבלי: חולין ככז ירושלמי: שבועות ט תוספתא: סנהדרין י ג"ך: שמואל ב ב רמב"ם: אישות ח
5	שב"ק	כג	נצבים וילך, מבה"ח עלות השחר _____ 05:05 סו"ז קר"ש - מג"א _____ 08:51 סו"ז תפלה - מג"א _____ 10:06 שקיעה _____ 06:58 צה"כ _____ 07:17 בבלי: חולין ככח ירושלמי: שבועות י תוספתא: סנהדרין יא ג"ך: שמואל ב ג רמב"ם: אישות ט

יבנאל	חיפה	ת"א	ירושלים	הדלקת הנרות
06:18	06:30	06:40	06:19	

יבנאל	חיפה	ת"א	ירושלים	מוצ"ש ר"ת
07:35	07:37	07:38	07:36	
08:10	08:12	08:13	08:11	

כל מה שהצדיק מצווה לעשות צריך לקיים, רק בשמצוה שלא לפסע על ראש השנה אצלו, זה אין צריך לקיים.

(שיחות הר"ן סימן רי"ד)